

Morilec
obsojen

stran 20

Možnost plačila v štirih zaporednih
mesečnih obrokih

Pri takojšnjem plačilu do 20% popust

POSEBNE UGODNOSTI PRI PLAČILU OBVEZNEGA AVTOMOBILSKEGA ZAVAROVANJA

VESTNIK

Murska Sobota, 30. januarja 1992 • LETO XLIV • Št. 4 • Cena: 40 tolarjev

Stran
3

So učenci nasilni do učiteljev?

Učenci pametnejši od staršev, televizija pametnejša od učiteljev. Kdo je potemtakem kriv, če vam šolarji na avtobusu ne odstopijo sedeža, se vam ne pozdravljajo in vas izrinjajo iz gostinskih lokalov?

Tema: denacionalizacija

Vračanje odvzetega je ponovno odvzemanje

Kakšne bodo posledice denacionalizacije v pomurskem kmetijstvu? Popravljanje krivic naj ne bi povzročalo novih krivic. Nam grozi pomanjkanje hrane? Gozdarji v podrejenem položaju.

Stran
4

strani

25
32

Dajmo cesarju

ali
pa ne

Vse o dohodnini si lahko preberete v prilogi

»Gospod, uboge smo...«

Pogovor s sestro-magdalenko
Avguštino o skrivnostih izza
samostanskih zidov

Stran
16

Stran
24

Panonka in SDK državi v državi Kri ni zemlja

Korenin ne smeš nikoli spodsekati

Vse bolj prihajamo do spoznanja, da t. i. velike teme niso več v ospredju, temveč je sedaj čas reševanja konkretnih problemov za nadaljnji obstoj, komunalno ureditev in lokalno samoupravo. Po temtakem je regionalizacija v mladi državi zelo aktualna. Ne moremo si namreč zatiskati oči pred tem, da bo regionalizacija v mnogočemu spremenila marsikatero območje Slovenije. Čeprav oblikovanje regij in določanje njihovih funkcij še ni dokončno, ponekod že glasno razmišljajo o novih povezavah.

Tako je tudi v Pomurju, kjer si prizadevajo za gospodarsko in politično močno regijo, ki bo nekaj pomenila tudi v širšem slovenskem prostoru in bo vplivna v novi slovenski državi. S tem bi namreč mnogo lažje dosegli cilje, ki jih ni malo. Zato ne manjka dogovorov na levem in desnem bregu reke Mure, ki ne sme biti ločnica, ampak pomembna povezavka. Razumljivo je, da povsod iščejo predvsem svoje interese, ki jih bo treba čimprej uskladiti na regijski ravni, da bi v republiškem okviru lažje uveljavili svoje zahteve. Možnosti je veliko, vprašanje pa je, kaj bo najlažje uresničiti. Vsekakor pa ne gre prezreti nekaterih prednosti povezovanja, ki je bilo že od nekdaj potrebno in nujno. Spomnimo se samo načrtovanja skupnih akcij pri gradnji pomembnejših zdravstvenih in šolskih objektov, cest in infrastrukture, ki so potrdile potrebo po pomurskem povezovanju. Prepričani smo, da te vezi tudi v prihodnje ne bodo pretrgane. Se več! To je lahko kvečjemu dobra spodbuda za organiziranje ljudi v regiji, ki bi lahko na ta način nekaj pridobili tudi za prihodnje generacije.

Prej izrečeno govori v prid podpiranja regionalizacije, ki je v zdajšnjih razmerah nikakor ne bi smeli zanemariti. Vsekakor pa to ne more biti dnevna politična odločitev, temveč strokovna. Morda ni odveč pobuda o ustanovitvi nekakšnega nadstranskega regijskega ali morebiti občinskega podjetniškega foruma. Z njegovo pomočjo naj bi politične koalicije sklepali le ob konkretnih projektih; in to s komerkoli, ki lahko ponudi kaj koristnega. Ob pripravi na nove volitve je namreč upravičena bojazen, da bodo glede na prihodnjo lokalno organiziranost prepozno reagirali ali se morda odločali za neracionalne rešitve. In to kljub vsem visoko letičnim razpravam o regionalizmu.

MILAN JERŠE

Moja dežela dežela bunkerjev?

● 23. decembra 1991 je poslanec v ZZZD lendavske skupščine Ladislav Podgorelec delegatsko vprašal: Kaj se gradi ob cesti na mejnem prehodu v Petišovcih in kdo je dal dovoljenje za gradnjo.

● Odgovorni v lendavski občini pravijo: Mi ne vemo nič. Uradno ne vemo, da je kdo kaj gradil in zgradil. O kakšnem lokacijskem ali gradbenem dovoljenju ni ne duha ne sluha.

● Priče govorijo o dveh bunkerjih s strelnimi linami, uradno pravijo, da so zgradili zaklonišče. Tam, kjer naj bi stala utrdba, sta ta hip dva v nebo širleča kupa zemlje — torej so ju zasuli. Ko je afera prišla v javnost, je prispel ukaz, da je potrebno bunkerje podreti, takoj za tem sprememba, naj ju zasujejo.

● Gradnjo naj bi soboškem Pomgradu naročila republiška uprava za ceste in obrambno ministrstvo.

● Bunkerji ob meji? Zakaj in komu? Nezakonito in nelogično v vseh pogledih! Nam je toliko opevana demokracija prinesla deželo al-bansko?

● Berite prihodnji Vestnik!

MARJAN MAUČEC

Novi predsednik IS

»Velike stvari v mojem življenju so se vedno dogajale 13. v mesecu, pa še ob torkih ali petkih,« se je na začetku torkove 13. skupne seje vseh treh zborov Skupščine občine Ljutomer nekoliko hudomušno predstavil kandidat za mandatarja nove občinske vlade LUDVIK BRATUŠA. Po poklicu diplomirani veterinar, ki se je kar 17 let ukvarjal s prašičerejo, zadnjih 5 let pa je zaposlen pri ZVZ-ju za Pomurje v Murski Soboti, kjer je vodja obratne veterinarske ambulante, je uvodoma izrazil še bojazen zaradi skromnih izkušenj v politiki in parlamentarnem življenju. S tem pa se kot uveljavljen strokovnjak doma in v tujini ni izognil odgovornemu delu, »ko bo treba marsikdaj krmariti med možnim in danim, da bi pomagal tudi domači občini in ne le drugje, mi ne manjka«, je še dodal novovizvoljeni predsednik ljutomerskega izvršnega sveta, ki je po tajnem glasovanju dobil celo 53 glasov od 56 navzočih delegatov. Pa čeprav je javno priznal, da bo zaradi obveznosti na prejšnjem delovnem mestu moral tam

ostati vsaj še en mesec po 2 dni tedensko, v tem prehodnem obdobju pa se bo odrekal tudi svojemu podjetju za informatiko in svetovanje v živinoreji.

In kaj meni o možnostih razvoja ljutomerske občine in osnovnih ciljih izvršnega sveta? »Opiral se bom predvsem na konkretne projekte in dolgoročno usmeritev. Na globalnem področju je nekaj takih projektov, ki bi bili aktualni za vso občino. Prekijajo in morda celo regijo. Konkretno gre za gospodarske projekte, za nadaljnji razvoj podjetništva in še posebno kmetijstva, za kar imamo več konkretnih projektov v okviru demografsko ogroženih območij in razvoja Slovenskih gor. Povsod pa bomo morali vlagati več strokovnega in interdisciplinarnega znanja, kakovosti in informacijske tehnologije kot stebra razvoja občine. Ob produktivnem parlamentarizmu, politični strpnosti in zaupanju v lastne moči bo možno stopiti vsaj pol koraka naprej. Zato si predstavljam nov IS kot uspešno podjetje,« je poudaril Ludvik Bratuš.

MILAN JERŠE

VESTNIKOV KOLEDAR

- 30. januar, četrtek, HIJACINTA
- 31. januar, petek, JANEZ
- 1. februar, sobota, BRIGITA
- 2. februar, nedelja, SVEČNICA
- 3. februar, ponedeljek, BLAŽ
- 4. februar, torek, ANDREJ
- 5. februar, sreda, AGATA

Februar

2. februarja bo Luna v znamenju mlaja.

Ob koncu tedna bo
oblačno in suho.

Pregovora

Če je februarja pretoplo, bomo v aprilu za pečjo.
Ako je svečnica zelena, bo velika noč snežena.

VREME

VESTNIKOV avtomobil,

stroji, sobno in stavbno
pohištvo, skratka polna skrinja
bogatih nagrad za naročnike
in bralce!

Vestnik
informira
in nagraduje

POKROVITELJ
AGROSERVIS p.o.

MURSKA SOBOTA,
Kroška 58, tel.: 21-630
Servis vozil
RENAULT

RENAULT 5
Campus plus/5 V
je avtomobil, ki čaka morda prav na vas?

Iz Monoštra piše

Bolno zdravstvo

»Državljeni so upravičeni v okviru zdravstvene oskrbe do brezplačnega zdravniškega pregleda oziroma zdravljenja. Bolniki — v interesu izboljšanja svojega položaja pri zdravljenju — ne smejo zdravniku ponujati materialnih ali drugih prednosti oziroma zdravnik ne sme sprejeti le-teh.«

Člen zakona o zdravstvu iz leta 1972 najdemo v vseh bolnicah in zdravstvenih domovih na Madžarskem. Kljub temu je javna skrivnost, da je v zdravstvu t. i. cenik »parasolence«. Po hodnikih bolnic se skoraj javno govori, koliko se spodobi dati za razne zdravniške posege. Seveda v lepi beli »kuverti« in na štiri oči. In če se le da, vnaprej. Podatki iz zahodnega dela države govorijo, da vsota pri nekaterih operacijah, ki jo bolnik odšteje zdravniku v znak svoje hvaležnosti, lahko doseže povprečno madžarsko plačo. Tako nas stane npr. porod od 3.000 do 5.000 forintov, interni pregled od 2.000 do 5.000 forintov, operacije od 500 do 10.000 forintov. (100 DEM je približno 4.000 forintov.) Kljub zakonski prepovedi so se taki denarji na pol legalizirali, ko so z uvedbo novega davčnega sistema o osebnih dohodkih (leta 1988) pozvali zdravnike, naj priznajo t. i. skrite dohodke in plačajo davek. Rezultat je bil zelo smešen. Reforma v zdravstvu hoče odpraviti take in podobne negativne pojave, toda okrog nje je veliko negotovosti. V osnutku so predvidevali od 1. januarja letos svobodno izbiro lastnega zdravnika na osnovi socialnega zavarovanja. Toda skupščina se ni sprejela zakona o zdravstvu oz. socialnem zavarovanju. Vse kaže, da bomo do julija lahko premišljevali, ali nam ustreza sedanjí zdravnik splošne prakse ali se bomo odločili za koga drugega kot družinskega zdravnika. Osnovna zdravstvena oskrba naj bi na eni strani temeljila na sistemu t. i. družinskih zdravnikov.

Zdravniki splošne prakse niso preveč navdušeni nad tem, kajti od njih se pričakuje, da se »malom« razumejo na vse. Opravijo manjše kirurške posege, pomagajo pri porodu, izpulijo zob itd. Torej nas bodo le »malom« ozdravili?

Nov zdravstveni sistem temelji na drugi strani na socialnem zavarovanju. Vsakdo bo razpolagal s t. i. zavarovalno kartico, ki jo bo oddal svojemu zdravniku. Zdravniki bodo dobivali del dohodka od zavarovalnice po številu bolnikov.

Predstavniki zavarovalnice menijo, da ne bodo podpisali pogodbe z zdravniki, ki bodo zbrali manj kot 500 kartic — bolnikov. Toda tudi pretiravati se ne splača, kajti z nad 2500 bolniki se zdravnik ne nagradjuje.

Torej je še veliko odprtih vprašanj. Kdo in kako bo določil pristojnosti domačih zdravnikov? Kako se bo poskrbelo za strokovno izpopolnjevanje le-teh? Kaj naj naredimo, če nas izbran zdravnik ne sprejme, ker ima preveč pacientov? Kako naj si ljudje po vaseh izberejo novega zdravnika, če imajo daleč naokrog le enega?

Ali bo nov sistem nagradjevanja odpravil »parasolence«? To bomo ugotovili v praksi.

Do takrat pa kar imajte pripravljeno belo kuvertico. Če bi — bog ne daj — zboleli!

Marijana Sukić

MILOŠEVIĆ: NOBENIH MODRIH ČELAD, LE TAKE ČELADE PRIZNAM!
Karikatura: Stevo Stračkovski

Turčija ni za srbsko hegemonijo

Turčija je napovedala, da bo priznala vse štiri nekdanje jugoslovanske republike, in sicer navkljub pozivu srbskega predsednika Miloševića, naj to ne stori, dokler ne bo sprejeta politična rešitev t. i. jugoslovanskega vprašanja. Turški predstavniki so Slobodanu Miloševiću med njegovim obiskom v Ankari dali vedeti, da Srbijo vidijo kot pomembno balkansko državo in ne kot kakšen center nove, manjše Jugoslavije. Tako Turčija ne bo spremenila svojega načrta in bo v začetku februarja priznala Slovenijo in Hrvaško.

Kitajska priznala Izrael

Kitajska in Izrael sta znova vzpostavila diplomatske odnose

na ravni veleposlaništev. Izraelski zunanji minister David Levi je med obiskom v Pekingu podpisal sporočilo o vzpostavitvi diplomatskih odnosov med državama. »To je vsekakor mejnik, kar zadeva stike med Kitajsko in Izraelom. S tem se odpira nova stran,« je dejal kitajski zunanji minister Qian Qichen.

Smolle v nemilosti

V zvezi z nekaterimi zapleti glede razrešitve dosedanjega voditelja urada Republike Slovenije na Dunaju Karla Smolleta, je predsednik skupščinske komisije za mednarodne odnose Matjaž Sinkovec pripravil pogovor s predsednikom vlade Lojzetom Peterletom in zunanjim ministrom dr. Dimitrijem Ruplom. Matjaž Sinkovec ju je obvestil, da se Smolle ni držal sprejetega dogovora in je avstrijskemu tisku posredoval nekatere netočne informacije in obtožbe na račun zunanje ministrice. Na seji komisije za mednarodne odnose je poslanec socialistov Jože Smole predlagal, da Karla Smolleta ne bi imenovali za častnega konzula v Celovcu. Komisija bo ta predlog proučila, vladni pa so naložili, da mora vse zunanje politične dejavnosti uskladiti z zunanjim ministrom.

Libija zavrnila VS

Libija je zavrnila resolucijo Varnostnega sveta OZN, ki od Tripolisa zahteva izročitev dveh libijskih državljanov, osumljenih, da sta podtaknili bombi v letali, ki sta strmoglavili nad Skotsko leta 1988 in nad Saharo leta 1989. Libijski podpredsednik Salam Džaluh, ki je bil na obisku v Indiji, je izjavil, da je resolucija uperjena proti Libiji in da je VS s tem prekoračil svoje pristojnosti.

JUGOSLOVANSKI PREBLISKI

Slovenija je postala ena najmlajših držav na svetu sredi balkanske zime, ki je pomešala upanje s težavami in občutkom, da svoboda ne bo prinesla hitrih sprememb.

The New York Times

»Hvala, Avstrija!« Ne zato, ker se je Avstrija spravila nad nas s predpisom na meji, temveč zato, ker je opozorila slovenske oblasti, kaj vse morajo storiti, če hočejo res predstavljati neodvisno in od velikega dela sveta priznano državo.

Delo, Ljubljana

Srbijo bi morali glede na njene javno izražene vojne cilje prisiliti h kapitulaciji, nekdanjo JA, ki je ostala brez državnega nadzora, pa bi morali razpustiti.

Vjesnik, Zagreb

Pred prihodom mirovnih sil

Podsekretar generalnega sekretarja OZN Goulding je pripotoval v Beograd. Že kmalu po prihodu se je pogovarjal s podpredsednikom polpredsedstva Jugoslavije dr. Brankom Kostićem, srbskim predsednikom Slobodanom Miloševićem in vršilec dolžnosti obrambnega ministra nekdanje Jugoslavije generalom Blagoje Adžićem. Pogovarjali so se o uresničevanju sarajevskega sporazuma o premirju in o podrobnostih napotitve mirovnih sil OZN na krizno območja na Hrvaškem.

Razprava o prihodu mirovnih sil na Hrvaško in njihovi razmestitvi na kriznih območjih vstopa s prihodom Gouldinga v Beograd in Zagreb v sklepno etapo. Pravijo, da na sedenju OZN ni večjega strokovnjaka za krizna žarišča na svetu, kot je prav podsekretar svetovne organizacije. Gre za dolgoletnega britanskega diplomata, pristojnega za posebna politična vprašanja.

Za priznanje tudi ameriški senatorji

Skupina 26 ameriških senatorjev z vodjem republikanske manjšine v senatu ameriškega kongresa na čelu je oblikovala resolucijo, v kateri poziva Belo hišo, naj takoj prizna Slovenijo in Hrvaško. V tem dokumentu pozivajo predsednika Georgea Busha, naj nemudoma razglasi diplomatsko priznanje Slovenije in Hrvaške, saj bi to omogočilo navezavo koristnih stikov s tema dvema novima državama.

Zadržanost Rusije

Rusija je zelo zadržana glede priznanja Slovenije in Hrvaške. Predstavniki zunanjega ministrstva je izjavil, da je priznanje pristojnost držav, ki so to storile. Rusija pa menda podrobno proučuje vrsto vprašanj glede razmer na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Po njegovih besedah je zdaj najpomembnejša mirna rešitev jugoslovanske krize, Rusija pa bo tudi v prihodnje spodbujala tradicionalne prijateljske odnose s vsemi narodi nekdanje Jugoslavije.

Kapitulacija Srbije

Podpredsednik hrvaške vlade Dr. Milan Ramljak je na novinarski konferenci v Zagrebu izjavil, da je Srbija z mednarodnim priznanjem Republike Hrvaške deklarativno kapitulirala v vojni proti Hrvaški, vendar se vojni še ni odpovedala. Prav zaradi tega je poglavitna naloga hrvaške vlade očistiti Republiko Hrvaško tuje vojske, predvsem srbskih in črnogorskih vojakov, ki se vkopavajo na zasedenih ozemljih.

Frlec veleposlanik v Nemčiji

Komisija za mednarodne odnose je soglasno podprla imenovanje Borisa Frleca za slovenskega veleposlanika v Nemčiji. Boris Frlec je v Nemčiji že znan diplomat, saj je do razpada jugoslovanske diplomacije in dokler ga ni odpoklical slovenski zunanji minister, opravljal delo veleposlanika federacije v Bonnu. V kratki predstavitvi pred komisijo je Frlec med drugim dejal, da ima nemška zunanja politika tri poglavne značilnosti, ki so bile Sloveniji v veliko oporo: spoštovanje pravice do samoodločbe, nasprotovanje nasilju in visoko razvit čut za zaščito preganjanj. Glede na pomen, ki ga ima ta država kot največji trgovinski partner za Slovenijo, pa Frlec meni, da bi bilo dolgoročno morda modro, če bi Slovenija odprla predstavništvo tudi na Bavarskem in v deželi Baden-Wuerttemberg.

Brez politike v džamijah

Abdela Karena Hashanija, voditelj alžirskih fundamentalistov, začasnega predsednika Islamske fronte rešitve, muslimanske politične organizacije, ki bi morala zmagati na nedavnih volitvah, so priprli. Nalog za aretacijo so izdale nove alžirske oblasti. Sporočili so, da je kršil zakon, ker je pozval pripadnike alžirskih oboroženih sil, naj ne poslušajo svojih poveljnikov. Aretirali so tudi urednika nekake alžirskega časopisa, ki je njegovo izjavo objavil. Nove državne oblasti pa se niso zadovoljile z aretacijo.

Je na vrsti BiH?

Portugalski zunanji minister Pinheiro je izjavil, da bi Evropska skupnost kmalu priznala Bosno in Hercegovino. Kot predsednik ministrskega sveta ES je hkrati izrekel priporočanje, da bodo kmalu odpravili tudi ovire za priznanje Makedonije.

V ŽARIŠČU

Bolje Pete(rle)lin na gnoju kot tiger v senci

Pretekli teden so še zadnji vidnejši slovenski politiki spoznali, da je za uspeh na prihodnjih volitvah bolje biti na oblasti kot v opoziciji. To je zelo indikativno dejstvo, ki postavlja na glavo dober del politične teorije, obenem pa spravlja slovensko politično javnost v posebno luč.

Po naravnem ritmu menjavanja političnih strank na oblasti so tisti, ki z vladnih pozicij prihajajo pred volivce, na slabšem. Primerno vladati je zmeraj nekoliko težje kot modrovati iz opozicijskih klopi. Komunisti, ki so po volitvah morali »sestopiti« z oblasti, so se tolažili s to staro politično resnico, saj so vedeli, v kakšnem stanju je gospodarstvo. Zato so bili prepričani, da jim bo kritiziranje dobro delo.

Spomnimo se tudi, kakšne dileme so morali premagovati naši slovenski zeleni, ko so se kot unikum prvi v Evropi vključevali v vladni Demos. Še celo tako, brez ekoloških kriterijev, bo težko postavljati gospodarstvo na noge, so rekli. Kaj šele, če bomo skušali uveljaviti tudi zeleno opcijo.

Kakor je videti, velja to samo za Evropo. Raziskave v Nemčiji kažejo, kljub relativno uspešni Kohlovi krščansko-demokratski vladi, da bi ta čas večino v parlamentu dobili opozicijski socialdemokrati. Enako je v Franciji, vendar z zamenjanimi predznaki, tam so socialisti izredno nizko, ker so pač na oblasti. Seveda to samodejno že tudi ne pomeni, da bi na volitvah eni in drugi zagotovo tudi izgubili. Mogoče gre samo za opozarjanje volilnega telesa, vendar je za dokončno sodbo o tem potrebno počakati tamkajšnje volitve.

Kaže, da to za slovenske razmere ne velja in to je prav zanimivo. Tukaj velja, da je bolje biti petelin na gnoju, kakor tiger v senci. Našim političnim strankam javnomnenjske ankete ne kažejo tako slabo, kot slabo vladajo. To slovensko politično posebnost so spet prvi sprevideli komunisti-prenovitelji. Ker v vlado niso mogli priti, videli pa so, da slovenski mediji, ki so bili tako vajeni še iz njihovih časov, izključno pozornost namenjajo oblasti, so si izmislili vlado v senci. Ka-

kor smo potem doživeli, jim to ni veliko pomagalo, nazadnje pa jim je ušel iz stranke celo mandatar senčne vlade Pintar.

Kmalu za tistim je teoretič liberalnih demokratov, ko je zavito kritiziral Školčiča, ugotavljal isto, da je namreč bolje biti na oblasti, pa če je ta še tako slaba. Školč se je potem nemudoma trudil s koordinatorskim sredinske vlade — kakor smo videli neuspešno.

Naposled je do enakega spoznanja prišel tudi Janez Drnovšek, ki bi po vsem sodeč sprejel tudi mandat za zelo neugodno dvo- ali trimesečno vladno, če bi pač kazalo, da bodo kmalu volitve, samo da bi si zagotovil stalno navzočnost v medijih.

Slovenski volivec očitno še vedno več pričakuje od oblasti kot od sebe oziroma gospodarstva. Svoj glas oddaja tako, kakor ustreza pogostosti pojavljanja političnih oseb v javnosti, dejstvo pa je, da se vladni politiki pogostejše omenjajo. To je dokaj čudna politična kultura, ki meji na malikovalstvo.

Očitno se cerkev te slovenske značilnosti najbolj zaveda. V skladu s svojo tisoletno maksimo, da moraš dobro poznati svoje sovražnike, je poučena o vseh oblikah malikovalstva in se je spet najbolje znašla. Naklonjenost do ljudi, katerih edina zasluga je v tem, da se njihove podobe pojavljajo v javnosti, namreč ni nič drugega kot malikovalstvo. Peterle se je zato sredi najbolj vrvečih diskusij o sestavi nove vlade samo smejal. Govoril je, če se mu je v tej zadevi to sploh zdelo vredno, da je zanj toliko boljše, čim več se jih gnete okrog »nehvaležnega mandatarstva«. Njegov volilni štab, ki je oborožen s priročniki iz tisoletnega taktiziranja v oblastnih rečeh, mu je izborni svetloval.

Dren okrog mandatarja nove, začasne, strokovne ali kakršne koli že vlade je mimo. So celo znamenja, da tukaj ne bo šlo samo za začasní premor. Peterle je v teh dneh obiskal Kohla, in če kmalu pridejo tudi nemška posojila, bodo morali o njem popraviti svoje mnenje vsi tisti, ki so mu napovedovali kratko politično kariero.

STEFAN SMEJ

globus

MOSKVA — Francoski zunanji minister Dumas se je mudil na večdnevni obiski v Rusiji, Ukrajini, Belorusiji in Kazahstanu. Podpisal je tudi protokol o diplomatskem sodelovanju med Francijo in Rusijo.

WASHINGTON — Direktor ameriške obveščevalne službe CIA Robert Gates je opozoril, da bi medetnični spopadi lahko zajeli tudi Madžarsko, Bolgarijo in Albanijo. Po njegovem je Balkan najbolj nestabilni del vzhodne Evrope.

BONN — Nemški kancler Helmut Kohl je poudaril, da bo treba po vzpostavitvi miru pomagati vsem državam na ozemlju nekdanje Jugoslavije; tudi Srbiji.

ANKARA — Srbski predsednik Slobodan Milošević se je pogovarjal s turškim predsednikom Özalom o jugoslovanski krizi in odnosih med državama.

NEW YORK — Generalni sekretar OZN Butros Gali se je sel s predsednikom državnega komiteja nekdanje Jugoslavije za sodelovanje z OZN Borisom Jovićem, zatem pa še s predsednikom hrvaške vlade Franjom Gregoricem.

PECS — V tem madžarskem mestu je bil ob navzočnosti vodje opazovalne misije ES tudi krog pogajanj med predstavnikom hrvaške vojske Imro Agotićem in generalpolkovnikom JA Andrijo Rašeto. Izpolnjeni naj bi bili vsi pogoji za umik armade iz območij Hrvaške, predvsem s tistega dela, za katerega ni predviden prihod mirovni sil OZN.

TIRANA — Albanska vlada je priznala neodvisnost Slovenije in Hrvaške, ker želi čimprej navezati diplomatske stike. Meni, da bo priznanje dveh nekdanjih jugoslovanskih republik pomagalo vzpostaviti mir in stabilnost na Balkanu.

WASHINGTON — Tu je potekal večdnevni sestanek o pomoči nekdanjim sovjetskim republikam. Udeležencem je spregovoril tudi ameriški predsednik Bush.

globus

Ne za šolo, za življenje se učimo!

(Kdo bolj potrebuje počitnice, šolarji ali učitelji?)

V neki obmurski vasi hodijo v bife že učenci šestega razreda. V sobotnih in drugih diskih so petnajstletnice do treh ponoči. Po koncu pouka so gostinski lokali polni. Drugo prizorišče: starejši stojijo na avtobusih, na sedežih so lahkonogi dijaki. O pozdravljanju starejših, o tem se več niti ne pripoveduje.

Za vse to naj bi bila kriva šola. Zelo preprosto. Šola je po eni strani to, kar prikazuje film Društvo mrtvih pesnikov. Do kraja ganljiva ustanova, v kateri se srečujejo ljudje z dušo in srcem — nasproti pa jim stoji šolski sistem, ki zatira sleherni živo lepoto.

Šola pa je tudi nekaj drugega. Je ustanova, kamor družba odstoplja svoje mlade duševne poškodovance, ki so lahko surovejši od najbolj surovega šolskega sistema.

Neki avstrijskoštajerski učitelj je spregovoril. Zbral je dovolj poguma in začel pripovedovati o rečeh, ki jih njegovi kolegi raje zamolčijo. Raje segajo po pomirilih, zapuščajo učiteljsko delo, karkoli, samo spregovorijo ne.

Pri nas, takšno je bilo izhodišče naše kratke raziskave, stvari se niso prisle tako daleč.

Nikoli pa se ne more z gotovostjo reči, kako v resnici je. Tudi v Avstriji o tem ne bi govorili, če učitelj Diether Passler ne bi prvi začel pripovedovati. Avstrijska javnost bi verjetno na vprašanje, če se pri njih dogaja, da bi učenci strahovali učitelje, odgovorila nikalno. Čeprav je resnica drugačna. Toda prej je moral omenjeni učitelj z besedo na plano.

Kako je pri nas? Najbrž tudi naši učitelji o tem niso kar takoj pripravljeni pripovedovati. Zato smo vsakega intervjuvanega učitelja najprej na kratko seznanili s člankom, ki ga je priobčil avstrijski časopis za družbeno in kulturna vprašanja. Nadalje smo vsakemu našemu sogovorniku zagotovili, da njegovega pravega imena ne bomo navajali, če tega noče.

O rezultatih naše raziskave pišemo v nadaljevanju. Najprej poglejmo, kaj je pisalo v omenjenem članku in kaj so zvedeli učitelji, ki so sodelovali v našem poizvedovanju o napadalnosti učencev do učiteljev pri nas.

SOLA KOT KRAJ DOGODKA

Na začetku omenjenega članka je naštetih nekaj najbolj kričečih nasilnih dejanj iz avstrijskega šolskega življenja.

Neki učenec je svojemu sosedu porinil svinčnik v bedro vse do kosti. Drugi je davil sošolko, da je bila že vsa modra, spet drugemu so zlomili roko, tretjemu nosno kost. Časopis navaja celo tako nemogoč prizor, kakor je tale: sedemletni deček je onaniral v šolski garderobi in razglašal svoje najnujnejše potrebe: zdaj nucam šamo se pivo in baba!

Vse to skupaj naj še ne bi bilo najhujše, saj se dogaja tudi, da učitelje nagovarjajo s »kurba«, učiteljem grozijo z noži, razmlatijo njihove avtomobile. Pred kratkim so neki srednješolski profesorici zažgali avtomobil.

Učitelji torej postajajo žrtve. V družbi, ki jih uporablja za paznike in grešne kozle, noče pa se spoprijeti s svojo resnično podobo in krivdo. »Solar, ki dela težave, ima težave,« je rekla dunajska šolska psihologinja.

Učitelji, ki imajo težave, pa molčijo. Zaradi strahu. Bojijo se za službo, eksistenco, ime.

So molčali, dokler se ni oglasil omenjeni osnovnošolski učitelj Passler. Poučuje angleščino in biologijo na eni od graških osnovnih šol. Začel je pred dvanajstimi leti na neki podeželski šoli, razmeroma daleč od delovnega glavnega mesta. Kmalu je potem prišel na šolo bližje Gradcu, čez leto dni pa je začel poučevati v Gradcu.

Cim bližje je prihajal h Gradcu, tem trše je bilo nasilje, večja napadalnost in hujše težave. Velika množica ljudi na enem mestu povečuje napadalnost. Najbolj skrajšen zgled tega je Amerika, kjer je komaj še najti učitelje, ki hodijo v razrede brez pokalice. Zaradi samoubojstev pred oboroženimi učenci. Ravnateljica neke posebne šole v Avstriji je priredila razstavo orožja, ki so ga na njeni šoli odvzeli učencem: nože, veriže, kije, bodala. Tudi Passler ima tovrstna izkustva.

Mem, da k temu spodbujajo filmi. O kakovosti filma sodijo učenci po številu trupel. Nasilje v šoli se dogaja po filmskih scenarijih. Passler: »Če kakemu učencu pripeljem eno okrog ušes, zato plača pozneje šibkejši.«

Je surovost posledica pomanjkljive inteligentnosti? Passler meni, da ne, čim inteligentnejši je otrok, tem bolj prevečano je njegovo ravnanje.

Učitelji so pogosto nemočni. Psihično na koncu. Tako rekoč bojijo se šole, v šoli pa učenci živijo v predčasnem upokojevit, v bolniški, jemljejo tablete. 36 odstotkov avstrijskih učiteljev vedno sega po pomirilu valiju, 60 odstotkov učiteljskega stanu je visoko napadalnega. Kar ni čudno: samo v zadnjih letih se je število učencev, katerih obnašanje je vpadljivo, povečalo za 40 odstotkov.

Takole je pripovedoval neki tirolski srednješolski profesor: »Prišel sem domov, vzel kanarčka iz kletke — in ga treščil ob steno. Naslednji dan sem dal odpoved.«

Takih zgodb je neskončno veliko. Mogoče tudi pri nas? Šola danes ni več zgolj posredovalnica znanja, učitelj mora biti tudi pedagog, psiholog, mati, oče, predstavljati mora vir zavetja in topline.

Znani psihoanalitik govori o **modernih družbenih sirotah**, o otrocih, ki imajo matere in očete. Toda ti jih čez dan deponirajo v šoli, zvečer postavijo pred televizijo, vmes pa se z njimi niti pogovarjajo ne. »Otroci imajo omejen besedni zaklad, obvladajo predvsem besede za udari-navali. Kontekstov ne razumejo več,« pravi šolska psihologinja.

Učitelji so postavljeni v položaj, da nastopajo sami proti vsemu svetu. Kako? Vodja avstrijskega raziskovalnega projekta o šolah v okvirju UNESCO prof. Nick Titz pojasnjuje takole: »90 odstotkov vseh učencev ima večje faktografsko znanje kakor njihovi starši. Mi učitelji pa smo — če se ekstremno izrazim — na področju posredovanja znanj podrejeni konkurenčni televiziji.«

Družbi pa so potrebni kar najbolj izobraženi mladi ljudje. Najpreprostejši sklep iz tega bi torej bil: šola ni ustrezno zastavljena, zato čezmerno pritiska na učence, ki so podvrženi nenehnemu učnemu stresu, to pa prehaja v napadalnost. Pomanjkljiva sposobnost se obrača v agresivnost. Vse skupaj pa je še okrašeno z razburkanim razvojnimi odbojem — puberteto.

Šolska znanost kajpada pozna nekatere odgovore na tovrstne izzive. Na primer skupno učenje. Za to pa je potrebno ustvariti ustrezno ozračje. Torej naj bi se pred poukom pogovarjali o vsem, o dogodkih doma, o javnih in političnih temah.

»Toda kaj,« zastoka neka osnovnošolska učiteljica. »naj otroka vsako jutro spodbujam k podrobnemu pripovedovanju o tem, kako sta sinoči z dedkom pozno v noč gledala po televiziji pornografske filme?«

Učitelj Passler in mnogi njegovi kolegi vidijo krivdo za agresivnost, za divjaško pobalinstvo v družini: »Po desetih minutah srečanja z otrokom vem, kakšni so njegovi starši, kako mali ali kako dosti se pogovarjajo z otrokom.«

Poslednje uho družbe, ki se ne zmore več pogovarjati — tako se označujejo učitelji.

UČITELJI KOT POSLEDNJE UHO SLOVENSKE DRUŽBE?

V sosednji kapitalistični državi je tako. Kako mora potemtakem biti šole pri nas? Zakaj naj bi bilo pri nas slabše? Iz preprostega razloga: tam na oni strani meje, takšen je splošen vtis, se vam učenci in dijaki, ki jih srečate na samem, še pozdravijo, čeprav ste tujec. Tukaj vas ne pozdravljajo niti več tisti, ki vas poznajo, včasih niti tisti ne, ki ste jih učili, če sodite v ta stan.

Po izsledkih naše raziskave sodeč, je šola pri nas edini kraj, kjer vrednote še veljajo. Samo da ima njeno sevanje v izvenšolski prostor krutek doseg in ugasne takoj za šolskim dvoriščem. Ponekod sega samo do praga šolskih stranišč, v straniščih učenci že hladnokrvno kadijo. So pa seveda tudi šole, v katerih vrednotni sistem velja zgolj v območju učiteljevega pogleda. V glavnem pa je v šolah, kakor kaže, vse dobro.

Družba je s svojim vztrajnim razvrednotenjem učiteljskega poklica dosegla, da učenci, ki obiskujejo sicer dobro šolo, z urejenim šolskim redom, ne pozdravljajo starejših in jim ne odstopajo sedežev na avtobusu. Povrhu pa jih zunaj šole še čaka toplo zavetje gostila, natakariji, ki sicer niso vzor prijaznosti, pa so vendarle prijaznejši kakor domača hiša, v kateri nenehno gori Velika luč televizije. V gostilni tako rekoč dobiš vse, in sploh še niste slišali, da bi kakemu gostilničarju, ki je točil alkoholno pijačo mladoletnikom, odvzeli dovoljenje.

Na vprašanja so po šolah, ki so dobile naš dopis, odgovarjali ravnatelji, psihologi ali tisti učitelji, ki so si hoteli vzeti besedo in spregovoriti. Šole smo izbirali tako, da bi bilo mogoče ugotoviti morebitno razliko v nasilništvu med učenci na podeželskih in mestnih šolah, nekaj mestnih in nekaj podeželskih.

VPRAŠANJA

V dopisu smo na kratko navedli vsebino zgoraj navedene avstrijske šolske publicistične teme. Vprašanja, ki smo jih hodili po telefonu ali pa neposredno postavljali referentom, so: Se vam je kdaj zgodilo, da bi se vam učenec grobo uprl? Če se vam je, lahko opišete ta dogodek? Kaj mislite o množičnem prikazovanju nasilja, je mogoče iz tega izpeljevati povečano nasilnost med mladimi? Neki strokovnjak za šolstvo je rekel, da ima večina mladih večje faktografsko znanje kakor njihovi starši, učitelji pa da so v podrejenem položaju glede na televizijo, ki je najmočnejši posrednik znanja. Ali bi lahko takšne razmere vplivale na obnašanje naših mladih? Kako?

Spraševali smo na osnovnih šolah: Bogojina, Drago Lugarič Lendava, Ljutomer, V. Polana, Odranci, soboška tretja šola, Salovec.

EDINO ZMerno BESEDNO NASILJE

»Za enkrat še nič,« je rekel ravnatelj odranske šole, ki sicer skupaj z drugimi podeželskimi velja za šolo zmernih do mirnih razmer. Tudi na drugih šolah so na prvi dve vprašanji odgovarjali v smislu pričakovane. Psihologinja Blanka Horvat z lendavske šole Drago Lugarič je menila, da se med učenci agresija povečuje, vendar za zdaj predvsem besedna. O naraščajoči verbalni agresivnosti učencev so govorili tudi na drugih šolah. Ljutomer: Ugovarjanje je zadnje čase množični pojav.

Zadeve, ki jih omenja avstrijski časopis, bodo po mnenju psihologinje Horvatove prišle k nam čez kakšni dve leti, kar je običajna zamuda.

Največje »pristne« mladostniške agresivnosti, ki gre dalje od besed, so priznali na radgonski šoli. Ravnatelj je omenjal »povzemanje pubertetniških zadev nad mladimi učiteljicami«, kakor je zapisal naš mladi sodelavec. Na tej šoli po lepi stari navadi vsaj še vedo, kakšnega spola je kdo. Pa tudi to, da morajo mlajši ubogati starejše. Nekateri nekdanji učenci njihove šole prisiljuje zdajšnje učence, da jim hodijo po cigarete. Zelo literarno, kakor da bi brali Marka Twaina!

Na podeželskih šolah so povečini prepričani, da so pojavi nasilnišтва predhodni za mestne šole. Salovski ravnatelj je celo rekel, nemara tudi zato, ker smo si anketo izmislili v mestu, da »anketa slabo vpliva na tiste učence, ki so nekoliko slabši.«

Pri vprašanju o množičnem prikazovanju nasilja si je učiteljska duša dala duška. Vir za polnjenje napadalnega naboja mladostnikov je po mnenju mnogih tudi hrvaška televizija, ki prikazuje prizore z bojišč. Učitelj s tretje soboške OS meni, da raste ugled poklicem, v katerih se ljudje srečujejo z nasiljem, veliko je učencev, ki hočejo postati policisti in vojniki.

Psihologinja Horvatova se je spominla pred kratkim izdanega kodeksa Evropske skupnosti, ki izreka sodbo o filmih, ki prikazujejo nasilje.

O televiziji, ki jim pri posredovanju znanja dela konkurenco, učitelji ne mislijo slabo. Radgonski ravnatelj celo trdi, da učitelji, ki nimajo kabelske televizije, ne morejo dohajati učencev, ki tovrstne programe lahko gledajo. Ravnatelj je menda tudi sicer povezan s kabelsko televizijo, ne samo prek kablov, ker je zasebnik, ki gradi kabelsko mrežo.

»Starši nimajo tolikšnega znanja kakor njihovi otroci,« je rekel učitelj iz Bogojine, ki hoče biti neimenovan. Tudi ravnatelj iz Salovec je enakega mnenja. »Pri boljših učencih se opaža, da imajo več znanja kot njihovi starši.«

Učitelji imajo zdaj prosto, učenci pa tudi. Mogoče bi si lahko kdaj vzeli prosto tudi nekateri starši. Zaradi sebe, otrok in šole. Vsaj do takrat, ko bo naša naslednja tema nasilje učiteljev nad učenci in starši.

STEFAN SMEJ in DEJAN FUJS

KOLUMNA

Štefan Smej

Slovenija zimska pravljica

Kaj bi tajil. Odkrito bom povedal, da me je prevzelo, čisto po pesniško prevzelo, ko je začel naletavati ta letošnji prvi sneg. Droben in sramežljiv.

Na rokavu suknjiča sem prestregel snežinko tako lepe oblike, da jo še zdaj vidim, ko zatisnem oči. Ni bila tiste razkričane oblike, kakršno najpogosteje izrezujejo okraševalci iz stiroporja. Krakov ni imela tako razvejenih. Bila je bolj kakor nekakšno zelo pomanjšano sončno kolo. Tisto, ki ga kot zgodovinsko pričevanje o kultu sonca najdemo vsekane v skalo: krog s kratkimi, enakomerno razporejenimi žarki.

Skorajda bi lahko rekel, da je bila tista snežinka nekako »zgodovinske« oblike.

Zvečer sem potem za nameček postal hvaležen neonskim lučem! Tistim istim lučem, ki nam v mestih kratijo pogled na zvezde, ker pod nebo kadijo svojo bledikavo svetlobo. Zdaj pa sem bil hvaležen temu dosežku civilizacije! Pomislil sem namreč, da bi plešočih snežink v temi ne mogel videti. V soju občestnih svetilk so snežinke srebrno pisale. Migotale.

»Zgodovinske« snežinke, osvetljene z lučjo iz zadnjega obdobja civilizacije. Zgodovina kulture, ki se je alegorično pokazala skozi obliko snežinke, in sodobnost, ki je s svojo svetlavo zimsko lepoto naredila vidno. Zimski večeri.

Im potem sem pomislil na pisanje te kolumne, na to, da bo potrebno — kajti takšni so časi in takšna merila »konstruktivnega in kritičnega« pisanja — udrihati po nekem, biti jek in gorak življenjskemu trenutku, se posmehovati in ironizirati. Delati pač tako, kakor se ta posel dela. Samo kreg, zoprni in cinizem. Vzemimo, da je res, kar pripovedujejo pesniki in drugi ljudje polnih src, ko opisujejo »zgodovinske« sanjanje Slovencev o samostojni državi. — Seveda je vse skupaj solzavo, vendar pa te države ne bi bilo, če ne bi sanjali o njej.

Toda, če je to res, če smo res rodove nazaj sanjali o svoji državi, kako to, da zdaj nikjer nihče, nobena babica in noben ded ne pripoveduje zgodbe o rojstvu nacije? Sedeč ob topli peči, vnukom, ki bi jim rdela ušesa in obrazi. Ne pripoveduje se, kako so naši davni davni predniki iskali to deželo, kako so v njej živeli in postavljali ulnjake, varili pivo, častili svete kraje in spoštovali svetost mrtvih. Ves čas pa so sanjali o svoji državi. Ne v zapečkih in ne v šolah, nikjer se ne pripoveduje o tem.

Vse to me nekoliko spominja na znan zidni napis, ki ga je bilo mogoče prvič prebrati nekje v Berlinu, ne tako daleč nazaj. Pisalo je: Pomislite, vojna je, nihče pa ne gre tja!

Pomislite, rojeva se država, nihče pa ne gre tja! Nihče nima z njo nobenega zgodovinskega ali pravljicnega namena. Za zgodovino smo zapozneli, čas pravljic pa se je iztekel. Iz pravljic njega dni so v preteklosti naredili ideologijo, ideološki konstrukti pa so postali predmet največjega poroga in zaničevanja. Tako se nam je zgodilo, da imamo to državo, ne vemo pa, kaj naj z njo počnemo.

Prišel sem do sklepa, da bi bilo dobro ploščo včasih obrniti. Vsaj takrat, ko te kakšna takšna lepa reč iz narave prevzame tako zelo, da se za nekaj časa ne zdi več vredno usajati se. Pa to ni dobro samo za posameznika, za njegove živce in razpoložljivo energijo. Tj je dobro tudi za skupnost: čas je za obuditev pravljic z lepšim potekom; one s slabim so postale že dolgočasne.

Torej: ko pada sneg, je tišina lepa tudi nad Slovenijo.

Pa da ne bo nesporazuma: čisto zbran v tišini zimskega trenutka še vedno vem, da je ta naša država krmežljiva kot mlado mače, da je čas za nastajanje novih držav negoden in podobno. Kdo pa tega ne ve?

KAKŠEN VOLILNI SISTEM?

Rešitev je v skupni kombinatoriki

Vihar v kozarcu vode te dni ni so povzročila le javno izražena uganjanja posameznih strank o morebitni novi strankarski koaliciji za sestavo nove vlade z dr. Janezom Drnovškom kot mandatarjem, ampak tudi vse pogostejša razmišljanja o ustreznosti volilnega sistema. Na to kažejo številni odmevi na novo strankarsko ali, bolje rečeno, koalicijsko kadrovske kombinatoriki. Vsi namreč skušajo vsiliti svojo rešitev, ki jim je seveda najbolj pogodu. Prej ali slej pa bo moral prevladati skupni volilni sistem.

Že zdaj pa je jasno, da je nekaj takih strank, ki v tem trenutku menijo, da volitev do junija letos ni mogoče korektno izpeljati. Pri tem se naslanjajo na dejstvo, da je v praksi še vedno veliko odprtih vprašanj, kot so volilni imeniki, okoliš, volitve v državni svet in podobno. Vsekakor pa naj bi bilo izhodišče za naslednje volitve proporcionalni volilni sistem, ki bi ga kazalo dopolniti z nekaterimi elementi večinskega sistema. Na ta način bi morali določiti spodnjo mejo, ki je za sleherni stranko pogoj za vstop v parlament, izdelati regijske liste oziroma volitve po volilnih okrožjih, s čimer bi lahko dosegli večjo zastopnost regij. Poleg tega bi dali s preferenčnimi glasovi za posamezne kandidate na listah volilcem večjo vlogo pri izvolitvi poslancev. Z odpravo tako imenovanih nacionalnih (rezervnih) list strank pa bi prečeli manipulacijo z volilnimi glasovi.

Nedvomno pa volilna zakonodaja odpora še vrsto drugih vprašanj in dilem, ki jih bo treba čimprej odpraviti. Znano je, da do največjih političnih razlik in razhajanj prihaja v pogledih glede volitev in vloge 90-članskega državnega zbora. Eni se namreč zavzemajo za uveljavitev večinskega načela, drugi pa temu odločno nasprotujejo, ker se bojijo, da bi večinski volilni sistem dodatno polariziral politični prostor na dva močna bloka, kar bi lahko najbolj škodilo strankam politične sredine. Ne gre pozabiti, da bi z ustreznim volilnim zakonom morali omogočiti enakopravne pogoje tudi vsem neodvisnim kandidatom. Kaže, da se slednjega še premalo zavedajo v političnih krogih, sicer ne bi prišlo na površje iskanje medstrankarskega sporazuma glede volilne zakonodaje, s katero naj bi dosegli potrebno dvotretjinsko podporo v parlamentu. Se posebej, ker bi v parlament morali »spustiti« tudi predstavnike civilne družbe.

Zdajšnje politične razmere potrjujejo, da se v strankah še premalo zavedajo pomena na novo oblikovane volilne zakonodaje, ki mora biti v vseh pogledih bolj prilagojena evropskim vzorcem. Doslej smo namreč za vsake volitve oblikovali nov volilni zakon. Z njim pa seveda ni bilo možno predvideti različnih posledic, ki so se pozneje pokazale v vseh svojih razsežnostih. Spomnimo se samo številnih zapletov in neuspešnih dogovarjanj ob vprašanih odpoklica in nadomestnih volitev. Prav zdaj pa je čas, da končno vendarle dobimo stabilen volilni sistem, ki bo veljal za daljše obdobje, sicer se bomo znova »lovili« ob uresničevanju posameznih členov.

MILAN JERŠE

Zakon o denacionalizaciji

Krvice, storjene v preteklosti, je treba popraviti. Takšne zahteve smo zadnje leto in pol velikokrat slišali in jih še slišimo. Vendar z odpravljanjem starih ne smemo povzročati novih krivic! Med popravljanje krivic iz preteklosti sodi tudi vračanje nekoč odvzetega premoženja, ureja pa ga Zakon o denacionalizaciji. Povzemamo nekaj določil zakona, ki govorijo o vračanju kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Denacionalizacija je vrnitev podržavljenega premoženja v naravi. Če ni možna, naj je v obliki nadomestnega premoženja, vrednostnih papirjev ali v denarju. (2. člen)

Upravičenci do vrnitev premoženja so fizične osebe, ki so bile ob podržavljenju jugoslovanski državljani in jim je bilo po 9. 5. 1945 to državljanstvo priznано z zakonom ali mednarodno pogodbo. Upravičenci so tudi fizične osebe, ki ob odvzemu niso bile jugoslovanski državljani, so pa živele v Sloveniji in jim je bilo državljanstvo priznано po 15. 9. 1947. (9. in 10. člen)

Pravico do vrnitev imajo tudi cerkve in druge verske skupnosti, ki ob uveljavitvi tega zakona delujejo na območju republike Slovenije. (14. člen)

Če so upravičenci do denacionalizacije mrtvi, so za uveljavljanje pravic upravičeni njihovi pravni nasledniki. (15. člen)

Nepremičnine ni mogoče vrniti v last in posest, če bi bila s tem bistveno okrnjena prostorska kompleksnost, gospodarska ali tehnološka funkcionalnost kompleksov in če bi pravna oseba s tem prišla v stečaj ali likvidacijo, če bi morala opustiti pomemben del svoje dejavnosti in s tem tudi delavce in če bi utrpela bistven izpad prihodka. Ne glede na vse to se gozdovi vračajo v last in posest. (19., 20., 21., 27. člen)

Če so na kmetijskih zemljiščih novi oz. obnovljeni trajni nasadi, lahko zavezanec uporablja tako zemljišče do izteka rodnosti, vendar ne več kot 10 let. Za ta zemljišča se vzpostavi lastninska pravica v korist upravičenca, najemno razmerje pa se uredi s pisno pogodbo. (22. in 28. člen)

Nepremičnine se vrnejo brez hipotekarnih bremen, ki so nastala po podržavljenju. Služnosti, izbrisane s podržavljenjem, oživijo. (33. člen)

Če nepremičnine ni mogoče vrniti v last in posest ali na njej vzpostaviti lastninske pravice ali lastninskega deleža, upravičencu pripada delnica ali obveznica. (42. člen)

Zavezanec za vrnitev stvari je pravna oseba, v katere premoženju so stvari, ki se vračajo. Ta pravna oseba je tudi zavezanec za vzpostavitev lastninskega deleža pri premoženju. Zavezanec za odškodnino v delnicah in obveznicah je Slovenski odškodninski sklad, za odškodnino v denarju pa Republika Slovenija. (51. člen)

Pa še tole: Premoženja ni mogoče vrniti, če je na njem lastninska pravica fizičnih in civilnih pravnih oseb. Premoženje pravnih oseb v mešani lastni pa se lahko vrača le v obliki lastninskega deleža v pravni osebi do višine deleža družbenega premoženja.

Nedoslednosti v zakonu

Zavezanec za vračanje premoženja v naravi nad zakonom niso navdušeni, saj je v mnogih primerih ta nedorečen in bo od raznih občinskih komisij odvisno, kako v praksi. Medtem ko namreč zakon določa, da premoženja v naravi ni možno vrniti, če bi podjetje s tem prišlo v težave ali celo v stečaj, pa v enem od naslednjih členov določa, da je ne glede na to premoženje potrebno vrniti, če upravičenec dokaže, da bo zagotovil vlaganja ali druge potrebne pogoje za racionalnejšo in gospodarsko uspešnejšo uporabo nepremičnine. Sicer pa zavezanec pravi, da nepremičnina ne bodo vračali kar tako in bodo uporabili vsa pravna in druga sredstva, da bi jih obdržali. Z vračanjem bodo namreč posledice najbolj občutili zaposleni, pokazale pa se bodo tudi v proizvodnji, ki se bo zmanjšala. To pa vsekakor ne bi smel biti cilj zakona o denacionalizaciji.

Gozdarji v podrejenem položaju

Naša organizacija gospodari s 8600 hektarji gozdov v treh pomurskih občinah (razen radgonske), med njimi pa je okrog 2600 hektarjev takšnih gozdov, ki jih bo po zakonu o denacionalizaciji potrebno vrniti nekdanjim lastnikom, pravi direktor Gozdnega in lesnega gospodarstva Murska Sobota Aleksander Beer. Čeprav mnogi menijo, da bo v gozdarstvu to najlažje rešiti, pa to ne drži, saj se bo tudi z vračanjem gozdov okrnila funkcionalnost kompleksov, prihajalo pa bo tudi do težav v poslovanju. Po mnenju gozdarjev predlagatelj zakona ni enakopravno obravnaval gozdnih in kmetijskih zemljišč, saj nekatera določila, ki omejuje vračanje v naravi, za gozdove ne veljajo.

Posledice denacionalizacije bodo za Gozdno in lesno gospodarstvo še toliko neugodnejše, ker je večina gozdov, ki jih bo potrebno vrniti, v soboški občini in bo zato potrebno temu prilagoditi organizacijo gospodarjenja. Delovno silo bo potrebno premeščati in voziti na oddaljena delovišča, vse to pa bo stroške poslovanja samo povečalo. Ko bo do vračanja prišlo, se bo za kakšno tretjino moralo zmanjšati tudi število zaposlenih. Že v zadnjem času, ko se zakon o gozdovih ne izvaja v zasebnem sektorju, so število zaposlenih zmanjšali za 30 odstotkov in ker sta na proizvodnjo v gospodarstvu vezani tudi žagarska dejavnost in druga lesnopredelovalna industrija, bodo posledice še toliko

bolj neugodne. Gozdarji pa ta hip tudi še ne vedo, kaj bo z zakonom o gozdovih, zato nekih čvrstih programov ne morejo delati in gospodarijo iz dneva v dan. Zatrjujejo pa, da bo imelo vračanje gozdov daljnosežne posledice, ne le gospodarske, pač pa tudi ekološke, saj je bojazen, da bo država iz svojih skladov gozdnih zemljišč vračala z gozdovi tudi nepremičnine, ki se jih v naravi drugače ne bo dalo.

Sicer pa so gozdarji že zdaj v dokaj neugodnem položaju. Kot smo že zapisali, bodo morali vrniti okoli 2600 hektarjev gozdov, od teh je okoli 400 hektarjev cerkvenih gozdov, najbolj nejasno pa je stanje v Ljutomerčani občini. Tu sicer večjih gozdov ni, je pa večina lastnikov neznana in tudi v teh gozdovih velja moratorij na sečnjo. Odlok v začetku letošnjega leta je položaj nekoliko omilil, saj dovoljuje, da se tudi v gozdovih, ki bodo vrnjeni, lahko naprej gospodari, vendar je možno posekati le desetino letno dovoljenega prirasta. Tega se gozdarji dosledno držijo, v gozdovih, ki jih bodo vrnil kmetom, pa so sečnjo celo popolnoma ustavili, jim pa takšen način izkoriščanja gozdov močno povečuje stroške. Že lani se je zaradi tega proizvodnja zmanjšala za 10 odstotkov, kot pravi Aleksander Beer, pa morajo zdaj vsako parcelo obravnavati posebej in namesto dosedanjih 50 bo morda potrebno odpri celo 250 delovišč.

Vračanje odvzetega je ponovno odvzemanje

Postanci slovenske skupščine so se lani, pa tudi že letos veliko ukvarjali z lastninsko zakonodajo. Ta v celoti še vedno ni sprejeta, saj poslanci različnih političnih strank ne morejo najti skupnega jezika pri nekaterih zakonih o lastninjenju. Zato pa je morda nekoliko bolj presenetljivo, da je bil že pred koncem lanskega novembra sprejet Zakon o denacionalizaciji, ki prav tako pomembno posega v lastništvo. Ta zakon namreč ureja vrnitev podržavljenega premoženja, ki je bilo odvzeto z agrarno reformo, nacionalizacijo in zaplenbo ter z drugimi predpisi in načini, ki jih Zakon o denacionalizaciji nastavlja. Pravico do vrnitev nacionaliziranega premoženja imajo tako rekoč vsi nekdanji lastniki, fizične osebe, ki so bile v času, ko jim je bilo premoženje podržavljeno, jugoslovanski državljani.

Zakon ureja vračanje premoženja in nepremičnega premoženja, v tem zapisu pa se bomo omejili na vračanje kmetijskih in gozdnih zemljišč. Po podatkih je v vseh štirih pomurskih občinah v zasebni lasti okoli 80 odstotkov kmetijskih zemljišč, torej jih je v tako imenovanem družbenem sektorju le petina. Del sedanjih družbenih zemljišč je bil nekdanjim lastnikom odvzet, dobršen del pa je bil odkupljen pod normalnimi pogoji in jih zato zakon o denacionalizaciji ne bo prizadel. Bodo pa sedanja družbena gospodarstva navkljub vsemu le prizadeta, saj se nekdanji lastniki že pojavljajo s svojimi zahtevki po vračanju, če bo do vračanja tudi prišlo, pa bo to imelo seveda določene neugodne posledice tako pri proizvodnji kot obsegu zaposlenih.

Po ocenah najodgovornejših predstavnikov družbenega sektorja kmetijstva v Pomurju je zakon premalo določen in v posameznih členih prihaja celo v protislovja. Res da je v njem zapisano, da republiški izvršni svet lahko s predpisom podrobneje uredi vračanje, povezana z izvajanjem zakona, vendar pomurski kmetijci trdijo, da so takšni predpisi oz. izvedbeni akti nujni. Načini in procesi vračanja bi morali biti točno opredeljeni, saj bi sicer lahko prihajalo do nepravilnosti.

ŠKODA JE VSAKEGA HEKTARJA

Največji del sedanjih družbenih zemljišč v Pomurju odpade na Kmetijsko gospodarstvo Rakičan, ki ima v soboški in lenčevski občini okoli 7 tisoč hektarjev kmetijskih površin. Največji delež je njivskih površin, nekaj pa je tudi trajnih nasadov, sadovnjakov in vinogradov. Po besedah Mirka Horvata, direktorja Kmetijskega gospodarstva Rakičan, je bilo v preteklosti več kot tri četrtine kmetijskih zemljišč, s katerimi razpolaga podjetje, odkupljenih pod normalnimi pogoji, brez vsake prisile, in jih zato zakon o denacionalizaciji ne bo prizadel. Grofovsko zemlje in tiste, ki je bila prej državna, je razmeroma malo, okoli 350 hektarjev, se pa tudi ta zemlja praviloma ne bo vračala, saj njeni lastniki večinoma niso bili jugoslovanski državljani.

Na račun zemljiškega maksimuma ali prisilne obvezne oddaje je bilo v Prekmurju odvzetih le malo zemljišč. Celotno nekdanj bogatejših vaseh, kot so Tešanovci, Puconci in še kje, je bilo po zakonu o zemljiškem maksimumu odvzetih malo kmetijskih zemljišč, zato jih tudi ne bo težko vrniti. Še posebej ne bi smel biti problem vračanja tistim nekdanjim lastnikom oz. njihovim naslednikom, ki se tudi zdaj ukvarjajo s kmetijstvom. Je pa seveda med tistimi, ki bodo imeli pravico do vračanja zemlje, tudi veliko takih, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo več in tu bodo zadeve skušali reševati na najprimernejši način. Nekdanjih cerkvenih zemljišč Kmetijsko gospodarstvo Rakičan tako rekoč nima, saj je na njih zdaj letališče, v Soboti pa prostori tovarne Mura, ni pa tudi veliko zemljišč, ki jih je imela kmetijska šola. Ob prvi agrarni reformi po prvi svetovni vojni so namreč grofovsko zemljo razde-

lili med kmete, nekaj pa so je dali banovinski šoli, vendar to niso bila preveč kakovostna zemljišča. V Kmetijskem gospodarstvu Rakičan se zavedajo, da kmetijska šola zemljo potrebuje, zato z njo tudi zelo dobro sodelujejo, vendar niso pristaši tega, da bi se znotraj posestva ustanavljalo še eno posestvo.

Pri objektih vračanje ne bo potrebno, saj so jih večino zgradili sami, pa tudi sicer pravijo, da preveč premoženja z zakonom o denacionalizaciji ne bi smeli izgubiti. V skrajnem primeru bo potrebno vrniti nekaj čez 100 hektarjev zemlje, vendar vsak vrnjen hektar zanje pomeni izgubo. Na sedanje površine je namreč vezana tudi živinoreja, na vse skupaj pa število zaposlenih in tehnološka opremljenost. V obeh občinah ima Kmetijsko gospodarstvo Rakičan zaposlenih okrog 500 delavcev, če bi bilo potrebno v naravi vrniti vsa kmetijska zemljišča, pa bi to lahko imelo za posledico tudi do sto manj zaposlenih delavcev. Zato se bodo z upravičenci skušali dogovoriti za najustrežnejše rešitve, bodisi za odškodnino, obveznice ali celo delnice, vračanje pa naj bi prišlo v postev v zares skrajnem primeru. In če bo zemljišča

ni, saj je tudi tu živinoreja odvisna od kmetijskih površin. Posledice pa bodo še hujše, saj bo zaradi vračanja tudi manjša pridelava, vsaj v prehodnem obdobju. To dovolj zgovorno potrjujejo že sedanjí podatki, po katerih ima zasebni sektor v občini 80 odstotkov kmetijskih zemljišč, vendar na njih pridelava le od 1.500 do 1.700 ton tržnih presežkov pšenice, medtem ko družbeni sektor na 20 odstotkih površin pridelava od 5 do 7 tisoč ton tržnih presežkov. Podobno je pri nekaterih drugih poljščinah, pa tudi v živinoreji, saj v kombinatu zdaj letno vzredijo 5 tisoč glav mladega pitanega goveda, ki ga izvozijo, z vračanjem zemlje pa bi se tudi obseg pitanja moral zmanjšati. Pa še en problem, ki se bo z vračanjem zemlje pojavil, opozarjajo v radgonski občini. Z nacionalizacijo je bilo namreč odvzetih okrog 15 tisoč parcel, zato vračanje v naravi tako rekoč ne bo izvedljivo.

VELIKO NEZNANIH LASTNIKOV

Mnogo odprtih in nerešenih vprašanj v zvezi z denacionalizacijo.

že potrebno vračati, bodo izkoristili zakonske možnosti in kompleksov ne bodo drobili. Ti upravičenci bodo dobili nadomestna zemljišča na robu kompleksov ali drugje. Vračanje zemljišč, ki so bila odvzeta, namreč tudi v praksi ne bo možno, saj nekdanjih mej in poti ni več in bi bile potrebne ponovne izmere, kar pa bi vsesкупaj močno podražilo, poleg tega pa bi še okrnilo funkcionalnost sedanjih kompleksov in podražilo pridelavo.

TUJCI NISO UPRAVIČENI DO ZEMLJE

Če bi v Kmetijskem kombinatu Radgona morali vrniti vsa nacionalizirana zemljišča, potem bi ostali brez polovice sedanjih površin. Kot je povedal Dimitrij Sinokapev, direktor Kmetijstva v Črncih, ima kombinat z okrog 2.500 hektarjev kmetijskih in gozdnih zemljišč, od teh so jih kupili le kakšnih tisoč hektarjev, vsa druga so bila nacionalizirana. Največ zemljišč je seveda v Apaški dolini, saj imajo tu okoli 1.700 hektarjev, vendar bo prav s temi zemljišči najmanj problemov pri denacionalizaciji. Lastniki so večinoma tujci, ki nimajo pravice do vračila, čeprav so nekateri zahtevke že vložili. Po nekaterih ocenah bi bilo potrebno v radgonski občini vrniti nekdanjim lastnikom od 500 do 600 hektarjev zemlje, vendar upajo, da vseh teh površin ne bo potrebno vračati v naravi, vsi, ki so vložili zahteve, pa do vračila tudi niso upravičeni.

Zakon o denacionalizaciji bo imel seveda zelo neugodne posledice za sedanjí družbeni sektor kmetijstva v radgonski občini.

cijo je v tem trenutku tudi v Ljutomerčani občini. Podjetje Ljutomerčan ima v lasti okoli 650 hektarjev obdelovalnih njivskih površin in 330 hektarjev vinogradov. Z nacionalizacijo so dobili okoli 250 hektarjev kmetijskih obdelovalnih površin, vinogradov pa celo več. Če bi bilo potrebno vrniti vsa nacionalizirana zemljišča, pa bi Ljutomerčan ostal brez polovice sedanjih površin.

Koliko zemlje bo potrebno vrniti, v Ljutomerčani ta hip še ne vedo, saj podatkov o nekdanjih lastnikih nimajo. Pravijo pa, da je bilo med njimi precej tujcev, lastniki kmetijskih zemljišč in vinogradov pa so bili tudi različni cerkveni redovi. Če bo zemljo že potrebno vračati, bodo komplekse skušali ohraniti, pravi direktor Ljutomerčana Anton Slavič, saj imajo okoli 30 hektarjev takšnih površin, ki so zunaj zaokroženih zemljišč in so jih že od zdaj dajali v najem. Te bodo dodelili nekdanjim lastnikom. Nekoliko težje bo z vinogradi, saj se bojijo, da bi ob doslednem vračanju morali odtujiti polovico površin. Za vinski klet pa v Ljutomerčani pravijo, da ni sporna, saj so jo zgradili sami. Bo pa prihajalo do zapletov po uveljavitvi Zakona o zadrukah, ko bodo le-te uveljavljale svoj solastninski delež.

BODO VINOGRADI OSTALI?

V negotovem položaju pa so tudi v Radgonskih gorah, kjer je bilo nekoč 70 odstotkov vinogradov v lasti tujcev, ostale površine pa predstavljajo nacionalizirane vinčarije. To podjetje gospodari s 300 hektarji vinogra-

dov, kot pravi direktor Franc Škrobar, pa bi bilo vračanje posledica tudi zmanjšanje zaposlenih. V radgonski občini imajo čez tisoč zahtevkov za vrnitev nacionaliziranega premoženja, vendar vsem ne bo mogoče ugoditi, saj so med njimi tudi zahtevki tujcev. Bodo pa nekaj vinogradov navkljub vsemu izgubili, saj so med razlaščenici tudi domačini, nekdanji lastniki vinčarij. Zahtevkom teh bodo seveda v Radgonskih gorah morali ugoditi, vendar jim ne bodo vračali površin, ki so jim bile odvzete, saj bi s tem okrnili komplekse in zmanjšali gospodarnost. Pa tudi sicer vzpostavitev nekdanjega dejanskega stanja ni mogoča, saj so veliko obnavljali, tudi površine, ki so jih morda preraščali govorje, žive meje, opuščena zemljišča in še kaj.

Sicer pa so se v Radgonskih gorah že pogovarjali z nekaterimi nekdanjimi lastniki in ti vračanja vinogradov niti ne zahtevajo. Tisti, ki se še ukvarjajo s kmetijstvom, bi celo rajši vzeli njivske površine, te pa v Radgonskih gorah že imajo pripravljen. Če pa bo že potrebno vrniti vinograde, jih bodo vrnil na robu kompleksov, ob tem pa upoštevali določila zakona o denacio-

nalizaciji. Ta namreč določajo, da površine, na katerih so obnovljeni trajni nasadi, lahko zavezanec uporablja do izteka rodnosti, vendar pa ne več kot deset let, če se zavezanec in upravičenec ne sporazumeta drugače. Če pa seveda na takšnem zemljišču lahko vzpostavi lastninska pravica v korist upravičenca.

Nekoliko več težav bo verjetno z objekti, saj je bila večina kleti, ki jih imajo Radgonske gorice, nacionalizirane. Med njimi tudi šampanjska klet v Gorah Radgoni, katere lastniki so bili Bouvierji, eden od njih pa je živel celo v Radgoni v sedanjih prostorih uprave zgradbe Radgonskih gor. Vračanje kleti bo težko izpeljati, saj so bile nekatere dograjene in so sedaj tehnološko povezane z denacionalizacijo pa bi bila bistveno okrnjena njihova gospodarska in tehnološka funkcionalnost, česar pa zakon ne dovoljuje. Če pa bo katero od kleti potrebno vrniti, bodo to le prazni prostori, saj nekdanje opreme ni več, v sedanjo pa so investirale Radgonske gorice.

Kakšne bodo posledice zakona o denacionalizaciji, je v tem trenutku še težko govoriti, gotovo pa bo imel tudi negativne učinke. Vsaj v predhodnem obdobju, saj bo z vračanjem zemlje povezana manjša proizvodnja in sedanjem družbenem sektorju, te pa v kratkem času ne bo mogoče nadomestiti v zasebnem sektorju. To še toliko manj, če se tudi v kmetijstvu pogoji gospodarjenja ne bodo normalizirali. Podatki namreč kažejo, da je družbeni sektor navkljub vsemu vendarle uspeval tudi v težkih pogojih gospodarjenja ohranjati obseg proizvodnje, medtem ko so jo mnogi kmetje že začeli zmanjševati.

LUDVIK KOVAČ
Foto: Nataša Juhnov

DIMNIKAR

Sumljivo preoblikovanje

Ko je že kazalo, da se je pomursko gospodarstvo uspešno izognilo sumljivim poslovnim potezom okoli lastništva, ki so v zadnjem času burile slovensko gospodarsko in politično sceno, so delavci kriminalistične službe UNZ iz Murske Sobotne na podlagi informacij in govoric pričeli z zbiranjem podrobnejših informacij o lastništvu družbenega podjetja Dimnikar iz Beltincev.

Ugotovili so, da je delavski svet podjetja sprejel sklep o ustanovitvi šestih družb z omejeno odgovornostjo 10. decembra leta 90, po katerem sta ustanovitelja družb Dimnikar Beltinci z 20-odstotnim deležem v obliki denarnih sredstev in zasebni družbenik z 80-odstotnim deležem v obliki osnovnih sredstev, ki jih je po predhodni cenitvi sodnega cenilca odkupil od podjetja Dimnikar na posojilo za dobo treh let z desetodstotno fiksno letno obrestno mero. Družbe z omejeno odgovornostjo so ustanovili prejšnji vodje poslovnih enot, ki so bili vsi, razen enega, člani delavskega sveta, in direktor podjetja. Družbe so prevzele vse delavce, ki so bili prej zaposleni v poslovnih enotah, z obstoječim podjetjem Dimnikar Beltinci pa so sklenile pogodbo za računovodske in nekatere druge storitve ter najemne pogodbe za stavbe z možnostjo kasnejšega nakupa.

Kriminalistična služba UNZ ugotavlja, da je v zadevi Dimnikar sporno preoblikovanje podjetja na podlagi sklepa delavskega sveta, katerega člani so tudi direktorji novonastalih družb, saj 29. člen statuta podjetja določa, da je za statusne spremembe potreben referendum. Po mnenju UNZ je sporen tudi odkup osnovnih sredstev na posojilo za dobo deset let po desetodstotni fiksni obrestni meri, saj bi se glavnica morala mesečno revalorizirati v skladu z rastjo cen na drobno in 15. člen o ustanovitvi novih družb, ki dopušča odkup deleža drugega družbenika po preteku določenega časa z odpovednim rokom po nominalni ceni.

Zadevo okoli statusnega preoblikovanja podjetja Dimnikar je soboška kriminalistična služba poslala v presojo družbenemu branilu samoupravljanja Republike Slovenije, če bo ugotovljena tudi kazenska odgovornost odgovornih oseb, pa še kazensko ovadbo enoti Temeljnega javnega tožilstva.

Delavci podjetja Dimnikar, pa tudi njihov pravni zastopnik zaenkrat ne želijo dati izjav in komentirati poteka statusnega preoblikovanja podjetja. To bodo storili takrat, ko bo znan odgovor iz Ljubljane. Kdaj bo to, nam razen tega, da sodni mlini meljejo počasi, niso znali povedati.

RENATA FICKO

LEDAVA

Vsak tretji je brezposeln

Val stečajev, posledica zgrešene gospodarske politike, ki je lendarvsko občino zajel konec leta 90 in se nadaljeval tudi naslednje leto, ter podkapitalizirano gospodarstvo, ki ni sposobno servisirati niti sebe, kaj šele vlagati v razvoj in programe, ki bi omogočili dvig družbenoekonomskih pogojev življenja in dela, je vzrok, da je danes vsak tretji za delo sposoben občan brezposel. Kako se bo lendarvsko gospodarstvo izvleklo iz kolapsa, ki se kaže v vedno večjih socialnih stiskah ljudi in odsotnosti razvojnih programov kot posledice pomanjkanja kapitala in znanja, se ne ve. Vre pa tudi v podjetjih, ki so se stečajno izognila ali zrasla iz njega, saj jih več kot osemdeset odstotkov izplačuje sicer dovoljene, vendar za dvajset odstotkov nižje osebne dohodke, kot so izhodiščni po kolektivni pogodbi, med njimi pa je tudi precej takšnih, kjer je odstotek odstopanja veliko višji.

»Za tako majhno občino, kot je Lendava, predstavlja takšna brezposelnost velik problem,« meni sindikalna aktivistka Zdenka Bobovec. »Že v začetku lanskega leta so se nezaposleni organizirali in sklicali razgovor z občinsko vlado, prebudiškim poslanci iz naše občine in direktorji podjetij, ki so šla v stečaj. Takrat so bile postavljene tudi jasno izoblikovane zahteve, ki smo jih posredovali na občinsko in republiško raven. Odgovor nam je poslal le predsednik Peterle, ki je administrativno navedel, da nas bo kmalu obiskal minister Rejc za voljo te problematike. Seveda iz tega obiska v lanskem letu ni bilo nič. Še večje razočaranje pa smo doživeli na občinski ravni, kjer smo pričakovali, da bomo od občinske vlade in skupščine dobili program za reševanje brezposelnosti, glede na to, da je ta naraščala. Konec decembra smo sklicali tudi pogovor predstavnikov nezaposlenih z občinsko vlado in predsednikom skupščine, ki pa so ga nezaposleni zapuščali z velikim razočaranjem. Ne samo zato, ker je predsednik izvršnega sveta zapustil pogovore že po eni uri, temveč tudi zato, ker so od pogovora pričakovali bistveno več.«

Sedeti doma in čakati na delo, ni prijetno, še posebej, če tudi v prihodnosti ne vidiš svojega mesta v tej družbi, ki o brezposelnosti veliko govori, malo pa naredi. »Brezposelnost v Lendavi ne iščejo socialnih podpor, ampak delo. Skrbijo jih, da so njihove družine iz dneva v dan bolj ogrožene, imajo občutek, da se s strani vlade zanje nič ne naredi,« pravi Zdenka Bukovec.

Socialni pakt

»Predlog vlade za sklenitev socialnega pakta je dobesedno žaljiv za naše delavce,« ko govori o najnižjem izhodiščnem bruto OD v višini 13.170 SLT. V sindikatu vztrajamo pri doslednem uveljavljanju kolektivnih pogodb, socialni sporazum pa mora zagotoviti tudi ustavev padanja zaposlenosti in naložbe v nova delovna mesta.«

Lendarvski brezposelni pa vztrajajo. Od republiške vlade in ministrstva za delo zahtevajo obisk v Lendavi in ukrepanje. Območni sindikat je za premočanje finančnih težav sprejel Pravilnik o dodeljevanju denarnih pomoči članom sindikata, po katerem deli pomoč najbolj potrebnim. In prav iz lendarvske občine jih je največ.

DVOLIČNOST OBLASTI

Če po številu brezposelnih in premajhnem prizadevanju politike in gospodarstva za rešitev socialnih zagat zavzema lendarvska občina eno vodilnih mest v Sloveniji, je pri izvajanju kolektivnih pogodb v sivi republiškega povprečja. To pomeni velika odstopanja od izhodiščnih osebnih dohodkov po kolektivni pogodbi v večini podjetij.

»Gospodarske in politične razmere kljub zatrjevanju demokraciji niso naklonjene delavcem, njihov položaj, tako materialni, socialni in pravni, se stalno slabša. Nova zakonodaja temeljito posega v že uveljavljen sistem pravic iz dela in delovnega razmerja ter jih v škodo delavca zmanjšuje,« meni Bukovec.

Po njenem je uresničevanje kolektivnih pogodb odvisno od več dejavnikov, v prvi vrsti od ureditve določenih vprašanj, ki si niso urejena s kolektivno pogodbo, drugače je delavec v brezpravnem položaju, od gospodarskih razmer, ki niso naklonjene uresničevanju kolektivnih pogodb, vendar ne morejo biti razlog, da se kolektivna pogodba v celoti krši, in od ukinitve določenih pooblastil vladni in skupščini, da ne glede na sklenjene kolektivne pogodbe sprejemata zakone, ki na eni strani podpisujejo kolektivne pogodbe, po drugi strani pa njihovo izvajanje onemogoča. Lep zgled za takšno dvoličnost oblasti je Zakon o izplačevanju osebnih dohodkov in nekaterih prejemkov delavcev v letu 91.

»Razlogov za preslabo izvajanje ali celo ignoriranje kolektivnih pogodb je še več, v vsakem podjetju so različni in odvisni od tega, kako in kaj se uresničuje,« pravi Zdenka Bukovec.

RENATA FICKO

Izvoz pomeni preživetje

Gradbeništvo je kot samostojna panoga za trgovino druga največja gospodarska dejavnost, ki ustvarja 9,2 do 12 odstotkov družbenega proizvoda gospodarstva Slovenije, zaposluje 10 odstotkov vseh zaposlenih v gospodarstvu in je v desetletnem obdobju izvozilo za 253 milijonov dolarjev letno gradbenih storitev. V slovenskem gospodarstvu tako zavzema vidno mesto in je eden od ključnih sestavin preustroja celotnega gospodarstva Slovenije. Nekaj manj kot deset odstotkov delavcev v gospodarstvu je zaposlenih tudi v pomurskem gradbeništvi, v devetih mesecih lanskega leta pa so ustvarili nad milijon tolarjev prihodka.

Nesporno je, da se gospodarsko stanje gradbeništva še nekaj let vidno slabša. Sekcija za gradbeništvo je že lani pripravila program sanacije stanja v gradbeništvi in ukrepe za uveljavitev tržnega gospodarjenja. Namen tega programa, ki naj bi ga v končni fazi sprejela tudi skupščina Republike Slovenije, je bil vplivati na republiško zakonodajo in izvršno oblast, da uveljavi takšne rešitve ekonomskega sistema, da bo gradbeništvo lahko delovalo v okolju, ki je podobno tržnemu na zahodu, da bi se že tako omejena naložena sredstva usmerjala na tista področja, ki bi kar najbolj zaposlovala gradbene zmogljivosti, pa tudi industrijo, ki je vezana na gradbeništvo. Poudarili so tudi iskanje poti za več dela v tujini, saj dela v drugih jugoslovanskih republikah ni več, zgolj v Sloveniji pa gradbeništvo ne bo moglo zaposliti vseh svojih zmogljivosti. Mnenje, da imamo eno najboljših gradbeništev v Evropi, ne pomeni dosti, če podjetja med drugim nimajo niti popolnejših informacij o ponudbi in povpraševanju na svetovnem gradbenem trgu. Vlada programa sanacije gradbeništva ni obravnavala težave pa se nadaljuje. Te so sedaj predvsem v prepovednem reševanju pridobitve dovoljenj za delo v tujini, v pomanjkanju zagotovitve finančne podpore za pridobitev del v tujini, v oskrbi z gradbenimi materiali, ki jih v Sloveniji do sedaj nismo izdelovali...

Mag. Milan Lovrenčič (Center za gospodarsko svetovanje) o razvoju gospodarstva in razmišljanja

Prlekija kot »azijski tiger«

Napačno razmišljanje oziroma nerazumevanje bistva svetovnega gospodarskega razvoja je vzrok, da so naši politični gospodarstveniki in gospodarski politiki še vedno prepričani, da so merilo uspešnosti in razvoja le številke: koliko je ljudi, koliko zemlje, materialnih vrednosti...

Mag. Milan Lovrenčič že opozarja:

»Ni pomembno samo to, kajti vrednote so danes eksaktno sprejemljene. Danes je pomembno, koliko imaš znanja in inovativnosti, koliko si podjeten in marljiv oziroma delavoljen. To so danes edino priznani resursi.«

Zanimivo je tudi njegovo razmišljanje o tem, kaj pomeni »priti v Evropo«. V prvi vrsti to pomeni, da se bomo morali obnašati tako kot vsa Evropa — po evropskih standardih, in to pri delu, produktivnosti, pri porabi, motivaciji po ustvarjanju novega kapitala itd. Več njihovih standardov bomo uporabljali, bolj bomo v Evropi, ugotavlja Lovrenčič, zato je zamen, če ugotavljamo, da je mag. geografsko bolj ali manj v Evropi.

Ali je za uspeh in bogatenje kapitala sploh potrebno, da imamo pomembna naravna bogastva ali vire surovine?

»So določeni kraji v svetu, ki nimajo skoraj nobenih resursov, pa so danes prvi v svetu. To so tako imenovani »azijski tigri« od Japonske, Južne Koreje, Tajvana in Singapura — če ste te dežele obiskali veste, da je tam ena sama velika revščina z ogromnim številom ljudi, vendar pa izpolnjujejo praktično vse pogoje, ki so danes potrebni za gospodarsko uspešnost, in k temu se je potem kar sam prikohtal denar. Kapital išče takšne lokacije, kjer ti pogoji so. Če boste te resurse razvijali tudi v Prlekiji ob koriščenju posebnosti nekaterih — kajti mineralna voda ne teče v vseh krajih, povsod je tudi tako ne uporabljajo —, če bi bila na primer to kapitalistična firma, ne bi vi tako tukaj stali, bila bi drugačna postrežba kot sedaj. Vidi se, da ni kapitalnega interesa in

HUDA KONKURENCA DOMA IN NA TUJEM

Recept preživetja za največje pomursko gradbeno podjetje Pomgrad je večji izvoz. »Dela doma je izredno malo,« pravi Pomgradov direktor Tibor Carni, »pa še za to se na vsakem razpisu prijavlja do deset izvajalcev. Status gradbene operativne rešuje mo z deli na Madžarskem in v Avstriji, kjer imamo angažirano tretjino svojih zmogljivosti visoke gradnje. Nizke gradnje pa so vezane na regijo, do konca julija delamo ceste v Pomurju, pri tem projektu dela približno sto delavcev. V občinskem planu je tudi zgraditev cestnega omrežja v dolžini 147 km, če se bo z gradnjo

ni, nas pa veže s tujimi partnerji solidno poslovno sodelovanje.« V Pomgradu računajo na posel tudi pri obnovi porušene Hrvaške, kjer imajo iz prejšnjih let dobre reference, mir pa bo prinesel tudi možnost nadaljevanja turističnega projekta na Hrvaškem, kjer nameravajo na površini 6 ha zgraditi turistično naselje za trg.

MRTVA SEZONA PGP-ja

Nad razmerami v gradbeništvi tožijo tudi v ljubotemskem gradbenem podjetju. »Še nekaj let nazaj je bilo naše podjetje zelo usmerjeno v stanovanjsko gradnjo, vendar zaradi znanih razmer danes delamo vse,« pravi direktor Anton Jurša. »Prevze-

Velika odstopanja

Samo dve gradbeni podjetji v Pomurju — Križevske Opekarne in Pomgrad — uresničujeta določila panožne kolektivne pogodbe za gradbeništvo, kar je precej tragična bilanca uresničevanja kolektivnih pogodb. Območni sindikat gradbeništva je zaradi tega, pa tudi številnih drugih težav, s katerimi se v zadnjem času iz znanih razlogov otepa gradbeni branža, naslovil na Republiški odbor sindikata in vlado nekaj zahtevkov. Kot prvo zahteva razveljavitev interventnega zakona o plačah ter uresničevanje kolektivnih pogodb s prvim januarjem letošnjega leta. Nadalje priporoča gradbenim podjetjem, da zaradi neenotne konkurence upoštevajo pri sestavljanju ponudb tarifni del panožne kolektivne pogodbe ter izdajo listin za manj prejete osebne dohodke, torej dokument, iz katerega bo razvidna razlika med mesečno izplačano in mesečno zaslužen plačo. Gradbinci zahtevajo tudi sestanek z gospodarskim ministrom slovenske vlade ter dokončno uveljavitev panožne kolektivne pogodbe s prvim majem. Ta naj bi odpravila nenormalne razlike med njimi pri izplačilih osebnih dohodkov. Medtem ko se Križevska opekarne že približuje uresničevanju podjetniške pogodbe, lendarvski Gradbenik zaostaja za izhodiščnimi osebnimi dohodki kar za osemdeset odstotkov.

R.F.

začelo, imamo zagotovljeno delo do konca leta. V povprečju dela na Madžarskem do sedemdeset delavcev Pomgrada, na nemških gradbiščih pa 40. Po besedah direktorja je za delo v tujini veliko zanimanje, saj je zaslužek na uro tudi do 14 nemških mark. »Konkurenca podjetij z vzhoda pa postaja vse hujša,« meni Tibor Carni. »Vzhodnjaki delajo tudi za deset mark na uro ali pa še manj, vendar zaenkrat pri nemških partnerjih odloča kakovost ne pa cena. Vrednost del v Nemčiji že sedaj znaša prek dva milijona mark, prav tako tudi na Madžarskem, imamo pa še nekaj ponudb, ki nam bodo po vsej verjetnosti zagotovile delo do konca leta. Dolgoročnih jamstev sicer

mamo tudi individualne gradnje in adaptacije, saj le tako lahko zagotovimo delo za 185 zaposlenih delavcev. V tujini ne delamo nič, ker smo premajhni. V PGP-ju računajo, da bodo letos nekoliko preživeli in proste proizvodne zmogljivosti zapolnili z delom, ki ga bodo našli.

RENATA FICKO

MODA 92 in priznavanje Slovenije

Sejem mode v novi evropski in priznani državi Sloveniji je bil prvi sejem v tem koledarskem letu in načrtovan, kljub vsemu pa je razveseljivo, da smo prav z modo vstopili v Evropo. Ne le, da smo postali »priznani Evropejci«, obdani z eleganco, modnimi tkaninami in usnjem Slovenija je imela prav s področja konfekcije, modnih tkanin, pletenine usnja in krznen konfekcije, obutve, galanterije in modnih dodatkov »do sedaj največ izvoznikov in svetovno priznanih in znanih izdelovalcev.

MODA 92 se je iz jugoslovanske sejemske prireditve razvil v so dobnosti in mednarodno usmerjeni sejem. Na otvoritveni slovesnosti (13. januarja) je govoril član Predsedstva Slovenije Ciril Zlobec, največja letošnja novost pa je bila razstava zlatarskih izdelkov in kozmetike. Društvo modnih delavcev Slovenije je med sejmom do 16. januarja organiziralo v Festivalni dvorani modne revije, podelili pa so tudi di razna priznanja. Revija JANA je podelila zlato Jano podjetju ALMIRA za kolekcijo Eksotik, ki jo je oblikovala akademska slikarka Vesna Gaberšček-Ilg, LISCI iz Sevnice za kolekcijo spodnjega perila z imenom Demetra, ki jo je oblikovala Marjana Črešnjegar, ter industriji usnja Vrhniko za odlični dizajn pod vodstvom Dragice Gutar. Slednji so prejeli tudi priznanje strokovne žirije revije Medu Marketing (sestavljali so jo dr. Stane Bernik, Maja Poljšak, Dušan Benko, Ranko Novak, Jure Apih in Meta Dobnikar), ki je IUUV Vrhniko in Odeji Škofja Loka podelila zlato MM za celosten nastop, prav tako pa so bili nagrajeni avtorji arhitekta Peter Skalar (IUUV Vrhniko) ter oblikovalki Maja Tomazič in Andreja Cegnar (Odeja Škofja Loka). IUUV Vrhniko je prejela tudi nagrado Društva oblikovalcev Slovenije za najbolj oblikovano kolekcijo modnih oblačil. Nagrado so podelili »zaradi prefinjenega občutka in pravičnega pristopa k oblikovanju naravnih materialov in smelosti pri iskanju novega na področju eksperimentiranja z novimi tehnologijami.«

Med nagradenci in dobitniki priznanj smo letos zamen iskali MURO. Verjeti moramo vodilnim, češ da imajo toliko dela, da jih to sploh ne skrbi. Skrbeti pa bi moralo aranžerje in oblikovalce, še posebej, če bodo v Muri uresničili svojo napoved in naredili iz Sobotne »mesto mode«.

Bernarda B. Peček

»Kakor ima znanstvenik strast po novem ustvarjanju znanja, ima podjetnik strast po ustvarjanju nove vrednosti,« trdi mag. Milan Lovrenčič.

kot ga navaja dr. Ribnikar, kar pomeni, da iz enega tolarja naredi tri, iz treh deset, iz deset sedemindvajset in tako naprej. To nima meja.

Strast po novem ustvarjanju; kot ima znanstvenik strast po novem ustvarjanju znanja, ima podjetnik strast po ustvarjanju nove vrednosti. Ne za sebe, ne za sebe. Podjetniki smo po navadi najbolj skromni, ampak imamo strast po ustvarjanju nove vrednosti. Zaradi tega se ustvarjajo tudi nova delovna mesta. Delovna mesta so seveda sredstvo, niso pa cilj.

Osnova vseh sprememb in nadaljnjega razvoja pa je po mnenju mag. Milana Lovrenčiča lastništvo. Kjer je kapital brez lastnika, ni prave kontrole.

Bernarda B. Peček

GRADBENIŠTVO

SPECIALIZACIJA JE NUJNA Drugo največje pomursko gradbeno podjetje Gradbenik Lendave ima po besedah direktorja Antona Bense več kot sedemdeset odstotkov svojih proizvodnih zmogljivosti zasedenih deli v tujini. »Največji projekt ki ga delamo, je v Odesi v Ukrajini, kjer v teh dneh končujemo sanatorij, računamo pa tudi na druga dela, ki jih bomo po vse verjetnosti dobili tukaj,« pravi direktor Bensa. »Računamo tudi na posle na Madžarskem, kjer smo ustanovili mešano podjetje ter na Nemčiji, kjer smo si pridobili detašmane za dvajset delavcev. Še lani je Gradbenik večino del opravljal v Sloveniji, letos pa bomo morali zaradi pomanjkanja naložb svoje delo storitve prodajati predvsem v tujini.«

Gradbeniki se zavedajo, da je prihodnost branže v specializaciji, v delitvi dela ter skupnem stopanju v tujini. »Z mešanjem bomo težko preživeli,« pravi Bensa, »se bo potrebno dogovoriti, kdo bo kaj delal in za koga. Nima smisla, da konkuriramo sami sebi. Tega se gradbeniki zavedajo, vendar je tudi res, da velja ljubezni med nami ni,« je slikovito opisal dogovore med pomurskimi in slovenskimi gradbeniki eden od direktorjev.

In dokler bo tako, bi dodali, bo slovensko gradbeništvo lahko samo sanjalo o večjem kosu kruha na zahodu, pa čeprav se hvali, da ima eno najboljših gradbenih operativ v Evropi.

aba

OPTIKA

POTREBUJETE OCALA?

Če da, vam lahko pomagamo!

KAKO?

Očala vam po želji izdelamo z vašim ali pri nas kupljenim materialom po konkurenčnih cenah. Naročite se lahko tudi na pregled pri okulistu, ki je brezplačen.

KJE?

ABA OPTIKA, Trznica, tel. 21-287, in Lendarvska 8, tel. 21-703.

MORDA POTREBUJETE ŠE KAJ?

Na voljo so vam etuiji za očala, vrvice, filmi. Razvijamo filme in izdelujemo fotografije... ali samo svetujemo.

OBIŠČITE NAS V MURSKI SOBOTI!

Stanovanja naprodaj — stanovanj pa ni

Prodaja stanovanj in veliki devizni priliv v banke so sedaj toliko v ospredju medijskega obravnavanja, da ni prostora za odgovor na vprašanje, kako priti do stanovanja in ali so stanovanja za nove stanovalce.

Oglašanje iskalcev strehe nad glavo na občinskih službah je brezuspešno, saj stanovanj ni, ne novih, saj ne gradijo, prav tako se sedanji stanovalci ne izseljujejo iz stanovanj, kot so nekateri pričakovali. Prav zato na stanovanja še vedno čakajo tudi številni s solidarnostnih list za stanovanja, za katere je bil razpis v letu 1990.

SOLIDARNOSTNI DOLG

Soboška občina je imela razpis za pridobitev solidarnostnega stanovanja v oktobru predanjskega leta in sedaj jih na stanovanja čaka še 12 proslincev s prednostne liste, po takratnih kriterijih upravičenih do stanovanja. Številni se oglašajo na pristojnih službah, vendar jih morajo odslavit, saj stanovanj ni. V lanskem letu niso gradili nobenih stanovanj, zaradi izselitev pa so imeli na voljo samo tri stanovanja (predvidevali so 15 izselitev). Tudi novih vlog za pridobitev stanovanja ne sprejemajo, saj se niso znali kriteriji za pridobitev po novem socialnih stanovanj. Razpisi bodo mogoči, ko bodo

znani novi kriteriji za socialna stanovanja in ko bodo občine pripravile ustrezne pravilnike.

V Gornji Radgoni so na listo uvrstili 98 proslincev stanovanj, vendar jih je stanovanje dobilo le deset. Zaradi agresije so morali namreč oddati precej nadomestnih stanovanj, prav tako pa je bilo precej preselitev iz negovskega gradu. Novogradenji tudi pri njih ni bilo in tudi za letošnje leto načrtujejo predvsem obnove.

V Lendavi so imeli razpis za solidarnostna stanovanja že sredi predlanskega leta, a na stanovanja še vedno čaka 21 proslincev. Tudi pri njih novogradenj ni, praznih stanovanj pa tudi ni. V tem letu ne bodo zgradili nobenega novega stanovanja, saj bodo morali tudi oni regresirati najemnine, plačati davek in še nakazati delež republiškem stanovanjskemu skladu. Ostane jim bore malo, pa tudi stanovanj v primerjavi z drugimi niso prodali dosti.

V Ljutomeru so imeli na listi 48 proslincev, še vedno pa jih je na njej 37. V lanskem letu so na-

mreč dajali stanovanjske ključke še tudi proslincem s stare solidarnostne liste.

DENAR ODKLEPA STANOVANJA

Na občinah stanovanj ni, morda se jih kaj najde pri drugih lastnikih. Ta pa so za socialno šibke in mlade družine, ki nimajo debelih denarnic, zaradi visokih najemnin (pri nekaterih je najemnino treba plačati vnaprej) zaprta.

Jim mar preostane, da čakajo na nova merila za pridobitev socialnega stanovanja? Po napove-

dih in pričakovanjih bodo prav gotovo mnogo ostrejša ali ožja, kot jih je poznal solidarnostni sistem. Drugo, kar je, pa je napoved, da se bo gradilo manj stanovanj kot pred leti in še ta bodo najprej za odkup.

Z denarjem od prodanih stanovanj bodo v Soboti gradili stanovanjski blok na Lendavski. Z deli naj bi začeli februarja, v objektu pa naj bi bili trije lokali in 18 stanovanj. Bo mar katero od njih tudi socialno? Odvisno od tega, koliko jih bodo lahko prodali ali koliko jih bo ostalo neprodanih. Za socialna stanovanja namreč načrtujejo gradnjo stanovanjskega bloka na Razlagovi ulici, za kar bodo zaposlili sredstva iz republiškega stanovanjskega sklada. Do sedaj so dvakrat prosili za denar iz republiškega proračuna, namenjen za stanovanjsko gradnjo, vendar so obakrat dobili odklonilen odgovor, češ da mora graditi socialna stanovanja vsaka občina sama.

Od pomurskih občin bo letos gradila še Ljutomerska, in sicer na Starem trgu v Ljutomeru. Zgradili bodo pet novih stanovanj, ki pa bodo zaradi visokega standarda in velikosti »manj primerna« za socialna stanovanja.

MAJDA HORVAT

GORNJA RADGONA

V šolah in vrtcih skoraj ni rezerv

Medtem ko je glavna »vihra« okrog organiziranja osnovnih šol in otroških vrtcev v skladu z novim zakonom o zavodih v soboški občini že mimo, poenjuje pa tudi v lendavski in ljutomerski občini, je bilo doslej v občini Gornja Radgona okrog tega dokajšnje zatišje. Po vsej verjetnosti bo tako tudi v prihodnje, saj posebna komisija, ki je proučevala to vprašanje, vodila pa jo je članica izvršnega sveta Janja Brumen, ne predlaga bistvenih sprememb.

»Ugotovili smo, da je to področje v naši občini dokaj racionalno organizirano, da je torej mreža ustrezna, glede na sedanje normative za vzgojno-izobraževalne organizacije pa bi lahko imeli v teh ustanovah celo za okrog 12 odstotkov večjo zaposlenost. Pri tem gre predvsem za pedagoški kader, ki pač dela po nekaj ur več, kot določajo normativi, in to stane precej manj, kot če bi povečali število zaposlenih. Tudi pri tehničnem kadru smo našli v glavnem dokaj racionalne rešitve, tako da so kuharice tudi čistilke, računovodje tudi kurjači in še drugi primeri kombiniranja delovnih mest so, kjer je bilo to nujno storiti zaradi normativov. Zdaj pa čakamo z Ministrstva za šolstvo in šport odgovor na naš predlog glede sistemizacije, ki smo ga morali poslati na njihov naslov lani oktobra. Morda bomo lahko vseeno povečali število zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih organizacijah, če pa bomo morali kaj zmanjšati, bomo to reševali tako, da ne bo nihče prizadet.«

Vse osemletke v občini (Stogovci, Apače, Gornja Radgona — tudi OŠ dr. Janka Šlebingerja — Radenci, Kapela, Videm in Negova) naj bi postale samostojni zavodi, čeprav nimajo vse tako imenovanega optimalnega števila 16 oddelkov (Negova, Stogovci). Če bi hoteli kaj združevati v skupne zavode, pa bi to morebiti bilo umestno le za stogovsko osemletko, ki bi lahko imela skupno vodstvo v Apačah, vendar s tem ne bi dosegli skoraj nobenega zmanjšanja stroškov poslovanja. Povsod drugje pa so razdalje med šolami tako velike (okrog 15 kilometrov), da bi bili skupni za vodi lahko prej ovira kot dobra rešitev. Vozačev pa je že sedaj preveč. Tako ne pride v poštev tudi morebitna ukinitve podružnične 4-razredne šole v Spodnji Ščavnici, saj ukinjanje manjših šol do nadaljnjega ne priporoča več tudi Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije. Najbrž je še zdaj marsikomu žal za nekdanjo podružnično šolo na Stari gori.

»Če pa je potrebno tesnejše kadrovsko sodelovanje, pa se to da urediti brez združevanja v skupne zavode, in to predvsem z dogovori, kar tudi že sedaj uspešno rešujemo. Tudi za Skupnost zavodov, ki naj bi jo ustanovili kot pravno osebo, v njo pa združili svetovalne in tehnične delavce, v naši občini zaenkrat ne vidimo potrebe, saj bi bili potem ti delavci preveč odtujeni od šol in vrtcev. Predlagamo pa, da bi bil pri občinskem upravnem organu še naprej računovodski servis, saj imamo v ta namen ustrezno računalniško opremo in bi bilo neracionalno, da se z njo zdaj opremljajo še šole. Če bo prišlo do poenostavitve knjigovodstva in če bo republika zagotovila sredstva za te službe na šolah, pa ni nujno, da bi tak servis deloval še naprej. To bi lahko uredili tudi s sklepnim pogodb.«

Kaj pa otroško varstvo? Predlagano je, da bi v občini delovala dva samostojna zavoda, in sicer v Gornji Radgoni (za enote v mestu ter Apačah, Stogovcih in Črešnjavih) ter v Radencih (za Radence, Kapelo, Videm ob Ščavnici, Janžev Vrh in Negovo). Najbrž bo takšen predlog sprejemljiv za vse »prizadete«.

Ker občinskega samoprispevka za reševanje skupnih potreb, kot je bilo to prej, ni več, se še ne ve, kako uresničiti že dogovorjeno: doizdati OŠ Apače (dela bi se lahko takoj začela, če bi bil na voljo denar), urediti vrtce na Kapeli idr. Vsekakor pa bodo morali najti čimprej sredstva za novo peč in ureditev kotlovnice v Apačah, saj je sedaj stanje že skoraj kritično.

JOŽE GRAJ

Učitelji ne morejo verjeti, a je res

Nepričakovano preverjanje znanja osmošolcev v Sloveniji, ki je bilo decembra, še vedno »buri« učiteljske vrste. Mnogi skoraj ne morejo verjeti, da so rezultati testov tako slabi. V Pomurju velja to še zlasti za matematiko in ponekod tudi za slovenski jezik, ki sta bila obvezna preskusna predmeta. Na nekaterih šolah so učenci dosegli samo 24 odstotkov znanja glede na republiško povprečje. To je tudi realna primerjava, zgrešeno pa bi bilo, če bi delali analizo v Pomurju in potem še, denimo, s prstom pokazali na boljše in slabše pole. Takšno preverjanje (točkovanje na podlagi enakih testov) namreč še ni zadosten kazalec znanja, tudi zato, ker so bile nekatere naloge po mnenju pedagoške stroke dokaj »nerodne«. Kljub vsemu pa je znanje seveda treba preverjati oziroma na neki način ugotoviti. Potrdi pa ga lahko seveda samo praksa v neposrednih življenjskih okoliščinah. Iz decembrskih testov pa se da »potegniti« tudi pozitivne nauke. Učitelji naj predvsem analizirajo sami sebe in ugotovijo, kaj storiti, da se bo dvignila raven znanja učencev.

JOŽE GRAJ

Pomoč murskosoboški bolnišnici

Pred novoletnimi prazniki je v bolnišnico zopet prispela pomoč v obliki zdravil in raznega drugega medicinskega materiala, ki so ga zbrali zdomci na začasnem delu v Nemčiji.

Tako je prekmurški rojak Viktor Flisar s Krajne pripeljal razna zdravila in drugi medicinski potrošni material iz NEUSSA, kjer deluje agilno slovensko kulturno in športno društvo LIPA, v okviru katerega je med njimi slovenskimi člani stekla akcija za zbiranje pomoči.

Po zagotovitvi gospoda Flisarja bodo podobne akcije organizirali tudi v prihodnje. V imenu Odbora za pomoč domovini iz Frankfurta pa je bolnišnici zopet pripeljal pomoč gospod Franc Lasič, kar je v kratkem času že druga taka njegova akcija. Takrat so bili v pošiljki razni medicinski in dializni potrošni materiali, nekaj oblačil za potrebe Rdečega križa ter kot najdragocenejša darilo — dializni aparat tipa GAMBRO.

Gospodu Flisarju in gospodu Lasiču ter vsem tistim, ki so prispevali k uspešni izvedbi dobrodelnih akcij, se delavci bolnišnice za pomoč najlepše zahvaljujejo.

Splošna bolnišnica Murska Sobota

ČRENŠOVCI

Poti do prijaznejše in uspešnejše šole

Otroci morajo obiskovati osnovno šolo, če želijo ali ne. Med 8-letnim dozorevanjem preživijo v njej precej časa. Velikokrat so zadovoljni, ker doživijo uspeh ali pa so jim učne ure in druge šolske aktivnosti zanimive. Nema lokrat pa imajo stresa zaradi kontrol in vpraševanj za ocene, se dolgočasijo ob nezanimivih učnih urah in doživljajo razne neprijetne trenutke, zaradi katerih lahko šolo tudi zasovražijo. In kako »narediti« prijaznejšo, uspešnejšo šolo?

Poti je več in nobena ni edino prava. Precej obetajo nekateri projekti, ki jih preskušajo na različnih osemletkah. Vključenih je tudi 10 pomurskih osnovnih šol. Kakšne so dosedanje izkušnje po eno- oziroma dveletnem delu? O tem so se dokaj poglobljeno pogovarjali na aktivni ravnanjevalni občine Lendava, ki so ga pripravili prejšnji tork v Črenšovcih. Največ osemletke se je vključilo v projekt Tri ocenjevalna obdobja (trimestri) in med prvimi je začela delati po novem tudi OŠ I. Murska Sobota. Njen fajnatelj JOŽE BRUMEN, ki je bil gost omenjenega aktivna, je povedal, da so se dolgo razmišljali, kako narediti šolo prijaznejšo in se predvsem izogniti stresom učencev,

učiteljev ter staršev zaradi pogostega ocenjevanja (najmanj po 2 oceni pri vsakem predmetu v 4 redovalnih konferencah). Z vključitvijo v nov projekt v lanskem šolskem letu je postalo marsikaj drugače. Otroci ne hodijo več v šolo pod stalnim pritiskom, ki so ga doživljali zaradi pogostih kontrolnih testov VESTNIK — str. 2 (Poti za prijaznejšo in uspešnejšo šolo) in spraševanja za ocene. Pri pouku je več časa za utrjevanje znanja, tako da se lahko učenci naučijo snov že v šoli. Tisti, ki dobijo slabše ocene, pa imajo več časa, da si jih popravijo. Bistveno se je spremenilo razmerje med ustinimi in pisnimi ocenami (74:24 %),

tako da učenci tudi veliko »na-stopajo« v razredu. Polletnih izkazov ni, zato te dni s tem niso imeli nobenega dela. S takšnim načinom je zadovoljnih tudi okrog 90 odstotkov staršev. Nekoliko slabša stran pa se jim zdi

3. ocenjevalno obdobje (od konca majskih počitnic do konca šolskega leta), ker je prekratko in prihaja do stiske pri »lovljenju« ocen, če se preveč tego držijo pravilnika o ocenjevanju.

JOŽE GRAJ

Spet počitnice

Ali je prav, da so komaj minile božično-novoletne počitnice in že so tu polletne ali zimske počitnice, pa če bo teta Zima kaj radodarna ali ne? Učenci so jih seveda veseli, samo da ne bo treba v šolo. Kdorkoli pa o tem globlje razmišlja, se mu najbrž zdi boljše, če bi ta teden »priključili« k novoletnim počitnicam ali pa ga pustili za rezervo in ga izkoristili nekoliko kasneje za razne sprostivne dejavnosti v šoli ali v naravi. To bi bilo še posebno umestno za tiste osemletke, ki so prešle na 3 ocenjevalna obdobja in tako klasičnega polletja, ko dobijo učenci tudi izkaze za polletni učni uspeh, ne poznajo več.

Nekateri v Pomurju že predlagajo spremembe počitniškega koledarja, seveda pa je odločitev v rokah Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije in ni pričakovati, da bi kmalu prišlo do bistvenih premikov.

JOŽE GRAJ

Lekarne zasebnikom

Proti pričakovanju je med zdravstvenimi zakoni prav zakon o lekarništvu bil s strani poslancev deležen številnih pripomb. Bistvene so bile: do so si zakon pisali lekarnarji sami, da štiti monopol obstoječih lekarn in da ne odpira dovolj široko vrat zasebništvu. Lekarno bi po nekaterih predlogih lahko odprl vsakdo, ne le farmacevt, ki bi si za opravljanje dejavnosti moral pridobiti koncesijo. Lastnik lekarnice bi torej lahko bil kdorkoli (ali si pridobil tudi koncesijo), samo, da bo imel kapital in bo zaposlil farmacevta.

Če usklajevalni postopek zaradi številnih pripomb ne bo mogoč, bodo morali pisati novi zakon. Ali bo potem pisan tako, da bo prinesel popolno privatizacijo lekarn?

(V Avstriji imajo le zasebne lekarne, v Italiji državne in zasebne naprimer na Švedskem pa samo v državni lasti.)

Predlagani zakon o lekarništvu, ki je v parlamentu skorajda padel, je resda bil pisan precej po meri lekarnarjev. Ohranila naj bi se osnovna mreža lekarn kot javnih zavodov, zasebništvu pa bi prepustili predvsem ostale lekarne. Torej je predvidel tako državne kot zasebne lekarne, čeprav je med farmacevte, tudi med Pomurskimi, velik interes za zasebnništvo in to ne samo za ostale lekarne. Če bo prevladala usmeritev po popolnem zasebništvu v lekarnah, potem bo seveda temu primerno treba »popraviti« zakon o zavodih ali povedati, da lekarne več ne velja. Po zakonu o zavodih so namreč ustanoviteljice lekarn občine, ki imajo dan velik možnost odločanja in vplivanja.

Lekarne v Pomurju, ki bi jih prepustili zasebnikom

Med ostale lekarne je direktor Pomurskih lekarn mag. Milan Benkič v predlogu nadaljnje-

ga razvoja lekarniške dejavnosti uvrstil lekarno v Radencih, v Zdravilišču Radenci, v Črenšovcih, Dobrovniku, Turnišču, v Križevcih pri Ljutomeru, pri Gradu in v Gornjih Petrovcih, o katerih bi, po njegovem mnenju, bilo dobro razmisliti v smeri zasebnništva. Sicer pa bodo tudi v Pomurskih lekarnah morali počakati na novo lekarniško zakonodajo, in če bo uzakonilo popolno zasebnništvo, se bodo temu pač prilagodili.

Ali bo taka usmeritev popolnega zasebnništva v lekarništvu, h kateri so se nagibali tudi poslanci v parlamentu, pomenila napredek v lekarništvu?

MAJDA HORVAT

Komu so v napoto Prešeren, Kranjec in Voranc?

Prežihov Voranc, po katerem je dobila ime osemletka na Srednji Bistrici? Njegovo ime nosita, denimo, tudi dve šoli v zamejstvu v Italiji in na to so tamkaj zelo ponosni. V minulih letih so pripravljali celo tradicionalna srečanja vseh šol Prežihovega Voranca. Mar naj se zdaj naenkrat »izpišejo« iz kroga prijateljskih šol, ker se ne bodo več tako imenovali?

Seveda se da slutiti ozadje takšnega predloga. To bi bila namreč najenostavnejša pot, da bi se »znebili« poimenovanj po nekaterih revolucionarjih in borcih, vendar je takšen pristop dokaj čuden. Kot kaže, se zgledujejo po občini Murska Sobota, kjer so nekaj takega že storili. In če smo malenkostni, predlagatelji niti niso dosledni glede krajevnih imen, saj bi se potem OŠ Polana morala imenovati Velika Polana, OŠ Bistrica pa Srednja Bistrica, kar pač šoli stojita v teh dveh krajih; samo Polane in samo Bistrica pa v lendavski občini sploh ni.

Kaže pa, da ne bo več »razprtij« glede tega, ali naj ostanejo šole enote kot sedaj (prej tozidi) ali naj se združijo v nekaj skupnih zavodov ali pa naj bo vsaka zase samostojen zavod. Obveljalo je spoznanje, da bo najbolje, če bodo šole samostojne pravne osebe. Vrtci pa naj bi imeli skupen zavod s sedežem v Lendavi, kot je sedaj. Vzgojno-izobraževalni zavod Lendava, kot nekakšno dotedanje matično »podjetje« pa nameravajo preoblikovati v finančno-pravni servis, kar bi bila najbrž še najboljša rešitev.

JOŽE GRAJ

Dražje zdravstvo

V zdravstvu od sobote veljajo višje cene zdravstvenih storitev za uporabnike. Te so v povprečju višje za 26,9 odstotkov, čeprav ob tem vlada navaja, da z njimi še zdaleč ne sledi rasti plač. Lani so se namreč cene zdravstvenih storitev zvišale le dvakrat, maja in septembra. Sedanje povišanje cen zdravstvenih storitev pa naj bi pomenilo usklajevanje s plačili od septembra, ki so se od junija do septembra zvišale za 26,5 in do oktobra že za 47,5 odstotkov.

Plačila so še vedno oproščeni socialno ogroženi, ki na centrih za socialno delo dobijo ustrezno potrdilo in kot do sedaj oproščene starostne in bolezenske skupine prebivalcev.

Prvi pregled pri zdravniku v splošni ambulanti tako stane 60, ponovni pa 50 tolarjev. Obisk pri specialistu je 200 in ponovni 110 tolarjev. Če boste iskali zdravniško pomoč v nočnem času, vas bo to stalo 110 tolarjev, če ga boste ponoči klicali domov pa 390 tolarjev. Obisk zdravnika na domu podnevi stane 200 tolarjev.

Storitve zdravljenja zob stanejo v večini od 40 do 60 tolarjev, protetične zobne storitve pa je treba plačati v višini 55 odstotkov cene posamezne storitve.

Zdravila s pozitivne liste in sanitetni material na recept stanejo 80 tolarjev, nujni reševalni prevoz pa 100 tolarjev (nenujni prevoz je 390 in lokalni 240). Oskrbni dan v bolnišnici do deset dni je 130 in nad deset dni 100 tolarjev, iste cene veljajo tudi za zdraviliško zdravljenje, ki je kot nadaljevanje bolnišničnega zdravljenja. Oskrbni dan v zdravilišču stane 50 odstotkov hotelskega dela cene oskrbe, medicinske storitve v bolnišnici ali v zdravilišču je ob sprejemu treba plačati 200 tolarjev ne glede na vzrok in trajanje zdravljenja. Posebej pa je treba plačati tudi rentgensko slikanje — 40 tolarjev, ultrazvok — 110 tolarjev. MH

V šolski klopi proti raku

Zdravje vsem do leta dva tisoč — je dolgoročno usmeritev Svetovne zdravstvene organizacije, ki je tudi podlaga evropskega in slovenskega programa boja proti raku. Slovenske akcije boja proti raku so tako združene pod naslovom Slovenija 2000 in rak, ta program pa so slavnostno podpisali v Ljubljani, prve dni marca lanskega leta. Podpisniki so bili Onkološki inštitut, Zveza društev za boj proti raku, Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, Univerzitetni zavod za zdravstvo in socialno varstvo, Zavod Slovenije za šolstvo, Rdeči križ ter Zveza društev nekadilcev, njihovi podpisni pa jih tudi zavezujejo, da dajo svoj prispevek za doseg glavnega cilja programa — zmanjšanje umrljivosti za rakom za 15 odstotkov. Če v Sloveniji na leto zbolijo za rakom 6 tisoč ljudi, bi zmanjšanje za 15 odstotkov pomenilo 900 manj obolenih na leto.

Medicina je zdravljenje raka že tako izpopolnila, da je zastavljeni cilj programa mogoče dosegati, ob tem, da bomo več dali na varovanje okolja, predvsem s lastnim varovanjem zdravja, zdravim načinom življenja. Nekaterim vrstam raka se je tako mogoče izogniti ali, z njegovim zgodnejšim odkrivanjem je zdravljenje uspešnejše.

Sedem dobrih nasvetov

- opustimo kajenje, kajti za 90 odstotkov vseh pljučnih rakov je kriva cigareta
- proč z odvečno težo, kajti premasni in nepravilno sestavljeni jedilniki lahko povzročijo raka
- pretirano sončenje lahko izzove raka na koži. Škodljivo je tudi umetno sončenje
- kar 40 kemičnih snovi, ki se uporabljajo v industriji, povzročajo raka. Zato je treba spoštovati predpise o varstvu pri delu
- za zgodnejše odkrivanje raka je pomembno samopregledovanje dojke ter redni ginekološki pregledi
- treba je pristihniti svojemu telesu, saj se rak lahko že zelo zgodaj izda z določeniimi znamenji (ranice, razjede, ki se ne celijo, spremembe v barvi in velikosti maternega znamenja ali bradavice, neboleče zatrdline ali bule, neobičajne krvavitve ali izcedki, trdovratni kašelj, hripavost in težave pri požiranju, trdovratne težave z želodcem, hujšanje in drugo).

Da pa bo akcija res dosegla zastavljeni cilj, je treba stopiti do ljudi, tudi do najmlajših v šolskih klopih, z besedo in čtvom. Zato je za predavatelje ali strokovne delavce izvajanja programa, Onkološki inštitut pripravil seminar, ki se ga je s Pomurja udeležilo 17 predavateljev, dosti v primerjavi z drugimi regijami. Ti sedaj že obiskujejo šole in predavajo učiteljem ter na roditeljskih sestankih staršem učencev. V programu pa sodelujejo tudi učitelji ali pedagoški delavci v šolah in vrtcih, ki se o sedmih dobrih nasvetih ter zdravem načinu življenja, pogovarjajo z otroci.

Sicer pa je program aktivnosti za Pomurje pripravilo Pomursko društvo za boj proti raku, ki ga tudi financira, ter Zavod za socialno medicino in higieno. Program društva je, po tem, ko so se v Ljubljani usposabljali predavatelji (zdravniki in višje medicinske sestre), še predavanja za ravnatelje šol in vrtcev (6 ur), za starše (4 ure) in dve uri v srednjih šolah. Za vse zdravstvene delavce Pomurja pa so pripravili tudi strokovno srečanje o raku v Sloveniji in Pomurju. Predavatelji so obiskali že številne šole in vrtce, kmalu pa bodo začeli s predavanji tudi po srednjih šolah. Pomursko društvo za boj proti raku je kupilo tudi literaturo in videokaseto.

Zdravstvenovzgojni program. Slovenija 2000 in rak, bo seveda trajal nekaj manj kot desetletje, v Pomurju pa bodo vanj najprej vključili otroke v šolah in njihove starše, nato pa ga bodo najbrž razširili še na druge skupine. MAJDA HORVAT

Na obisku v restavraciji ADRIA v Gradcu v Avstriji

Kvaliteta in zveze

Gostilna Horvat—Lovenjak je prva prekmurska gostilna, ki je svojo kakovost dobesedno »izvozila«. Največ stalnih gostov, ki se vračajo vsak teden, je prav iz sosednje Avstrije. Med njimi je tudi precej vplivnih ljudi, ki poznajo razmere in potrebe središča avstrijske Štajerske (in so seveda ljubitelji ribjih jedi). Prav ti so začeli polanske gostilničarje pregovarjati, naj odprejo restavracijo v Gradcu v Avstriji, saj manjka temu mestu prav ponudba ribjih specialitet. Dolgo se je obotavljal, ko pa so Franca na domu v Polani obiskali predstavniki sejmišča (Grazer Messe), sta se z ženo odločila, da bosta poskusila. Resda so bili prvotni načrti popolnoma drugačni — ponudbo ribjih jedi bi pripravili le v času sejmov ... zaradi nakupovalne mrzlice in gneče na mejnih prehodih (kar je otežilo prihajanje tujih gostov v Polano) pa so se odločili, da bodo »osvojili graški trg«. »Moj cilj ni bil pritegniti »južno klientelo«, ki živi in dela v Gradcu v Avstriji, ampak domače goste, Avstrijce. To mi je tudi uspelo, toda ne s propagando v medijih, temveč z ustno propagando. Prepričal sem jih s kakovostjo, da pa sem dosegel njim ustrezno kakovost, sem moral poznati svetovne smeri v prehranjevanju ljudi ter upoštevati prehranske navade Avstrijcev. Svinjsko meso se je pomaknilo na

V ureditev prostorov v sejmski graščini v Gradcu so lastniki gostilne Horvat-Lovenjak morali vložiti okrog milijon šilingov. Razen nedelje in ponedeljka imajo vsak dan odprto od 12. do 15. ure (čas kosila) in nato od 18. do 24. ure — tudi v odpiralnem času se je potrebno prilagajati tuji!

Polana v svetu

»V naši gostilni v Prekmurju je vedno veliko tujih gostov in večkrat sem že doživel, da so me deli, kje je Polana in prišli k nam celo z Dunaja, niso pa poznali Slovenije. Za njih je bilo vse v Jugoslaviji. Zdaj bo drugače in vesel sem, da smo mi nekakšni ambasadorji, ki bomo pomagali ustvarjati pravo podobo Slovenije v svetu.« je pripovedoval o svojih izkušnjah Franc Horvat, skupaj z ženo Frido uspešno vodi gostilno Horvat—Lovenjak v Polani pri Murski Soboti, znan predvsem po ribjih specialitetah. Če smo dosledni, imata Franc in Frida delo zadnje leto razdeljeno: Frida se je posvetila bolj domači polanski gostilni, Franc pa novi restavraciji v Gradcu. V sejmski graščini je poleg petih drugih svetovnih restavracij dobila prostor tudi ribja restavracija ADRIA in na tabli pred vhodom je še zapisano: Horvat—Lovenjak, Polana, Murska Sobotica Slovenija.

zadnje mesto na jedilniku; vsi si želijo predvsem zdrave hrane, govejega mesa, perutnine in seveda rib. Vse naše jedi v Adrii so prilagojene trgu, kar pomeni, da so pripravljene po izvirni recepturi, vendar prilagojene okusu tukajšnjih gostov. Mi moramo živeti za te stalne goste, jim v vsem ugoditi, jih nenehno »cartlati« s hrano in pijačo,« je pripovedoval o svojih izkušnjah v Adrii Franc Horvat.

Naravni okus

To, česar so se morali zaposteviti v gostilni Horvat—Lovenjak v Polani najprej naučiti, je bilo pripravljanje jedi in omak z naravnim okusom ter pravilni (spoštljivi) odnos do gostov. Če je bilo nekaterim pred več kot desetimi leti že težko karkoli skuhati brez vegete ali podprati stol gostu, da se vsede, je to že vsem zaposlenim prišlo v kri.

»Gostje mi večkrat rečejo: Pri vas so lignji vedno tako dobri, če pa gremo kam drugam jest, niso tako dobri! Ja, dobri so zato, ker jih

»Povsod moram biti zraven: pri pripravi jedilnikov, primeren okus tukajšnjih gostov, pri dobavi surovin, pri obračunu in ne nazadnje — kar je najpomembnejše — tudi pri strežbi, kajti vsak si želi, da ga ogovori tudi šef in ne le natakar,« je povedal Franc Horvat.

znano narediti po njihovem okusu,« je še povedal Horvat. V restavraciji s 70 sedeži (poleti je pred restavracijo tudi terasa s 140 sedeži) so le štiri zaposleni, dva v kuhinji in dva v strežbi; občasno jim pomaga še ena delavka. Vsi so Prekmurci, ki so se najprej usposobili v polanski gostilni. V torek zjutraj se pripeljejo v Gradec, domov pa se peljejo v soboto ponoči oziroma v nedeljo zjutraj. V enem letu so si priborili (prikuhali, bi lahko rekli) že dve največji sejmski priznanji za kakovostno in izvirno gostinsko ponudbo.

Ribe iz Pirana, vino iz Ljutomera

Vse surovine (razen sprotnih špecerijskih) vozijo iz Slovenije. Tako kot za polansko go-

stilno vozijo tudi za Adrio vse ribe sveže iz Pirana. Z malce domišljije in poznavanjem okusa gostov lahko pripravijo morske sadeže na različne načine. V jedilni karti je naštetih kar devet načinov priprave škampov, razno pripravljene školjke, lignji in ribe. Da so gostje lažje izberejo jedi, so vse predstavljene z barvnimi fotografijami v velikem albumu, seveda pa je za prvič najbolje, da si naročijo eno od plošč, na kateri bodo dobili pripravljene različne ribje jedi (tako jih po navadi prepriča šef ali pa reče: poskusite tole, vam ne bo všeč, vam ne bo potrebno plačati te jedi). Do sedaj so mu vedno verjeli na besedo. Najboljša predstavitev novih vrst je organiziranje »dnevov ribjih jedi« in gostje so prav radi v vlogi strogega ocenjevalca.

Tako kot hrana je tamkajšnjemu okusu gostov prilagojena tudi izbira vin: ponujajo ljutomerska in primorska vina ter mineralno vodo radensko.

In kako se Horvat znajde v pravem sistemu Avstrije? Vse knjigovodske ali računovodske posle mu opravlja finančni svetovalec, ki pa seveda stane ogromno denarja (vseeno pa manj kot če bi moral plačati kazni).

Skrbeti za dve gostilni v dveh državah je prava gotovo fizično in psihično naporno, zato bomo do v prihodnje razmišljali bolj o razbremenitvah kot o širitvah.

BERNARDA B. PEČEK

Ženskam najprej pošteno plačo, nato pokojninsko nagrado za otroke

Pokojninski zakon se je znašel v vrtincu mrtvaškega piša, ki je zavel v parlamentu. Ne zaradi njega, ampak ob njem se je zasukalo tako, da se je še sam znašel v igri. Povsem jasno je, da si ga je skupina parlamentarnih poslancev vzela za doseg drugega cilja, sprejem drugega zakona, in sicer o drugih. Ne podcenjujemo ali precenjujemo pomen nobenega, samo način je skrajno nizek (vzpostavljajo nesklepnosti), kar govori o politični nezrelosti in nezmožnosti strank, da bi se pogovarjale med seboj. Sicer pa je bilo o krizi parlamenta že dosti napisanega.

Res predloga pokojninskega in invalidskega zakona ne moremo samo hvaliti, saj tako kot večina socialnih zakonov prinaša krčenje pravic uporabni-

kov, podaljšuje pot do pokoja in državi daje prvo besedo pri upravljanju pokojninskega sklada. Pa vendar bi bilo dobro, da bi o njem razpravljali v parlamentu ter ga sprejeli, saj za upokojece predvideva sprotnejše usklajevanje pokojnin. To pa je dobro, saj upokojece zaradi inflacije ali rasti cen že nekaj let zaradi nesprotnega usklajevanja pokojnin ali s poročni vlečejo krajši konec. In še pokojnine niso ravno visoke. Tako si nekateri s svojim trideset in večletnim delom niso zaslužili niti take pokojnine, ki bi jim dajala socialno varnost v tretjem življenjskem obdobju.

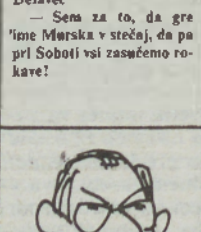
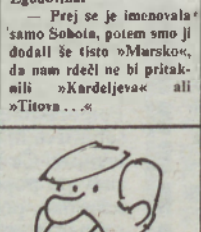
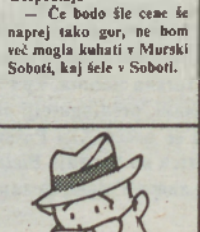
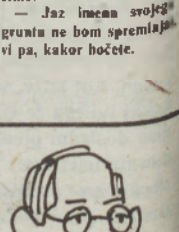
Če bo pokojninski zakon doživel nadaljevanje njegovega sprejemanja, bo treba razvozlati še naslednji neusklajeni predlog, in sicer, da bi imele

matere z več otroki povišano osnovo za pokojnino. Pronatalitetna politika je torej prišla na plan tudi pri tem zakonu.

Vem za mnenja: prav je, da ženska dobi več, saj je zaradi družine nosila veliko večje breme. V tem se skoraj gotovo ne motijo, ker poznajo življenje, čeprav lahko imamo do nagradevanja mnogorodnih mater tudi svoje misli. Prej bi predlagala zvišanje plač v poklicih ali dejavnostih, ki jih pretežno opravljajo le ženske (vzgoja, izobraževanje, nega, zdravstvo, tekstilna industrija) in potem bi bila višjih plač za delo tudi osnova za pokojnino v špi. Predvsem iz tega bi ženskam naj šla višja osnova za pokojno.

MAJDA HORVAT

Naš karikaturist S. Stračkovski je anketiral soboško srenjo o tem, ali bo Murska Sobotica ali Sobotica ali Murska Sobotica.

				
Delavec — Seta za to, da gre 'tine Murska v stečaj, da pa pri Soboti vsi zaslužemo ro-kave?	Zgodovinar — Prej se je imenovala 'samo Sobotica, potem smo ji dodali še tisto »Mursko«, da nam rdeč ne bi pritaknili »Kardeljeva« ali »Titova ...«	Gospodinja — Če bodo šle cene še naprej tako gori, ne bom več mogla kuhati v Murski Soboti, kaj šele v Soboti.	Poslanec — Ker se bližajo volitve, bi na mestno tablo napisal: GLASUJTE ZA MENE!	Kmet — Jaz imam svojega grunta ne bom spremljal vi pa, kakor hočete.
				
Direktor — Ko bom kupil del-nice prekmurskih podjetij, bom sam odločil o imenu svojega imperija.	Solar — To je (tako kot v To-miju in Jerryu, ki se vedno prepirata.	Upokojenec — Spominjam se, ko se je imenovala samo Sobotica. Takrat so pravili, da so bi-le pokojnine še kar.	Brezposelnica — V Murski Soboti sem postal tehnološki pre-seček, v Soboti pa mi bodo mogoče dali delo.	Kulturnik — Glede na to, kolik-ko občina daje za kulturo, ne pravim ime Nemurska Neso-bota !!!

UGODNO!

BELTRANS MURSKA SOBOTA in AUTOHAUS LACKNER DIRNBACH (AVSTRIJA)

omogočata individualni uvoz osebnih

AVTOMOBILOV ŠKODA:

- FAVORIT 135 L — 53.000 ATS
- FAVORIT 135 LS — 57.500 ATS
- FORMAN 135 L — 67.200 ATS IN TOLARSKE DAJATVE.

INFORMACIJE:

MURSKA SOBOTA, NEMČAVCI 1 d,
telefona: (069) 21-740, 31-069

Že prvi vinotoči

Uvajanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah postaja vedno večja nuja, če želimo, da bodo ljudje tudi na manjših kmetijah preživeli in si s svojim delom zagotavljali socialno varnost. Zbori soboške občinske skupščine so zato na zadnji seji sprejeli tudi odlok o urejanju vinotočev, kot ene izmed dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Ta določa pogoje za izvajanje te dejavnosti, ki naj bi hkrati tudi popestrila turistično ponudbo.

Vinotoče lahko odpirajo kmetije in tudi podjetja, ki so vpisani v register pridelovalcev grozdja in vina pri upravnem organu in imajo strokovno ocenjene vzorce svojih vin. Tisti, ki se bodo odločili za odpiranje vinotočev, bodo v njih lahko prodajali tudi druge doma pridelane alkoholne in brezalkoholne pijače, gostom pa ponudili še domače suhomesnate izdelke, sir in zelenjavo, dobrodošla pa je tudi ponudba doma pečene kruha. Pogoji za odprtje vinotoča sicer niso tako strogi, kot veljajo za gostince, morajo pa izpolnjevati osnovne higienske in zdravstvene pogoje.

Tisti, ki se bodo odločili za odprtje vinotočev, morajo to prijaviti ustreznemu upravnemu organu, ki je pristojen za kmetijstvo, po opravljeni prodaji prijavljenih količin pa morajo v treh dneh objaviti to dejavnost. Vinotoči, kot dopolnilna dejavnost, lahko obratujejo celo leto, sezonsko ali samo ob določenih dnevih, kot smo zvedeli na sekretariatu za kmetijstvo in gozdarstvo, pa je zanje precejšnje zanimanje, saj se je za odprtje vinotočev že prijavilo nekaj posameznikov. Zapišimo še, da ima tovrstna dejavnost pri naših sosedih Avstrijcih že dolgoletno tradicijo.

L. KOVAČ

SREČANJE Z ANTONOM ŠANTLOM MLAJŠIM IZ BISERJAN

Biodinamično kmetovanje

Kmetija Antona Šantla iz Biserjan obsega 12 hektarjev in je imela vrsto let značilnosti tržno usmerjene pridelave. Še več: ukvarjali so se začeli s kmečkim turizmom. Zdaj pa je drugače!

»Z očetom sva si nekako razdelila delo: on skrbi predvsem za vinogradniško pridelavo, jaz pa se ukvarjam s kmetijstvom,« nam je povedal Anton Šantl mlajši. »Način pridelave se razlikuje od tistega, ki ga imajo na večini drugih kmečkih gospodarstev, po drugi strani pa je res, da ne gre za revolucionarno novost, saj je biodinamični način kmetovanja v svetu že skoraj 70 let. Uvedel ga je dr. filozofije Rudolf Steiner iz Breslava v takratni

Anton Šantl je tudi pridelovalec sončnic. Te dni je iz njih dobil olje. V oljarni ga je tako rekoč predelal sam. Foto: S. S.

zahodni Šleziji. Sam pa sem se s tem načinom pridelovanja seznanil na posestvu grofa Fingenstein v Durnu v Zvezni republiki Nemčiji. Z njim sem se povezal prek Marka Pogačnika, ki se ukvarja z zdravljem zemlje.

Anton Šantl je odšel na posestvo grofa Fingenstein jeseni 1988. leta in tam ostal 3 mesece ter tako spoznal, kaj pravzaprav je biodinamično kmetovanje. Le nekaj značilnosti: 8-letni kolobar, gnojenje z naravnimi gnojili (hlevski gnoj), škropljenje z naravnimi, doma pripravljenimi škropivi, odstranjevanje plevela s »striglanjem«. V naslednjih letih je Anton spet prebil določena obdobja na omejenem posestvu. Še več: grof mu je zelo zaupal in ga je jemal s seboj na svoja predavanja.

Zdaj sta velika prijatelja in obisk mu je vrnil.

»Od 1989. leta imamo zdaj tudi na naši 12-hektarski kmetiji biodinamični način kmetovanja. Uvedli smo 8-letni kolobar in vanj je vključenih 8 hektarjev površin. Tako imamo na določeni površini 2 leti detelje, potem 2 leti žita, naslednji 2 leti okopavine, nato spet 2 leti žita. Njive gnojimo s kompostiranim hlevskim gnojem, kateremu dodamo v času prepreravanja zdravilna zelišča. Škropimo pa z biodinamičnimi preparati 500 in 501, gre za naravna škropiva, ki jih pripravim sam. Plevel pa odstranjujem s posebno »brano« z upogljivimi zobci. Le-ti se izognejo rastlini, seveda pa morajo biti pozorni pri nastavitvi in delu, da zadenejo samo plevel. Značilnost biodinamičnega kmetovanja je tudi v doslednem upoštevanju ritmov sonca, lune in drugih planetov, po čemer so se ravnali že stari ljudje.

Tako Anton Šantl mlajši. Na posestvu je tačas 17 glav goveje živine (krave, telice in teleta), prideluje žita, kot so pšenica, ječmen, rž, oves in proso. Tačas je pridelek manjši, vendar pa računa, da bo sčasoma (ko bo zaokrožen prvi 8-letni kolobar) enak ali pa celo večji od tistega, ki ga ustvari jo kmetije, ki uporabljajo umetna gnojila, škropijo s kemičnimi pripravki.

»Bistvo biodinamičnega kmetovanja je vzpostavitev naravne rodovitnosti, oziroma odnosov: zemlja – rastlina – žival – človek – kozmos. Pridelke z biodinamičnih kmetijskih gospodarstev prodajajo v zahodnem svetu pod blagovno znamko »Demeter«, žal pa je svet pokvarjen, saj – kontrolam navkljub – s tem še ni stoočstnega jamstva, da so ta živila dejansko pridobljena brez uporabe umetnih gnojil in kemičnih škropiv. Zagotovo pa je več možnosti, da kupec pride do naravne hrane, če vzpostavi neposreden stik s proizvajalcem in postane celo njegov prijatelj,« nam je povedal mlad kmetovalec iz Biserjan pri Vidmu ob Ščavnici.

Na koncu morda še tole: Nekateri odgovori so bili filozofski, težko dojemljivi preprostem človeku, zato jih nismo zapisali ali pa smo vsebino obdelali upisno. Je pa Anton Šantl pripravljen vpletati v ta način kmetovanja vsakogar, ki hoče na svojem posestvu pridelovati hrano, ki bi se je ne bali použiti zaradi bojazni predstrupi.

ŠTEFAN SOBOČAN

Turnišče: cene pujskov

Zasnežene in spolzke ceste so bile verjetno vzrok, da na četrtkovem sejmu pujskov v Turnišču ni bilo niti prodajalcev niti kupcev. Prvi so tokrat ponujali le šest živali, prodali pa so štiri. Za par pujskov, težkih od 15 do 20 kilogramov in starih od 7 do 10 tednov, je bilo treba odšteti od 6.000 do 8.000 tolarjev.

AGROTEHNIKA

Murska Sobota
Titova 25

tel. 21-506, 21-516, 21-517

Vodenje evidence na kmetijah

Hiter tehnološki razvoj v zadnjih desetletjih, prehod iz tradicionalne na tržno kmetijstvo in revolucionarne spremembe v tehnologiji kmetijske pridelave so povzročili, da je tradicionalna izkušnja praktično odpovedala. V takih razmerah smo kmetu najprej ponudili kot vodilo pri sprejemanju odločitev tehnološka navodila. Izkazalo pa se je, da jih kmetije sprejemajo z dokajšnjim nezaupanjem vse dotlej, dokler se tak tehnološka navodila ne potrdijo v praksi tudi v ekonomskem smislu. Problem je toliko večji, ker obstaja vedno več tehnoloških rešitev, torej je odločitev še težja. Na drugi strani nastajajo presežki hrane, ki neposredno ali posredno pritiskajo na znižanje odkupnih cen in edini odgovor pridelovalcev na tak pritisk je lahko zniževanje stroškov. Potrebe po racionalizaciji pridelave so čedalje večje.

Za vsak premišljen korak moramo kmetijo poznati natančno. To ne pomeni, vedeti za nekaj osnovnih podatkov. Poznati moramo vse tehnološke parametre, pa tudi gospodarsko sposobnost kmetije. Spoznanje jo lahko le, če podrobno spremljamo njeno proizvodnjo in vodimo evidenco o dohodkih.

Zakaj je potrebno zapisovati podatke: — da imamo pregled nad plačanimi in neplačanimi računi, — da se o kmetiji pogovarjamo z dejanskimi podatki, — da poznamo finančne in tehnološke sposobnosti kmetije pred odločitvami o nadaljnji usmeritvi ter najemanju posojil, — da s pomočjo evidence, nadaljnje obdelave podatkov in priporočil iz drugih kmetijami ugotavljamo slabe točke lastne proizvodnje, — da lahko strokovnjaku na kmetiji prikažemo tehnološko in finančno sliko kmetije, tako da dobi le-ta hiter pregled nad kmetijo.

NAČINI VODENJA EVIDENCE NA KMETIJAH

Kmetijstvo je biološka veda, zato je težko dobiti popolne podatke o kmetijski proizvodnji. Evidenca mora biti tako nastavljena, da dobimo tudi pri ocenah uporabne podatke. Pri nas uporabljamo tri različne načine evidence. Vrsta evidence je predvsem odvisna od pravičnosti kmeta, kako natančno želi zapisovati podatke. Tu velja pravilo: bolj natančna in popolnejša je evidenca, toliko več in boljše podatke dobimo v analizi. Kmet, ki ga zanima le finančno poslovanje, bo spremljal le prihodke in odhodke na kmetiji. Taka evidenca je v zahodnih državah najbolj razširjena. Pri nas pa nima večje veljave, ker inflacija preprečuje primerjavo podatkov med leti, pa tudi med meseci. Ta problem rešujemo tako, da vrednosti preračunavamo v kako stabilno tujo valuto. Tak način vodenja evidence je prikazan v letošnjem kmetijskem priročniku, ki ga je izdal ČZP Kmečki glas.

Zelo podroben način vodenja je analitično knjigovodstvo. Izvaja se pod okriljem Kmetijskega inštituta Slovenije. Tu je potrebno zapisovati vse prihodke, odhodke, porabo materiala in porabljen čas za delo. Evidenca zahteva vsakodnevno in natančno zapisovanje podatkov. Pri tem je potrebna tudi kakovostna obdelava podatkov. Rezultat zapisovanja in obdelave so podatki, ki so pomembni za poslovanje na kmetiji in so osnova za izdelovanje modelnih kalkulacij. V poročilu so: finančni rezultat kmetije, lastne cene posameznih pomembnejših delov proizvodnje, poraba materiala, poraba delovne sile in strojne ure ter razni tehnološki podatki o kmetiji.

Uvajamo tudi poenostavljeno evidenco, ki naj bi poenostavila način pisanja, kljub temu pa bi dobili relativno dobre podatke o kmetiji. Namen poenostavitve evidence je v tem, da bi le-ta zajela čim več kmetij. K dobri evidenci naj bi prispevala predvsem navzočnost kmetijskega svetovalca, ki kmetu pomaga pri zapisovanju podatkov in sproti svetuje o poslovanju.

IZDELAVA MODELNIH KALKULACIJ

Eden od rezultatov vodenja evidence so kalkulacije za posamezne proizvode na kmetiji. Za kmetijo, ki vodi evidenco, izračunamo kalkulacije na osnovi zbranih podatkov. Taki izračuni se nanašajo samo na analizirano kmetijo. Nas pa zanima tudi, kakšni so povprečni stroški proizvodnje na izbranih območjih in za določeno proizvodnjo. V ta namen pa uporabljamo modelne kalkulacije. Le-ta je za neko povprečno kmetijo, ki naj bi bila značilna za določeno proizvodnjo. Ni nujno, da tako definirana kmetija obstaja, lahko je zbir več kmetij. Osnova za modelne kalkulacije je seveda evidenca na kmetijah, dodane pa so še zakonitosti agrarne ekonomije in izkušnje praktikov (z uporabo priporočenih tehnologij). Tako sestavljene in izračunane modelne kalkulacije so namenjene za splošno uporabo na kmetijah, ki ne vodijo evidence. Vendar pa moramo biti pazljivi, da ne naredimo napake. Modelna kalkulacija je torej zasnovana na povprečnih podatkih. Pri nas je tačas prikazanih malo kalkulacij, pa še te so redko preračunane na aktualno ceno. Uporabljamo predvsem modelne kalkulacije, ki jih izračunava Kmetijski inštitut Slovenije. Te so za svoj namen zelo dobro narejene, vendar so namenjene za vso Slovenijo. V državi pa so različne pridelovalne razmere, zato smo že v lanskem letu začeli izračunavati modelne kalkulacije, prilagojene pomurskim razmeram. Za to so potrebni podatki s kmetij na tem območju. Teh od sedaj ni bilo veliko, zato smo letos nastavili evidenco še na nekaterih. Tako bomo v prihodnje lahko izračunavali nekoliko natančnejše modelne kalkulacije tudi za Pomurje.

Kmetijska svetovalna služba za Pomurje
Damjan JERIC, dipl. inž. kmet.

Stekleničenje vina

Z ustekleničenjem končamo nego vina in priprave za prodajo. Le dobro ustekleničeno vino je možno hraniti več let. Zorenjem v steklenicah se vino izboljšuje in se pozitivno spreminja.

Stekleničenje vina je zadnja in obenem najbolj zahtevna faza priprave vina za tržisce. Za ta dragi in strokovno zahtevni postopek nege vina se odločamo iz več strokovnih in komercialno-gospodarskih razlogov:

- zaradi zagotovitve originalnosti vina,
- zaradi ohranitve in celo izboljšanja kakovosti,
- zaradi lažje prodaje vina,
- zaradi višje prodajne cene,
- zaradi možnosti prodaje v najbolj ugodnem času,
- edino ustekleničeno vino je mogoče prodajati kot kakovostno ali vrhunsko vino z geografskim poreklom.

Z gospodarskega stališča stekleničenje vina za malega vinogradnika ni gospodarno. V razvitih vinogradniških deželah so izračunali, da so stroški stekleničenja s hektarja vinograda enaki pridelovalnim stroškom grozdja z enake površine.

Kljub velikim stroškom in večkrat negativnim izračunom se tudi naši manjši pridelovalci čedalje bolj odločajo za ustekleničenje svojega pridelka. Pri tem zelo zahtevnem opravilu jih želimo opozoriti in jim pomagati, da bo njihovo opravilo čim bolj uspešno. Veliko vinogradnikov se odloča za svojo polnitev iz ljubiteljskih nagibov, predvsem z željo, da svoj dober pridelek ohranijo za dalj časa.

Naš Zakon o vinu sicer dovoljuje promet vina tudi v odprtem stanju, vendar se danes vedno več, tudi manjših vinogradnikov odloča za prodajo ustekleničenega vina.

Vinar, ki želi svoje vino ustekleničiti, se mora za ta postopek odločiti dovolj zgodaj, že med nego mošta in mladega vina. Želi si, da ohrani njegovo vino čim dalj časa najboljšo kakovost. To pa lahko doseže le, če je vino pravilno negoval in dobro ustekleničil.

Ustekleničenje ni samo nalivanje vina v steklenice za lažji in enostavnejši prevoz, ampak mora biti vino v steklenici mikrobiološko in kemično stabilno, biti mora »trajno« ustekleničeno.

Vinogradniki, ki želijo svoje vino ustekleničiti in ga prodajati, morajo biti vpisani v ustrezen register pri občini, v kateri imajo vinograd.

Za vse vinogradnike, ki se odločajo za stekleničenje, je pomembno, da se seznanijo s Pravilnikom o načinu vodenja registra proizvajalcev grozdja in vina in o minimalnih pogojih za vpis v register (Ur. l. SRS-16/78). Zlasti je pomemben 9. člen tega Pravilnika, ki govori, kaj morajo izpolnjevati kmetije in drugi občani, ki vino tudi stekleničijo. Tisti, ki se odločajo za ustekleničenje, morajo poleg pogojev, ki so predpisani za predclavo grozdja in nego vina, zadostiti še naslednjim zahtevam glede prostora, opreme in strokovne usposobljenosti:

»Prostor, kjer vino ustekleničijo, je lahko klet ali poseben prostor, če je prilagojen zahtevam higienskega ustekleničenja. Klet oziroma poseben prostor mora biti opremljen s tekočo vodo in odtokom. Tla morajo biti iz materiala, ki se da moko čistiti.

Glede na tehnološki postopek ustekleničenja si morajo zagotoviti najnujnejšo opremo: črpalko, filter, polnilnik (če filter nima nastavka za polnjenje), mešalnik, posodo za pranje, izpiranje in razkuževanje steklenic.

Imeti morajo najmanj končno nižjo kmetijsko šolo, ki ima v učnem programu predmet vinarstvo in dve leti izkušenj pri delu v proizvodnji in vinom.

Kdor ima te strokovne usposobljenosti, si lahko usposobitev pridobi s tečajem in prekusom znanja na podlagi izobraževalnega programa pospeševalne službe, ki ga organizira center za pospeševanje kmetijstva pri Združeni zvezi Slovenije.

Tecaje, ki jih je zadnja leta organiziral Kmetijski zavod Maribor, je obiskovalo že veliko vinogradnikov, opravilo preiskus znanja ter si pridobilo pravico za samostojno stekleničenje vina.

Postopek stekleničenja je mnogo mlajši od pridobivanja vina. Zasedli smo ga šele v prejšnjem stoletju, ko so začeli s strojno izdelavo steklenic. Taka izdelava je omogočila standardno velikost in obliko steklenic. Steklenica je idealna za prevoz, prodajo in hranjenje vina.

Barva stekla za izdelavo steklenic je različna. Prozorne steklenice so manj primerne kot barvaste. Svetloba, ki jo prepušča prozorno steklo, neugodno vpliva na stabilnost barve vina. Danes se tudi pri stekleničenju litrskih steklenic vse več uporablja barvano steklo. Buteljke pa so vedno iz zelenega ali rjavega stekla. Izjema so rožeti, kjer uporabljajo za buteljke prozorne steklenice.

Kdaj stekleničimo vino?

Izkušeni kletar s pokušnjo vina in raznimi testi ugotovi, kdaj je vino zrelo za stekleničenje. Od pridelave grozdja, vrenja mošta in zorenja vina mora preteči določen čas, da vino razvije svoje najboljše fizikalno, kemijske in s tem povezane degustacijske lastnosti, značilne za neko sorto.

Izbirati najbolj ugoden čas za stekleničenje vina, je za vsakega kletarja zelo zahtevno in odgovorno. Vino mora ob stekleničenju doseči sortno značilnost in najustreznejšo stopnjo zrelosti.

Čas stekleničenja je odvisen predvsem od vinske letine, vrste vina, cvetice, arome in kakovosti. Na splošno velja, da najprej stekleničimo lažja, sveža nevtralna vina. Sodobna vinska tehnologija omogoča kvalitetno stekleničenje že v nekaj tednih po trgatvi.

Čas stekleničenja je odvisen od opreme kleti. Ob razpoložljivi opremi in ob uporabi enoloških sredstev, ki omogočajo doseg hitre stabilnosti vina, je možno stekleničenje vina že v novembru ali decembru. Za manjše vinogradnike, ki svoja vina stabilizirajo po bolj ali manj naravni poti je najugodnejši čas za stekleničenje od februarja do maja.

Za stekleničenje mora biti vino pravočasno in posebej pripravljeno. Vino v steklenicah mora ostati čisto. Vina v prometu morajo biti ustrezne barve, bistrosti, brez usedlin in drugih sprememb. Čeprav usedlina še ne pomeni kvarjenja vina, ampak le sedenja nekega normalnih sestavin (vinski kamen, barvilo rdečih vin), takih vin vseeno ni dovoljeno prodajati.

Pred stekleničenjem se moramo vnu posvetiti z vso strokovnostjo, kajti ko je vino ustekleničeno, nanj ne moremo več sploviti.

Na obstojnost vina lahko vplivamo le pred stekleničenjem! Biti mora čisto, obstojno na zraku, ne sme vsebovati preveč kovin in toplotno neobstojevnih beljakovin. Vsebovati mora ustrezno količino proste žveplaste kisline. Biti mora tudi kemično stabilno, ne sme se izločati vinski kamen. Da to obstojnost dosežemo, mora biti določen čas pri nizki temperaturi. Tako vino ho kemično stabilno.

Obstoječnost vina ugotavljamo s posebnimi že opisanimi testi. Pred stekleničenjem moramo ugotavljati obstojnost vina:

- oksidacijo — zračni test,
- termolabilne beljakovine — toplotni test,
- izločanje vinskega kamna — hladni test,
- kovinske močvirnosti — test s feriferocianidom.

Ko s testi ugotovimo, da je vino obstojno, je primerno za stekleničenje. Če pa so preiskusni testi negativni, bo potrebno dodatno čiščenje, žvepljenje ali stabilizacija zaradi vinskega kamna.

Kako stekleničimo vino?

Ko je vino tako pripravljeno, da je stabilno, ga lahko stekleničimo. Ta postopek lahko opravimo na različne načine, odvisno od opreme.

Glede na zahtevnosti in riziko določimo:

1. stekleničenje posvsem povretil vin,
2. stekleničenje polsuhih, polsladkih in sladkih vin. Ta vina moramo stekleničiti mnogo bolj previdno — popolnoma sterilno.

Pri stekleničenju moramo paziti na naslednje:

- skrbeti za dosledno pripravo vina pred stekleničenjem,
- ob stekleničenju uporabljene naprave ne smejo vplivati na vino,
- za stekleničenje pripravljene vina, naj se čim manj zračijo,
- ustekleničena vina naj se čimprej zamašijo,
- vino nalivamo v samo neoporečno čiste steklenice,
- paziti moramo na zračni prostor nad vinom, ki naj ne bo večji od 0,5 cm.

Pri stekleničenju moramo opozoriti na glavne izvore okužb, ki so lahko vzrok motnosti zaradi poznejšega vrenja vin z ostanekom nepovrelega sladkorja.

Glavni izvori so: steklenica, zamašek, vino, stroji, prostori, voda, zrak, delovni pripomočki in osebe.

- Da okužbe preprečimo, moramo:
- temeljito oprati in razkužiti že rabljene in tudi nove steklenice,
- razkužiti zamaške, zaporkе, stroje in prostor,
- uporabljati čisto pitno vodo,
- uporabljati čiste in razkužene delovne pripomočke,
- ljudje morajo biti zdravi in strokovno poučeni za delo.

Velikost in oblika steklenic

Po našem Zakonu o vinu se morajo vrhunska vina stekleničiti v steklenicah, ki so manjše od enega litra. Kakovostna vina pa se lahko stekleničijo v enolitrske ali večje steklenice. Od kakovostne stopnje vina je odvisna velikost steklenice, ki jo bomo uporabili pri stekleničenju. Buteljke, zaprte s plutovinastimi zamaški, so mnogo primernejše za zorenje in staranje in zato se kljub dražji zamaškom vedno bolj uporabljajo že tudi za stekleničenje kakovostnih vin. (se nadaljuje)

Mag. Slavko Zalar, dipl. inž.

Na cesti nisi sam

Videl sem že veliko nesreč, a najbolj se spomnim tiste pred našo hišo. Ko smo se šli na cesti med dvema ognjema, je izza ovinka pridrel avtomobil. Pravčasno sem zakričala in vsi smo zbežali s ceste, samo moj pes ni slišal in avto ga je poškodoval, tako da ni mogel hoditi ves teden. Nikdar se več ne igramo na cesti, ampak na dvorišču.

Pri tej nesreči sem spoznala, da nisimo samo na cesti, in da moramo upoštevati prometne predpise. Pot v šolo imamo označeno s srčki. da bi varno prišli do šole.

Mateja Marič, 6. b,
OŠ Edvard Kardelj,
Murska Sobota

Na začetku vsakega šolskega leta pišemo test iz prometne varnosti. To pa zato, da bi zaradi poznavanja prometnih pravil tudi sami prispevali k večji varnosti sebe in vseh ostalih udeležencev v prometu. Žal pa mnogokrat zaradi majhnih nepazljivosti prihaja do nesreč, ki včasih terjajo tudi smrtne žrtve. V Sloveniji v prometnih nesrečah povprečno umre 5 ljudi na dan. To je velika številka, zato bi morale biti zelo strogo kazni za tiste, ki kršijo prometna pravila, še bolj pa za tiste, ki vozijo v vinjenem stanju. Mislim, da take akcije poteka-jo, vendar bi morale biti bolj organizirane.

Ko se bomo vsi ljudje zavedali, da na cesti res nismo sami, bomo vsi skupaj prispevali k prometni varnosti.

Damir Podlessek, 6. b,
OŠ Edvard Kardelj,
Murska Sobota

Topla pernica

Megleno hladno jutro je. Sonca skorajda ni. To vse vidim skozi okno, ko ležim v postelji pokrita s pernico, ki je del moje mladosti v moji domovini. A mnogi vrtniki s Hrvaške nimajo ničesar, kar bi bilo del njih in njihove domovine. Nimajo svojih pernic, podstrešnih sob in oken v njih. Pernice so kdove čigave, sobe so le začasne. Mladost so izgubili, njihovi pogledi so žalostni, naši pa so še otročje razigrani, polni lepote in ljubezni.

Se ležim v postelji s svojimi mislimi in pokrita s pernico. Skozi okno vidim sonce. Megla se je dvignila. Spet bo lepo v šo-

li. Vsi se poznamo... Vsak ima svojo mladost in domovino. Čeprav v šoli delijo le ocene in čeprav so učitelji včasih strogi, imamo radi šolo, ni nam tuja. Ko imamo počitnice ali je kakšen praznik in nas ni v šoli, komaj čakamo, da vidimo obraze prijateljev in učiteljev. Prijetne misli in topla pernica me ponovno zaziblje v spamec. Prva učna ura bo zaradi te prijetnosti v postelji zame nekoliko krajša.

Jasna Klemenčič, 8. b,
OŠ Bakovci

Najraje imam...

Najraje imam svojega psa Lesija. Je zelo velik in ima črno dlako, pod gobcem pa belo liso. Zelo je vesel, ko se sestro igrava z njim. Naučila sva ga tudi razne igre. Je zelo smešen, ko pomoli jezik iz gohca. Takrat je videti, kot da se smeje. Lansko pomlad, ko so cveteli zvončki, smo se odpravili z njim v gozd. Ko je Lesi videl, kako trgava zvončke, je tudi on hotel pomagati. Toda namesto da bi jih trgali, jih je jedel. Ko sva kričali nanj, da tega ne sme, se sploh ni zmenil. No, zvončkov je bilo vse polno, tako da ni naredil kakšne škode.

Želim si, da bi bil Lesi še naprej tako zabaven in ubogljiv.

KARMEN MODIČ, 7. r.,
OŠ Safarski

Prvi poljub

Ko fant zagledaš,
trepešaš in pordečiš,
včasih tudi pozeleniš
in samo gledaš, gledaš...
Ko pa z njim se srečaš,
se nerodno zasmiješ,
postaneš, ga pogledaš,
fant pa čaka, da se zbudiš.
In ko prvi poljub dobiš,
skoraj zares zaspiš...

NATAŠA ŠPIČAK, 7. a,
OŠ Turnišče

Sneženi mož in ptice

Zunaj je zapadel sneg. Metka gleda skozi okno. Na drevo so prileleti vrabčki. Mrzlo je in iščejo hrano. Metka premišljuje, kje bi jim nastavila zrnje. Janko je naredil sneženega moža. Na glavo mu je dal lonc. Za nos pa je korenček. Na vejah je polno snega. Na lonc je priletel vrabček. Na rokah drži sneženi mož posodo z zrnjem. Sneženi mož se jim prijazno smehlja.

Jasmina ERJAVEC,
2. c, OŠ Beltinci

Končno je prišla prava zima in TADEJA VRBNJAK, ki obiskuje 1. b razred OŠ Križevci pri Ljutomeru, je brž naredila sneženega moža. Potem pa ga je še narisala, oziroma naredila lepljenko. Saj je kar v redu, mar ne?

Razstava — sveto pismo ali biblija

Na OŠ Puconci je bila 9. januarja otvoritev razstave Svetega pisma. Po kratkem kulturnem programu nam jo je predstavil Franc Kuzmič iz študijske knjižnice in marsikaj povedal o njej. Razstavo je pripravila gospa Vilma Stolz, ki živi v Angliji, vendar je po rodu Slovenka. Želela je, da razstava kroži po Sloveniji in tako je čast — gostiti to razstavo — dobila tudi naša šola.

Sveto pismo vsebuje temeljne spise krščanske in deloma judovske vere. Sestavljata ga Stara in Nova zaveza. Tudi naš majhen slovenski narod je lahko ponosen nase, saj smo že kot dvanajsti narod na svetu imeli prevod Svetega pisma. Hvala gre Juriju Dalmatinu, ki je leta 1584 v celoti prevedel Biblijo v naš jezik. Tudi mi, Prekmurci, imamo svoj prevod Biblije, saj je leta 1771 Novo zavezo v prekmurščino prevedel naš rojak Štefan Kuzmič.

Z ogledom razstave o Svetem pismu ali Bibliji smo si učenci obogatili znanje z različnih vidikov — zgodovine, jezikoslovja, geografije.

Želimo si, da bi na naši šoli bilo še veliko tako poučnih razstav.

Saša Bürgermeister, 6. c,
OŠ Puconci

Starši in otroci

Starši imajo svoje otroke nad vse radi, še posebej, ko so majhni. Tega se otrok takrat ne zaveda. Toda ko odraste, to ni več isto ljubko bitje, kot je bilo nekoč. Vedno zahteva več, nekaj, kar je moderno. Potem vedno gleda, če lahko uide od doma k prijatelju, da gresta na kakšen »žur« ali v kino. Seveda se lahko lepo zabava, ali pa ne. Toda ko pride domov, ga že čaka mama s kuhalnico, oče pa gleda čez časopis in nekaj brunda v brado. Ni jim prav, če nosiš lase lepo počesane ali skuštrane. Matere so še

posebej zahtevne, ker hočejo imeti vse pospravljeno in urejeno. Zato prihaja do mnogih preprirov. Včasih se srečajo matere in potnajo o svojih otrocih. To je največkrat na roditeljskih sestankih, kjer poleg tega še vidijo slabe ocene. Ko pa pridrvi domov, imaš že napovedan hišni pripor. Včasih pa so tudi dobri do nas, še posebej jih imamo radi, ko nam kaj kupijo.

Renata Časar,
OŠ Šalovci

Ali veste?

Lahko bi rekli, da je najbolj vztrajen reševalec našega nagradnega vprašanja Anton Benko iz Precetinec. Tokrat nam je poslal kar 15 odgovorov in k vsem priložil tudi kupon št. 41, kot je tudi potrebno. Žal nismo imeli v mislih novega »kloštra« v Veržetu, pa tudi ne nove šole na Kuzmi in telovadnice v Krogu, ampak so imeli prav tisti, ki so ugotovili, da gre za novo telovadnico, ki so jo 21. decembra slovesno odprli v Ljutomeru. Knjižno nagrado pa si je zaslužila ROMANA SMODIS, Spodnje Krapje 54/a. Čestitamo!

KUPON št. 43.

Ali veste, katera država je prva priznala Slovenijo? Se vedno je naš sponzor KNJIGARNA IN PAPIRNIC DOBRA KNJIGA iz Murske Sobote, tako da čaka nekoga med vami lepa knjižna nagrada. Odgovore pošljite najkasneje do 6. februarja na naslov našega uredništva, s pripisom Ali veste.

pisma, mnenja, stališča

Gospod minister Kranjc, nedvomno vam je znano...

Nedvomno vam je znano, da so se zaradi razmer na Balkanu, cestni prometni tokovi preusmerili na ceste, ki je za tak promet popolnoma neprimerna. Nedvomno vam je znano, da nam težki kamioni čedalje bolj uničujejo zadnje ostanke cestne povezave Slovenije. Nedvomno vam je znano, da po tej cesti hodijo šolarji, ker nimajo druge izbire, in so ravno zato čedalje pogostejše žrtve teh razmer. Nedvomno vam je znano, kakšen je energetski vložek pri transportu z železnico in kakšen je ta pri kamionskem prevozu ter kakšen je vpliv na okolje železnice v primerjavi s kamioni. Nedvomno vam je znano, da imamo v Pomurju poleg ceste tudi železnico in da imamo celo rampe za nakladanje kamionov na vlak.

Nedvomno vam je vse to znano, vi pa nam hodite pripovedovati dolgovorne zgodbe o pomikanju denarja za rešitev našega problema. In naš problem je predvsem vaš problem, kajti vi, ne mi, ste plačani za reševanje tega problema. Vaša vloga orientalskega pravljicarja nas v trenutku, ko nam pod madžarskimi, poljskimi in bolgarskimi kamioni, namenjenimi v luko Koper ali v Italijo, propadajo še zadnji ostanke ceste in ugašajo človeška življenja, preprosto ne zanima.

Gospod minister Kranjc, nedvomno vam je znano, kako hitro se na cesti postavijo barikade, zato nas ne silite, da vas z njimi prisilimo napraviti tisto, za kar ste nedvomno plačani. Vaš odgovor ni nova pravljica o jari kadi in sieklem polžu, vaš odgovor so kamioni na avtovlaku. Ne pozabite, naša vloga v tej igri so človeška življenja.

S. Švenda

Društvo za varstvo okolja Pomurja
Zveza društev za varstvo okolja Slovenija

Tovarišica, kje bomo imeli športno vzgojo?

Siv, meglen, koledarsko zimski dan. Ure potekajo po urniku dela. Med urami pa zmoti delo v razredu zaskrbljenost. »Tovarišica, kje bomo imeli športno vzgojo?« Počakaj Bomo videli. Zdaj je slovensčina. Drug drugemu odgovorjajo: Tovarišica, tovarišica! Bomo šli na sprehod? Ne. Ostali bi v razredu. Saj veš, da to moti one pod nami in one poleg nas. Pustim, da se izgovorijo, da se sporazumejo, presojajo, odločajo.

Globoko jih razumem. Zato mi beseda o tem, kje bomo imeli danes športno vzgojo ne gre iz ust. Le kam? Kako pogosto tudi sama razmišljam o tem. Na šolski hodnik, v garderobo, na cesto? Kako smo ostali brez vsega! Pa kako radi bi skakali, si merili moči, se premagovali, bojevali, dokazovali, potrjevali svoje zdravje in moči. Kako hudo mi je.

Saj res. V našem kraju smo brez telovadnice že vsa leta, že od mojih šolskih let. Od leta 1960. Ampak, zdaj smo ostali še brez edinega prostora, ki je bil namenjen športni vzgoji. Še iz mojih šolskih dni. Ali to verjamete? Pa vendar je res. Po 27 letih še vedno vodim mlade nadobudneže v isti prostor. A sedaj smo ostali še brez tega. Neuporaben, nevaren. Leta opravijo svoje.

To je bil le bežen trenutek nazaj. Oh mizi pri meni pa sta že reditelja. Tovarišica, danes gremo v Trnje. Tam se nismo bili. Dobro. Paziti bo treba na cesti. Zelo ozka je.

Pohod smo izvedli kljub mrazu in sivini. Ob vrnitvi pa smo se ustavili ob učenkini hiši. Starši nas kar niso pustili mimo. Skupna fotografija pod božičnim drevesom in nekaj drobnih, sladkih sladkarij nam je popestri- lo tistega dne uro športne vzgoje.

Marta Režonja

Vzgojiteljice se oglašajo

Dopolnilo k ugotovitvam v Pomurskem vestniku novinarja J. Graja z dne 16. januarja 1992. Njegov dobesedni citat: »Delo v dvojezičnih vrtcih je težje kot v enojezičnih in da ni vseeno, kakšen model govora...«

Na zapisane ugotovitve se oglašamo vzgojiteljice iz enojezičnih vrtcev v občini Lendava (Turnišče, Črenšovci, Polana, Odranci, Bistrica, Hotiza). Srinjamo se z ugotovitvami, da je delo v dvojezičnih vrtcih težje kot v enojezičnih. To lahko potrdimo na osnovi izmenjav izkušenj in mnenj, ki nas povezujejo. Pozdravljamo vse pobudnike, ki si prizadevajo za pravice druge narodnosti.

Želimo pa opozoriti tudi na naše težave. Žal jih preveč dobro poznajo le naši starši, saj so nemalokrat vpleteni v vzgojno dejavnost, vendar ugotavljamo, da ni dovolj, če o njih vedo le oni. Navedena spoznanja bi morala seči dalje in sicer do vseh pomembnih, odgovornih dejavnikov, ki nam krojijo normative za vrtce. Le-ti so kakor zabetonirani in se ne spreminjajo že vrsto let.

Naj naštejemo le nekaj težav, ki kažejo na nujnost sprememb posameznih normativov:

- številčnost otrok se tekom let veča (v oddelkih)
- vključevanje romskih otrok v redne oddelke,
- večina otrok ob prihodu v vrtce obvlada le pogovorno prekmurško narečje,
- zasedenost vseh možnih prostorov — tudi pisarniških z otroki: bivanje otrok v vrtcu do 18.00 zvečer v pripravi na šolo,
- nenehno uvajanje in menjavanje delavcev po zunanjih enotah,
- v času bolniške odsotnosti delavk v vrtcu (samo ženski kolektiv) ni tretje osebe niti denarja za nadure

Probleme rešujemo, kakor vemo in znamo. Se bi lahko naštevali, vendar je že tudi to dovolj velik razlog za izpostavitve dela v enojezičnih vrtcih.

Naše vzgojnoizobraževalno delo se je tekom let popolnoma spremenilo, popestrilo, obogatilo. Način dela smo spreminjali po drobtincah, brez velikih revolucij, s pomočjo staršev kot dobrih sodelavcev in vseh zunanjih dejavnikov, ki so in nam še pomagajo pri uresničevanju in popestritvi zastavljenih programov. Tako smo tudi mi želeli biti del Evrope.

Bi bil že čas, da se po 25 letih vzgojnoizobraževalnega dela enojezičnih vrtcev v občini Lendava le nekaj premakne v prid otrok, staršev in delavk v vrtcu.

Bolijo nas razlike, do katerih pride zaradi nižjih normativov (številna otrok), dvojezičnega dodatka in dvojice v starejših oddelkih na dvojezičnem območju.

Uvajanje dvojice je pohvale vredno, saj se z njimi nudi možnost zadovoljevanja individualnih potreb otroka, razbremenjuje in priznava težavnost dela vzgojnovarstvenih delavcev — ob tem pa nudi možnost še večje kreativnosti pri uresničevanju in možnosti zaposlitve delavk, ki že več let čakajo na svetlo luč v prihodnosti vzgoje in izobraževanja. Tako bi prav gotovo dosegli tudi večjo stalnost zaposlenih po enotah in s tem večji interes po življenju in z enoto.

Podpiramo vse, ki si prizadevajo v tej smeri. Torej —

naše želje so, da bi se v enojezičnih vrtcih uvedli dve vzgojiteljici na oddelke kot v dvojezičnih, kar bi pripomoglo k še kvalitetnejšemu delu in izenačenju naših pogojev dela, s pogoji v ostalih vrtcih, tudi širini po Sloveniji, kjer dvojice že imajo.

Smo torej kmalu tudi mi na vrsti?

Vzgojiteljice enojezičnih vrtcev
občine Lendava

(Ne)poskušam vplivati na sodišče

V prispevku »Poskušam vplivati na sodišče« (Vestnik, 16. jan. 92) je avtor Štefan Smej v 14. odstavku zapisal, da bi naj delegati (poslanci) družbenopolitičnega zbora odločili o nadalje čudnem predlogu skupščinske imunitetne komisije.

Kot član te komisije moram v pojasnilo bralcem Vestnika dodati, da predlog imunitetne komisije ni bil čisto nič čuden, pač pa smo se člani te komisije odločili,

IMUNOLOGIJA

Lov za izgubljeno imuniteto še traja

Dolgost vsake radosti je kratka. Posebno, če je radost povezana s politiko. Komaj sem se v članku s cikajskim naslovom Poskušam vplivati na sodišče malo povesele nad nastajajočo pravno državo, ki je za kratek hipec prišla na obisk tudi v soboško občinsko skupščino, že se je vse razblinilo. Z načeli pravne države bi se najprej radi počeli kot svinja z mehom.

Članek sem pisal bolj kot delegat, manj kot novinar, čeprav bi tudi novinarsko veselje nad primerom delovanjem lokalne občinske skupščine ne smelo biti droben. V njem sem sicer navajal svoj nastop v skupščini, vendar kot posebej drugotno zadevo. Vsa stvar se mi je zdela opisovanja vredna predvsem kot praktični zgled za delovanje tridelne oblasti.

Dovolj dolgo je namreč politično življenje tukaj potekalo v skladu s tistim »kadija te toži, kadija te sodi«. Zategadelj se mi je tudi zdelo vredno pohvaliti nekatere delegate iz stranke prenoviteljev (Čagran), ki so v nastopih pred ločenim glasovanjem o priznavanju ali nepriznavanju imunitete enemu in drugemu pretendentu, razlikovali različno upravičenost do zaščite pred kazenskimi pregonom. Kajti med Bavčarjevo in Zverom je razlika. Bavčarjeva se je zapletla v spor s svojim tožiteljem indikativno zaradi političnega angažiranja, čeprav ne po nuj-

nosti. Za Zvera tega ne moremo reči. Pri njem bi lahko šlo kvečjemu za politični obračun post festum, vendar šele ob predpostavki, da bi v tej zadevi še vedno veljalo načelo »kadija te toži, kadija te sodi«. Za nameček sem zato v svojem članku še kljub temu zapisal neobičajen apel sodišču, češ sodite pošteno. Zato, ker so pravne tradicije tukaj še krhke.

Kakor sem se v svojem nastopu, za katerega pa sem rekel, da je v poanti članka drugotnega pomena, zmotil v skupščini, tako sem napisal v članku. V skupščini me ni nihče popravil, pisanje v članku pa zdaj prenovitelji uporabljajo kot dokaz za proceduralno napako, ki da jo je zagrešilo vodstvo družbenopolitičnega zbora oziroma imunitetna komisija.

Do tod vse prav. V resnici sem predlog komisije razumel tako, kakor sem zapisal, in če prenovitelji tako pravijo, potem je vmes tudi proceduralna napaka.

Ni pa res, da se iz tega lahko mirno izpelje ugotovitev, »da očitno vsi poslanci niti niso vedeli, o kakšnih predlogih komisije s svojim glasovanjem odločajo«. Poslanci smo namreč o vsakem pretendentu na imuniteto glasovali posebej, niti najmanj pa ne skupaj, ali mogoče celo ob predpostavki zmotne formulacije, ki sem jo zapisal in še prej izrekel v skupščini.

Vprašanje, ki ga je vodstvo druž-

Slovenija mednarodno priznana

Bližal se je 15. januar in za nas težko pričakovan trenutek. Po radiu in televiziji smo že mnogokrat slišali, da se bliža mednarodno priznanje Slovenije in Hrvaške. Zato smo že vsi težko pričakovali ta dan.

Končno je prišel 15. januar. Po radiu so ves dan poročali o priznavanju posameznih držav. Priznala nas je tudi Evropska skupnost. Drugi dan pa je po vseh časopisih pisalo, da je Slovenija postala samostojna in neodvisna država.

Doslej nas je priznalo 42 držav. Upam, da bo to kmalu storila tudi Amerika, saj je to za nas zelo pomembno. V samostojni Sloveniji pa si najbolj želimo, da bi bil mir.

TATJANA VRBAJNSKA,
3. r.,
OŠ Apače

Naša domovina je končno samostojna. Priznalo jo je veliko držav. Želimo si, da bi nas priznale še ostale države sveta. Upam, da bomo srečno živeli v samostojni Sloveniji.

UČENCI 2. r.,
OŠ Stroča vas

BEG S SLIK II.

Kaj pa, če je morebiti le nekaj na tem? Če se v teh zapletenih odnosih morda le skriva rešitev? Otroci? Ali tisto, kar ta otrok pomeni, če je le simbol, če ni nič oprijemljivega — nekaj, kar bi utegnilo bivati, če se ne bi drugače primerilo? Kot Kristus! Povsem vseeno je, če se je Kristus res priklonil po zemlji ali pa je le izmislek zafrkljivih piscev evangelijev! Povsem vseeno je, ali je bil Kristus res uveljavljen samega Boga ali pa je bil le neboljani človeček, ki si je naprtil pretežno breme, da ga ni zmožal privleči na vrh hriba, in se je spotal pod njim! Le to, kar mu pripisujejo, je pomembno. In nihče ga ni ničesar vprašal? Mu tak spomin godi? Se morda opteka pod njim, a ga ne zmore odvreči, pa če se še tako trudi?

Svetovi so, je še dodal župnik, ko sva odhajala. Svetovi, ki so le s prosjono tančico ločeni od našega sveta, a jih ne zaznamo; ljudje so, v katere se zaletavamo — ker smo neboljani človečki prisiljeni verjeti, da lahko le mi in zgolj in samo mi zasedemo ta droben delček vesolja, da se ne more nihče še pred nami vihotapiti — pa se jim ne znamo niti opravičiti!

Vrnila sva se v mesto.

Usedel sem se za pisalno mizo in se zastrmel v strop, kjer so se v medli svetlobi priprte petrolejke izrisovale dogodki zadnjih dni, premešani s tistim; kar se vleče iz davnine, tam od trenutka, ko sem se izčrpan izvelel iz oceana, olajšano zavzdihnil in zadremal na diviško bledem progu. Pa sem se bil prisiljen kmalu prebuditi. ... Prodane sipice, ki so se kot plah vetrič blago spuščale proti morju, so se preplašeno umaknile močvirnatemu pragozdu, v katerega je le v kakem posebnem trenutku posijal droben sončni žarek in do smrti prestrašen v hipu ušel. Kot tiste čačke na sirganih listih, s katerimi je knjigovez uvezal platnice neke manj usodne knjige. Jih je premeteno skril pred neposvečenimi? Jih je shranil za tiste, ki se bodo v potu lastnega telesa prikopali do njih? Se zdaj nastaja nad mukotrpnostjo njihovega poizvedovanja in sklada z izločenim potom? Jih je res hotel uničiti? Za vselej izločiti iz človeške zgodovine? Pa so se mu v usodnem trenutku zamislili? So se mu zazdeli povsem brez vrednosti in je s to drobno zaposlivostjo poskušal vsaj malo opravičiti njihovo bivanje? O Bog, zakaj se je enkrat ne spusti ta prekleta lestev? Sklonil sem se k najnižjemu predalu pisalne mize in izvlekel pismo, ki sem ga napisal v mladosti in ga shranil za Odršenika. Odršenico? Neodložno sem ga kak trenutek menal med prsti, naka sem kot s šilom spodboden vstal, oblekel površnik in se podal v megleno noč, ki so jo kot osamljeni svetilniki prebadali snopi mestnih luči in na meglenem platnu slikali razposajane možičke, ki so se mi zdaj dobrikali, zdaj zabadali čekane v vrat; kot da ne bi vedeli, kaj naj sami s sabo sploh počnejo. Ustavil sem se pred Planistinkin prebivališčem. Skozi debele stene je v noč stopicalo njeno sanjavo vzdihovanje in me prijetno žgečkalo. Tu in tam ga je presekalo starčevo smrčanje. Kot grd evnuh je bedel nad njenim spanjem. Kak trenutek sem pismo menal med prsti, potem sem ga na vso moč zahučal v nabiralnik in zbežal.

Spet je pričelo deževati. Do kože premočen sem prikolovratil domov, se skrušil na razmajan stol v galeriji in olajšano zavzdihnil. Posvetil sem se Pavlovim slikam. Brez kančka upanja v obeh sem se sprehajal po barvnih deželah. Pa se mi je — zdaj, ko sem že povsem obupal; ko me je vedno znova plašila misel, da se vse skupaj ne bo nikoli razrešilo; ko sem obsedel na prodnati obali oceana in s pogledom razočarano ljubkoval zamegljeni otok, ki se je lesketal nekje na obzorju; ko se mi je upanje, da se od nekdaj prikliti ladja in me povede čez, zdelo le še kot neboljani sanje — sreča naposled le nasmešnila. Radožive barve so se pričele topiti in curkoma liti na tla galerije. Po pisani preprogi so se sprehodili do tal in me obkrožili; stoglava množica ostarelih mož in žena v pisanih oblačilih, čez život prepasanih z verigami. Visoko v zraku so divje vihteli zvonce — take, kot smo jih vajeni pri govedu — in huronsko vpili. Pianistice ni bilo med njimi. Zastokal sem: prav tisto, kar sem si najbolj želel, je umanjalo! Iz gruč se je izvila drobna punčka — kot tista, ki sem jo srečal v vlaku —, ki je prej, skrite nekje med nogami starcev, ni sem opazil; me pocukala za roko in se prižela k meni. Sklonil sem se. Pogladi me je po laseh in me povlekla za sabo. Molče sem ji sledil. Šli smo. Kolona huronskega vpilja, rožljanja verig in mukanja goveda, ki se nam je bogve kje pritaknilo, se je vila skozi zamegljeno mesto. Ljudje so preplašeno prižigali luči in se sklanjali skozi okna. Omatični od nenavadnih dišav, ki so prepojele zamegljeni zrak, so zapuščali votline in se drug za drugim pridružili ekstatični hordi častilcev. Koga? Kolona se je vila skozi zamegljeno mesto proti primesnemu hribu, ki se je ves lesketal v soncu, ter puščala za sabo nezaklenjena in na stečaj odprta bivaljšča. Kot nalašč za tatove. Ki pa jih ni bilo nikjer najti. Vse, kar leze in gre, se je pridružilo hordi in se preglasevalo v vpilju.

Ko se je Darja zjutraj zbudila, je na mizi nemirno poskakovalo odpečateno pismo. Namršilo se je, češ: Bi me pa res lahko kak trenutek prej odrešila utrudljive samote! Pa je le kratek čas zdržalo v namišljeni jezi. Nasmehnilo se je in se ji podobikalo: Pa vsaj zdaj ne odlašaj z mano! Kot bi bila resnica skrita v njem. Nekaj, kar mora nemudoma prebrati. Če ne, se utegne še marsikaj pripetiti! Bo kaznovana za tako odlašanje?

kulturni koledar • kulturni koledar

RAZSTAVE

MURSKA SOBOTA: V galeriji Kulturnega centra Miška Kranjca je razstava 10. mednarodnega bienala male plastike. Sodelujejo avtorji iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, BiH, Črne gore, Makedonije, Avstrije, Madžarske in Italije. Razstava bo na ogled do 20. februarja.

LEDAVA: V razstavnih prostorih ledavskega gradu je stalna razstava slik in kipov dosedanjih mednarodnih likovnih kolonij. Na ogled je tudi spominska soba Györgyja Zala.

RADENCI: V razstavnem salonu hotela Radin je prodajna razstava del likovnih umetnikov iz Slovenije in Hrvaške. Izkupiček je namenjen otrokom, ki so žrtve vojne na Hrvaškem.

PRIREDITVE:

LJUTOMER: Podjetje za predstavitve kulture CREDO iz Ljutomerja vabi na ogled dveh filmov v okviru četrtkovih filmskih večerov. 30. januarja bodo v kulturnem domu predvajali film Tam, kjer je srce, 6. februarja pa film Veter v mreži. Obe predstavi se bosta začeli ob 19.30.

MURSKA SOBOTA: 4. februarja ob 19.00 bodo v prostoru pred grajsko dvorano odprli likovno razstavo akademsko slikarke Ditke Petkovič.

MURSKA SOBOTA: 6. februarja ob

19.00 bo v prostoru pred grajsko dvorano predstavitev 3. številke SEPARATIA.

MURSKA SOBOTA: 31. januarja ob 20.00 bo v grajski dvorani koncert vokalnega kvinteta Ajda s citrarko Cito Galič.

MURSKA SOBOTA: 3. februarja bo v grajski dvorani ob 11.00 in 16.30 lutkovna predstava Miki in Cufek. 5. februarja bo v grajski dvorani lutkovna predstava zgodba Trič-trič lutkovne skupine Fru-Fru iz Ljubljane. Predstava bo ob 11.00 in 16.30. Vstopnice bodo v prodaji uro pred predstavo.

KNJIŽNICE

MURSKA SOBOTA: Oddelki Pokrjinske in študijske knjižnice so odprti vsak dan od 8.00 do 18.00, ob sobotah pa od 8.00 do 12.00.

GORNJA RADGONA: Matična knjižnica je odprta vsak dan razen točka od 8.00 do 18.00.

LEDAVA: Knjižnica je odprta v ponedeljek, sredo in petek od 10.00 do 18.00, četrtnica pa v ponedeljek, sredo in petek od 7.00 do 18.00, v torek in četrtek od 7.00 do 15.00, v soboto pa od 8.00 do 12.00.

LJUTOMER: Knjižnica je odprta v ponedeljek, sredo in četrtek od 8.00 do 17.00, ob torkih in petkih pa od 8.00 do 15.00. Vse ponedeljek od 16.00 so pravilne ure za otroke.

Miklošičevo kulturno opozorilo

Franci JUST

(odlomek iz govora ob razstavi dr. Franca Miklošiča v Murski Soboti)

Nekaj stvari, povezanih z Miklošičevim delom, namreč vzpodbuja kot je ob takšnih priložnostih že običaj — k aktualnemu premisleku nekaterih vidikov sedanjosti.

Razgibano duhovno življenje v 1. pol. 19. stol. je izoblikovalo dve preročni gibanji, ljubljansko in graško. Vsako je dalo Slovencem svojega duhovnega velikana: ljubljansko Prešerna, graško Miklošiča. Prvo je doseglo svoj vrh v literarnejezikovni praksi in slovensko literaturo dvignilo na raven moderne evropske romantične književnosti; drugo je kulminiralo v jezikovni teoriji.

Prešeren in Miklošič. Miklošič je za svoje znanstvene dosežke bil odlikovan s članstvom v dunajski in drugih akademijah, z mestom v gospodarski zbornici in z dednim plemiškim naslovom: za svoje Primerjalno glasoslovje slovenskih jezikov je npr. prejel nagrado 1000 goldinarjev.

Ce bi to prenesli v današnji jezik, bi rekli, da je bil za svoje delo primerno moralno in materialno nagraden. V kakšnih razmerah je takrat živel Prešeren v Ljubljani in Kranju, nam je dovolj znano. Gotoval delček Miklošičevega uspeha tiči v ugodnih okoliščinah oz. natančneje: v primerjalnem posluhu, ki si ga je njegova genialnost pridobila pri ustreznih ljudeh, danes bi rekli družbenih ali kulturnih dejavnikih. In gotovo tiči delček Prešernove tragike in neposluhu za njegovo genialnost »družbenih dejavnikov« na takratnem Kranjskem.

In čeprav Miklošiča ne moremo imeti za prvega slovenskega uspešnega emigranta, ker so bile družbenopolitične in kulturne okoliščine takrat povsem drugačne, se ni moglo znebiti občutka, da je znal neki drugi prostor, sicer kulturno in politično povezan s slovenskim, vendar pa ne avtohtono slovenski, mnogo bolje ceniti kulturne dosežke kakor domači. In čeprav danes premoremo Prešernovo nagrado — kakršnakoli že je — nagrado Kresnik idr., ni mogoče brez grenkega priokusa ob spoznanju, da v odnosu slovenske kulture do kulturnega ustvarjalca ni vse tako, kakor bi po standardih razvitega sveta moralo biti.

Prešeren in Miklošič. Prvi je danes temeljni kamen slovenske kulturne in na njej temelječe nacionalne zavesti. Drugi je iz nje skorajda izginil. Po že publiciranih mislih prof. Nidorferja: »O Miklošiču ne slišijo slovenski srednješolci ničesar, tudi študent slavistike sliši za njegovo ime le mimo-grede, v nasprotju npr. s Kopitarjem in Čopom, ki sta v slovenski zavesti relativno dobro zasidrana, četudi še zmeraj slabše, kot bi si želeli. Ob tem naj spomnim še na Levstika, katerega skrb za naravn, domači slovenski jezik je splošno znana. In je pri tem zamolčan Miklošič, ki je opozoril na Levstikovo pretirano približevanje slovenske besedja stari cerkveni slovanščini v gradivu za nemško-slovenski slovar z besedami, da je »treba pisati staroslovanščino staroslovanško, zdaj slovenščino pa tako, kakor zdaj govorimo«.

Glorifikacija enega in pozaba drugega. Zmeraj bolj sem prepričan, da ne gre v tem primeru le za slovenski kulturni sindrom tipa »za življenje trpečega in zavračane ustvarjalca zaradi priznanja narodove zlate in krivde po smrti eshatološko povzdigniti«; da gre za še en kulturni sindrom, namreč za centralistično oblikovanje slovenske kulturne zavesti, ki se utemeljuje predvsem na osrednjeslovenskem prostoru, pozablja pa na sorodne in enakovredne pojave z obrobja. V trenutku, ko smo se rešili enega, od drugih nam vsiljenega centralizma, se rišejo obrisi drugega, domačega. Vendar se ne zdi nujen. Se več, v demokratični prepredenosti sveta je nekoliko anahronističen. Zato za narodov obstoj nujna centripetalna sila ne sme preiti v centralistično. Vsak narod, tudi slovenski, je raznolik organizem in to raznolikost je treba ohranjati, pa ne le na folklorni ravni, ampak v vseh njenih razsežnostih. Danes toliko poudarjeni regionalizem in geografsko-kulturnega prostora, da v skladu s svojo tradicijo ostaja odprta na vse strani. Iz te težnje izvira tudi pravica, da ostaja kulturno

odprt in torej — seveda zgolj s stališča centra — kulturno centrifugiran.

Graško preročno gibanje to misel potrjuje, saj današnji oddaljenosti in zato širši pogled kaže, da sta se z ljubljanskim dopolnjevali. Miklošič — čeprav primerjalni, slovanski jezikoslovec — je v svojem času za slovenščino in za slovenstvo storil več kot marsikateri narodnjaški leporečnež: v svoje vrhunske jezikoslovne študije je z znanstveno avtoriteto, ki ji ni mogoče oporekati, samoumevno vključil tudi slovenščino, ki je takrat še mnogi niso priznavali za jezik naroda. Brez bobnajočih besed z govorniškega odra je utrdil v evropski znanstvenokulturni zavesti misel o slovenščini in Slovincih. Da prav ta zavest odločujoče sopoganja kolesje sveta, se nam verjetno ni treba prepričevati.

Prešeren in Miklošič.

Do njiju smo bili del Evrope toliko, kolikor je bila njen del politična enota, ki smo ji pripadali. Z njima smo postali avtonomni del evropske kulture.

Danes, ob izteku Miklošičevega leta, skušamo priti v Evropi, ktere del geografsko sicer smo, tudi drugače, državotvorno, kar pomeni ne le kulturno, ampak tudi še veliko drugega. V trenutku, ko govorimo o slovenski državotvornosti, ki se ji v duhu in srcem pridružujemo, pa nekateri hočejo pozabiti, da so nadaljevalci Prešernovega in Miklošičevega dela dokazali, da se je narodna ustvarjalnost kopičila predvsem v kulturi in da smo na tem področju od njunega časa naprej sestavni del Evrope. Odtlej iz nje nikoli nismo izstopili. Tudi v polpreteklosti, ki so jo določali različni ideološki pritiski, ne. Sodelovali smo in sooblikovali vse pomembne evropske kulturne tokove.

In to kulturo hočejo danes nekateri podvreči t. i. tržnim zakonitostim in se je otepajo kakor nezakonskega otroka s kulturnimi alimenti. In za nekatere jezik, ki ga je Prešeren tako mojstrsko oblikoval in ga Miklošič znanstveno opredelil med slovanskimi jeziki, ta jezik ni več dovolj plemenit, ni dovolj gibčen, ampak mu je treba skrbništva tujih jezikov, po zamisli nekaterih patronata mednarodne maturre, v kateri je izključen kot izpraševalni jezik, torej jezik z mednarodnim statusom.

Berem v časopisu, da bo po zakonu o nacionalizaciji 70 odstotkov gozdov v okolici Maribora prešlo v tujo last. In berem, da bo Radenska svoj dolg morebiti odplačala tako, da se bo delno prodala. Berem tudi, da je Tobačna tovarna Ljubljana skoraj v celoti v tujih rokah in da je mariborski Zlatorog Henklov.

Pa si ob tem pravim, da v moderni državi ne moremo vsi skrbeti za vse. Da bodo gospodarstveniki državi priskrbeli ekonomsko identiteto, turistični delavci turistično, športniki športno itn ter da ji bodo kulturniki ohranili kulturo.

In berem v časopisu, da je Primorski dnevnik prešel v roke več italijanskih financierjev, ki mu bodo gotovo vsaj posredno krojili tudi uredniško politiko.

Ob tem si nimam več kaj reči. Samo vprašam se lahko: ali je to začetek nekega procesa? Če je tako, potem je na začetku slovenske državnosti konec njene kulture. In s tem že tudi konec njene državnosti.

Naj mi bo ob tej nič kaj veseli ugotovitvi — rad bi bil, da bi se motil — dovoljeno parafrazirati Miklošičevo misel, ki jo je veliki jezikoslovec približal Levstikovemu starinjenju jezika. Takole je dejal Miklošič: »Jezik je prevelik dar božji, kakor da bi ga posamezni človek smel onagaviti.« Mi bi lahko rekli tako: preveč truda, preveč žrtvovanja, preveč veličine je v slovenski kulturi, da bi jo posameznik ali neka trenutna skupina posameznikov smela onagaviti.

Zgodovinska poteza likovnih umetnikov Prekmurja in Prlekije —

V petek, 24. januarja 1992 so prekmurški in prleški likovni umetniki ustanovili svoj ceh. Uradno se imenuje Društvo likovnih umetnikov Prekmurja in Prlekije (DLUPP), s trenutnim sedežem v sohoški galeriji. Na ustanovnem občnem zboru so sprejeli pravila DLUPP-a, izvolili organe društva (predsednik IO je akad. slikar Ignac Meden), obravnavali načelne zasnove za delovanje ter zasnove članov DLUPP-a, s katero bi se poleg Sobotne predstavili še v Ljutomeru, Lendavi, G. Radgoni, Celovcu in Porabju. Ceh, ki združuje kar nekaj vrhunskih umetnikov, bo prav gotovo imel velik vpliv na kulturno življenje Prekmurja in Prlekije, še večjega pa nemara pri utrjevanju poti v srednjeevropski kulturni prostor. Cehu lahko na tej poti zaželimo le vse najboljše!

EVANGELIČANSKI KOLEDAR 1992

Tanek, a zanimiv

Koledar za leto 1992 je tudi letos izdala Evangeličanska cerkev v Republiki Sloveniji, glavni in odgovorni urednik pa je senior Ludvik Novak. Knjižica obsega 132 strani. Na prvih so koledarji za posamezne mesece, ki pa so poimenovani tudi s starimi prekmurskimi imeni, na primer maj — risalsček, ob njih pa so »premišljevanja« — neke vrste duhovni nagovori. V Kroniki so nanižani za evangeličane pomembnejši dogodki doma in po svetu. Potem je nekaj sestavkov s področja teologije: Cerkev in njeni delavci, Zakon in cerkevna poroka, Smrt — in kaj zatem? ...

V Evangeličanskem koledarju je nadalje koristno prebrati članek o razvoju protestantskega šolstva v Prekmurju, o idejni vplivnosti nemških univerz na prekmurske luteranske izobražence v 18. stoletju, o starih prekmurskih tekstih, vzhodnoslovanskih obrednikih ... V Evangeličanskem koledarju je predstavljena širše evangeličanska cerkevna občina Iבודonci, ki obstaja že 200 let. Danes obsega 12 naselij s 435 družinami, oziroma 1.600 članov. Z območja te »gmajne« sta tudi dva moža: Stefan Kuzmič, duhovnik in učitelj, ter Lajoš Vrečić, akademski slikar. Tisti, ki jih zanima zgodovina, bodo prav gotovo prebrali članek Biblična arheologija; obdeluje tako imenovane kumranske rokopise, ki se imenujejo po mestu Kumran južno od Jerihe na severni obali Mrtvega morja.

Rokopisi so iz prvega stoletja pred Kristusom. So najstarejši judovski biblični dokumenti.

Bralci Evangeličanskega koledarja se bodo najbrž ustavili tudi ob literarnih delih. Tu so Dnevnik stare gospe, Spomin na hrastov križ, Božična voščilnica ... Prebrati kaže nekaj pesmi, pogled pa bo zastal tudi na skupinskih slikah z lanskimi konfirmacijami. V koledarju so tudi trije teksti v madžarskem jeziku, kar gre pohvaliti. Sliko za naslovno stran je izdelal akademski slikar M. Ber, koledar pa so (na finem papirju) natiskali v Pomurskem tisku. Izdajatelj si je prizadeval, da bi bili stroški čim nižji, v čemer je uspel, saj edicija stane le 200 tolarjev.

S. SOBOČAN

STOPINJE 92

V znamenju jubilejev

STOPINJE

Letosnje Stopinje, ki jih izdaja Pomursko pastoralno območje, imajo tokrat tudi datumski prečmenj v posameznih fahrah. Pa pretistajmo še ostale strani!

Ker mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej, sicer Bogojinčan, praznuje v tem letu 70-letnico, je v Stopinjah kar nekaj sestavkov, ki obravnavajo življenje in delo. Vilko Novak piše, da jubilar družijo v sebi »najrazličnejše sposobnosti, ki jih uveljavlja kot pesnik, romanopisec, bogoslovni pisatelj in prevajalec leposlovnih ter znanstvenih del. Poleg naravne nadarjenosti in vztrajnega študija od mladih dni (jezik, zgodovina, teologija), so ga usmerile v tako vsestransko dejavnost tudi razmere, v katerih je živel.« V nadaljevanju naniza niz njegovih del. Lojze Kozar, mlajši, pa v svojem članku omenja predvsem Smejeve verske spise, od katerih jih je bilo kar nekaj objavljenih tudi v Stopinjah. Škof je sodeloval tudi pri prevodih nekaterih strokovnih knjig o Sv. pismu.

Franc Kuzmič pa je nanizal književna in druga dela župnika in pisatelja Lojzeta Kozarja iz Odrance. Gre za prozo, poezijo, prevode, potem dela z versko vsebino, nazadnje pa so navedeni še članki, razprave, razmišljanja, ocene knjig in nekrologi.

Stopinje tudi niso mogle mimo obletnice velikega pomurskega rojaka Franca Miklošiča, rojenega v Radomerščaku 1813. leta. Ki je napisal 34 samostojnih knjig in v 44 zvezkih čez 100 razprav. Bil je strokovnjak za slovanske jezike. V nadaljevanju so zapisi o več pomurskih zaslužnih možeh: Ivanu Vuku-Sarogorskem, Jožefu Kerec, dr. Francu Ciganu in

drugi.

V letošnjih Stopinjah je več reportaž. Tudi o »velikem bellem romarju« (papežu), ki je lani obiskal Madžarsko, kjer se je srečal tudi z našimi ljudmi. V Stopinjah lahko preberemo zapise o poselitvah pokrajine ob Muri v srednjem veku, o prekmurski republiki, lendavskem gradu, o Porablju, nadaljevanje dnevnih zapisov Franca Puncerja o taboriščem življenja ... Zanimivi in dobro izbrani so dogodki v Sloveniji v preteklem letu (fotokronika). Tako kot že vrsto let pa so v besedah in slikah predstavljeni še dogodki v posameznih pomurskih župnijah.

Marsikaj bralec bo z veseljem prebral tudi »lažje« branje, denimo Skrivnostni svet škofelji izpod peresa Toneta Čiglarja, šaljivo narečeno pisanje Štrkovega Jožeka, ki »domuje« v Stopinjah že več let, večina bralcev pa ne ve, kdo neki bi to utegnil biti. Še bi lahko nizi, saj je branje zanimivo, zato je naklada te edicije iz leta v leto večja.

S. SOBOČAN

Filmska kritika

Sedaj si zamislite, da sem filmski kritik v enem novinarskih medijev. Jaz vam kakor da pripovedujem o novem ameriškem filmu.

Narednik ali poročnik, sloviti luftenant John Fuckof, če je angleškega rodu, seveda je lahko irskega, potem je Ian O'Fuckof ali Škot Shon Mac Fuckof. Kapetan je lahko tudi nemškega rodu Hans Vuckof, celo Rus Dimitrij Fuckoff, redkeje je Japonec Nakajima Fu-Cho-Ofu.

Toda, to sploh ni bistveno, tu je še njegov pomočnik, ki se lahko imenuje John Shit, Mike Bullshit, Don Horseshit ali kako drugače. Seveda v zgodbi ne sme manjkati prsata lepota, ki se imenuje Donna Bitch, Fiona Bitch ali Naomi Bitch. Ne manjka seveda lopovov. Pišejo se Bastard, Sonofbitch ali kako drugače.

Zgodba je zapletena, zelo intelektualizirana, na kratko bi jo lahko povzeli takole: Michel Fuckof strelja kot nor na lopove, postreli že skoraj vseh štiri deset tatov (genialna asociacija na klasiko Ali baba in 40 razbojnikov), ko ga osemindesetletni, ta je najbolj preganjan, zadene s tromblonsko mino. Luftenant je le laže poškodovan, toda postane zelo emocionalen. (emocionalnost se kaže v tem, da vedno začne najprej jokati, potem

še streljati na tatove).

Sedaj se hrabri Fuckof zaljubljuje v Naomi Horseshit, ki pa ni nič drugega kot nastavljen past. Hrabri poročnik konzumiira svojo ljubezen v sedemdesetih osnovnih položajih, končno preide na tistega, ki ga Kamasutra ne pozna, to se pravi na češpljevi veji.

Tedaj se izkaže, da so zadnji trije preživeli razbojniki, John Shit, Marcelle de Shit in kruti Fritz Fuxshit prelepo Naomi, nastavljeni hrabremu poročniku kot vabo. (Na katero se je naš prijatelj tako dodobra nasmolil, da ga tudi sam vrag ne bi več rešil).

Toda nesreča je v tem, da poročnik tako dobro opravlja svojo kamasutra, da se nesrečna Naomi, navajena alkoholikov uživalec mamil, žvečilcev žvečilnega gumija in uživalcev nstrgane korenja, do ušes zaljubljuje v vrljega Fuckofa.

Sedaj že nekaj kadrov ni bilo streljanja, samo kamasutra in kamasutra. Naomi je potrebna počitka, Fuckofov magnum pa akcije. Sledi streljanje v stilu srbskih prostovoljcev. Med streljanjem iz vseh kalibrov treh že omenjenih lopovov, katerih imen zaradi težavne fonetike ne bi ponavljali, ter nič bolj blagim odgovorom našega poročnika izgubljenju vseh dvanaest apostolov, deklški internat, trije

domovi onemoglih z direktorji vred, dva moštva rugbyja in še nekaj sto pešcev. Vrli strelci raznesejo dva mosta, sedem stolpnic, baziliko svetega Ekvinokeja, sovjetsko vojaško akademijo Frunze, sirotišnico, v kateri je rasel Oliver Twist, Downing street 10 in šest piramid, da o Eifflovem stolpu niti ne govorimo.

Fuckof ugotovi, da strelja že šest dni, ne da bi napolnil svojega zvestega magnuma, to ga tako razžalosti, da nadaljuje z metalcem ognja. Težko navedljivi razbojniki vračajo ogenj iz krizarke in sedmih gasilskih avtomobilov.

Medtem Naomi skače po hollywoodsko opremljeni dnevni sobi v samih hlačkah. Očitno gre reči tako slabo, da niti za poštno modro ne premore. To je tista odločilna točka, prelomna točka filma, psihološka kulminacija, ko se večina zave, da je streljanje popolnoma brezumna zadeva. Vsi tisti, ki so bili še trenutek pred tem presrečni ob pogledu na goreče sirotišnice in domove onemoglih v eksplozijah, se sedaj zavedo krute realnosti, da je takale Naomi v svojih pomankljivih spodnjicah le nekaj čisto drugega. Prijetno gledanje!

Vaš kritik (Borivoj Repe)

Sirote postale izvozni artikli

V revnem delu sveta v Aziji, Latinski Ameriki in v nekaterih vzhodnoevropskih deželah je na milijone otrok, ki potrebujejo hrano, obleko, šolo, pa jim tega revni starši ne morejo zagotoviti v zadostni meri, medtem ko je v bogatem svetu desetstisoče zakoncev, ki imajo vsega dovolj in preveč, le otroškega vrisča ni v njihovem bogstvu. Na eni strani obilje otrok, na drugi bogstvo brez otrok, čeprav bi bogati lahko dali otrokom vse, o čemer v revščini lahko samo sanjajo.

Mnoge pravljice iz vseh dežel sveta pripovedujejo, kako ubog deček ali deklica po srečnem naključju obogati in se potem s starši preseli iz revne kajže v blišč palače. Želje po lepšem življenju in premaganju revščine so pač zakonpane globoko v človeškem srcu, prelivajo se v sanjarije in pravljice, uresničile pa so se le izjemoma. Dandanes se mnogo pogostejše zakonci brez otrok iz ZDA, Kanade, Izraela, Avstrije, Nove Zelandije in iz bogatih zahodnoevropskih držav vse pogostejše odločajo za posvajanje sirot iz revnega sveta, kjer so sirotišnice polne zapuščenih in brezdomnih otrok.

Sirotišnice v razvitem svetu niso več tako polne, kot so bile včasih, in povpraševanje po otrocih za posvojitev močno presega ponudbo. Zato vedno več zakoncev brez otrok išče posvojence zunaj državnih meja, tam pač, kjer je ponudba velika. To pa je revni svet. Prednost imajo seveda dežele, kjer je prebivalstvo svetlejšje polti.

Več kot 20.000 otrok se vsako leto preseli iz revnih rodni dežel k novim staršem v bogati del sveta.

V zadnjih dveh desetletjih se je na ta način preselilo v ZDA okrog 140.000 otrok, na Švedsko 32.000, na Nizozemsko 18.000, v Nemčijo 15.000 in na Dansko 11.000 otrok. Najpogostejše so doslej posvajali otroke iz Južne Koreje. Vendar je korejska vlada na pritisk javnosti v zadnjem času začela omejevati »izvoz« svojih sirot. Ljudje se zgražajo nad tem, češ Južna Koreja je dovolj bogata in lahko preživi vse svoje otroke, tudi tiste brez roditeljev.

»Biti znan kot glavni izvoznik sirot je nedvomno sramota za vsako državo. Čas je, da naš narod zbriše to sramoto,« je zapisal urednik časopisa Korea Herald.

V vrh »otroškega izvoza« so se letos prebile druge države, in sicer vodi Kolumbija, od koder vsako leto oddajo v druge države okrog 3.800 sirot, za njo in Južno Korejo pa so Romunija, Brazilija, Indija, Peru itd.

Če je na prvi pogled posvajanje otrok prek državnih meja iz revščine v blaginjo videti kar v redu, saj se otroku odpirajo možnosti ne samo za preživetje, marveč tudi možnosti, da kaj dosežejo v življenju, pa se zatika pri ocenjevanju moralnosti takšnega posvajanja. Ne gre namreč vedno in povsod samo za zapuščene otroke in sirote. V igri so tudi navadni denarni inte-

resi in ilegalna trgovina z otroki. Pogosto se dogaja, da starši svoje otroke preprosto prodajajo. Na Filipinih denimo je mogoče otroka kupiti, in to po nizki ceni, za borihi 40 dolarjev.

Julija letos so v Romuniji prenehali z mednarodnim posvajanjem otrok, ker je postalo navadna trgovina. Kar se je začelo kot humanitarna akcija, se je namreč sprevrglo v barantanje in mešetarjenje z otroki. Po zahodnih televizijskih oddajah, kjer so kazali mizerijo romunskih sirotišnic, so Romunijo zasuli s prošnjami za posvojitev otrok. V osemnajstih mesecih po padcu Ceausescujevega diktatorskega režima so Romuni oddali v posvojitev na Zahod prek 10.000 svojih otrok. Kasnejša raziskava je pokazala, da je bilo več kot pol oddanih otrok mlajših od pol leta, kar kaže, da ni šlo za sirote. Na dan je prišlo, da so začeli barantati med ponudbami iz Amerike, Nemčije in Kanade ter izbirali ponudbe z višjo ceno za posvojitev. Romunija seveda ni edina, ki je iz posvajanja sirot naredila umazano trgovino. Raziskave, ki so sicer precej redke, so pokazale, da je v

deželah »izvoznicah« otrok na delu skorajda mafajska organizacija. Organizatorji posvojitve podkupujejo državne uradnike, da pospešijo postopke, dobro plačujejo pravne, še najmanj dobijo starši. Od 5.000 do 10.000 dolarjev, kolikor zaračunajo za izpeljavo posvojitve nega postopka in »dostava« otroka novim staršem, dobijo roditelji le kakih 200 dolarjev. Dogaja se celo, da je kupcija sklenjena, ko otrok še v materinem telesu.

Poznavalci ocenjujejo, da se v trgovini z otroki prelivajo precejne količine denarja. Gre za milijone dolarjev, ki bi se jih verjetno dalo koristneje uporabiti za socialne programe, ki bi obdržali skupne starše in otroke v revnih deželah, ne pa da jih trgajo narazen.

Ostrejše omejitve za posvojitev prek državnih meja so za Južno Korejo in Romunijo uvedli tudi v Indiji, Indoneziji in na Filipinih. Vendar vse to ne bo kaj dosti spremenilo stanja, le namesto zakonitih poti bodo delovale nezakonite. V nekoliko preveličani prisposodbi bi lahko zapisali, da starajoči se razviti svet kot vampir pije kri revnemu svetu.

Življenje na gumici

Doug Hase je srečno izpeljal svoj prvi skok v globino. Pognal se je, privezan na gumijasto cev iz balona, in se potem s padalom varno spustil na zemljo. Za pristajalno stezo si je izbral bombažno polje oddaljeno od Phoenixa v Arizoni. Vrv, na katero je bil privezan, je bil dolg 125 metrov.

Črna skrinjica

V Birminghamu so iznašli nekakšno črno skrinjico, kakršne imajo na letalih, ki zapisujejo hitrost, prevožene kilometre in postanke službenih avtomobilov.

Skrinjica lahko zabeleži krsitve, preveliko hitrost, ki je dostikrat nevarna, predvsem pa številne postanke uporabnikov, ki pogostokrat zavijejo v lokal, grede nakupovat ali na obisk k ženi. V raziskavi, ki so jo naredili v Veliki Britaniji, je dvainšestdeset odstotkov uporabnikov službenih avtomobilov priznalo, da vozijo prehitro.

Ta elektronski vohun se imenuje Data Logger in ima že številne naročnike. Med prvimi so bili podjetja mestnega prometa in britanske pošte v Birminghamu.

Vendar ne gre pri tem le za britanski problem. Tudi države Evropske skupnosti so čedalje bolj zaskrbljene zaradi pogostih prometnih nesreč, v katere so vpleteni službeni avtomobili. Poleg tega pa hočejo upravitelji podjetij nadzorovati poti in stranpoti svojih službenih. Namreč z majhno izboljšavo se skrinjica lahko poveže s centralnim računalnikom v podjetju. Tako je konec s samostojnostjo in svobodnim ovinkarjenjem voznikov službenih avtomobilov.

Jelcin zasebno

Jelcin kot politik — o tem vemo skoraj vse. Jelcin kot plesalec — o njem ne vemo prav ničesar. Zato vam ga to pot predstavljamo kot spretnega soplesalca na parketu dvorane v Sverdlovsku. Urni 60-letnik se na prvi fotografiji vrti s svojo 30-letno hčerjo Tatjano, na drugi pa je s svojo 83-letno materjo Klaro. Če kdo še ne ve: novi sovjetski in ruski močni človek je doma v Sverdlovsku. Fotografirali so ga med zasebnim, družinskim slavljem.

ZVEZDE VAM MEŽIKAJO

OVEN

Ona: Izogibaj se prepričim, saj lahko v jezi izgovoriš besede, ki jih boš kasneje še presneto obžalovala. Dobila boš prilžnost, da začneš popolnoma na novo, a te bo preteklost vse preveč privlačila.

On: Tvoja arogantnost te lahko privede do besedno na rob prepada. Tudi tvoja partnerica nima neskončnega potrpljenja, predvsem pa se ji lahko kaj hitro porodi ideja, da z vajinim odnosom ni vse v redu.

BIK

Ona: Vsega sicer res ne moreš imeti, vendar pa lahko dobiš prav tisto, kar te najbolj mika. Našla boš čas za končedensko popestritev, kar se bo razpletlo v tvoje veliko veselje. Izkoristi ugodno prilžnost!

On: Še vedno pogrešaš nekdanji mir in varnost, čeprav si vemer dopoveduješ ravno nasprotno. Sicer se boš poskušal zakopati v posle, a ti to ne bo prav nič pomagalo. Pojdi raje v družbo in se zabavaj.

DVOJČEK

Ona: Sicer se boš odločila za tvegano različico rešitve svojih ljubezenskih problemov, vendar pa se moraš zavedati morebitnih posledic. Toda mogoče je prav, da staviš na vse ali nič.

On: Postavljen boš pred veliko odločitvijo, vendar boš ostal trezen in razsoden. Prijateljica te bo nenavadno pogledovala, ti pa se nikakor ne boš mogel odlepti od svoje družbe. Pozneje ti bo še žal...

RAK

Ona: Nikar ne prenašaj krivde na tuja ramena, saj je bila odločitev predvsem tvoja. Poskušaj raje rešiti, kar se še da. Pa tudi obisk pri zdravniku se bi ti lahko obrestoval, če ne, bo lahko prepozno...

On: Preveč se boš ukvarjal s samim seboj, drugih pa enostavno ne boš hotel videti. Prav hitro se ti lahko zgodi, da boš zamudil enkratno prilžnost, ki se zlepa ne bo več ponovila.

LEV

Ona: Srečala boš nekoga, ki si bo kar preveč prizadeval, da bi ti ustregel. Raje razmisli, preden se boš podala v kakršno koli avanturo. Konec koncev ti tudi sedaj ne gre ravno slabo, ali ne?

On: Opazil boš, da vendarle nisi tako zapostavljen, kot si si domišljal. Ozri se naokoli in si poišči poti, ki bodo obetavnejše od dosedanjih. Poslovni konec tedna ti bo prinesel veselo novice!

DEVICA

Ona: Preživela boš prav prijetno avanturo, vendar pa se nikar ne zanašaj na trenutno razmerje. Kakor je prišel, tako bo tudi odšel, tebi pa bosta ostala prijeten spomin in predvsem dober ter iskren prijatelj.

On: Preprič, ki si ga začel, se bo pomiril, ostal pa bo grenak priokus po nezaupanju. Nepriznava se ti bo oglasil star poslovni sodelavec z povsem novimi idejami. Še najbolje bo, da sprejmeš izziv, takšen ali pa drugačen!

TEHTNICA

Ona: Naj te nikar ne motijo očitki iz okolice, temveč ravnaj tako, kot ti velava srce. Nekaj, kar je bilo včeraj le še iskra, se počasi, vendar vztrajno razrašča v pravi ljubezenski ognjemet. Bodi pripravljen!

On: Še vedno se ne boš uspel pomiriti z nastalim položajem, toda vsa tvoja naprežanja bodo bila le boj z mlini na veter. Še najbolje bo, da si vzameš nekaj dni odmora in poskušaš urediti svoje misli.

SKORPIJON

Ona: Ne smeš biti zadovoljna z majhnim uspehom, ampak moraš poskusiti še s čim večjim. Od odgovornega srečanja lahko sicer dosti pričakuješ, vendar pa se tvoji načrti vendarle ne bodo popolnoma uresničili.

On: Naključni obisk ti bo pokvaril prijetne načrte, zato pa odprl nove, v tem trenutku še povsem neslutene perspektive. Nikar se ne obotavljaj, temveč zagradi ponujeno prilžnost.

STRELEC

Ona: Od neke obljube nikar ne pričakuj preveč, kajti na koncu boš lahko prav hudo razočarana. Vendar pa se bodo neprijetnosti kar nekako izgubile ob poplavi pozitivnih dogodkov v ljubezni.

On: Precej se boš moral potruditi, da ti bo uspelo pridobiti osebo, ki ti že dalj časa ne da miru. Toda pozor: vsaka medalja ima dve plati, zato nikar ne dovoli, da bi bilo zaradi ljubezni prikrajšano tvoje poslovno življenje.

KOZOROG

Ona: Trenutek je zelo resen, zato ti nikakor ne bo škodilo, če bi se poskusila zbrati in se vključiti v igro. V nasprotnem se ti lahko kaj hitro zgodi, da te bodo dogodki prehiteli.

On: Nikar ne obupaj zaradi trenutnih malih nesoglasij s prijateljico, saj s tem ni mislila ničesar hudega. Raje se potruj in ji predlagaj spravo, ki se lahko kaj hitro sprevrže tudi v kaj lepšega in prijetnejšega.

VODNAR

Ona: Naletela si na enakovredno tekmo, ki ti lahko doda bra zagreni življenje. Partner ti je sicer zvest, vendar pa se je začel zanimati za dokaj nevarne zadeve. Poskrbi za red v hiši, če ne, bo prepozno.

On: Postavil si si previsoke cilje in za njihovo dosegbo bo potrebno veliko truda in predvsem realnosti. Nova ljubezen te bo popolnoma očarala, po drugi strani pa prinesla kopico problemov.

RIBI

Ona: Mogoče je prav tvoja premajhna obveščenost tisto, kar ti vztrajno kvari odnose s partnerjem. Pogled malo okoli sebe in kaj hitro ti bo vse popolnoma jasno. Predvsem pa te čaka zelo zanimiv teden.

On: Stvari moraš urediti na kraju samem in se prepričati o pravih poteh. Le tako ti bo uspelo še naprej zadržati vodilno vlogo v poslu. Sicer pa se ti obeta prav prijeten konec tedna.

SKRIVNOSTI VAŠIH DLANI

Šifra: Čeranič

lavke ali kar zdravnice bi bil za vas pravišnji. Delo, ki ga boste opravljali, mora v prvi vrsti zadovoljevati vašo potrebo po stikih z ljudmi.

5. Posebnosti

Vsak dan nas nekdo razočara ali užali. Vseh žalitev ne bi mogli sešteti. Nam v prid, moramo znati oproščati.

6. Nasvet

Ljudje imajo radi našo podobo in ne to, kar smo v resnici. Zato smo si delno krivi sami.

Šifra: Dišeča vrtnica

1. Duhovne in moralne lastnosti posameznika

Človek se prepozna vse življenje. Tudi vi z 21 leti ne veste še vsega o sebi. K vašemu mozaiku še nekaj podrobnosti: ste metodni, zbrani in premišljeni, svoja stališča oprezno tehtate, če

drugim pomagajte, počnete to s precej rezerviranosti.

2. Zdravje

Od zdravstvenih težav je pričakovati nagajanje želodca ali pa težave s črevesjem. Če se vam bo kdaj zavrtelo v glavi ali pa boste za kratek čas izgubili zavest, si izmerite tlak.

3. Ljubezen, zveze, zakon, otroci

V življenju boste morali dostikrat nositi kar večkratno breme. Tudi mladost hitro mine in že so pred nami prave dolžnosti in skrbi. Tudi tiste, ki nam jih prinašata zakon in družina, a si vsi želimo enkrat ustvariti svoj dom in imeti otroke. Toda samo želja ni dovolj. To področje je pri vas vprašljivo.

4. Kariera, življenjsko delo, poklicna uspešnost

Pred vami je dolga in uspešna kariera. Logično razmišljate in imate smisel za denar, ki vam bo lahko pomagal pri odločitvi za pravi poklic. Zadovoljstvo z delom vam je najpomembnejše, ne pa samo ali predvsem slava in čast.

5. Posebnosti

Družbeno priznanje bo prišlo, ampak nekoliko pozno. Premalo ste med ljudmi. Če ne drugega se morate sprostiti in si nabrati novih moči.

6. Nasvet

Skoraj da ne poznate tveganja. Pravijo, kdo tvega, obkramljuje. Dostikrat je potrebna takojšnja odločitev, ampak ta mora biti v skladu z našim notranjim prepričanjem, sicer vam lahko spodrsne.

Gripa

Pozimi, ko prebijemo največ časa v zakurjenih, slabo prezračenih prostorih, se pogosto okužimo z gripo. Praviloma se začne s splošno slabostjo, z glavobolom, imamo občutek, da nas bolijo vse kosti. Telesna temperatura se zveča in traja dva do tri dni, zaripli smo, iz nosa nam teče, kašljamo. Če ne pride do kakšnih zapletov, gripa mine v enem tednu, sicer se zavleče deset ali štirinajst dni, v tem primeru je seveda treba k zdravniku.

Pri gripi si lahko precej pomagamo sami, če je bolezen na začetku, poskusimo s tole terapijo: V široki kozici zavremo vodo, damo vanjo dve žlici žajblja, pustimo, da prevre, nato ugasimo ogenj, se nagnemo čez kozico z veliko brisačo na glavi in vdihavamo hlapce. Zdržimo pet minut, nato se dobro zavijemo v posteljo. Spijemo veliko skodelico vročega lipovega čaja, vzamemo dva raztopljena aspirina, nos pa si namažimo s posebno mastjo, ki jo dobimo v lekarni. Če nas že ne bo pozdravilo, nam bo vsaj zelo olajšalo hudo napetost v glavi.

Bolnik, ki je kar naprej zjejen, naj poje čez dan pol litra kislega mleka z nekaj stroki strtega česna.

NAREDI SAM

Moj delovni kotiček

Ce imamo v stanovanju tako malo prostora, da niti pomisliti ne moremo na posebno delovno sobo, si pomagamo z iznajdljivostjo. Mogoče imamo v stanovanju vrata, ki jih ne uporabljamo in smo jih zato zaprli? Med podboji namestimo police za knjige, pod njimi pa najdemo ravno dovolj prostora za malce večjo desko, ki jo spremenimo v pisalno mizo. Krilo zaprtih vrat prekrijemo s tanko ploščo in tapeto.

Premagano kajenje

Ali bi se radi odvadili kajenja, pa se nikakor ne morete odreči tej zdravju zelo škodljivi navadi? Najbrž ste poskusili že vse mogoče, da bi odpravili navezanost na nikotin, a se boj nikakor ne končati z vašo zmago. V to lažbo naj vam bo, da niste osamljeni. Takih trpinov je po vsem svetu zelo veliko. A če lahko verjamemo časopisnim vestem, potem so kadilci, ki z lastno voljo niso kos zasvojenosti, končno le dobili pripomoček, ki jim bo odločilno pomagal pri opuščanju kajenja.

Gre za protikadilske oblike nicoderm, ki so jih izdelali v kalifornijski družbi Alza. Izumili so jih in začeli preiskovati že pred več leti, a so šele zdaj dobili vsa potrebna potrdila za prodajo na trgu, se pravi, da so učinkoviti in

zem določeno količino nikotina, s čimer pomagajo uporabniku premagovati kadilskega mačka in potrebo organizma po strupu. Stvar se je pri poskusih dobro obnesla.

MURSKI VAL • MURSKI VAL

LESTVICA TUJIH SKLADB

1. BLACK OR WHITE — Michael Jackson
2. BROKEN ARROW — Rod Stewart
3. CRUCIFIED — Army of Lovers
4. STAND BY MY WOMAN — Lenny Kravitz
5. STARS — Simply Red
6. BOHEMIAN RHAPSODY — Queen
7. WAY OF THE WORLD — Tina Turner

PREDLOGI:

1. WHAT'S GOOD — Lou Reed
2. BACARDI FEELING — Double Jam
3. SOMEONE — The Rembrandts

LESTVICA SLOVENSKE ZABAVNE GLASBE NA MURSKEM VALU

7. VELIČASTNIH
1. ZA SVOBODO — Peter Pan
2. ANGEL VARUH — Božidar Wolfand
3. NA VRHU NEBOTIČNIKA — U'Redu in Mija Znidarič
4. ADIJO, EVROPA — Agropop
5. IDEJA MAŠNA — Cuki
6. KAKOR NOVI DAN — Duo Regina
7. KADAR OGNJI DOGORIJO — Janez Bončina-Benč

PREDLOGI:

1. ČIST NOR — Sokoli
2. NOČOJ LJUBILA BI SE S TEBOJ — Damjana in Hot Hot Hot
3. ALI SO NEBESA — Ivek Baranja

LESTVICA NARODNOZABAVNE GLASBE NA MURSKEM VALU S KRŠČAKOM, CEKRON PA Z MARELOF

1. OSTAL BOM MUZIKANT — Alfi Nipič in njegovi muzikanti
2. BRHKE GORENJE — Alpi kvintet
3. ZVEZDA, KI SE UTRNE — Ans. Lojzeta Slaka
4. ŽENA JE KRIVA — Ans. Toneta Žagarja
5. TEBI SLOVENIJA — Ans. Slovenija
6. EL TA LJUBEZEN — Slovenski muzikantje
7. ALJAZU V SPOMIN — Ans. Marela

PREDLOGI:

1. SOSEDOVA LUŠKANA MLADA — Fantje treh dolin
2. NA PLES — Ans. Nagelj
3. MLADOST, MLADOST — Ans. Ptujskih 5

Izpolnjene kupone pošljite do četrтка, 6. februarja 1992, na naslov Murski val, Titova 29, 69000 Murska Sobota.

Kupon 1

Glasujem za (ena skladba):

- tuja
- domača
- narodnozab.

Ime in priimek, naslov:

Lomljivi nohti

Vsaka tretja ženska med dvajsetim in petdesetim letom se pritožuje zaradi lomljivih in razcepljenih nohtov. Pri moških je ta nadloga nekoliko redkejša. Ugotovili so, da se nohti ne lomijo toliko zaradi pomanjkanja vitaminov in mineralov kot zaradi kemičnih čistil in odstranjevalcev lakov, ki vsebujejo aceton. Pogosta uporaba vode, mila, čistil in odstranjevalcev lakov izsuši občutljive nohte, tako da se začnejo lomiti in cepiti.

Ljudje, ki so po poklicu na primer frizerji ali mesarji in si zelo pogosto umivajo roke, imajo več težav z nohti kot drugi. Nohti se ne bodo lomili, če jih bomo redno mazali s posebnim oljem in kremo za nohte, če ne bomo uporabljali odstranjevalcev lakov, ki vsebujejo aceton, in če si bomo naredili pred opravljanjem gospodinjskih del plastične rokavice.

Kuhajte z nami

Salove rutke

Pozimi gospodinje rade pripravijo listnato pecivo s salom. Če hočemo res dobro pecivo, upoštevajmo tri stvari: Salo mora biti sveže. Zamrznjeno je veliko slabše kakovosti. Pri količini sala se ravnajmo točno po dobrem receptu. Premalo sala — testo ni rahlo, preveč sala — pecivo je premastno, težko, med peko se masčoba »cedi«. Pecila naj bo vroča 200 °C.

Za salove rutke potrebujemo: 50 dag moke, 1 vanilin, 1 žlico sladkorja, 1,5 dcl belega vina (če je moka zelo suha, malo več), 2 rumenjaka, 25 dag svežega sala brez kože, sladkorno moko in 1 vanilin za posip pečenege peciva.

Moko, vanilin, sladkor, ščeplj soli, vino in rumenjake pognetemo v gladko testo. Salu dodamo 5 dag moke, ki smo jo odvzeli od 50 dag moke, in jo ugnemo v salo, da se ne prijemlje rok. Razdelimo ga na tri dele. Testo razvaljamo v za prst debelo ploščo in jo premažemo z enim delom sala. Zložimo skupaj in postavimo na hladno. Čez pol ure postopek ponovimo in porabimo drugi del sala. Po polurnem počitku postopek še tretjič ponovimo. Ko se testo zadnjič odpočije, ga razvaljamo za nožev hrbet debelo. S kolescem testo razrežemo v kvadrate, jih skromno nadevamo z gosto marmelado in prepognemo v trikotnik. Spečemo in posladkamo.

Pechene rutke sladkamo tako, da jih zelo vroče zložimo na bel s sladkorno moko potresen papir, zgoraj jih sladkamo skozi cedilo.

SESTAVIL MARKO NAPAST	EGIPTOVSKI PREDSENIK	MILIJON NA OSMO POTENCO	HRV. LIT. ZGODOVINAR IN TEORETIK	GRŠKA CRKA	AMERISKA TISKOVNA AGENCIJA	RAKAV BOLNIK	REŠET- KAST RAZENJ
NEKDANJI CESARSKI GRAD NA DUNAJU							
IZDELOVA- LEC OKLEPOV							
NAUK O SILAH V KON- STRAKCIJI							
FRNIKOLA					ALAIN DELON VISOKO- SOLEC		
FRANCOSKO IME ZA OTOK				POZDRAV STARIM RIMLJANOM ONASSIS			
SREDNJE- VEŠKA GLEDALI- ŠKA IGRA							
UDO JURGENS			PERNATA ŽIVAL ALKOHOL- NA PIJACA				
VELIK, BLEŠČEC SE METEOR						VRSTA DELFINA, SABLJA- RICA	AM FILM IGRALKA (PATRICIA)
AMERISKA KUKAVICA				DOBA, VEČNOST PISANA PAPIGA			
AVOTMO- BILSKA OZNAKA ROMUNJE		MARJE SOBE NA KMETIH MAKARSKA					
IME DVEH DELIN							
PUŠČAVSKI RIS							

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE — Vodoravno: klinker, Ranieri, Indiana, šilt, el, Teja, ST, ol, tar, del, Oak, Ilok, VO, Miramar, Asinara, častnik.

Železnica na Madžarsko bo!

Minuli teden so se v Kopru sestali predstavniki ministrstva za promet in zveze Republike Slovenije, Luke Koper, Železniškega gospodarstva, Splošne plošbe Piran ter več špediterjev. Pogovarjali so se o temi, ki je tačas v prometni politiki Slovenije najbolj aktualna in je neposredno povezana tudi s Prekmurjem — to je železniška povezava z Madžarsko po slovenskem ozemlju.

Slovenski in madžarski železničarji so se že sestali in pretehtali tri različice predlaganih povezav z Madžarsko prek slovenskega ozemlja (prej je bila Jugoslavija povezana z Madžarsko preko Hrvaške in Vojvodine), ki smo jih predstavili tudi v pomurskem Vestniku. Strinjali so se, da je najbolj sprejemljiva trasa na progi M. Sobota — Puconci — Mačkovič — Martince — Monošter (Szentgotthard).

Dejstvo je, da bo potrebno 38,5 kilometra proge zgraditi praktično na novo (tudi, ki so bili na stari progi M. Sobota — Mačkovič — Hodoš — Madžarska, so pred 24 leti »ukradli« oziroma odnesli drugam), od tega bi bilo 21,3 kilometra proge v Sloveniji, 17 kilometrov pa na Madžarskem. Vrednost naložbe so ocenili na od 58 do 60 milijonov ameriških dolarjev. Če bi z deli začeli že letos, bi lahko končali progo v treh letih, res pa je, da glede na velike potrebe po železniški povezavi z Madžarsko, že danes zaostajamo.

Poleg Slovenije in Madžarske se za tovrstno povezavo močno zanima tudi Italija (iz te sosednje države bi lahko dobili nekaj nepovratnih sredstev), neposredno povezavo med Vzhodom in pristaniščem ob Jadranskem morju pa bi financirala tudi evropska banka za obnovo in razvoj. V novoustanovljeno delniško družbo je pripravljen takoj vložiti milijon dolarjev tudi Luka Koper.

Do srede februarja naj bi se dogovorili o oblikovanju, nosilca naložbe

(delniška družba ali drugačna oblika), zavedajo pa se, da bodo morali pobudniki projekta zagotoviti vsaj 20 odstotkov predvidene vrednosti, preden bodo Evropsko banko za obnovo in razvoj lahko zaprosili za mednarodno posojilo.

Upamo, da bodo vztrajali in prišli do skupnega jezika, kajti tako prometni tokovi kot posojila si hitro najdejo nove smeri in cilje.

Bernarda B. Peček

Gripa tipa A

Podatki, da je za gripo ali druga virusna obolenja zbolelo od 30 do 40 odstotkov ljudi, kot so jo objavili nekateri osrednji časopisi, za Pomurje ne držijo. Res pa je, da bolezen ni zaobšla niti Pomurja in so številni morali zaradi bolezni ostati doma. V šolah manjkajo učenci in v podjetjih delavci, vendar sedaj na Zavod za socialno medicino in higieno ni sporočil še nihče, da bi zato morali zapreti razred, šolo ali celo podjetje. Po besedah zdravstvenih delavcev, je epidemija v Pomurju dosegla vrh pred dvema tednoma.

Se je pa letos proti gripi cepilo v Pomurju v primerjavi s prejšnjimi leti zelo malo ljudi, nekaj v zdravstvenih domovih, komaj sto pa na higienskem zdravstvenem zavodu. Vzrok za to je, ker so s cepljenjem začeli pozno, saj niso dobili potrebne cepiva. Sedaj pa je za cepilnice, za tiste, ki bi se še radi zavarovali pred boleznijo, že prepozno.

mh

Juš 3 Makovec

Plačal 27 težakov po 40 vin. Za hlapca v obleki in gotovini 42 k. Krojaču za šivanje plašča 7 k, za deske 4 k, za svilen robec in eno sol sladkorja 16,40 k, sposodil za nakup žrebca 300 k, pletenje koša za voz 6 k, plačal Vajsu za leto starega žrebca (Vaselin) 320 k, plačal kolarju Kosaniču v Kristi, za izdelavo giga 30 k, za čiščenje konjske opreme 3 k, kovaču 16 k, na žagi 8,60 k, kovaču za na Moti za vkovanje novega giga 30 k, za usnje 15 k.

Kmetija samo s svojimi poljskimi pridelki nikoli ni bila rentabilna. Majhni pridelki in visoke dajatve so jo od časa do časa spravljali celo pod prehranjevalno sposobnost. Izohod je bil vedno najprej v številu živine. Kmetiči človek se je ukvarjal s trgovino, kolikor so mu to oblasti dopuščale, z lovom. Kriivolovom, prevoznistvom. V 18. stoletju si je vaško prebivalstvo prislužilo 1/3 vsega dohodka z nekmetijsko dejavnostjo. Laže je bilo kmetijam, ki so bile blizu mest, toda tudi z Murskega polja so kmetice še v drugi polovici prejšnjega stoletja nosile v Maribor jajca, sir in druge mlečne izdelke. Po bližnjicah, se pravi po starodavnih poteh, so porabile v eno smer 6 ur.

Mnogi avtorji, ki so raziskovali desetinske dajatve, se strinjajo, da so te in še druge obveznosti pobrale kmetu do 30 odstotkov vrednosti vseh pridelkov. Po zelo previdni oceni je v vaseh, ki so do druge polovice 19. stoletja spadale pod križevsko faro, desetina količinsko znašala približno 11.600 snopov pšenice, 14.000 rži, 480 ječmena in 2.400 snopov ovsa. M. Slekovec je v kroniki zapisal, da je dobivala župnija 1/3 desetine, preostali dve tretjini pa sta pripadali zemljiškemu gospodu. Tako je bilo to urejeno že pred stoletji v urbarjih, prenehale pa so te dajatve z letom 1854. Da navedbe niso natančne pove to, da je dobival župnik svoj del desetine samo pri širih kmetih v Lokavcih, in to po zapisih hišnih gospodarjev leta 1892 na kmetijah, ki so jim omenjenega leta gospodarili: Franc Vaupotič, Ana Novak, Gregor Samonja in Vid Jelen. Župnega dela desetine niso plačevali tudi Veržanci, ki so — ni znano kdaj — odkupili dve tretjini gosposke desetine od gornjeradganske graščine Schachenturm, ki jo je ta pobirala od svojih podložnikov v Ključarovcih. Tako so postali Ključarovčani podložniki verženskih tržanov. Vendar je Veržej svojo pravico do pobiranja dveh tretjin desetine v omenjeni vasi odstopil župniku. Tako so bili tržani oproščeni desetinskih cerkvenih dajatev. Niso pa bili oproščeni tako imenovane »zbirce.« Vsak Veržene, lastnik cele kmetije, je moral župnišču oddati zvrhano eno »drevenko ajde«. Enako količino ajde, vendar z dvema vrhoma,

so morali dajati tudi cele kmetije v Hrastju, na Moti, v Vučji vasi, Bučevcih, Stari in Novi vasi, Iljaševcih, Šalincih, Kristancih, na Grlavi, v Banovcih in v Bunčanih. Poleg tega so morali dajati še po enega piščanca, eno klobaso in tako imenovani »sirni groš«. Lastniki polovične kmetije so dajali po 3 merice ajde, enega piščanca ali klobaso ter enega in pol »sirnega groša«. Na Grabah, v Logarovcih, Gajševcih in Kokoričih je dajal celo kmet namesto ajde voz drv, potem pa še klobaso, piščanca in en sir. V Lokavcih je moralo 8 kmetov dajati po določilih urbarja po »drevenko« ajde z vrhom, en kmet drevenko brez vrha, drugi pa vsak po drevenko z dvema vrhoma. Tudi tukaj so dajali po enega piščanca, klobaso in »sirni groš«. V Križevcih je moral vsak kmet dati drevenko ajde z dvema vrhoma, potem pa še »sirni groš«, piščanca in klobaso.

Poleg desetine je dobival župnik v Ključarovcih še »z vršajak«, in to 6 »drevenk« prosa, v Bunčanih 28 »drevenk« prosa in 18 komolcev prediva. V Novi vasi 6 »drevenk« pšenice, 4 komolce prediva in 4 peteline, v Križevcih pa 28 »drevenk« ovsa.

Vsa »zbirca« je znesla, kot je izračunal Slekovec, 279 »drevenk« ajde, 240 »sirnih grošev«, 252 piščancev, 229 klobas in 24 voz drv.

Iz gornjega popisa je lepo razvidno, kakšne kulturne rastline so v posameznih predelih najbolj uspevale. Iz nekega popisa po letu 1400 zveemo, da so na Murskem polju pridelovali zelo malo ovsa in rži, pač pa več pšenice. Bolj malo je bilo ječmena in lanu ter repe, prosa in graha. Veliko so pridelovali fižola in maka. Za lastne potrebe so pridelovali tudi zelje. Sadjarstvo in travništvo je bilo slabo razvito. Ajda se v Sloveniji prvič omenja leta 1426.

Tako imenovani Ferdinandov desetinski red iz leta 1605 podrobno določa, kako se morata obnašati pri pobiranju desetine tako kmet — podložnik kot desetinski gospod. Po žetvi mora kmet zložiti snope v kope z enakim številom snopov — na Murskem polju 80 — ter obvestiti o žetvi, v našem primeru grad in župnišče. Po treh dneh sme podložnik snopje odpeljati, na njivi pa pustiti vsak deseti snop. Te snope mora še dva dni čuvati, da se z njimi ne zgodi kaj nepredvidenega. Desetinski gospod sme napraviti kontrolo. Če kmeta po krivem osumi, mu mora vso desetino odpustiti (!), če pa ga zaloti pri zatajanju snopov, potem ima zemljiški gospod pravico do dvojnega števila snopov. (!) To je zelo shematičen prikaz desetinskega reda in v vsakem okolju so se o vsem po svoje dogovarjali. Ponekod so desetinske snope morali pripeljati na grajske pristave in v župnišče. Nasploh je bilo desetinstvo far precej zapleteno zadeva, saj je imel lahko tudi kakšen kmet desetinsko pravi-

co na kmetiji ali celo več kmetijah v isti vasi ali drugod, toda tudi sam je moral za svojo posest dajati desetino graščini, samostanu, trgu ali komu drugemu, ki je imel podobno pravico na njegovi podložniški posesti.

1912

Za 5 prašičev in dve prasici dobil 156 k, za protje v Meki 38 k, 115 kg pšenice po 0,22 k — 25,30 k, za 2,5 orala travnika v Veržici dobil 5000 k, za prascev 130 k, za meso od telice 33 k, za 7 prašičev, 3,5 mes. starih — 190 k, kobila zmetala žrebčka v petem mesecu.

Naželi 124 križev rži — 35 drevenk, 186 križev pšenice — 57 drevenk, ovsa 28, ajde 45, prosa 4 drevenke. Bilo 6 voz krompirja, repe nič, 5 voz koruze, 12 voz buč.

Sposodil si za nakup njive 300 k, dal za sol 7 k, za izdelavo olja 2,70 k, obleka 26 k, za pokrivanje strehe 6 k, zdravniku 59 k, pogrebni stroški 54 k, za drev. semen. ječmena 10 k, za maše 100 k, za vrečo pšen. moke 31 k, za 500 jelševih sajenk 7 k, čevljarju 15 k, pri odvjetniku dr. Gromanu v Ljut. položil za njivo 3.600 k, za sinovo obleko 9 k, za izdelavo olja 2,56 k, za izdelavo 6 panjev pri Ferenci v Verž. 22 k, sodarju Polaniču v Kriš. za izdelavo štirih polovnjakov, dveh novih put za napajanje živine in vedrice za gnojnico 21 k, za deske 4,80 k, za dežnik 3,10 k, prevleki za dve odeji in drobnarije 12,80 k, novi klobuk 4,20 k, za podplate in za strojenje kože 16,40, usnje in podplati v Radg. 11,40 k, za leseno orodje pri vetalniku za med. Leksič Sal. 5,20 k, plašč za kolo in luč 20 k, strošek za čevljarja 21,40 k, 33 težakov po 0,40 k, hlapcu dal 42 k.

1913

Za 500 kg pšenice dobil 170 k, za svinjo 102 k, 250 kg pšenice 85 k, za 8 prascev 184 k, 5 mladih gosi 12 k, za 3,5 let starega konja v Ptuj 610 k, za bika v Strassu 235 k.

Naželi 113 križev rži — 60 drevenk, 168 križev pšenice — 85 drevenk, 78 ovsa, 11 ječmena in 40 drevenk ajde.

Na pametno prodal 4 in pol letno žrebico Liško Martinu Gmachtlu v Salzburgu za 1.720 k in kupil poldrugo leto staro žrebico pri M. Pušenjaku na Moti za 800 k, dobil za 38 kg pšenice 114,92 k.

Stroški za gradnjo novih hlevov — samo cene: traverze 17,50 k za kg, zidna opeka 1,60 k, strešna opeka 5 k, ena lata 16 k, žlebnik 14 k, ena smreka za rožnico 400 k, 41 težakov po 0,50 krone.

Včlanil sem se v Kmetijsko društvo Vučja vas in naročil nekaj travniškega semenja. Društvo je precej časa vodil učenski nadučitelj Franc Cvetko, doma od Male Nedelje.

(Dalje)

Sprehod z reko Muro

Reki so kopali novo strugo. Na obeh straneh nastajajoče struge so bili oboroženi vojaki, tudi »štuke« (topove) so imeli, večkrat je pokalo in treskalo. Eni so zakopali, kar so drugi izkopali. Z novo strugo se je Mura ob izlivu Kučnice na Petanjcih (Pheteneh) 1229, Petened 1264, Petaniz 1348, Tres Pethanz 1472 ... Szechenykút ... leta 1808 je bil na Madžarskem kraj Peténye in več krajev, predvsem v Zalski županiji, Petened; danes na območju Sevnice zaselek Petan in blizu Birčne vasi naselje Petane) dotaknila prekmurske zemlje. Kot neubogljiva in neukrotljiva je rezala in sekala katastrske in državne meje (sedaj hrvaško ozemlje na območju Hotize). Ustavljala je dvolastništvo in prisilila večino mlinov na prekmursko stran. Kot je razdvajala, tako je z dvolastništvom in mlino povezovala prebivalce z obeh bregov. V začetku našega stoletja so nekateri mlini »mleli celo kulturo«. Z desnega brega so prihajale v vrečah med pšenico za mletje slovenske knjige.

Kolikokrat je bilo mnogo stoletij prav živo in vroče ob mrzli in deroči reki! Za nas je bilo mnogokrat v več kot tisoč letih. Ko so Nemci avgusta 955. leta na Lechfeldu pri Augsburgu temeljito porazili Vogre (Madžare), je Mura stopnjevano dobivala mejno-obrambni pomen; zlasti od 12. st. naprej. Na levem in desnem bregu so nastajali dvorci, prebivališča stražarjev strelcev. Kot zgodovina so nam ostala imena krajev. Na prekmurskem bregu: Mesynch ob Mokošu (omenjeno 1347., sedaj ohranjeno v zemljiški knjigi, vl. št. 26/1-7 k. o. Tišina kot ledinsko ime Pre miszniky) in sedanji Strehojci (1322. Streleclak, 1764. kot Strelec in za tem Oriszentvid). Na desnem bregu, v naši neposrednejši bližini, Nova vas in Stročja vas. Pomensko so ostali nespremenjeni kraji: Strelec v Medjimurju in Strelci v okolici Moškancjev.

Kolikšna je povezava posameznih priimkov in imen kra-

jev z vdori, kolonizacijo ali preseljevanjem z enega brega na drugega? Na desnem bregu so znani priimki: Vgrin, Voger, Vogrinec in Vugrinec ter naselje Vogričevci (1413 Wogritsch) na območju Ljutomera. V Prekmurju pa: Nem, Neme, Nemet, kraj Nemčavci (1365. Nemy) in Murski Črnici (1366. Nemethfalú).

Ob Muri je večkrat tekla kri in reka se je neposredno zarezala v našo zgodovino tega stoletja.

V krvi zadušeni upori slovenskih vojakov maja 1918. leta, nastanjenih v Judenburgu (12.—13. 5.), Murauu (14. 5.) in Radgoni (23. 5.). To niso bili le upori izstradanih in vojne navlečanih slovenskih fantov (V. Vodopivec: Sodobnost, 1933; J. Pieterski: Prva odločitev Slovencev ... SM 1971). Aprila — maja 1945. leta so po Muri plavala mnoga trupla in veliko jih je tudi ostalo v reki. V času vojaške agresije proti osamosvojanju Republike Slovenije je Mura pomagala zadržati navzgor prodirajočo vojsko, ki se je dokončno znesla v Gornji Radgoni. Tam je bil nekoč tudi spomenik radgonskim upornikom.

Ali bo oslej Mura tekla mirno brez sovraštva in krvavih obračunavanj na njenih bregovih?

Kljub večkrat ponovljenemu vprašanju, mi babica ni vedela odgovoriti, zakaj so spreminjali in spremenili tok Mure.

Rekruti so kaj radi zbadali »nepotrpene«, da bodo služili pri murski mornarici.

Videl sem in sočustvoval, ko so »borari« (delavci murske regulacije) vlekli proti toku s kamenjem naloženo »šefo«; le nekajkrat so konji nadomestili človeško vleko.

Prevoz čez reko so opravljali z ladjami, večjimi čolni. Vozili so s »štango«, ki je imela kovinsko ost. Pravi mojstri so bili mlinarji in ribiči. Ponavadi je bil mlinar sinomom za dobrega ribiča. Pečena riba, posuta s koruzno moko, je bila pogosta jed v mlinu. Riba pa je morala splavati v pijači »pomelajev«

(mlevcev). Rad se spominjam dobrega starega mlinarja Omarja, ki je rastel in umrl z mlinom. Natančno je vedel, kdaj ponoči spijo ribe, in če je prisluhnil šumenju vode, nam je vedel povedati, koliko še manjka do polnoči ali koliko je že čez.

Več pišem po očetovem pripovedovanju in zaradi različnih ohranjenih harpun med starim železjem kot po močno zabrisanem spominu. Ko so ribe mrestile (tudi ob povodnji), so mlini posebej oživil: bilo je več »pomelajev«, ribičev in radovednežev. Velik dogodek je bil, ko so z ladjami vlekli vlak (okrog 20 m dolgo in 2 m široko mrežo) za velike ribe. Včasih trud ni bil poplačan.

Nekoč je bila Mura zelo čista, kjerkoli si se lahko odčepil z njeno mrzlo vodo. Reka je bila tudi bogata z velikimi in žlahtnimi ribami. Na te so prihajali (kot na morju) nočni lovci. Na ladjah, predvsem na vodnici, so močno svetili ali na posebno pripravljenem ognjišču kurili skeni (dobri »smolenjaki«). Na ladij je bil ribič strelce z »berdunom« (harpuno) ustrezne oblike in teže, ki je bil navezan na »rinko« v Mljunu ladje. Lovili so bolene (aspius, saspis), mreže (barbus) in največji uspeh je bil, ko so ujeli glavatko (salmu buchs), največjo in najžlahtnejšo ribo Mure.

Z Muro se je povezovalo skoraj celoletno življenje prebivalcev ob nje.

Velik dogodek je bil, ko so prišle »pralje« (perice) na veliko »žehtov«. Otroci smo na bregu kurili pod kotli. Ženske s podvezanimi »jankami« so v Muri izplakovale ponjave, lajene prte in drugo. Potem so perilo prale s »prastarimi pralnimi stroji«. Po zloženem perilu na ploščatem brežnjem kamnu so tolkle s »praukami« (30—40 cm dolg in 20—30 cm širok lepo obdelan lopar). Ko so se žele, je po gozdu odmevala prijetna muzika. Tedaj je bilo pri mlinih več »pomelajev« in smeha, pa tudi vragolij ni manjkalo.

(Nadaljevanje)

Feri Maučec

Almanah pomurskega rokomet

4

Razpustili ekipo Mure

V letu 1931 se je v Sloveniji zmanjšalo zanimanje za hazeno. Zato so se pri Športnem klubu Mura v Murski Soboti odločili, da kljub velikim uspehom ekipe, ki bodo z zlatimi črkami zapisani v analih pomurskega ženskega športa, razpustijo hazensko sekcijo, saj niso videli prihodnosti. Sobočanke v bližnji okolici tudi niso imele pravih nasprotnic.

Velik rokomet ni zaživel

Po drugi svetovni vojni v Pomurju oziroma v Murski Soboti hazene niso več igrali, pač pa še nekaj časa v nekaterih drugih delih države, zlasti na Hrvaškem. V tem času pa se tudi v Pomurju pojavi nova športna panoga — veliki rokomet. Te igre so se lotili dijaki soboške gimnazije, ki so prvo tekmo odigrali s ptujskimi gimnazijci leta 1946. Potem je bilo še nekaj srečanj med soboškimi in ptujskimi gimnazijci. Nad veli-

kim rokometom pa se mladi niso preveč navduševali, saj ni bil tako dinamičen kot hazena.

Poleg tega tudi ni bilo rokometnih igršč, saj so tekme igrali kar na nogometnih površinah. Primanjkovalo jim je tudi vadiateljev in sodnikov, pa tudi pravil igre še niso preveč dobro poznali. Tako se veliki rokomet nujno ni obdržal.

Mali rokomet privlačnejši

Ko je velik rokomet v Pomurju popolnoma zamrl, so se dijaki soboške gimnazije pod vodstvom profesorja telesne vzgoje Evgena Titana, ki je bil pobudnik igranja raznih športnih panog, lotil tudi malega rokometu. Ta je bil bolj privlačen in dinamičen kot veliki rokomet. V tem času so tudi na soboški gimnaziji ustanovili prvo šolsko športno društvo pri nas ŠAG (Šolski aktiv gimnazije), v okviru katerega so gojili razne športne panoge, med nji-

mi tudi nekatere nove, ki jih prej v Pomurju še nismo poznali.

Začetki malega rokometu v Pomurju, ki se sedaj imenuje samo rokomet, segajo v leto 1956, ko so soboški dijaki odigrali prvo prijateljsko tekmo s ptujskimi gimnazijci. Sobočani so tekmo dobili, kar jih je spodbudilo, da so se rokometu resneje lotili. Ekipe soboških

Prvi zapisnik z rokometne tekme soboških gimnazijcev.

ROKOMETNA ZVEZA SLOVENIJE									
Zapisnik — mali rokomet									
Mura		Ptuj		Mura		Ptuj		Mura	
ime	br.	ime	br.	ime	br.	ime	br.	ime	br.
1. Anuš Peček	1	1. Anuš Peček	1	1. Anuš Peček	1	1. Anuš Peček	1	1. Anuš Peček	1
2. Boži Lutar	2	2. Boži Lutar	2	2. Boži Lutar	2	2. Boži Lutar	2	2. Boži Lutar	2
3. Erži Jonas	3	3. Erži Jonas	3	3. Erži Jonas	3	3. Erži Jonas	3	3. Erži Jonas	3
4. Gabi Kardoš	4	4. Gabi Kardoš	4	4. Gabi Kardoš	4	4. Gabi Kardoš	4	4. Gabi Kardoš	4
5. Didi Györy	5	5. Didi Györy	5	5. Didi Györy	5	5. Didi Györy	5	5. Didi Györy	5
6. Gyni Nemes	6	6. Gyni Nemes	6	6. Gyni Nemes	6	6. Gyni Nemes	6	6. Gyni Nemes	6
7. Paula Sočič	7	7. Paula Sočič	7	7. Paula Sočič	7	7. Paula Sočič	7	7. Paula Sočič	7
8. ...	8	8. ...	8	8. ...	8	8. ...	8	8. ...	8
9. ...	9	9. ...	9	9. ...	9	9. ...	9	9. ...	9
10. ...	10	10. ...	10	10. ...	10	10. ...	10	10. ...	10

Prvi zapisnik z rokometne tekme soboških gimnazijcev.

gimnazijcev se je nato udeležila območno prvenstva v Mariboru in v družbi Branika, Klavdivarja in slovenske Bistrice zasedla tretje mesto. Rokomet se je prenesel tudi na druge šole, sekcije pa so začeli ustanavljati tudi pri društvi Partizan in športnih organizacijah. Tako so med prvimi ustanovili rokometno sekcijo na pobudo Evgena Titana pri soboškem Partizanu, to vlogo v Lendavi pa je prevzel učitelj Franc Bobovec. V letu 1957 so prve rokometne gole dobili tudi dijaki na soboški srednji ekonomski šoli in organizirali medrazredna tekmovanja.

(Nadaljevanje)

Murina ekipa hazene. Stojijo od leve: Anuš Peček, Boži Lutar, Erži Jonas, Gabi Kardoš, Didi Györy, Gyni Nemes, Paula Sočič.

NOGOMET

Priprave na vrhuncu

Vsi pomurski nogometni ligaši, ki tekmujejo v slovenski in območni članski ligi, se že nekaj časa intenzivno pripravljajo za spomladanski del prvenstva.

Nogometaši Mure iz Murske Sobotice so začeli s pripravi 9. januarja in vadijo vsak dan dvakrat izmenično v telovadnici in na prostem pod strokovnim vodstvom Bojana Prašnikarja, trenerjev Milana Koblenčerja in Milivoja Gavrilovića in tehničnega vodje Zlatka Tkalića. Prvo prijateljsko tekmo je Mura odigrala že v petek z Inkerjem iz Zapršiča, drugo pa (včeraj) s Cibajlijo iz Vinkovcev. V soboto, 1. februarja, igra Mura z Budućnostjo v Hodošanah, v nedeljo, 2. februarja, pa v Murski Soboti s Potrošnikom iz Beltincev. V ponedeljek, 3. februarja, zjutraj Sobočani odpotujejo na skupne priprave v Novigrad, kjer bodo do 9. februarja. V tem času bodo v Novigradu odigrali prijateljske tekme z ljubljanskim Svobodo, Haškom Gradjanskim iz Zagreba, Varteksom iz Varaždina in Kladivarjem iz Celja. Ob vrnitvi pa se igrajo 9. februarja tekmo z ljubljansko Olimpijo v Ankarani. Dogovorili pa so se še za tekme: MTC:Mura (12. 2.), Želječar Maribor:Mura (15. 2.), Mura:Varteks (16. 2.), Bakovci:Mura (19. 2.) in Mura:MTTČ (23. 2.). V pripravljalnem obdobju bo Mura odigrala 14 tekem. V tem času sta klub zapustila Dani in Slavko Lebar, ki sta se vrnila v Turnišče, na operacijo meniskusa pa je odšel Sarkež.

Nogometaši Nafta iz Lendave so

začeli s pripravi 7. januarja pod vodstvom novega trenerja Željka Orehovca, pomočnika Stanka Preradovića in tehničnega vodje Aleksandra Gašparja. Vadijo vsak dan v telovadnici in na prostem. V tem času je klub zapustil Damir Vodopija, ki je odšel v Strahominac, prišli pa so poleg Bubeka, Hranilovića in Djuranovića še Goran Jezernik in Janez Drk (oba Graničar Benica) ter Emil Pal (Mladost, Čentiba). V prvo moštvo pa so tudi vključili tri mladince: Balantića, Ferlelića in Vargo. Doslej je Nafta odigrala dve tekmi med sabo in z Varteksom v Varaždinu. V soboto, 1. februarja, igra Nafta v Lendavi s Strahomincem, v sredo, 5. februarja pa z MTC-jem iz Čakovca. V petek, 7. odpotujejo, Lendavčani na skupne priprave v Izolo, kjer bodo ostali do 15. februarja. V tem času bodo odigrali prijateljske tekme s Turniščem in Izolo. Dogovorjene pa imajo še prijateljske tekme: Beltrans Veržej:Nafta (16. 2.), MTC:Nafta (19. 2.) in Nafta:Wildon Avstrija (22. 2.).

Nogometaši Potrošnika iz Beltincev so začeli s pripravi za novo tekmovalno sezono 6. januarja pod vodstvom trenerja Nikole Skrbčiča in tehničnega vodje Zvonka Balantića. Vadijo vsak dan izmenično v telovadnici in na prostem. Dogovorjene imajo naslednje prijateljske

tekme: Potrošnik:MTČ (1. 2.), Mura:Potrošnik (2. 2.), Potrošnik:Ljutomer (5. 2.), Budućnost Hodošan:Potrošnik (8. 2.), Beltrans:Potrošnik (9. 2.), Potrošnik:Bakovci (12. 2.), Ljutomer:Potrošnik (15. 2.), Potrošnik:Turnišče (16. 2.), Potrošnik:Beltrans (19. 2.), Bakovci:Potrošnik (22. 2.), Turnišče:Potrošnik (23. 2.).

Nogometaši Turnišče so začeli s pripravi na drugi del prvenstva 7. januarja pod vodstvom trenerja Ivana Maučeca, pomočnika Mirka Škališča in tehničnega vodje Franca Lacka. Dogovorjene imajo naslednje prijateljske tekme: Dobrovnik:Turnišče (2. 2.), Od 5. 2. do 9. 2. bodo na skupnih pripravah v Izoli, kjer bodo odigrali prijateljske tekme z lendavsko Nafto in Slavijo iz Vevč. Dogovorjene pa so še tekme: Potrošnik:Turnišče (16. 2.), Turnišče:Potrošnik (23. 2.) in Bakovci:Turnišče (15. 3.).

Že nekaj časa se tudi pripravljajo za drugi del prvenstva nogometaši Beltransa iz Verzeja pod vodstvom novega trenerja Jožeta Jerebica in tehničnega vodje Slavka Osterca. V času od 25. 2. do 1. 3. bodo na skupnih pripravah v Ankarani, kjer bodo odigrali tri tekme. Poleg tega imajo še dogovorjene tekme: Nafta:Beltrans (2. 2.), Beltrans:Potrošnik (9. 2.), Beltrans:Nafta (16. 2.), Potrošnik:Beltrans (19. 2.) in Tišina:Beltrans (23. 2.).

-PPRL ZIMSKA LIGA-

Mladinec in Bakovci

Začelo se je tekmovalje v pomursko-podravski zimski rokometni ligi. Rezultati prvega turnirja: Polet—Radgona 13:18, Bakovci—Polet 18:13, Radgona—Krog 14:15, Bakovci—Radgona 18—16, Krog—V. Nedelja 14:13, V. Nedelja—Polet 15:13, Bakovci—Krog 22:18, Videm—V. Nedelja 10:17, Ormož—Videm 21:14, Mladinec—Ormož 19:15, Razkrižje—Videm 18:14, Polet ml.: Ormož 14:19, Mladinec—Razkrižje 25:23, Polet ml.: Mladinec 8:22 in Razkrižje—Polet ml. 16:14.

Mladinec	3	3	0	0	66:46	6
Bakovci	3	3	0	0	58:47	6
V. Nedelja	3	2	0	1	45:37	4
Ormož	3	2	0	1	55:47	4
Razkrižje	3	2	0	1	57:53	4
Krog	3	2	0	1	47:49	4
Radgona	3	1	0	2	48:46	2
Polet *	3	0	0	3	39:51	0
Videm	3	0	0	3	38:51	0
Polet ml.	3	0	0	3	36:57	0

M. Seruga

-KOŠARKA-

Zmaga Radgončanov

V tekmovalju druge slovenske moške košarkarske lige vzhod je Radgona v gosteh premagala Slivnico z 88:76. Najboljši strelci pri Radgoni: Gomboc 37, Ulaga 16, Cigut 13 in Ploj 10.

V tekmovalju območne košarkarske lige pa je Koroška premagala Radgono s 103:85. Najboljši strelci: Vukotič 21, M. Gomboc 16, Flisar in Golob po 11.

Poraz Sobočank

V zadnjem kolu prvega dela tekmovalja v drugi slovenski ženski košarkarski ligi je Comet iz Slovenskih Konjic premagal Pomurje iz Murske Sobotice s 77:45. Strelke za Pomurje: Drožina 20, Brežič 10, Forštnarič 8, Kar 4 in Čer 3. Drugi del tekmovalja se začne 25. februarja.

Z. T.

-KEGLJANJE-

Poraz Nafta v Varaždinu

V devetem kolu varaždinske kegljaške lige je Centropromet iz Varaždina premagal Nafto iz Lendave s 5164:4879 podrtimi keglji. Najboljši pri Nafti: Horvat 842, Kopinja 841 in Žalik 814 podrtih kegljev.

M. Ž.

Sobočani drugi

V Ljubljani je bilo drugo kolo tekmovalja v zveneči igri golball. Sodelovalo je pet ekip, med njimi tudi ekipa Murske Sobotice. Sobočani so premagali Koper s 14:10, Celje s 15:5 in Gaberje s 16:5 ter izgubili v Ljubljano z 8:10 in zasedli drugo mesto.

T. K.

-ŠAH-

Pomursko prvenstvo

V Lendavi je bilo medobmočno prvenstvo za pionirje in pionirke v šahu. Rezultati — ml. pionirji: 1. Lendava, 2. Beltinci, 3. Radgona; ml. pionirke: 1. Negova, 2. Bogojina, 3. Črenšovci; st. pionirji: 1. Lendava, 2. Murska Sobota, 3. Radenci; st. pionirke: 1. Radenci, 2. Črenšovci, 3. Beltinci.

J. G.

Farago v Radencih

ŠD Radenska je v sodelovanju z zdraviliščem pripravilo šahovsko simulantko z nadzarskim velemostrom Ivanom Farago. Zmagal je gost z 19,5:6,5 točke. Premagala sta ga Lukič (Radenci) in A. Kelemen (MS), remizirala pa so: Šubašič in Horvat (oba Radenci), I. Kos, P. Kelemen, Kováč, A. Marič in K. Marič (vsi MS) ter Pukl in Hrelja (oba Lendava).

NOGOMET

Prva preizkušnja Mure

Nogometaši Mure, ki se že nekaj časa pripravljajo za drugi del prvenstva v SNL, so odigrali prvo preskusno tekmo s hrvaškim ligašem Inkerjem iz Zapršiča. Na zasedbi nem igrišču so se bolje znašli gostje in zmagali s 3:0. Kljub porazu pa so Sobočani dobro igrali.

-NOGOMET-

Ošljaj in Vegič

V Kopru bo od 29. januarja do 5. februarja 1992 zimska nogometna šola, ki jo organizira NZS.

V šolo sta povabljeni tudi pomurska nogometaša Damjan Ošljaj (Dokležovje) in Borut Vegič (Turnišče). Med strokovnimi delavci šole je tudi Vlado Vlaškalič iz Murske Sobotice.

-ŠD RADOVCI-

Uresničili program dela

Trije pokali na vaški olimpiadi v Škalah, uspešni nastopi moške in ženske ekipe v malem nogometu na raznih turnirjih, sodelovanje s Partizanom iz Škal in vaškimi društvi, srečanje harmonikarjev in organizacija dveh izletov, to je kratek povzetek uspešnega dela športnega društva Radovci v preteklem letu. Dostojno so tudi proslavili 5-letnico delovanja društva in zaslužni podelili priznanja. Na občnem zboru so za novega predsednika izvolili Štefana Bašo ter sprejeli okvirni program dela. Poseben poudarek bodo namenili ureditvi okolice igrišča in gasilskega doma ter nadaljevali z tradicionalnimi akcijami in prireditvami.

E. Melin

-ŠAH-

Mala Polana občinski prvak

Odigrali so zadnja tri kola občinske šahovske lige Lendava. Rezultati — 11. kolo: Bistrica:Lenti II. 3:1, Lendava:Genterovci 1,5:2,5, Lenti I.:Krojašstvo 0:4, Kovačeva:Petišovci 2:2, Lekop:Pionirji 1,5:2,5 in Renkovci:M. Polana 0,5:3,5; 12. kolo: Pionirji:Renkovci 2,5:1,5, Petišovci:Lekop 2,5:1,5, Krojašstvo:Kovačeva 1,5:2,5, Genterovci:Lenti I. 2:2, Lenti II.: Lendava 1,5:2,5 in Gorice:Bistrica 2:2; 13. kolo: Lendava:Gorice 1:3, Lenti I.:Lenti II. 2:2, Kovačeva:Genterovci 3:1, Lekop:Krojašstvo 1:3, Renkovci:Petišovci 2:2 in M. Polana:Pionirji 4:0. Zmagala je Mala Polana z 39,5 točkami pred Kovačevom 35,5, Krojaštvom Mišo 35 ter Petišovci in Goricami po 27 točk.

J. Gerenčer

-RK POMURKA BAKOVCI-

Leto največjih uspehov

Minulo leto je bilo za Rokometni klub Pomurka Bakovci najuspešnejše doslej. To so ugotovili na občnem zboru kluba, ko so ocenjevali delo in se dogovarjali o nalogah. Člansko moštvo je namreč v republiški ligi zasedlo drugo mesto in se uvrstilo v superligo. Po jesenskem delu tekmovalja v tej ligi pa so na sedmem mestu. Kadeti pa so z maksimalnim številom točk na prvem mestu. Ekipi mlajših pionirjev je uspelo zmagati na mednarodnem turnirju v Izoli. Igralec Srečko Meolic pa je nastopil v slovenski mladinski reprezentanci.

S pripravi za spomladanski del tekmovalja v slovenski super ligi so rokometši Pomurke Bakovci začeli 9. januarja. Vadijo šestkrat tedensko v telovadnici v Murski Soboti. V programu pa imajo tudi tridnevne priprave v Slovenj Gradcu, kjer bodo odigrali več prijateljskih tekem z močnejšimi nasprotniki.

NAMIZNI TENIS

Benkovič zmagovalec

Tradicionalni, letos že 31. članski turnir za Rajkov memorial, ki je bil v Hrastniku, je bil letos brez najboljših igralcev Kovine in Strojne, zato so Pomurci v okrnjeni konkurenci odnesli prva tri mesta. Zmagal je Robi Benkovič, ki je v polfinalu premagal Rihtariča in v finalu klubskega soigralca Kusa. Žitek se je uvrstil med osmerico. Od Sobočanov nista nastopila Unger, ki je bolan, ter Benko, ki je na pripravah širšega kroga kandidatov za slovensko državno reprezentanco v Novi Gorici.

Drugi regijski selekcijski turnir pionirjev, ki je bil na Ravnah, je Pomurcem prinesel solidne uvrstitve. V najboljši skupini je bil Horvat drugi, Uhan iz Radgone pa šesti. V drugi skupini je bil Solar drugi, v tretji Kocuvan četrti in v četrti Radgončan Bukovec peti ter Šušil sedmi.

M. U.

-ROKOBORBA-

Zvezo preselili v Ljubljano

V Murski Soboti je bila skupščina Rokoborske zveze Slovenije, ki so se je udeležili predstavniki vseh slovenskih klubov. Na njej naj bi razčistili nekatere očitke mariborskega in ljubljanskega kluba Rokoborski zvezi Slovenije v Murski Soboti o nedelavnosti, sprejeli ustrezne dokumente in izvolili novo vodstvo. Z glasovanjem, pri čemer pa niso sodelovali predstavniki pomurskih klubov, Lenart pa je bil proti, so odločili, da se osrednja slovenska zveza iz Murske Sobotice preseli v Ljubljano. Za novega predsednika zveze so izvolili Branka Omerzuja iz Ljubljane.

ATLETIKA

Tri prva mesta AK Pomurje

V Lipnici v Avstriji je bilo tekmovalje v krosu, ki so se ga udeležili tudi atleti in atletinje AK Pomurje iz Murske Sobotice in dosegli lep uspeh. Zasedli so namreč tri prva mesta. Najuspešnejši so bili: P. Klemenčič, ki je zmagala pri pionirkah, J. Gujtmán, ki je bila najboljša med mladinkami in J. Kolar, ki je zasedel prvo mesto v konkurenci mladincev. M. Hajdinjak je bila pri pionirkah druga, E. Banfi pri članicah tretja in E. Gönter pri mladincih četrti.

M. Seruga

Pomurski alpinisti pred odhodom na najvišji vrh Afrike Kilimandžaro iz Murske Sobotice. Stojijo od leve: Ladislav Ligeti, inž. Vili Žitek, Boris Kukanja, dr. Arpad Norčič in Lado Ligeti.

Foto: J. Zauneker

ODBOJKA

Občni zbor Pomurja

Odbojkarski klub Pomurje iz Murske Sobotice bo imel v soboto, 1. februarja 1992, občni zbor, na katerem bodo ocenili dosedanje delo in se dogovorili o nalogah. Odbojkarji Vigrosa, ki so po jesenskem delu prvenstva v slovenski ligi na odličnem drugem mestu, so že začeli s pripravi za drugi del prvenstva. Novi poklicni trener je postal Dejan Munič, medtem ko bo Ludvik Janža vodja strokovnega štaba in tekem.

-STRELSTVO-

Najboljši strelci Turnišča

V Lendavi je bilo tekmovalje v streljanju z zračno puško šolskih športnih društev lendavske občine. Pri pionirjih je zmagala OŠ Turnišče pred OŠ Lendava in OŠ Črenšovci, pri pionirkah pa prav tako OŠ Turnišče pred Lendavo. Najboljša posameznika sta bila Režonja, 170, in Tursar (oba Turnišče), 144 krogov.

V Dobrovniku je bilo na sporedu drugo kolo občinske strelske lige Lendava. Vodi ekipa ŠK Turnišče z 2862 krogi pred Črenšovci, 2665, in Varstvom, 2641 krogov. Med posamezniki je na prvem mestu Draškovič s 733 krogi pred A. Maučecem, 727, in J. Maučecem (vsi ŠK Turnišče), 718 krogov.

Alojz Zver

Zmagali Ljutomerčani

Društvo za rekreacijo in šport Murska Sobota je bilo organizator tekmovalja invalidov v streljanju z zračno puško. Sodelovale so tri ekipe. Zmagala je ekipa DI Ljutomer s 1153 krogi pred DRŠI Murska Sobota, 1145, in DI Ormož, 958 krogov. Pri posameznikih G-1 je zmagal Vajndorfer s 353 krogi pred Šturmom (oba DRŠI), 290, Vrečarjem (Or.) 262, Puglom 253, in Babičem (oba DRŠI), 249 krogov. Pri G-2 je zmagal Magdič (Ljut.) s 341 krogi pred Stanjom (Ljut.), 310, in Edžetom (Or.), 236 krogov. Med G-3 pa je Šalamon (Ljut.) dosegel 296 krogov.

NOGOMET

Seminar za nove sodnike

Občinsko društvo nogometnih sodnikov Lendava organizira seminar za nove nogometne sodnike, ki bo 31. januarja 1992 ob 17. uri v prostorih NK Nafta v Lendavi. Prijave zbira Štefan Felbar na Hoti-zi 174.

OBISK PRI KOŠARKARJIH RADGONE

Želja priti v prvo slovensko ligo

Košarkarski klub Radgona, ki deluje v okviru Pratizana, ima mlajšo selekcijsko pionirjev ter pionirsko, kadetsko, mladinsko in člansko ekipo. Mlajši pionirji in pionirji tekmujejo v občinski ligi in temu naraščajo v klubu posvečajo posebno skrb, saj imajo na osnovnih šolah na Kapeli, Radencih, Apačah in Gornji Radgoni vaditelje. V zadnjih dveh letih se je to delo dobro obrestovalo, saj so dosegli solidne rezultate v kadetski in mladinski selekciji. Kadeti so najprej tekmovali v območni slovenski ligi vzhod, kjer so zasedli prvo mesto in se uvrstili v slovensko košarkarsko ligo vzhod, kjer so bili drugi. Za selekcijo nastopa 15 igralcev, vodi pa jih Miran Glavnik. Mladinci so tekmovali v slovenski košarkarski ligi vzhod in prav tako zasedli drugo mesto. Za ekipo nastopa 12 igralcev, vodi pa jih Boris Domanjko. Člani Radgone tekmujejo z dvema ekipama. Prva nastopa v drugi slovenski ligi vzhod in se bori za vrh lestvice in za vstop v prvo slovensko ligo. Druga članska ekipa pa nastopa v območni slovenski ligi vzhod in je na šestem mestu. Trener prve ekipe je Vlado Škof ml. druge pa Miran Glavnik. Pred letošnjo tekmovalno sezono sta se združili moški ekipi Radgone in Pomurja z namenom, da bi bilo središče pomurske moške košarke v Radgoni, ženske pa v Murski Soboti. Za razvejenost košarkarske dejavnosti bi v Gornji Radgoni potrebovali tri do štiri dobre trenerje. Težava je imajo tudi s telovadnico v osnovni šoli Gornja Radgona, saj je premajhna, preslabo osvetljena in pozimi tudi prehladna. Upajo, da bodo ta problem rešili z dokončanjem telovadnice v Radencih.

Letos načrtujejo, da bodo organizirali šolsko prvenstvo za mlajše in starejše pionirje v začetku drugega polletja. Prav tako bodo organizirali turnir kadetov, na katerega bodo povabili moštva iz Slovenije in Avstrije. Po končanem prvenstvu pa bodo tudi organizirali košarkarski turnir v trojkah. Med kmetijskim sejmom v Gornji Radgoni bodo pripravili mednarodni košarkarski turnir, na katerem bodo sodelovala slovenska moštva in moštvo zdomcev iz Berlina. Premišlujejo tudi o organizaciji Košarkarske noči in drugih akcijah, s katerimi bi pridobili potrebna sredstva. glavni cilj Košarkarskega kluba Radgona pa je, da bi se v tekmovalni sezoni 1992/93 uvrstili v enotno prvo slovensko ligo.

F. M.

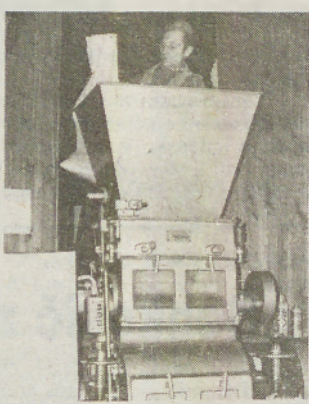
Košarkarji Radgone, ki tekmujejo v drugi slovenski ligi vzhod.

Foto: N. Juhnov

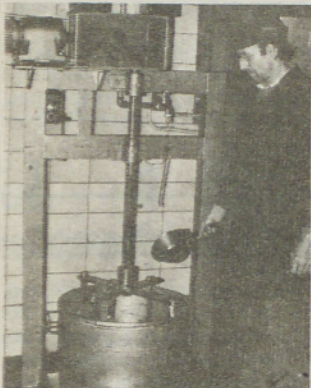
FOTOREPORTAŽA

Zadišalo je po jedilnem olju

Oljar Anton Kocbek s Stare Gore nam je povedal, da pri njih predelujejo bučna in sončnična semena v olje s presledki vse leto in tako »popravilo« naše mišljenje, češ da je sezona priprave olja le pozimi. Dodal je, da ljudje cenijo sveže olje in da zaradi tega ne predelajo vseh semen naenkrat, ampak pridejo v oljar- no večkrat. Možnost imajo, da seme zamenjajo za ustrezno količino olja, vendar se jih rajši veliko odloči za predelavo, da tako dobe olje iz svojega pridelka. Na širšem videmskem območju pridelujejo poleg buč še veliko sončnic.

Posušeno bučno ali sončnično seme najprej zmlejejo v valj- čnem mlinu.

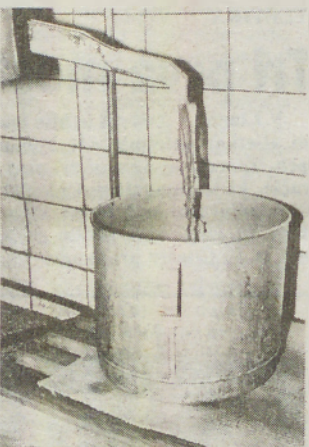
Pred praženjem je treba dodati nekaj vode, da se zmes sprime, sicer bi se med praženjem vžga- la.

Praženje. Čeprav se v koritu vrti lopata, ki jo poganja električni motor, je koristno, da tu in tam pomagamo ročno.

Spražena zmes »roma« v hidrav- lično stiskalnico. Le-ta je mo- čna, zato temu primeren izkori- stek: za liter olja je treba 2,7 ki- lograma semena.

Prijetno je zadišalo po bučnem olju. Pozneje so ga natočili v manjše posode, da bi bilo pri ro- ki za pripravo solate, čebule na olju ...

BESEDILO IN SLIKE: STEFAN SOBOČAN

SREČANJE Z REDOVNO SESTRO AVGUŠTINO

Gospod, uboge smo ...

RED SPOKORNIC?

Iz zgodovinskih virov povze- mamo, da je red sv. Marije Magdalene za spreobrnitev na- ravno ogroženih žensk in deklet ustanovil v letih 1224–1227 ka- plan Rudolf iz Wormsa. Med dušnopastirskim delom je hodil od vasi do vasi in na nekem kri- žišču opazil skupino žensk, ki so se prodajale. Ko jih je hotel s pa- lico razgnati, so ga rotile: »Gos- pod, uboge smo, ne moremo se drugače preživljati. Daj nam vsaj vode in kruha in bomo dela- le po tvoji volji!« Peljal jih je v mesto, najel zanje hišo, jim pri- skrbel vsakdanji kruh in pošteno delo. V skupnosti so začele prih- ajati še druga dekleta. Imenoval jih je spokornice. Določil jim je tudi redovno obleko. Papež Gre- gor IX. je 1227. leta potrdil red in določil, naj žive po pravilih sv. Avguština.

UBOŠTVO, ČISTOST, POKORŠČINA

Pozneje so v red vstopale žen- ske in dekleta, ki so hotele preu- smeriti svoje življenje. V red magdalenk so prihajale zlasti plemkinje vdove. Zadnja stoletja pa je red sprejemal le idealna dekleta, ki so imele smisel, da z molitvijo, pokoro, požrtoval- nostjo in delom sodeležujejo člo- veštvo in v skritem življenju slu- žijo Bogu. V pravilih iz leta 1930 je zapisano, da se članice posve- čujejo s trojnimi zaobljubami: uboštvu, čistosti in pokorščini. Drugi namen pa je poglobljeno premišljevanje o Bogu in verskih resnicah in življenje redovnic, ki se ponudijo Srcu Jezusovemu kot duše — žrtve za grehe sveta.

STARŠI SO BILI SREČNI

Zakoncem Anji in Matiji Györekovima iz Dokležovja se je rodilo devet otrok. Ko sta slišala od hčerke Urše, rojene 1910. le- ta, da bi rada šla za nuno, kot se reče v ljudskem jeziku, sta bila vesela. Komaj 17 let ji je bilo, ko jo je mati odpeljala k magdalen- kam v Studenice pri Poljčanah in tedaj se najbrž niti ni zavedla, v kako strog red se podaja. Naj- prej je bila v 6-mesečnem postu- latu in v tem času je se nosila skromno svetno (civilno) obleko. Potem je bila sprejeta v novici- jat, ki se je začel s sprejemom re- dovne obleke in je trajal 2 leti in v tem času ni smela zapustiti re- dovne hiše. Tudi zato ne, ker se je odločala za korno redovnico. »Čas novicijata naj služi izo- brazbi novink, posebno na esen- tričnem področju, prav tako štu- diju pravil in konstitucij, premiš- ljevanju in goreči molitvi, pouku o zaobljubah in čednosti, kakor

Urša Györek iz Dokležovja ostala verna redovni zao- bljubi, čeprav že dolgo ne živi za samostanskimi zidovi. Zakaj so se redovnice razšle?

tudi nekaterim vajam, ki so po- trebne za temeljito iztrebljanje napak, ohlajanje strasti in pri- dobitve čednosti ...«

URŠA POSTANE AVGUŠTINA

Sestra Avgušlina se je po pre- teku pripravljalne dobe slovesno zaobljubila ravnati se po pravilih

da. Prinesla je tudi pravila sv. Avguština, škofa in cerkvenega učenika, kot je zapisano v pod- naslovu, kjer so poglavja: o lju- bezni do Boga in bližnjega, o po- nižnosti, o molitvi in postu, o du- hovni in telesni hrani, o skrom- nosti, o strahu božjem, o svarje- nju, o skupni uporabi obleke in

MAGDALENKE — Od leve proti desni sestre Jožefa, Avgušlina, Agneza in Stanka.

sv. Avguština (uboštvo, čistost, pokorščina) in si je izbrala re- dovniško ime Avgušlina. S tem imenom jo bomo odslej ogovar- jali tudi v tej reportaži.

»Najprej sem naredila 3-letno, nato pa večne zaobljube in jim poskušala ostati verna vse do danes, ko sem že v 82. letu.« nam je povedala. Brž pa je do- dala, da je rada živela in delala v samostanu v Studenici, žal pa je morala od tam. Najprej, 1941. leta so ga zapolnili Nemci, sestre pa izgnali na Hrvaško. Leta 1945 se jih je nekaj vrnilo in so začele popravljati izropano in delno požgano poslopje, žal pa so ga štiri leta pozneje (7. maja 1949) morale zapustiti, saj ga je nova oblast nacionalizira- la. 32 redovnic pa se je znašlo na cesti. Šle so, kam je katera vede- la in znala; sestra Avgušlina se je vrnila v Prekmurje in se na- stanila pri bratu, sicer pa je žive- la po načelih, ki se jim je bila za- obljubila.

PRAVILA SV. AVGUŠTINA

Sestra Avgušlina nam je po- kazala knjižico Konstitucije (ne- ke vrste temeljni akt) s 468 členi, kjer piše o namenu in posebno- stih reda, o vstopu, zaobljubah in o izstopu; potem o vajah po- božnosti, o telesnih delih in o skupnem življenju; o vodstvu re-

njeni čistoti, o skrbi za bolnike, o ljubezni in spravljivosti med sestrami, o pokorščini.

Poglejmo, kaj pravi pravilo o svarjenju (opozarjanju): »Ako opazite sestro, ki ne brzda pogle- dov, jo kaj posvarite, da se zlo ne poveča. Če pa se po opominu zopet pregreši, naj jo tista, ki na- pada opazi, naznani kot osebo, ki je na duši ranjena in jo je tre- ba lečiti. Ne mislite, da je taka naznanitev zlohotnost, ampak vedite, da niste brez krivde, če ti- rate s svojim malom sestro v pogubo, da bi jo bile z nazna- nitvijo lahko rešile. Če bi imela tvoja sestra na telesu rano, ki bi jo iz strahu pred mučnim obrav- navanjem prikrivala, ali ne bi bilo kruto od tebe, če bi k temu molčala, in ali ne bi bilo le zna- menje sočutja, če bi jo razkrila. Koliko bolj pa si dolžna odkrito govoriti, če ji nevarna gnoloba razjeda dušo ... To, kar nara- čam glede postopanja proti ne- brzdanosti v pogledih, naj se na- tanko izpolnjuje, da se tako vse vrste grehov dokažejo, zabrani- jo, razodenejo, posvare in kaz- nujejo ...«

KORNA SESTRA

Magdalenske so se v Sloveniji naselile 1885. leta. Tedaj so v Studenici prevzele starodaven samostan dominikank in uredile gospodarstvo: poljedelstvo, živi-

norejo, imele so svoje gozdove in celo žago. Za gospodarstvo so skrbele sestre laike. To so bile sestre redovnice, ki so imele selje in smisel za tako delo in bile v samostanu zanj posebej določene. Za korne sestre, in tak status je v samostanu imela tudi naša sestra Avgušlina, pa pravi- la določajo več molitve v koru (zboru), izdelovanje bogoslužni- oblačil za cerkev, študij Svetega pisma in bogoslovnih ved ter po- uk petja za lepo koralno peje pri opravljanju brevirja (latinsko molitveniki). Sestra Avgušlina nam je tudi povedala, kakšno obleko je nosila, ko je še bila v samostanu: habit iz bele volne z usnjenim pasom, nad katerim je visel rožni venec. Nad tem ška- pulir (na ramah spet kos hlaga, padajoč čez prsi in hrbet, segajoč do gležnjev). Pokrivalo za glavo je bilo iz bele tančice in platna, ki je pokrivala vrat, ramena in prsi, in iz belega platnenega čel- nega traku. Nad njim je bila čr- na volnena tančica.

DEKLE V »ZAPORU«

Še nam je pripovedovala 82-letna magdalenska iz Dokle- žovja. Nikoli je ni zamikalo, da bi zapustila samostan, tudi ne pozneje — ko je bila preganjan — da bi prelomila večno zao- bljubo. Poskušala je živeti in de- lati po pravilih, ki se jim je bila zaobljubila. Upoštevala je tudi 184. člen Konstitucije, kjer je po- glavje o molčanju. Torej: »Da morejo sestre lažje in vztrajneje živeti v pričujočnosti božji in ohraniti zbranost duha, naj lju- bijo molčanje. Vedno molčanje naj vlada v kuru, v zakristiji, v kapitlju, v obednici, v spalnicah, pa tudi na hodnikih in stopni- cah ...«

Molčanje, zbranost, poglobi- tev vase ... vse to je še kako le- pa čednost, ki je potreba tudi ali pa še bolj današnjemu človeku, saj se iz dneva v dan nenehno peha za gmojnimi dobrinami. Taki pač smo. S to sklepno mi- slijo pa seveda nikogar ne silimo v samostan, še najmanj dekleta. To pa po mnenju naše sogovor- nice sestre Avgušline ne pomeni, da ho ta red izumrl, kajti prihod- nost magdalenk se pri nas v Slo- veniji nakazuje v duhovni pove- zanosti deklet, ki delajo v cer- kvenih službah kot katehistinje, zakristanke ali gospodinje v raz- ličnih civilnih službah. Če pa bi katera hotela vendarle iti, naj se le oglasi pri priorici sestri Avgu- štini v Dokležovju. Upoštevati pa mora, da zdaj praviloma spreje- majo idealna dekleta, čeprav je red nastal, kot smo zapisali v uvodu, iz skupine žensk, ki so se prodajale

STEFAN SOBOČAN

Sateliti in telefoni

Prav je imel odranski župnik in pisatelj Lojze Kozar, ko mi je pred nekaj leti dejal, da so se tudi na vasi ljudje odtujili: prej so sosedje prihajali na obisk drug k drugemu, se pomenkovali ob ograji ... zdaj pa si telefonirajo. K tem pa naj dodam še svojo »pogurtavščino«: ne le da ni časa (?) za obiske, tudi drugih klasičnih vaških informacij ni več. Le kje se slišite vaškega bobnarja, saj imajo v čedalje več vseh kabljsko televizijo in interni program: obvestila (tudi: tega in tega dne bodo cepili kokoši, svinje ...), ponekod (kjer jim aparatu- re omogočajo) pa predvajajo maturantske plesne, včasih celo slabo posnete trde »porniče«. Bog jim odpusti grehe, saj ne vedo, kaj delajo!

V nasprotju z vsemi in pomurskimi tremi mesti, kjer že imajo kabljsko omrežje za omenjene »pro- grame« in programe, ki jih oddajajo zemeljski in

satelitski oddajniki, pa so za nekaj let v zaostanku v Lendavi, čeprav o tej novosti govorijo že nekaj let, tudi prijave so že zbirali ... se je, kot kaže, pre- maknilo šele sedaj. Sprejemno anteno in vse, kar sodi zraven, so že pritrdili na streho hotela Lipa, v naselju Našfe pa so tudi že položili zemeljske ka- ble. Brž ko bodo dobili soglasje pošte, bodo dela nadaljevali. Pa ne le v Lendavi, ampak (predvido- ma) tudi v sosednjih krajevnih skupnostih: Lakos, Dolga vas, Centiba, Gorice ... Lendavčani bodo za satelitsko televizijo plačali v tolarski protivred- nosti, 893 nemških mark, za druge kraje, ki bi se morebiti priključili, pa ta čas še ne vedo, koliko to- larsčkov bo treba poiskati v plitvih denarnicah. Bo pa podjetje Radinj kmalu poslalo ponudbo. Po- membno je, da je krajevna skupnost Lendava že izposlovala lokacijsko dokumentacijo tudi za te kraje.

Kraji ob vznožju znanih vinogradov pa bodo le- tos bogatejši še za okrog 300 telefonov. V Lendavi so za zdaj zbrali 27 prijav, v KS Gorice 65, KS Centiba 82 in v KS Dolina—Orešje 19 prijav. Poštejno podjetje je sporočilo, da bo posamezni- ka telefon stal 78.000 tolarjev. »Cifra« ni majhna, če pa jo delimo s tečajem marke, potem jim lahko marsikdo zavidaj, saj bo stal telefon veliko manj kot 2.000 mark. Marsikje so plačali dvakrat toliko. Upajmo, da pošteno podjetje ne bo snedlo besede — predračuna. Telefonija bo nekoliko cenejša, saj bodo nekatere naložbe pokrili z denarjem iz repu- bliškega sklada za demografsko ogrožena in ob- mejna naselja, nekaj denarja bo pricurlalo iz ob- činskega proračuna, saj je ta moralno dolžan po- magati, če se že niso izkazali občani, ki so bili pro- ti podaljšanju občinskega samoprispevka, v kate- rem so bile predvidene (enako kot v prejšnjem) tudi naložbe za zgraditev tako imenovanih primar- nih vodov. In kdaj bodo telefonirali? Optimisti pravijo, da že spomladi, pesimisti pa, da bo dobro, če v tem letu. Nič ne da, bodo vsaj privarčevali ne- kaj tisočakov, ki bi jih sicer porabili za telefonske utripe. S to ugotovitvijo pa vas seveda ne odvrta- čam od namere, da bi pridobili svoj telefon. Res pa je tudi, da je lepše srečanje iz oči v oči kot prek žice.

S. SOBOČAN

— Dragi sinek, zdi se mi, da je nekdo bolj potreben tvoje obutve kot ti sladkarij.

TEŠANOVCI

Z letošnjim februarjem se izteče krajevni samoprispe- vek v KS Tešanovci (Suhe- vrhu, Vučji Gomili in Teša- novcih). Zato imajo te dni zborbe občanov, na katerih razpravljajo o vsebini progra- mov novega samoprispevka. Referendum naj bi bil predvi- doma 2. februarja. S tako zbranimi sredstvi bi radi v Tešanovcih asfaltirali pločni- ke, uredili prizidek pri vaško- gasilskem domu in parkirni prostor pri kopalskišču ter popravili kanalizacijo. V Su- hem Vrhu in Vučji Gomili pa si želijo asfaltno preveko, telefonsko omrežje in nekatere komunalne objekte. G. G.

CVETLIČARNA MARIJE FERENČAK Trnje 58

zaposli
DELAVKO
CVETLIČARKO

Pogoji:
srednja izobrazba cvetličar- ske stroke z opravljenimi strokovnim izpitom, dve leti delovnih izkušenj. Lahko pa zaposlijo tudi pripravni- co.
Razpisni rok: 14 dni po o- javi.

Mladi imajo veliko načrtov

Mladinska organizacija iz Bogojine, ki se bo preimenovala v Društvo mladih občanov, ima tudi za letos veliko načrtov. Poleg že udomačenega Glasu mladih pevcev amaterjev, ki bo letos zadnjo ne- deljo v avgustu, bi radi organizirali še dve glasbeni prireditvi. Že ja- nuarja bi radi organizirali prireditev Mladi glas za učence OŠ Bogoji- na, zadnjo nedeljo marca pa še Prvi mali glas z nastoom pevcev iz osnovnih šol Pomurja. Poleg tega pa načrtujejo tudi druge aktivnosti. Tudi v prihodnje bo mlade iz Bogojine vodil Matjaž Cerovšek.

G. G.

Begunci odhajajo

Vojna na Hrvaškem se je potuhnila ali premirje še vedno velja. Prav zato begunci zapuščajo Slovenijo, tudi Pomurje in odhajajo domov.

V Ljutomeru so imeli 189 pribežnikov, ostalo jih je le še 46, na soboškem Rdečem križu so imeli prijavljenih 586 beguncev, odjavilo pa se jih je 320. Manj pa odhajajo iz radgonske in lendavske občine. V slednji, kjer imajo 173 prijavljenih, so odšli le trije, v Gornji Radgoni pa se ni odjavil še nihče, tako da jih imajo še 113 prijavljenih. Morda so nekateri že tudi odšli, pa se niso oglasili na Rdečem križu, da bi se odjavili, ti, ki ostajajo, pa so večinoma s krajev, kamor se ne morejo vračati, na primer iz Belega Manastirja, Petrinje, Novske in drugih krajev.

Na občinskih organizacijah Rdečega križa so jim le pomagali predvsem z delitvijo mednarodnih živilskih paketov, v soboški občini pa so za begunce konec lanskega leta zbrali tudi denar (Pomurska banka je nakazala 100 tisoč, prva osemletka 24 tisoč tolarjev in drugi) ter obutev in pletenine (darilo Borova in Rašice).

mh

Najlepši biser Slovenskih goric je Sv. Trojica!

Ko se vozite skozi Slov. gorice, zavijte v Lenartu »po stari cesti« v Gradišče. S prijaznostjo vas pričakuje GOSTILNA PRI TROJICI. Priporočam vam tople malice, domače narezke, jedi po naročilu in domača vina. Ob petkih in sobotah pa obiščite DISKOTEKO FLORIJA. Odprta je od 20. do 3. ure zjutraj.

Dom v Rakičanu

Potrebna so popravila

V Domu oskrbovancev v Rakičanu so imeli prve dni januarja varovancev, lansko mesečno povprečje pa je bilo 291, največ pa je bilo v oktobru, septembru in decembru. Samo 30 odstotkov varovancev je potrebovalo le osnovno oskrbo, drugi pa so bili delno ali v celoti negibni (povsem negibnih je bilo skoraj 40 odstotkov varovancev). In prav zaradi večjega števila varovancev, ki potrebujejo popolno nego in oskrbo, imajo premalo zaposlenih.

»Dela nas 92, vendar bi nas moralo biti vsaj sto. Potrebovali bi tudi vsaj še dva zdravstvena delavca,« je ugotavljala direktorica doma, Viola Bertalanč.

Zdravstveno oskrbo varovancev jim plačuje zdravstvena uprava, in če so imeli pred dvema letoma pripombe na njihovo nedelno plačevanje tega dela njihovih storitev, je bilo v lanskem letu plačevanje sprotno.

»Zdravstvo nam priznava tri cene, odvisno od zahtevnosti storitve, vendar pa zopet ugotavljamo, da so na slovenski ravni razlike v plačevanju, da se ne obnašamo vsi enako.«

V decembru so podražili varstvo v domu, na ceno, ki jo potrjuje soboški izvršni svet, pa so morali dolgo čakati. Z decembrskimi cenami so nekoliko dražji od domov v Mariboru.

»Res smo nekoliko dražji od Maribora, vendar le v decembru. V lanskem letu smo bili od primerjalnega doma cenejši v povprečju za 20 odstotkov.«

Lansko leto so morali precej vlagati v obnovo ali zamenjavo stare opreme. Kupili so pralni stroj, ki jih je po sedanjih cenah stal več kot milijon tolarjev, preuredili so pralnico in del kleti za sušilnico perila. V bolniškem delu pa so dodatno opremiti dve sobi. Izboljšati so morali tudi sistem ogrevanja tople vode. Letos pa bodo na stanovanjskem delu doma vgrajevali v sobe tuše, s čimer bodo zvišali bivalno raven varovancev.

Ne vedo pa, kako bo z večjimi obnovitvenimi deli, obnovo strehe in fasade, predvsem severnega dela. Ali bodo ustanoviteljice — pomurske občine — imele toliko denarja?

»Mi (op. slovenski socialni zavodi) smo predlagali, da bi se v republiki ob tem, da se ukinja zbiranje denarja za obnovo in gradnjo domov pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, našel drug način zbiranja denarja v ta namen. Lahko bi se oblikoval poseben sklad pri proračunu ali kako drugače. Ali bodo našo pripombo upoštevali, seveda ne vemo,« je povedala Viola Bertalanč.

MAJDA HORVAT

IME, KI VSE POVE!

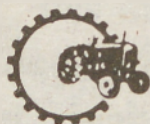
osebni avtomobili, tovornjaki in druga motorna vozila

- kleparska in ličarska obnova avtomobilov
- lakirno-sušilna komora z zapečenjem barv
- mešalnica barv po evropski tehnologiji
- proti korozijska zaščita

zanesljivost, garancija, kakovost

Bakovska 29/a, Murska Sobota, tel.: 21 884, 21 459

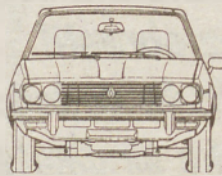
AGROSERVIS

MURSKA SOBOTA

Kroška c. 58, Tel.: 069/21-630, Telex: 35-219, Telefax: 21-322

SERVIS PROIZVODNJA TRGOVINA

GARANCIJSKI SERVISI VOZIL
ZASTAVA • RENAULT • CIMOS CITROEN • TAS VW • TAM

TRAKTORJEV IN STROJEV:
IMT, TORMPEDO, URSUS, ZETOR, TOMO VINKOVIC, ZMAJ
PRODAJA VOZIL:
RENAULT, TAS, VW, TAM, ZASTAVA

V tednu od 27. do vključno 31. januarja 1992 vam ponujamo *nakup rabljenih avtomobilov na obroke*. Vse informacije dobite pri Agroservisu po tel. št.: 21-630.

Opravljam kompletne servisne storitve na vaših traktorjih in kmetijskih strojih. Naše cene za storitve so sprejemljive. Storitve opravljamo tudi na domu. Pri oddaljenosti do 30 km pa stroj po potrebi prepeljemo na popravilo v naše delavnice. Ponudba velja do 29. februarja 1992.

Hitro se lahko znajdeš na drugem svetu...

In še res je to kar piše v naslovu. Le malo pomislimo, kaj se dogaja okoli nas, ko gremo v službo, po cesti...

Tretjega decembra, deset minut pred štirinajsto uro je močno zaropotalo na Cankarjevi cesti, tam pred domačijo znanih soboških Obalov. Tovornjaku se je odprla zadnja stranica in začela je na vso moč tolči navzdol po spodnjem delu vozila. In zgoraj je na praznem tovornjaku poskakoval voziček, tak, kot jih uporabljajo v blagovnicah ali skladiščih za ročen prevoz blaga za razvrščanje po policah. Kot razigran žrebiček, je skakljala naprava po vozilu in se hitro zatem bliškovito znašla na cesti. Srečo je imel šofer osebnega avtomobila, ki je peljal za tovornjakom. Primeren varnostna razdalja ga je rešila nevarnega srečanja z vozičkom. In šofer tovornjaka sploh ni opazil, da z njegovim vozilom nekaj ni v redu. Šele za njim vozeča vozila so ga s trobljenjem, kot se za takšne prilagoditve spodobijo, opozorila na do-

gajanje in to šele tam gori, kjer se zavije v Mladinsko ulico.

Voziček je umaknila s cestišča ženica, ki se je znašla v bližini. In tovornjak se je »rikverc« pri- peljal ponj.

In še nedolgo tega se je po isti cesti peljal nekdo z osebnim avtomobilom. Na strehi je imel naložene deske. In ker mnogi šofer-

Drobtinica

ji pozabijo, da vodi ta del »severne magistrale« skozi mesto, posušeno pritiskajo na plin. Tako je bilo tudi tokrat in iznenada so razmere na cesti zahtevale upočasnitev prometa. Zavore so zavile in deske so zletele nesrečniku pred nos...

In še bi lahko opisoval te nedolžne primere, ki pa bi se lahko sprevrgli na prehitro potovanje na drugi svet... Mnogi, premnogi se... In to predvsem zaradi malomarnosti, nepredvidnosti, neodgovornosti...

Franček Stefanec

KRAJEVNA SKUPNOST ČRENŠOVCI

Poskusiti ni greh

V Črenšovcih, Trnju in Žižkih, vaseh ene krajevn skupnosti, so v letih, ko so imeli krajevne samoprispevke, zelo napredovali. Zdaj pa že leto dni nimajo samoprispevka, zato je razvoj zastal. Te dni so imeli zbor občanov, kjer so tehtali razpoloženje ljudi, ki so menili, da bi bilo dobro, ko bi spet poskusili z razpisom referendumu za uvedbo samoprispevka. Medtem so že pripravili osnutek referendumskega programa, ki pa ga bodo še nekoliko »pilili«, da bi potem ob pravem času znova šli na glasovalna mesta.

Omenjene tri vasi so močno povezane, dasiravno so Črenšovci krajevno središče. Tam je tudi osnovna šola, ki pa še vedno nima telovadnice, čeprav je bila gradnja v občinskem referendumskega programu. Črenšovčani, Trnjanci in Žižkarji seveda še naprej upajo, da bodo prej ali slej telovadnico zgradili, v ta namen pa so pripravili tudi pomagati s svojo gnojno udeležbo.

Prav zaradi te odločitve, tudi spoznanja, bodo na bližnjem referendumu dajali glasove za skupen program, torej za sofinanciranje telovadnice. Poleg tega bodo v posameznih vaseh še odločali o gradnji drugih objektov. V Črenšovcih bi radi naredili asfaltno prevleko, uredili pločnik po ulici Juša Kramarja, potem javno razsvetljavo ob mrliški vežici in v novih zaselkih... V Trnju prav tako nameravajo asfaltirati nekaj cest, popraviti bi radi most čez Črnc, urediti ulično razsvetljavo in naredili prizidek k mrliški vežici. V Žižkih bi radi posodobili ceste, bolje kot doslej vzdrževali pokopališče in mrliško vežico in tako naprej. Osnutki programov so na mizi, zdaj pa je treba le še poskusiti z glasovanjem. Poskusiti pa ni greh. Ob dobrem programu in pripravljenosti ljudi pa glasovanje zagotovo uspe.

S. S.

LENDAVA—DOLGA VAS

Kje so tovornjaki?

Cesta od Dolge vasi do mejnega prehoda je (za silo) že razširjena, zdaj pa ni tovornjakov.

Poslanka družbenopolitičnega zbora skupščine Republike Slovenije Maria Pozsonec je v odprtem pismu republiškimi ministrstvom za promet in zveze, za zunanje zadeve, za notranje zadeve, za finance in celo samemu gospodu Lojzetu Peterletu med drugim zapisala, da cesto, ki pelje skozi Dolgo vas, »uporablja ne le vsa nekdanja Jugoslavija, ampak tudi pol Evrope. Dnevno vozi skozi Dolgo vas tudi po 300 težkih tovornjakov.« Napovedala je zaporo ceste za petek, 13. decembra 1991.

PETEK DOBER ZAČETEK

Očitno so se ministri bali, saj so dan prej prišli v Lendavo in obljubili načrt za postopno reševanje problema preobremenjenosti ceste. Rezultat ni izostal, o čemer smo se prepričali te dni na lastne oči: Odsek ceste od mejnega prehoda do mostu čez potok v Dolgi vasi so na obeh straneh razširili za več kot meter, na obeh začetkih oziroma koncih so postavili neke čudne prometne znake, ki pa so se jih tovornjaki, kot kaže, ustrašili, saj jih poslej ni od nikoder. No ja, tu in tam že pripelje kak, kar pa je kapljica v morje s tistim, kar je bilo še decembra. So se prometni tokovi preusmerili kam drugam, so našli spet običajne poti čez Hrvaško, so prepeljali ves tovor, kar so ga nameravali, in zdaj počivajo?

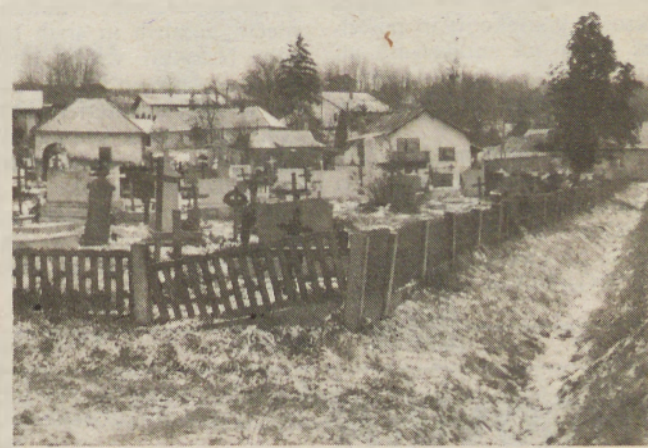
KAJ BO S KOLODVORSKO?

V lendavski krajevni skupnosti so hoteli, podobno kot Dolgovaščani, iztržiti nekaj malega na račun gostega prometa. Po tej ulici namreč pelje magistralna cesta, tod bi jo bilo treba razširiti in urediti pločnike. V krajevni skupnosti ni denarja, saj referendum o samoprispevku ni uspel. Če čez mednarodni mejni prehod ne bo več tako gostega prometa, kot je bil, ko so hoteli zapreti cesto, potem bodo ministri najbrž požrili obljubo o široki cesti od mejnega prehoda in dalje skozi Dolgo vas. Tudi lendavskega odseka potem najbrž ne bodo uredili tako kmalu. Skratka: ljudem, ki bi na račun tovornjakov nekaj pridobili (pravzaprav so že, ko so kasirali parkirnine), utegne biti celo žal, da so jih preganjali (jim poskušali prekrizati pot). Drugi pa smo veseli, saj se zdaj, ko ni »šleparjev«, lahko spet »normalno« vozimo.

NAŠ KRAJ BO LEPŠI

Pa še nekaj je, zaradi česar smo lahko »srečni«, da ni ne tovornjakarjev ne veliko drugih (avtomobilskih) potnikov: urejenost naših naselij. Četudi naselja ob mejnih prehodih niso vselej najbolj kritična (v notranjosti so še lepše »slike«), je pogled nanje v nebo vpijoč, ko vidiš neurejenost. Dolga vas žal ni izjema. Omenima naj le podirajočo se ograjo na pokopališču ob cesti. Prvi vtis, ko prestopiš mejo, je zelo pomemben in te ponavadi dolgo spremlja. Saj se še spominjate, kaj smo rekli za Madžarsko (neurejenost) in Avstrijo (čistoča). Torej: ne želimo si le širokih cest, turistov... ampak zavijamo rokave in naredimo svojo deželo lepo.

Š. SOBOČAN

Prestopili smo mejo in prišli v Dolgo vas. Med drugim nam je pogled zastal na tej sliki.

Krvodajalci v Dokležovju

Kot vsak četrtek, je tudi danes na Oddelku za transfuziologijo soboške bolnice v Rakičanu živahno, kajti spet pridejo krvodajalci. Tokrat bodo to krvodajalci iz Dokležovja. Ze vrsto let so dobro organizirani v okviru Krajevne organizacije Rdečega križa Dokležovja, ki jo vodi predsednica Vera Gjerek.

Po vrnitvi iz Rakičana bo v Dokležovju prisrčno družabno srečanje krvodajalcev, ki se že dolgo srečujejo enkrat letno. Ob tej priložnosti bodo danes podeljena priznanja tistim posameznikom, ki so v humanem dajanju krvi za sočloveka sodelovali več kot 15-krat. Tako bodo prejeli za 15-kratno prostovoljno darovanje krvi priznanja: Ivanka Gregor, Marija Zver, Tončka Brunec, Lizika Klemenčič, Ana Škraban, Marija Žizek, Elizabeta Marinič, Vera Gjerek (predsednica!), Drago Fras, Jože Antolin, Alojz Fras, Stefan Pintarič, Jože Lopet, Rajmond Žizek, Branko Gregor, Milan Gregorinčič in Branko Zver; za 20-kratno darovanje krvi prejmeta priznanje Vinko Gjerek in Alojz Gjerek; za 25-kratno prejme priznanje s plaketo Dominik Zver; za 35-kratno darovanje krvi prejme priznanje Marija Jerič, za 45-kratno pa Jože Gjerek. Posebno priznanje s plaketo pa prejmeta Stefan Žizek in Janez Miholič, ki sta za humane namene darovala svojo kri že 50-krat.

Filip Matko

Ugodni družinski nakupi!

Vseh vrst oblačil in perila za vso družino po izjemno ugodnih cenah. V zalogi tudi posteljnina, brisače in ostali tekstilni izdelki.

● **Obročno odplačilo na štiri obroke in brez obresti!**

● **In še dodatne ugodnosti za nakupe preko sindikata!**

TAMAŠ d.o.o. — trgovina s tekstilom
GORNJA BISTRICA 130 A
69232 ČRENŠOVCI, tel.: (069) 70-270

PRIMEX

GROUP

MEDNARODNA TRGOVINA, d.d., NOVA GORICA
65000 NOVA GORICA, VIPAVSKA CESTA 13, TELEFON:
065/22-412, 26-411, TELEKS: 38-103 PREX YU — TELEFAXS:
065/26-265 — P.P.6 — ŽIRO RAČUN: 52000-601-10404 PRI SDK
NOVA GORICA

PRIMEX se je na letošnjem sejmu Moda 92 od 13. do 16. januarja predstavil s priznanimi italijanskimi modernimi izdelovalci: MARYLIN, MORGANO, MAGREB, SABINA, LINEA VAL, SAMMA, OMSA in FEDORA.

Navedeni proizvajalci so bili zastopani z modo srednjega in zelo kakovostnega razreda, uporabno za vsak dan. Že spomladi bo možen nakup teh izdelkov v večjih prodajnih centrih širom po Sloveniji. Te izdelke, ki jih uvaža Primex, bodo prodajali tudi v zasebnih prodajalnah. Že konec meseca februarja pa boste italijanska modna oblačila lahko kupili v novem Shopping centru na mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba (tel. (065)32-917).

V modnih smernicah predstavljene pomladno-poletne konfekcije je opaziti predvsem mornarski stil (tudi pri otroški konfekciji) in pastelne barve na enobarvnih ali cvetličnih podlagah. Materiali so naravni: bombaž, lan, svila, viskoza...

Predstavljeni modeli ženske in moške trikotaje in konfekcije predstavljajo izdelovalce: MARYLIN (tudi moda za močnejše postave), MORGANO in MAGREB.

Otroško kolekcijo LINEA VAL in SABINA je bilo opaziti zaradi zanimivih kombinacij vzorcev, barv in struktur.

SABINA je predstavila pestro ponudbo pajcev, otroških kompletov in oblek, LINEA VAL pa otroške jopce.

Izdelovalec damskega perila SAMMA je predstavil kolekcijo spodnjega perila v kombinacijah spodnja majica in hlačke ali body. Predstavljeni so bili tudi bodyji, ki jih lahko nosimo kot vrh njo kombinacijo k večerni toaleti, jopičem... Vzorci so bili zelo dekorativni, v kombinaciji bogatih čipk, naborov, okrašeni z umetnimi kamni, v barvi pa je poleg bele prevladovala v Italiji letos zelo modna modra barva — imenovana avio.

Izdelovalec damskih nogavic OMSA se odlikuje po ubranih tonih svojih nogavic v rjavo-peščenih, vijolično-rdečih, modrih in sivih barvah. Nekateri vzorci imajo posebno vezavo, drugi svilen učinek, nekateri so kombinirani s čipko. Vse pa odlikuje velika prožnost in elastičnost. Izredno mehke pa so otroške bombažne žabice, ki jih OMSA izdeluje v roza, rdeči, beli, modri in zeleni barvi.

Primex je na sejmu Moda 92 v Ljubljani predstavil tudi vzorce metražnega blaga proizvajalca Fedora.

Prevladovali so bolj umirjeni peščen toni v pepita vzorcih, primernih za klasične moške obleke, ženska krila...

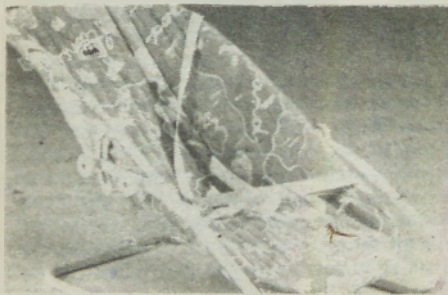
Za vse informacije lahko pokličete PRIMEX (oddelek tekstil): tel: (065) 26-411, 22-412.

TRGOVINA

DRAGE MAMICE, ZA VAŠE MALČKE IMAMO PESTRO PONUDBO!

Pri nas dobite vse za otroke, stare do 14 let.

Posebna ponudba iz programa CHICCO: stekleničke, dude, igrače in plenice. To še ni vse, v zalogi imamo otroške vozičke, stajice, hojice, previjalne mize in ležalnike. Če pa boste kupili izdelke iz programa termo, boste dobili 20% popust. Vedno boste prijazno postreženi.

Lendavska 19 a,
M. SOBOTA,
telefon: (069) 31-031

Trgovina na drobno
VERA HORVAT
ŽIŽKI 61 a,
telefon: 70-211

Pri nas imamo vedno blago s posebno ugodno ponudbo!

- Trenirke za odrasle in otroke
- Ženski, moški in otroški puloverji
- Žensko, moško in otroško perilo
- Vse za gospodinjstvo

Priporočamo vam: Oblačite in obuvajte se z nami!

- Čevlji za zimske športe
- Ženski zimski škornji

Alpina se zaveda, da otroci čevlje hitro ponosijo in je potrebno tovrstno obutev pogostejše kupovati. Da bo nakup lažji, smo znižali cene tovrstni obutvi do 30 %.

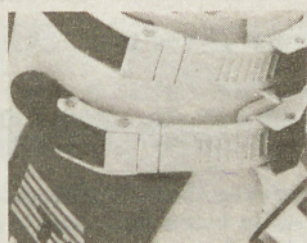

UGODNOSTI:

- Za nakupe v vrednosti nad 4.000 SLT plačilo v dveh obrokih

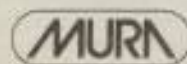
prodajalna obutve, **MURSKA SOBOTA**
(šoping, prvo nadstropje), tel.: (069) 22-239

Za moške in ženske s tisoč različnimi in najmanj eno skupno lastnostjo NOSIJO OBLAČILO IZ MURE!

Nova kolekcija pomlad-poletje '92
že v februarju na prodajnih mestih:
v trgovini Mura na Titovi 27 in
v trgovini poleg tovarne na Bijedičevi 2
v Murski Soboti

EUROPEAN FASHION DESIGN

TEKSTIL

pletilstvo

d. o. o.

69207 Prosenjakovci
Partosfalva

telefon: Prosenjakovci h.c. 069/44-005, 44-016
Službe v Ljubljani h.c. 061/219-079, 219-254
Konfekcija Križevci h.c. 069/54-002
Konfekcija Ormož h.c. 062/701-471

telefax: (069) 25-291

telegram: Pletilstvo Prosenjakovci

železniška postaja: Murska Soboti

tekoči račun: SDK 51900-601-16712

Priporočamo se cenjenim kupcem za nakup naših izdelkov!

— **ŠPORTNA OBLAČILA:** trenirke, razne majice, bluze in bluzone ter druga oblačila za šport in prosti čas

● Naše izdelke prodajajo v trgovinah v Murski Soboti ter širom po Pomurju in Sloveniji.

— **TEHNIČNI TEKSTILNI IZDELKI:** razne krpe in čistila za gospodinjstva, avtomobile, industrijo in druge potrebe, priporočamo vam tudi naš novi izdelek AGROFLIS za potrebe vrtnarstva in kmetijstva.

Butik

INKOM

MURSKA SOBOTA

Prežihova 7 a
(za starimi avtobusnimi garažami)
Tel.: (069) 23 652

Zelo pestra izbira damskega intimnega perila, maturantskih oblek in drugih ženskih oblačil.

— Kmalu v zalogi usnjena konfekcija!
Obiščite nas, prijazno boste sprejeti in postreženi!

Odprto od 8. do 19., ob sobotah od 8. do 13. ure.

TRGOVINA Claudia shop
KOČLJEVA ULICA 12 B, M. SOBOTA,
TELEFON: (069) 31-064

DIESEL

JEANS
FROM
DIESEL

In his routine
"GRAHAME GOING MY WAY"

12

Pestra izbira jeansa EMANUEL in drugega jeansa italijanskih izdelovalcev. Različne barve in modeli. Jope kolidž za hladne dni. Novo pri nas in v Murski Soboti — original jeans DIESEL in REPLEY!

DVOMLJIVI SODNI PROCESI

Predsednica mladine križarka?

Morilec obsojen

Lani januarja smo pripravili obsežnejšo reportažo iz Balagovca v Medžimurju. Poročali smo o krutem zločinu, saj je 25-letni Radovan Senčar ubil s sekuro svojo mater, dan pozneje pa še očeta. Mesec dni pred tem zločinom je poskušal pokončiti še svojo izvoljenko, ki so mu jo menda branili starši. Po zločinu se je nekaj časa zadrževal (spal) v hiši, kjer so bili mrtvi starši, na vprašanja sosedov, kje sta mati in oče, pa je odgovarjal, da sta odšla v Avstrijo. Ker pa se je vozil z avtomobilom roditeljev, kar se prej ni smel, so posumili v njegove govorice. Potem so za to zvedeli še policaji (pa tudi trupli so medtem našli), zato se je začela za osumljencem prava gonja. Tudi v pomurskih vaseh naj bi ga videli. Končno so ga prijeli in zaprli.

Od takrat je poteklo že skoraj leto dni. V tem obdobju smo se večkrat pozanimali, kaj se je medtem zgodilo, pa tudi smo pozneje poročali, da so govorice o Senčarjevem begu iz varaždinskih zaporov neresnične. Medtem se je na Hrvaškem začela vojna, ljudje so govorili, da so zapornike (in najbrž tudi njega) poslali v prve bojne črte... Ve pa se, kako se to konča. Zdaj pa smo zvedeli, da sin, ki je ubil svoje starše, le ni pod rušo, in da mu izrekli niso smrtne kazni, ampak 15 let zapor.

S. S.

Vroče pesti

V četrtek, 23. januarja, ob 21.45 je neznanec napadel v bližini pokopališča v Gornji Radgoni avtobusnega sprevodnika iz Maribora. Povzročil mu je hude telesne poškodbe, zato so ga odpeljali v bolnico. Ta čas še ni znano, ali je šlo za kak obračun, ali pa zaradi protipravne pridobitve tujega premoženja. Za storilcem poizvedujejo.

Silvestro N. iz Babinec pa je hudo poškodoval sin Jože. Zahteval naj bi 1.000 mark »posojila«, ker pa mu denarja ni hotela dati, se je znesel nadajo in povzročil tako hudo poškodbo, da je morala v soboško bolnišnico.

Daniel H. iz Černelavec je 20. januarja napadel v Murski Soboti Srežano K., ki stanuje v dijaškem domu. Med prerivanjem ji je smel z roke uro in jo oškodoval za 1.500 tolarjev. Potem ko so ga policaji prijeli, so ugotovili, da gre za malopridneža, ki ima na grbi več kaznivih dejanj, zato so uvedli ustrezen postopek.

Zasegli orožje

21. januarja so delavci oddelka policije v Rogoševcih zasegli Branku Š. iz Fikšincev pištolo ME-8 detektive in nastavek za izstreljevanje raket. Dan pozneje pa so bili v akciji ljutomerski policaji. Pri Ivanu K. v Kuršincih so naredili hišno preiskavo, ker so sumili, da ima orožje, ne pa tudi dovoljenja zanj. Med preiskavo so našli 5 nabojev ne pa tudi orožja. Do streliva je prišel med agresijo na Slovenijo.

Vlom v počitniško hišico

Med 18. in 21. januarjem je bilo vlomljeno v počitniško hišico Rudija G. s Tišine, ki jo ima na Rožičkem Vrhu. Neznanec je zlomil steklo na oknu kleti, se splazil v kuhinjo, se okrepčal, potem pa pobral nekatere uporabne predmete, nato pa izginil po isti poti. Skupna škoda znaša 9.000 tolarjev. Za storilcem pa še poizvedujejo.

Mamila v Murski Soboti

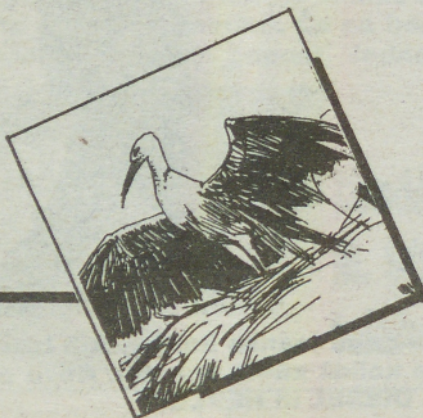
Te dni je mladoletnik, sicer pa učenec ene soboških srednjih šol (njegovega imena iz razumljivih razlogov ne navajamo), prinesel domov v škatico za vžigalice mamilo, posušeno indijsko konopje, ki ga je kupil od sošolca. Pozneje sta to skrivaj (v gramozni jami) s sošolcem pokadila. Zoper mladoletnika, ki je omogočil uživanje mamil, oziroma k temu napeljal drugega, bodo dali kazensko ovadbo.

Radenska

HOTEL ZVEZDA
MURSKA SOBOTA

ARSEN DEDIĆ IN VEČER ŠANSONOV

— v soboto, 1. 2. '92
ob 20. uri

Javni tožilec mariborskega okrožja Jože Pavličič je 2. oktobra 1946. leta vložil na okrožnem ljudskem sodišču v Mariboru obtožnico zoper štiri Filovčane, štiri Mlajtinčane, tri Krogčane, dva Bogojinčane in po enega Bakovčana, Tešanovčana, Lukačevčana, Domajinčana in Sobočana.

Sedem je bilo kmetov, dva študenta, trije navadni delavci in po en duhovnik, vajenec, kovač, natakar, cevlar, trgovec. Med obtoženimi je imel najstarejši 56. najmlajši pa 18 let.

NESMISLNA OBTOŽBA: STIK S KRIŽARJI

V obrazložitvi je zapisal, da so si prizadevali zrušiti ljudsko oblast in da so v tej zvezi agitirali za »belo gardo«, ki naj bi postopoma spet spravila na prestol kralja Petra. Obtoženi so bili seveda spoznani za krive in so dobili zaporne kazni od 6 do 10 let. Sojenje je bilo v Mariboru. Med obsojenimi je bila tudi Pepca Borovič iz Kroga, ki pa se je tedaj pisala Titan. V obtožnici je zapisano: Obtožena je bila maja 1946. leta na dveh sestankih s kurirji »kraljevskega komiteja«, kjer so ji na prvem sestanku rekli, da mora odstopiti kot sekretarka LMS in kjer so ji govorili o ciljih bele garde; nesla je sporočilo banditu Čajgerju v Bakovce o kurirjih Hegedušu in Senčarju, okoli 20. 5. 1946 pa nesla in predala vodji »bele garde« v Prekmurju vikarju Jeriću v Mursko Soboto pismo, ki ga je dobila od kurirjev »kraljevskega komiteja«.

Pepca Borovič je bila obsojena na 6 let zapor in izgubo državljanjskih pravic. Dejansko pa je »odsedela« 4 leta in 4 mesece, saj se je domov vrnila 3. januarja 1951. Vseh 40 let, ki so minila od takrat, je prepričana, da je žrtev montirane obtožnice oziroma da ni naredila nič takega, zaradi česar so ji vzeli prostost.

»Zdi se mi, da so me »vzeli na piko« zato, ker je moj brat pohegnil v Avstrijo in ker sem, čeprav sem bila mladinska sekretarka, hodila k maši. Tako naj bi kvarno vplivala na mladino. To, da bi nosila kaka križarska pisma, pa sploh ni res, še manj pa, da bi z njimi sodelovala. 20. avgusta 1946. leta sem pod oknom zaslišala glas: »Pepca, pridi ven!« Menda je bila ura dve ponoči. Ko sem se ozrla naokoli, sem videla množico vojakov in pripadnikov udbe. Upirali se je bilo nesmiselno. Začela se je hišna preiskava. Našli niso ničesar, vseeno sem morala z njimi. Tisti dan so pripravili še 14 drugih. Iz Kroga še Marijo in Antona Žitka.«

Pepca Borovič iz Kroga 4 leta »politična« jetnica — Šivala in betonirala cesto bratstva — Pomilostitev iz Titovega kabineta — V bunkerju se je prikazal mrlič

šala glas: »Pepca, pridi ven!« Menda je bila ura dve ponoči. Ko sem se ozrla naokoli, sem videla množico vojakov in pripadnikov udbe. Upirali se je bilo nesmiselno. Začela se je hišna preiskava. Našli niso ničesar, vseeno sem morala z njimi. Tisti dan so pripravili še 14 drugih. Iz Kroga še Marijo in Antona Žitka.«

ZASLIŠEVALCI SO JO STRLI

V Mariboru so bili ujetniki zaslišani. V »rednem« postopku ni priznala ničesar. V neki noči, ko pa so jo več ur obdelovali in ji z močno lučjo svetili v obraz, pa je, ne da bi se tega zavedla, podpisala list papirja. Sicer pa to sploh ni bilo tako pomembno, kajti, kot so ji govorili, zastoj je njeno govorjenje o nedolžnosti, to, kar hočemo, moraš priznati. Občutila je tudi udarce vojaškega »opasača« (pasu). Obdeloval jo je mlajši udbovec, ki se ni zmenil za starejšega oficirja, ko ga je opozarjal, da se ne dela tak, kajti dekle je mlado, prej ali slej bo mati.

»Moledovala sem, naj me ja pustijo, saj imam doma nagibnega očeta. Nič ni pomagalo in dobila sem omenjeno kazen. Sodišče se ni menilo tudi za menda 1.500 podpisnikov iz moje vasi, ki so trdili, da sem nedolžna. Ravnalo se je po drugih 30 podpisnikih, ki so trdili, da sem kriva, in so zahtevali najstrožjo kazen. Med temi je bila večina ljudi, ki so bili brez hrbtenice in so se prilizovali zdaj tej, zdaj drugi oblasti.«

SLOVENKE DELALE, SRBKINJE PLESALE

Pepca Borovič bo te dni praznovala 70. rojstni dan. Povedala nam je, da jo zaporniško življenje spremlja vseskozi in se neka ne more orestiti misli nanj. Iz mariborskih zaporov so jo — 24-letno deklo — prepeljali v zapore v Begunje, kjer je delala v šivalnici. Iz poznejšega zaporu v Brestanici pa je morala oktobra 1949. leta na »udarniško«: gradnjo avtoceste bratstva in prijateljstva Zagreb—Beograd, kjer je ostala do maja 1950. leta, ko se je znova vrnila v Brestanico.

teljstva Zagreb—Beograd, kjer je ostala do maja 1950. leta, ko se je znova vrnila v Brestanico.

»Na gradbišču (Kutina in okolica) sem delala z lopato, ko smo planirali občestna pobočja, vozila

Pepca Borovič iz Kroga — »politična« zapornica. Gorje pa je ni strlo, saj že 53 let prepeva v soboškem cerkvenem pevskem zboru in zboru upokojencev. Dobila je Gallusovo zlato značko. Za petje seveda, na moralno zadoščenje zaradi več kot 4 let zaporu pa še čaka.

Foto: S. S.

la sem leseno samokolnico z betonom, ko smo betonirali cesto. Že ob 5. uri smo bili v zboru. Seveda sem imela zaporniško tanko obleko, povrh pa me je upravnica še maltretirala: Slovenke smo delale, Srbkinje pa plesale, upravnica — Srbkinja — jih je štela. Ne preseneča, da je prišlo do spontane prekinitve dela, celo pred tovarnjak smo legli. Prišel je neki minister in pozneje so se razmere nekoliko spremenile.«

OSTRE BESEDE DIREKTORJU

Pepčina mama si je seveda močno prizadevala, da bi se hči čimprej vrnila domov. Zdi se, da je bilo odločilno /posredovanje Pepčine sestre iz reda usmiljenk, ki je kot bolničarka delala v Beogradu, saj se je ob pomoči nekega zdravnika prebila v kabinet predsednika Tita in pomagalo je: bila je pomiloščena in se je januarja 1951. vrnila domov, še isto leto (novembra) pa se je poročila.

»Želela sem si nazaj v Cvetlicevo tovarno, v kateri sem delala od 1936. do 1946. leta, iz katere pa so me odpustili že nekaj secev pred aretacijo. Bili so zelo »prepričljivi«, češ da je dela malo, da pa imamo doma kmetijo in bom lahko shajala. Prepričani sem, da bi ostala v tovarni, če bi prenehala hoditi v cerkev in postala članica partije. Svojega na zora nikoli nisem spremenila in to me je stalo, da sem se v Mariboru uspela znova zaposliti šele 1950. leta. Upokojila sem se 1975. leta, ko sem bila stara 55 let. V Mariboru sem bila nekaj časa v delavskem svetu in se zavzemala za delavce. Tudi za mlado delavko, ki so jo hoteli odpustiti, ker ji je vrata našel v torbi srajco. Potem sem prišla v konflikt z direktorjem Haklom, ki mi je očital, da hočem dim v cerkev, zagovarjam pa tace. Deklica je bila zelo mlada, več tednov je delala v nočni meniški, bila je dobra delavka, pregrešila se je prvič...«

PRIKAZEN V BUNKERJU

Pepca Borovič je pokončna ženska. Zdi se, da tudi malo kljubovalna, kar je tudi človeška lastnost, vendar pa jo zato včasih dobiš po grbi. Naj omenimo samo en »zgodetec«: ko je bila v zaporih v Begunjah, so jo dali za 4 dni v »bunker« — celico v oken, kjer so ji delale družni podgane, tla so bila vlažna. Nekaj časa je izgubila občutek za dan in nič ter dneve. Nekoč so se nenadoma odprla vrata in vstopil je Krogčan, ki je (1946. leta) med najbolj vnetimi 30-timi podpisniki peticije sodišču, naj jo obsodijo na najstrožjo kazen. Ve pa se, kaj je to: streljanje. Ta človek je bil tokrat štrav in krvav. Ko pa se ga je tla dotaknili in mu je pogledal v oči, je izginil in vrata so se zaprla. V pismu, ki ga je čez teden dobila od matere, je pisalo, da tega in tega dne ta mož umre. Datum smrti in obiska v bunkerju je bil isti. Celo ura.

Sploh si ne morem predstavljati, da bi Pepca Borovič stala patizirala s križarji. Zdi se, da jo pripravljajo in obsodijo predvsem zato, ker je njen brat pobegnil v Avstrijo. Revček je 1948. leta znova ilegalno prešel mejo, da bi se, preden bi odšel v Ameriko, poslovil od staršev. To pa je bila zanj usodna, saj so ga na moriški kapelskem pokopališču; za njim ne ve nihče.

STEFAN SOBOČAN

PROMETNE NESREČE

Nenadoma čez cesto

Na lokalni cesti v Zenkovcih se je 23. januarja hudo poškodoval otrok Primož H. iz Zenkovec. Ta je nenadoma stekel čez cesto in nanj je naletel osebni avto, s katerim se je z neprimerno hitrostjo pripeljal Miran K. iz Lemerja. Se sreča, da poškodba ni preveč huda, vsaj prve ugotovitve kažejo tako, kljub temu pa so mladega poškodovanca pripeljali v bolnico.

Voznik je umrl

V sredo, 22. januarja, ob 19.20 se je zgodila na regionalni cesti v Hraščju—Moti huda prometna nesreča. Jože S. iz Radencev je vozil tovorni avto in na zasneženem in poledenem vozišču ga je zaneslo na desno bankino, kjer je trčil v betonski prepust, nakar se je vozilo zasukalo za 180 stopinj ter se nato po nasipu prevrnilo na levi bok. Voznik je padel skozi odprto okno na avtomobilskih vratih in se tako hudo poškodoval, da je na kraju samem umrl. Škoda na vozilu pa znaša 100.000 tolarjev.

Neprimerna hitrost

Na magistralni cesti v Dolnjem Lakošu se je 20. januarja ob 14.00 zgodila prometna nesreča zaradi vinjenosti in neprimerne hitrosti voznika osebnega avta Stefana Zanjka iz Gaberja. Vozilo je začelo zanašati, zapeljalo je v desni občestni jarek, kjer je trčilo v propust in se prevrnilo. Voznika, ki se je hudo poškodoval, so prepeljali v bolnico v Mursko Sobotu.

Avto se je prevrnil

V ponedeljek, 20. januarja, se je Anton Košar peljal z osebnim avtom po Pruijski cesti. Vozil naj bi z neprimerno hitrostjo, zato je vozilo zaneslo na travnik, kjer se je prevrnilo. Voznik se je poškodoval in so ga prepeljali v bolnico, za popravilo avta pa bo treba seči globlje v žep.

Trčila v drevo

21. januarja ob 19.00 je Majda Korošak iz Murske Sobotu vozila osebni avto alfa romeo iz smeri Lipovci proti Murski Soboti. Med vožnjo skozi Rakičan je vozilo v blagem levem ovinku zaneslo. Vzrok: neprimerna vožnja in spolzka cesta. Čelno je trčila v drevo ob cesti. Na vozilu je škoda za 100.000 tolarjev, voznica in njen sin pa sta se k sreči poškodovala le lažje.

POROKE

MATIČNI URADI SO MURSKA SOBOTA — Stefan Korpić, strojnik iz Markovec, in Milena Varga, likaika iz Markovec, Viljem Luk, avtomehanik iz Lipovec, in Renata Mesarič, čistilka iz Lipovec, Jožef Gjerek, mizar iz Filovci, in Tadeja Vogrin, šivilja iz Bratovec. ČESTITAMO

PRIHODNJIČ NA TEM MESTU:

SOJENJE V KINODVORANI

Vestnik informira in nagraduje

Zaokrožite številko predmeta, ki je po vašem mnenju na sliki režite kupon in ga prilepite na dopisnico (ne razglednico!) pošljite na naslov: Vestnik, 69000 Murska Sobotu, Titova 29/I. Rešitev pričakujemo do 7. februarja 1992, ko bomo v uredništvu izžrebali nagrado, vredno okrog 10.000 tolarjev. V tem (tedenskem) žrebanju enakopravno sodelujejo vsi bralci Vestnika (tisti, ki ga kupujete v kioskih in tisti, ki ga imate naročenega). Čim več kuponov boste poslali, tem več bo možnosti za nagrado. V sklepnem žrebanju, ki bo na koncu se rije žrebanj za manjše nagrade, pa bomo izžrebali (verjetno na večji javni prireditvi) osebni avto Renault 5 Campus, vendar bomo pri tem upoštevali le poslane kupone rednih naročnikov, kar bomo ob žrebanju preverili v naši računalniško vodeni evidenci. V veliko Vestnikom družino (in potegovanje za nagrade) vabimo nove naročnike. Vestnik lahko naročite z naročilnico, ki jo občasno objavljamo v časopisih, lahko ga naročite pri svojem pismonoši ali pa na naši upravi v Murski Soboti, Titova 29/I (nad gostiščem Central). Sodelujte v naši igri, lahko dobite avto.

V petek smo v uredništvu izžrebali kupon številka 7. Žreb je na grado — masivno okroglo mizo za jedilnico — dodelil Silvestri Sarikan iz Gornje Radgone, Kocljeva 7. Ob predložitvi ustreznega razpisnega dokumenta dobi nagrado v našem naročniškem oddelku. Rešitev: na kuponu številka 7 je bil na sliki akumulator.

Kaj je na sliki?

Kupon št. 9

1. Stikalo avt. ventilatorja
2. Stikalo trifaznega elektromotorja
3. Stikalo na vrtniku

Pošilja _____ iz _____
Ulica _____ št. _____
pošta _____

Radijski in televizijski spored od 31. januarja do 6. februarja

PETEK

SOBOTA

NEDELJA

PONEDELJEK

TOREK

SREDA

ČETRTEK

MURSKI VAL

MURSKI VAL

MURSKI VAL

MURSKI VAL

MURSKI VAL

MURSKI VAL

MURSKI VAL

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.15 Vreme, ceste. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 NSTSNMV. 10.00 Poročila. 10.30 Konec tedenske prireditve. 11.30 Kabaret. 12.00 Poročila. 12.30 Novica dneva. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 17.00 21. 232. 18.00 Narodnozabavna glasba po željah. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.15 Vreme, ceste. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 Predstavljamo vam. 10.00 Poročila. 10.30 Potepajte se z nami. 11.00 Sobotni gost. 12.00 Poročila. 12.30 Novica. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 16.45 Mali oglasi. 18.00 Najlepše želje s čestitkami in pozdravi. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

8.00 Dobro nedeljsko jutro vam želimo. 8.30 Horoskop. 9.00 Komentar tedna. 9.15 Mišel in čas. 9.30 Srečanje na MV. 10.30 Nedeljska kuhinja. 12.00 Spored v madžarščini. 13.00 Pannonki odmevi. 13.30 Minute za kmetovalce. 14.00 Poročila. 14.10 Najlepše želje s čestitkami in pozdravi. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

TV SLOVENIJA 1

8.40 Živžav. 9.25 Superbabica, angl. nanizanka. 9.50 Pevsko srečanje. 10.25 Komu gori pod nogami. 11.25 Obzorja duha. 12.00 Garfield in prijatelji. 12.30 Ansambel Jožeta Burmaka. 13.40 Plava laguna, ameriški film. 15.30 Edouard in njegove hčere, franc. nadaljevanka. 16.30 Tv-dnevnik 1. 16.40 Mrs. Delafield hoče k Mary, ameriški film. 18.25 Risanka. 19.00 Zrcalo tedna. 19.15 Slovenski foto. 19.30 Tv-dnevnik 2. 20.05 Zdravo. 21.10 Dravno nadzorstvo, serija. 22.00 Tv-dnevnik 3. 22.30 Sova: Ko se vname star panj, angl. nanizanka. Trenerka moške ekipe.

Drugi program
9.25 Grindelwald: Slalom (ž), prenos. 16.45 Sova, ponovitev. 18.05 SP v akrobatskem smučanju. 18.55 Hello, Albertville! 19.30 Tv-dnevnik HTV. 20.05 Potovanja, angl. serija. 20.55 Nem malar, tv-drama. 22.05 Retrospektiva slovenske opere: Zlatorog. 23.35 Yutel.

HTV 1

8.30 Poročila. 9.00 Svetovna gledališča. 10.00 Otroški program. 11.00 Aldo Ciccolini igra Beethovna. 12.00 Poročila. 12.05 Kmetijska oddaja. 13.00 Tisk, odmevi. 14.00 Mikser M. 14.30 Show Rudija Carella. 16.00 Poročila, regionalni studiji. 16.35 Leteči medvedki, risanka. 17.05 Dobro je delati dobro. 17.30 Usoda. 18.00 Poročila. 18.10 Dnevnik očenaša, dramska serija. 19.30 Dnevnik. 20.05 Vi in vaš video. 20.35 Hrvatske Atene. Dubrovnik. 21.05 Ekran brez okvirja. 22.15 Dnevnik. 22.40 Kronika festivala hrvatskega filma. 23.00 Slika na sliko. 23.55 Poročila.

TV AVSTRIJA 1

9.00 Čas v sliki. 9.05 Policjska inspekcija. 9.30 Anglesčina. 10.00 Francoščina. 10.30 Ruščina. 11.00 Grotica Torday. 12.25 Risanka. 12.30 Halo Avstrija. 13.00 Čas v sliki. 13.10 Mi. 13.35 Amphitryon, veseloigra. 15.15 Burleske. 15.30 Otroški spored. 15.35 Bremenski mestni spored. 16.00 Spored po željah. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Otroški magazin. 18.00 Čas v sliki. 18.05 Sport. 18.30 MacGyver. 19.30 Čas v sliki. 20.00 Sport. 20.15 Kdor reče A. 22.05 Zlata dekleta. 22.30 Smrt v zimski, film. 0.05 Čas v sliki. 0.10 Maršal Wyatt Earp, film. 1.40 Čas v sliki.

TV MADŽARSKA

6.15 Dobro jutro, Madžarska! 8.35 Za otroke in ne le za otroke. 11.00 Tv-magister. 12.30 Panorama. 13.30 Za otroke. 14.30 Videospoti. 15.00 Fundacija. 16.05 Tenis. 18.00 Za otroke. 18.25 Nova moda. 19.00 Jolly Joker, nemška serija. 20.00 Dnevnik. 20.35 Rugline, ameriški film. 21.15 Sabljanje. 23.55 Moravagine, serija. 0.45 Dnevnik. II. program. 7.00 Sončni tv. 10.05 Prizma. 10.30 Ne le zelenjava. 11.00 Risanka. 11.25 Glasbena akademija. 11.55 Za otroke. 14.10 Iskanije poti za mladino. 14.35 Čudovite živali. 15.00 Avtomagazin. 15.25 Edina Zemlja, serija. 16.10 Anglesčina. 16.40 Mladi zvezdniki. 17.35 Za otroke. 18.10 Telesport. 19.00 Dempsey in Makepeace, kriminalni. 19.55 Hollywoodski razgovori. 20.45 Silvia Bach show. 21.30 Spot Light. 22.00 Večerni saldo. 22.25 Parabola. 22.55 Čas obni nazaj, amer. tv-film.

SAT 3

9.00 Čas v sliki. 9.05 Videotekst. 13.00 Čas v sliki. 13.10 Tednik. 13.45 Pred 25 leti. 14.00 Literarni klub. 15.15 Posebež Datterich. 17.05 Gradbeništvo besnilo in požiranje pokraj. 17.30 Heinz Rühmann bere pravljice. 17.35 Super babica. 18.00 V vinu je življenje: o vinu in kulturi. 18.30 Dnevnik. 18.50 Sport. 19.00 Danes. 19.10 Stalno omizje. 20.15 Springsmaus theater: novi skeči, pesmi... 21.15 Znanost v navzkrižnem zaslišanju. 22.15 Čudovita arhitektura. 23.10 Muzej kriminala.

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.15 Vreme, ceste. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 Zgodilo se je. 10.00 Poročila. 10.30 Sport. 12.00 Poročila. BBC. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 17.00 Sport. 18.00 S kriščakom, cekron pa z marelom. 18.30 Poročila. BBC. 18.30 Iz naše preteklosti. 19.00 Konec sporeda.

TV SLOVENIJA 1

9.00 Zimski počitniški program: Muro in ljubzen, Zlati dež. 11.00 Moj otrok že ne, ameriški film. 12.40 Karkoli drugega bi bilo pohlepno, angl. nadaljevanka. 15.15 Gore in ljudje. 16.30 Tv-dnevnik. 16.50 Rudovedna Taček. 17.40 Obzorja duha. 18.15 Boj za obstanek. 18.40 Risanka. 19.30 Tv-dnevnik 2. 20.05 Da, predesednik, angl. nanizanka. 20.40 Made in Slovenija. 21.25 Maščevanje je grenko, tv-zgodba. 22.15 Tv-dnevnik 3. 22.45 Sova: Trenerka moške ekipe, angl. nadaljevanka. Zvezde staze, amer. nanizanka.

Drugi program
18.30 Športni dogodek. 19.00 Videošop. 19.30 Tv-dnevnik. Koper. 20.05 Po sledeh napredka. 21.05 Druga godba. 21.30 Mostovi. 22.00 Sedma staza, športna oddaja. 22.20 Ciklus filmov A. Hitchcocka: Ključ M za umor, ameriški film.

HTV 1

8.30 Poročila. 9.00 Svetovna gledališča. 10.00 Poročila. 10.05 Solški program. 11.05 Otroški program. 11.35 Taksli, humor. 12.00 Poročila. 12.05 Do zadnjega penja, serijski film. 13.00 Tisk, odmevi. 14.00 Poročila. 14.10 Prezrli ste, pogledite. 16.00 Poročila, regionalni studiji. 16.35 Kristjani, tuja serija. 17.25 Gremo dalje. 18.00 Poročila. 18.35 Santa Barbara, serijski film. 19.30 Dnevnik. 20.05 Svet sporta. 20.50 Hrvatska v svetu. 21.45 Dnevnik. 22.10 V. Lisinski: Porin, opera. 22.40 Kronika festivala hrvatskega filma. 23.00 Slika na sliko. 23.55 Poročila.

TV AVSTRIJA 1

10.30 Konzul Strohthof, film. 12.00 Iz parlamenta. 13.00 Čas v sliki. 13.10 Trenja. 13.35 Akcija Noctova harka. 14.05 Waltonovi. 14.50 Kraljestvo narave. 15.00 Jaz in ti. 15.05 Risanka. 15.30 Am dam des. 15.55 Otroški servis. 16.55 Telesk. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Spored po željah. 18.05 Mi. 18.30 MacGyver. 19.30 Čas v sliki. 20.00 Sport. 20.15 Sport v ponedeljek. 21.15 Pogledi s strani. 21.25 Miami Vice: Morilec. 22.10 Hamlet, film. 23.45 Mozartovo življenje. 0.15 Čas v sliki.

TV MADŽARSKA

5.45 Dobro jutro, Madžarska. 8.35 Hisa luk. 9.05 Muhasti letni časi, magazin. 16.00 Popoldanski saldo. 16.10 Rezerviran čas. 16.35 Mozartova potovanja: München. 17.20 Wilhelm Tell, nadaljevanka. 17.45 Katoliška kronika. 18.00 Svet denarja. 18.10 Ekološke novice. 18.40 Videospoti. 19.00 Igra. 19.15 Za otroke. 20.00 Dnevnik. 20.35 Ne vračaj se nikdar, nadaljevanka. 21.35 Jonova knjiga. 22.25 Moj teden. 22.45 Maša za Rossinija. II. program. 15.00 Prenos iz Parlamenta. 17.15 Naš ekran, v hrvaškem in srbskem jeziku. 17.40 Za otroke. 18.00 Dnevnik. 18.15 Pop rock. 18.40 Telefonska igra. 19.00 Najbolj vesela baraka, madžarska nadaljevanka. 20.00 Telesport. 21.00 Studio '92. 22.00 Večerni saldo. 22.25 Pred koncem dneva. 22.45 Blanche in noč, kanadski film.

SAT 3

9.00 Čas v sliki. 9.05 Videotekst. 13.00 Opoldanski magazin. 13.45 Tujina. 14.15 Simfonijska številka 4 v e-molu Johanna Brahmsa. 15.00 Romantizirane operne scene in arije. 15.50 Stalno omizje. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Ostržek. 18.00 Slike iz Avstrije. 19.00 Danes. 19.20 3-sat studio. 19.30 Naravnost, aktualna tema. 20.00 Vsi smučajo. 20.45 Panoptikum. 21.45 Kulturni dnevnik. 21.55 Sport. 22.00 Čas v sliki. 22.25 Sanj mi mogoče prepovedati — Melodije Gunterja Schwenna. 0.05 Deset pred deseto. 0.30 Napoved.

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.15 Izbirsko pesem tedna. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.15 Vreme, ceste. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 M-shop vam predstavlja. 9.30 Melodie vam predstavlja. 10.00 Poročila. 10.30 Tema dneva. 12.00 Poročila. BBC. 12.30 Novica dneva. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 17.00 Srebrne nit. 18.00 Najlepše želje s čestitkami in pozdravi. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

TV SLOVENIJA 1

9.00 Zimski počitniški program: Muro in dva bahača, Zlati dež. 11.00 Divje in lepe, francoski film. 12.30 Euroritem. 12.50 Sedma staza. 13.10 Da ne bi bolelo. 13.25 Anglesčina v poslovnih stikih. 14.05 Ključ M za umor, ameriški film. 15.50 Mostovi. 16.30 Tv-dnevnik. 1. 16.50 Pravilica. 17.05 Alf. 18.05 Svet poroča. 18.45 Risanka. 19.00 Žarišče. 19.30 Tv-dnevnik 2. 20.05 Louisiana, amer. nadaljevanka. 21.10 Osmi dan. 22.05 Tv-dnevnik 3. 22.40 Svet fotografije. 23.15 Sova: V območju somraka, amer. nanizanka. Drobne stvari, amer. nadaljevanka.

Drugi program
16.20 Sova, ponovitev. 18.00 Studio Koper. 19.00 Orion. 19.30 Tv-dnevnik. Sarajevo. 20.05 Nixon, angl. serija. 20.55 Omizje. 22.55 Alternativni program: Under 25. 23.25 Yutel.

HTV 1

8.30 Poročila. 9.00 Svetovna gledališča. 10.00 Poročila. 10.05 Solški program. 11.05 Otroški program. 11.35 Pujsovi dosjeji, angl. nanizanka. 12.00 Poročila. 12.05 Do zadnjega penja, humor. 13.00 Tisk, odmevi. 14.00 Poročila. 14.10 Prezrli ste, pogledite. 16.00 Poročila, regionalni studiji. 16.35 Malavizija. 17.20 Gremo dalje. 18.00 Poročila. 18.35 Santa Barbara, serijski film. 19.30 Dnevnik. 20.05 Spekter. 21.05 Glasbena oddaja. 21.40. Obnova Hrvatske. 22.15 Dnevnik. 22.40 Kronika festivala hrvatskega filma.

TV AVSTRIJA 1

10.15 Les. 10.30 Columbo. 12.00 Risanka. 12.05 Sport v ponedeljek, ponovitev. 13.00 Čas v sliki. 13.10 Mi. 13.35 Sužnja Isaura. 14.00 Waltonovi. 14.45 Jutrišnji mojstri. 15.00 Otroški program. 15.05 Oddaja z miško. 15.30 Am dam des. 16.05 Otroci iz zabavišča. 16.30 Mini klub. 16.55 Telesk. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Spored po željah. 18.00 Čas v sliki. 18.05 Mi. 18.30 MacGyver. 19.30 Čas v sliki. 20.00 Sport. 20.15 Univerzum: Igre življenja. 21.07 Pogledi s strani. 21.15 Kratki dnevi svobode, film. 22.50 Marusa No Onna, japonska akcijska komedija. 0.50 Čas v sliki.

TV MADŽARSKA

5.45 Dobro jutro, Madžarska! 8.35 Anglesčina. 9.00 Igrani film. 16.00 Popoldanski saldo. 16.10 Liszt: Sonata v h-molu. 16.50 Arhitektura na razpotoju, serija. 17.30 Wilhelm Tell, nadaljevanka. 18.00 Svet denarja. 18.10 Filmski magazin. 19.00 Videospoti. 19.15 Za otroke. 20.00 Dnevnik. 20.35 Velika skrivnost. 5. del. 21.45 Igre Metropolis. 22.25 Notranja politika. II. program. 10.00 Prenos iz Parlamenta, vmes ob 13.00 Beethovenov koncert. 16.15 Naša obzorja, v slovaščini. 16.40 Od pet do šest, magazin. 17.30 Za otroke. 18.00 Dnevnik. 18.15 Tele - sport. 18.38 Telefonska igra. 19.00 Moja mala, ameriški tv-film. 20.55 Glasba. 21.10 Kriminalna kronika. 22.00 Večerni saldo. 22.25 Pred koncem dneva. 22.45 Naš denar, kakšen bo nov drobiz? 23.35 Mini festival v Vigadu.

SAT 3

9.00 Čas v sliki. 9.05 Videotekst. 13.00 Opoldanski magazin. 13.45 Naravnost, ponovitev oddaje. 14.45 Melodije iz Italije. 15.25 Rockpop. 16.10 Rominej pop šov. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 X-Large's X-Charts. 18.00 Slike iz Nemčije. 19.00 Danes. 19.20 3-sat studio. 19.30 Kino. 20.40 Jabolko je odpadlo. 21.45 Kulturni dnevnik. 21.51 Sport. 22.00 Čas v sliki. 22.30 Klub 2. nato Deset pred deseto.

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.15 Vreme, ceste. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 Glasbene uganke. 10.00 Poročila. 10.30 Iščemo za vas (zavrite telefonsko številčnico in povejte nam, kaj vas žuli). 12.00 Poročila. BBC. 12.30 Novica dneva. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 16.45 Mali oglasi. 17.30 Poslušamo vas. 18.00 Narodnozabavna glasba. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

TV SLOVENIJA 1

9.00 Zimski počitniški program: Muro v živalskem vrtu, Zlati dež. 11.00 Vesela dvajseta leta s Stanom in Oliom, ameriške burleske. 12.35 Louisiana, amer. nadaljevanka. 14.30 Zgodbe iz školjke. 15.30 Potovanja, angl. serija. 16.30 Tv-dnevnik 1. 16.50 Klub Klobuk. 18.40 Risanka. 19.00 Žarišče. 19.30 Tv-dnevnik 2. 20.05 Nevihitno poletje, francoski film. 21.40 Mali koncert. 22.00 Tv-dnevnik 3. 22.30 Sova: Krila, amer. nanizanka. Drobne stvari, amer. nadaljevanka. Glasba

HTV 1

8.30 Poročila. 9.00 Svetovna gledališča. 10.00 Poročila. 10.05 Solški program. 11.05 Tiskovna konferenca vlade Republike Hrvaške. 12.00 Poročila. 12.05 Od Alice v neznano, serijski film. 13.00 Tisk, odmevi. 14.00 Poročila. 14.10 Prezrli ste, pogledite. 16.00 Poročila, regionalni studiji. 16.35 Starihhrvaško kiparstvo. 17.20 Gremo dalje. 18.00 Poročila. 18.05 Družinske teme. 18.35 Santa Barbara, serijski film. 19.30 Dnevnik. 20.05 V velikem planu. 21.35 Resna glasba. 22.35 Dnevnik. 23.00

TV AVSTRIJA 1

9.00 Čas v sliki. 9.05 Policjska inspekcija. 9.30 Francoščina. 10.00 Poklicne informacije. 10.15 Slike in glasba. 10.30 Kratki dnevi svobode, ponovitev filma. 12.05 Risanka. 12.10 Reportaže iz tujine. 13.00 Mi. 13.35 Sužnja Isaura. 14.00 Waltonovi. 14.45 Zgodovina steklastarja. 15.00 Otroški spored. 15.05 Otroški program. 15.30 Lutke. 15.55 Otroški prometni klub. 16.05 Moja zamisel. 16.30 Mini klub. 16.55 Telesk. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Spored po željah. 18.00 Čas v sliki. 18.05 Mi. 18.30 MacGyver. 19.30 Čas v sliki. 20.00 Sport. 20.15 Drombuschi: Pot nazaj. 21.55 Pogledi s strani. 22.05 Evropski policaji: Shanghai Lily. 23.00 Alma Mater (Nemčija 1969). 0.30 Magnum.

TV MADŽARSKA

5.45 Dobro jutro, Madžarska! 8.35 Za otroke. 9.35 Velika skrivnost, pon. 10.35 Za upoko-jence. 16.00 Popoldanski saldo. 16.10 Otiroci rocka. 16.50 Fragmenti. 17.30 Wilhelm Tell, serija. 18.00 Svet denarja. 18.10 Koledar 1992. 19.00 Igra. 19.15 Za otroke. 20.00 Dnevnik. 20.35 Ne vračaj se nikdar, 2. del serije. 21.35 Isaac Stern v Budimpešti. 22.35 Evropski magazin. II. program. 15.45 Unser Bildschirm, nemški magazin. 16.10 Nogomet na angleški način. 16.30 Od pet do šest, magazin. 17.30 Za otroke. 18.00 Dnevnik. 18.15 Telesport. 18.38 Telefonska igra. 19.00 Z dušo in telesom, nemška serija. 20.00 Regionalni program. 21.00 Debatni večer. 22.00 Večerni saldo, pregled dogodkov dneva. 22.25 Pred koncem dneva. 22.45 Cavaraggio, film o burnem življenju Michelangela.

SAT 3

9.00 Čas v sliki. 9.05 Videotekst. 13.00 Opoldanski magazin. 13.45 Kino. 14.15 Veseli godci. 15.25 Tisoč taktov koramne. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.10 Ostržek. 18.00 Slike iz Švice. 19.00 Danes. 19.20 3-sat studio. 19.30 HITEC, znanstven oddaja. 20.00 Vedno ni potreben kaviar, nadaljevanka. 21.00 Z grozljivkami proti zlobi otrok. 21.45 Kulturni dnevnik. 21.51 Sport. 22.00 Čas v sliki. 22.30 Deset pred deseto. 0.20 Napovednik.

5.40 Prebujajte se z nami.
5.50 Vreme, ceste. 6.30 Horoskop. 6.45 Pesem tedna. 7.00 Druga jutranja kronika. 7.40 Zvočno pismo iz Zagreba. 8.00 Poročila. 8.10 Danes na MV. 8.15 Mali oglasi. 9.00 Poročila. 9.15 Sedem veličastnih. 10.00 Poročila. 10.30 Tema dneva. 12.00 Poročila. BBC. 12.30 Novica dneva. 13.00 Slovo. 16.00 Pozdrav popoldnevu. 16.25 Obvestila. 16.30 Poročila. 17.00 To sem jaz. 18.00 Najlepše želje s čestitkami in pozdravi. 18.30 Poročila. BBC. 19.00 Konec sporeda.

TV SLOVENIJA 1

0.00 Zimski počitniški program: Pakli nimajo pojma, Zlati dež. 11.00 O zgodovini stripa. 14.30 Športna sredi, ponovitev. 16.30 Tv-dnevnik. 1. 16.50 Superbabica, angl. nanizanka. 17.15 Živžav. 18.05 Izbiralec oddaja. 18.40 Risanka. 19.00 Žarišče. 19.30 Tv-dnevnik 2. 20.05 Razrednik, amer. nanizanka. 20.35 Tvarite. 21.35 Tednik. 22.30 Tv-dnevnik 3. 23.10 Sova: Drobne stvari, amer. nadaljevanka. Cellini, ital. nadaljevanka.

Drugi program
15.20 Sova, ponovitev. 17.40 Euroritem. 18.00 Studio Koper. 19.00 Videolestevica. 19.30 Tv-dnevnik. RAI. 20.05 Gospodarska oddaja. 20.35 Umetniški večer: Vohun, angl. film. 22.35 John le Carred, angl. dokum.

HTV 1

8.30 Poročila. 9.00 Svetovna gledališča. 10.00 Poročila. 10.05 Solški program. 11.05 Otroški program. 11.35 Pujsovi dosjeji, angl. nanizanka. 12.00 Poročila. 12.05 Od Alice v neznano, serijski film. 13.00 Tisk, odmevi. 14.00 Poročila. 14.10 Prezrli ste, pogledite. 16.00 Poročila, regionalni studiji. 16.35 Mikser M. 17.20 Gremo dalje. 18.00 Poročila. 18.05 Znanost in mi. 18.35 Santa Barbara, serijski film. 19.30 Dnevnik. 20.05 3-2-1, kviz. 21.00 Spekter. 22.05 Dnevnik. 23.00 Slika na sliko.

TV AVSTRIJA 1

9.00 Čas v sliki. 9.05 Policjska inspekcija. 9.30 Dežela in ljudje. 10.00 Življenje v srednjem veku. 10.15 Zima v mestu. 10.30 Argumenti. 11.45 Črna na belem. 12.15 Klub za starejše. 13.00 Čas v sliki. 13.10 Mi. 13.35 Sužnja Isaura. 14.00 Waltonovi. 14.55 Park kakaadu. 15.00 Otroški spored. 15.05 Čudovito potovanje v notranost človeškega telesa. 15.30 Am dam des. 15.55 Otroški filmi. 16.05 Moja zamisel. 16.30 Uspešnice in napotki. 16.55 Telesk. 17.00 Mini Čas v sliki. 17.00 Spored po željah. 18.05 Mi. 18.30 Sedaj ali nikoli. 19.30 Čas v sliki. 20.00 Sport. 20.15 Sou miks. 21.20 Pogledi s strani. 21.30 Morski razbojnik, film. 23.10 Divja kri, melodrama. 0.30 Čas v sliki.

TV MADŽARSKA

5.45 Dobro jutro, Madžarska! 8.35 Lajna, zabavna glasba. 9.05 Walt Disney vam predstavlja, pon. 16.00 Popoldanski saldo. 16.10 Rezerviran čas. 17.00 Paleta, parki. 17.30 Wilhelm Tell, nadaljevanka. 18.00 Svet denarja. 18.10 Za menedžerje. 19.00 Videospoti. 19.15 Za otroke. 20.00 Dnevnik. 20.35 Sosedje. 125. del. 21.15 Friderikusz show. 22.40 Aktualno. 23.00 Svet videa. II. program. 16.05 Ecranul nostru, magazin v romunščini. 16.30 Od pet do šest, magazin. 17.30 Za otroke. 18.00 Dnevnik. 18.15 Telesport. 18.38 Telefonska igra. 19.00 Z dušo in telesom, nemška serija. 20.00 Regionalni program. 21.00 Debatni večer. 22.00 Večerni saldo, pregled dogodkov dneva. 22.25 Pred koncem dneva. 22.45 Filmski klub tv-2. Senička, slovaški film.

NOVO V RADENCIH TRAKTORJI **URSUS**

31. januarja, 1., 2., 8. in 9. februarja v Radencih pri lovskega domu PREDSTAVLJAMO IN PRODAJAMO TRAKTORJE URSUS. Vsaka dokončna pogodba ali vplačilo vam zagotavlja 5 % popust. Prav tako bomo sprejemali naročila za rezervne dele, popravila in servise.

● Priporočamo se za obisk!
Interavis, d.o.o., Radenci, Cankarjeva 7,
informacije po telefonu: (069) 65-142.

LIBERALNO-DEMOKRATSKA STRANKA

OBIŠČITE NAS VSAK PETEK od 17 do 19 ure

V LENDAVI, KIDRIČEVA 1

OBČINSKI ODBOR LENDAVA

DEKOR

Za nedoločen čas zaposlimo

2 KV KAMNOSEKA

Če ne bo ustreznih kandidatov, bomo zaposlili tudi keramičarja ali zidarja.
Prednost imajo mlajši.
Prošnje pošljite na gornji naslov do 10. februarja 1992

podjetje finalnih del
v gradbeništvu, p.o.

69000 Murska Sobota
Kopališka ulica
telefon: 069/31-600
fax: 069/21-509

Kino

SPORED FILMOV V KINU PARK,
V M. SOBOTO od 31. 1. do 6. 2. 1992
PETEK, 31. jan., ob 17. uri amer. akcijski film AMERIŠKI NINDJA, 4. del. Režiser: CEDRIC SUNDSTROM, igralca: MICHAEL DUDIKOFF, DAVID BRADLEY
PETEK, 31. jan., ob 19. uri italijanski triler film SEKSI MUNDIAL 90. V glavni vlogi CICCIO LINA IN MOANA
SOBOTA, 1. feb., ob 17. uri amer. akcijski film AMERIŠKI NINDJA, 4. del
SOBOTA, 1. feb., ob 19. uri amer. vojni film MEMPHIS BELL
NEDELJA, 2. feb., ob 17. uri amer. akcijski film AMERIŠKI NINDJA, 4. del
NEDELJA, 2. feb., ob 19. uri ital. triler film SEKSI MUNDIAL 90
TOREK, 4. feb., ob 17. in 19. uri amer. komedija GOLA PIŠTOLA
SREDA, 5. feb., ob 17. uri amer. komedija GOLA PIŠTOLA
SREDA, 5. feb., ob 19. uri amer. akcijsko avanturistični film HIGHLANDER, 2. del
ČETRTEK, 6. feb., ob 17. in 19. uri amer. akc. avant. film HIGHLANDER, 2. del

RAZNO

ŠTEDILNIK, kombinirani, električni, plin, telefonski aparat in črno-beli televizor Grundig ugodno prodam. Gederovska 14, Černelavci, 25-160, M-924
BARVNI TV GORENJE ugodno prodam. Lepša, Sercejevo naselje 4, 24-106, M-926
TV SPREJEMNIK, črno-beli, radio, termoakumulacijsko peč, štedilnik (plin + električni), dva fotelja, klubsko mizico in kotno klop, prodam. Veselje, Grajska 9, M. Sobota, M-927
OPEK MODUL, 3.500 kosov, prodam. Lemerje 40, 45-324, M-932
TRAJNOGOREČO PEČ prodam, 41-555, M-938
ELEKTRIČNI ŠTEDILNIK, Austria Email, nov, z 3 ploščami, ugodno prodam. Lukačevci 3 a, M-944
NA RELACIJI KUZMA-CANKOVA se je izgubila zadnja stranica tovarnjaka. Poštenega najditelja čaka lepa nagrada. Franc Štuhec, 87-303, M-3509

BOROVE PLOHE, 5 cm, in deske ter barvni TV na daljinsko upravljanje prodam. Sebeborci 131, M-947
HRAMONIKO, klavirsko, Hohner, nemško, 72-basno, prodam. Mitja Krajnc, Rihtarovi 23, Radenci, M-3113
BELO VINO, traminec, rizling, šipon, prodam, 61-496 in 3112
STARO LESENO PREŠO, dele za zastavo 101, alternator, prednjo šipo, zaganjalnik, hladilnik in drugo prodam. Hozjan, Okoslavci 22, M-985
RAZZAGAN HRASTOV LES, 3 m³, 5 in 8 cm, prodam. Žižki 73, M-959
BILJARD, igralni aparat AMI in barvno televizijo prodam, 48-082, Sebeborci, M-966
TERMOAKUMULACIJSKO PEČ, 3,5 kW, prodam, 48-481, M-967
TELEVIZOR, barvni, Gorenje, prodam. Poznanovci 21, 51-169, M-969
PRALNI STROJ OBODIN prodam, 72-043, M-971
SMUČI, 160 cm, z vezmi, smučarske čevlje 42, obleko št. 38 in nove drsalke št. 44, prodam, 26-434, M-972
MRLIŠKI VOZ, vprežni, prodam, 70-331, M-975
GOSTINSKI LOKAL IN IGRALNI APARAT prodam. V našem dam prostore za mirno obrt — trgovina ali podobno, 68-186, M-978
TERMOAKUMULACIJSKO PEČ, 2,5 kW, malo rabljeno, prodam za 15.000 SLT. Možnost plačila na obroke. Janko Robert, Motyarjevci 63, M-984
PLETILNI STROJ EMPISAL, na kartici, z vsemi dodatki, prodam, 26-085, M-989
PEČ MAGMA 10, na trda goriva, prodam. Skakovci 40, M-996
BAS OJAČEVALEC ACOUSTIC in bas kitara Fender Precision, prodam, 51-102, M-998
300 kg FIŽOLA, črešnjevca, prodam. Informacije v soboto in nedeljo, Kot 28, g. EP

ISČEM DEKLE KOT FOTOMODEL: LAHKO TUDI KOT ZAČETNICA. Ponudbe pod: TV Produkcija, C. Proletarskih Brigad 75, 62000 Maribor.

MOTORNA VOZILA

GOLF, letnik 1979, prodam, 57-193, M-9343
ZASTAVO SKALA 55, rdeče barve, širok branik, star 2,5 leta, prodam, 70-454, M-997
GOLF GL, letnik 1981, odličen, prodam, 25-323, M-988
CITROEN GS 1.3, prodam za 1.200 DEM, 25-397, M-986
KOMBI 750, neregistriran, prodam, 82-089, M-3510
FIAT 126, 10/1988, registriran, prodam, 76-814, M-976
GOLF, DIZEL, letnik 1984, ohranjen, rumene barve, 96.000 km, prodam, (061) 191-386, M-991

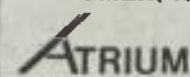
Mednarodna firma išče zastopnike (akviziterje) za prodajo v svetu visoko priznanega izdelka. Ponujamo popolno uvajanje in nadpovprečen zaslužek v tuji valuti. Tel.: (062) 37-902.

Beltinci, Ravenska 27, tel.: 42-151

● ponovno leviš ● velika izbira daril

PROIZVODNJA-STORITVE-TRGOVINA
LJUTOMER, tel.: (069) 82-455

SALON POHIŠTVA KROG,
tel.: (069) 32-455

PO UGODNIH CENAH SI LAHKO PRISKRBITE KAKOVOSTNE PRIKLJUČKE ZA OBDELAVO ZEMLJE:
— KULTIVATOR Z JEZI
— OGRODJA S PRIKLJUČKI ZA OSIPAVANJE, OKOPAVANJE IN IZKOP KROMPIRJA
— TRAVNIŠKE BRANE
DOBAVA TAKOJ.
VSI PRIKLJUČKI SO ZA VSE VRSTE TRAKTORJEV.

FORD D, športno urejen, letnik 1978, Zastavo 101, letnik 1983, rezervne dele za Zastavo 101, Peugeot 304 v celoti ali po delih in ATX 50, star 2 leti, prodam. Mačkovi 23, 51-258, M-925
JUGO KORAL 45, letnik 1988, prodam, 31-154, M-990
ŠKODA 105 L, letnik 1979/80, levi blatnik in prednji del rahlo karamboliran, registriran do novembra 1992, prodam za 900 DEM. Melinci 118 b, M-992
GOLF DIZEL, letnik 1984, prodam, 41-641, M-993
GOLF JGL, letnik 1981, in ZASTAVO 750 LE po ugodni ceni prodam, 26-275, M-994
SIMCO HORIZON, letnik 1979, prodam, 24-208, M-995
HROŠČ VW 1200, odlično ohranjen, malo prevoženih kilometrov, naprodaj, 55-088, M-946
GOLF, letnik 1980, registriran do decembra, prodam, 46-371, M-939
RENAULT 4 TL, po delih, motor brezhiben, prodam. Razkrižje 7, 89-171, M-940
ZASTAVO 101, letnik 1976, prodam, 54-090, zvečer, M-941
WARTBURG KARAVAN, dobro ohranjen, cena po dogovoru, prodam, 70-714, M-942
VISO OLTICI, novo, prodam, 55-088, M-946
ZASTAVO 101, letnik 1983, karambolirano, registrirano do decembra, prodam. Milan Zrim, Dolič 115, M-948
TOVORNJAK 1313 prodam, 47-152, M-950
GOLF JX, dizel, letnik 1986, prodam, 21-487, M-344
ZASTAVO 101, letnik 1984, dobro ohranjeno, ugodno prodam. Branko Kezele, Centiba 466, Lendava, 75-857 od 8. do 16. ure, M-510
OPEL, DIANO IN FIAT 750 na obroke prodam, 87-223, M-3502
MERCEDES 123, l. 1979, in ZASTAVO 640 AD, 4,5 t, prodam, 81-375, M-3508
ZASTAVO 126 P, letnik 1977, obnovljeno, škodo 120 LS, letnik 1985, obe registrirani, in avtoprikolico, domače izdelave, vse ugodno prodam. Ravenska 53, Odranci, M-954
LADO 1200, neregistrirano, letnik 1976, prodam, 42-069, M-962
BT 50 S prodam. Sovec, Lendavska 4, M. Sobota, M-963
ZASTAVO 101, letnik 1986, neregistrirano s tehničnim pregledom, prodam za 3.000 DEM (protivrednost). Milan Kolmanič, Rožički Vrh 84, M-968
OPEL ASCONO B 1600 S avtomatik, letnik 1977, prodam, 48-552, M-970

KMETIJSKA MEHANIZACIJA

TRAKTOR DEUTZ RX 75 in motor deske 300 D, prodam, 42-888, M-988
TRAKTOR IMT 539, star 3 mesece, prodam. Jože Horvat, Gaberje, Lendava, M-1000
TRAKTOR ZETOR 72-11 in traktorško škroplilnico 200 l, prodam, 45-339, M-1001
SAMONAKLADALNO PRIKOLICO SIP SP-19 IN OBRAČALNO sip p 220 za seno prodam. Zerkna 19, M-933
DVOBRADZNI PLUG IMT, 1400 ni, skoraj nov, prodam. Jožef uš, Vučja vas 37, Križevci pri Ljutomeru, 87-251, M-937
STROJ ZA POBIRANJE SLADKORNE PESE z 413, prodam. Jožef Košnik, Stročja vas 31 b, M-3503
KROŽNE BRANE, tudi neuporabljene, kupim. Jure Biškup, Babinci 45, Ljutomer, M-3506
PRIKOLICO ZA PREVOZ ŽIVIH vrtnih Iskra 950 W, za vse vrste sadnih drevo, do 0,33 ter škodo, sportno, prodam. Marjan Čarli, Iljaševci 28, Križevci pri Ljutomeru, M-3507
SAMONAKLADALNO PRIKOLICO PIONIR 20, novo nerabljeno, neje prodam, (062) 731-229, M-960
VPREŽNO ŽITNO SEJALNICO avstrijske izdelave predelano na traktorski priklop, prodam in kupim za čiščenje zrnja Bint. Murska Krog, 26-122, M-961
TRAKTOR 577 IMT prodam ali najam za traktor 565, prednji pogon, Gederovci 19, 46-419, M-965
ENOSNI PRIKLOP ZA IMT avtomobilsko prikolico, kosilnico, Lombardini, še vozno, in prage golf, letnik 1980, prodam. Kuzma Cankova 69, M-980
TRAKTOR ZETOR 724S, 450 delovnih ur, prodam. Vidonci 116, M-981

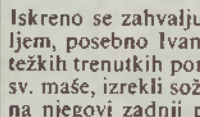
Skrb, delo in trpljenje, tvoje je bilo življenje, bolečine si prežal, zdaj boš v grobu mirno spal.

ZAHVALA

Po težki in hudi bolezni nas je v 83. letu starosti zapustil naš dragi mož, oče, tast, dedek, pradedek in brat

Rudolf Špur

drevesničar
iz Krapja 59

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem, posebno Ivanu in Mariji Kelenc, ter vsem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali, darovali vence, cvetje in darovali naše maše, izrekli sožalje in ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti. Hvala g. kaplanu za pogrebni obred, govornici za poslovične besede, upokojskemu zboru za odpete žalostinke in za odigrano Tišino. Zahvaljujemo se tudi zdravstvenemu osebju iz Ljutomeru.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Globoko žalujoči: VSI, KI SMO GA IMELI RADI

KAMNOSEŠTVO

ŠTEFANA BUNDERLE
GRAD 64, tel.: 53-157

● Izdelujemo, prodajamo in vgrajujemo:

nagrobnike, okenske police, stopnice, tlake in opremo za točilne mize

CENE KONKURENČNE!

VESTNIK

VESTNIK — Izdaja Podjetje za informiranje Murska Sobota

Irma Benko (direktorica in glavna urednica), Janez Votek (odgovorni urednik), Ludvik Kovač (namestnik odgovornega urednika), Renata Bakan-Ficko, Bernarda Balazic-Pecsek, Jani Dominko, Jože Graj, Majda Horvat, Milan Jerše, Feri Maučec, Štefan Smej, Štefan Sobocan, Andre Gönter (tehnični urednik), Nataša Juhnov (fotografinja), Nevenka Emri (lektorica).

Naslov uredništva in uprave: Murska Sobota, Titova 29, Telefoni: novinarji in odgovorni urednik 21-383, 21-064 in 25-019, glavna urednica in direktorica 22-403, računovodstvo in tajništvo 21-383 in 21-064, GPS (trženje) 22-403, telefaks 22-419. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za IV. trimesečje 1991 je 350,00 SLT, za podjetja 700,00 SLT, za naročnike v tujini 70 DEM letno.

Tekoči račun pri SDK Murska Sobota: 51900-603-30005. Devizni računi pri A-banki Ljubljana: 50100-620-00112-5049512.

Tisk: GZP Mariborski tisk, Maribor. Vestnik je oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

srčna srečanja
ISČEM FANTA, starega 28 let, s službo, avtom, nekoliko holika, iz Murske Sobote. Pridruženje na upravo lista pod 14. NUAR. M-955

KOVAŠTVO
ANDREJ MUŠIČ
LOKA NA ULICAH 17
61234 MENGES
TEL.: (061) 730-619

MILADA UPOKOJENKA, trgovka, z zelo dobrim praktičnim in teoretičnim znanjem v stroki, želi dodatno zaposlitev, najraje v trgovski stroki. ☎ 46-143, M-934.

NATAKARICA ALI DEKLE, če si trenutno nezaposlena in te veseli delo v stroki, te čaka lepa zaposlitev. Hrana in stanovanje v hiši, drugo po dogovoru. ☎ 53-004.

DELAVCA V KAMNOSEŠKI STROKI zaposlim. OD po dogovoru. ☎ 53-157, M-875.

STORITVE

SERVIS PEČI za centralno kurjavo, TVT, rezervni deli, popravila drugih peči na trda kuriva. Branko Meško, ☎ 42-508, Ravenska 74, Beltinci, M-958.

NESNICE, MLADE JARČICE, PASME HISEX, rjave, opravljeni vsa potrebna cepljenja, prodajamo po zelo ugodni ceni. Vsak, ki kupi 10 jarčic, dobi eno zastoj. Naročila sprejemamo in dajemo vse informacije. Gostilna Tibija Horvata, Nemčevci, ☎ 24-193, Dragice, Bukau, Grad, ☎ 53-086, ah Gostilna, Železn, Beznovci, ☎ 49-025, M-pp.

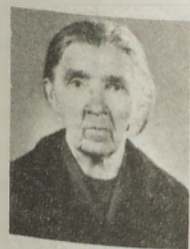
NESNICE, MLADE JARČICE, PASME HISEX, rjave, opravljeni vsa potrebna cepljenja, prodajamo po zelo ugodni ceni. Vsak, ki kupi 10 jarčic, dobi eno zastoj. Naročila sprejemamo in dajemo vse informacije. Gostilna Anice Benec, Bakovci, ☎ 43-070, M-pp.

MLADO KRAVO, brejo, v petem mesecu, prodam. Praviček, Vogričevci 42, Ljutomer, M-3404.

MALE PLJSKE prodam. Ivan Hoheger, Tišina 41, M-974.

Ko ostanete sami, ko ne veste, kdo naj vam pomaga, pokličite Podjetje Komunala — Pogrebništvo Murska Sobota tel. 21-484.

Zadestuje telefonski klic, vse drugo v zvezi s pokojnikom opravimo sami. Uvedli smo neprekinjeno dežurstvo tudi ponoči in ob praznikih.

Tilika Krajnc

iz Iljaševca

Zahvaljujem se vsem, ki so mi stali ob strani v teh težkih trenutkih, vsem, ki so darovali cvetje, izrazili sožalje, darovali v dobre namene. Zahvala g. župniku, pevcem, govorniku za poslovične besede in vsem, ki so jo spremljali na njeni zadnji poti.

Žalujoci: brat Miljan v imenu vsega sorodstva

Zakaj si moral nam umreti, ko pa s teboj je bilo tako lepo živeti, odkar utihnil je tvoj glas, žalost in bolečina domujeta pri nas.

ZAHVALA

V 47. letu starosti nas je zapustil dragi mož, sin in brat

Jože Geder

s Cankove 29 h

Iskreno se zahvaljujemo sosedom, sorodnikom, prijateljem in sodelavcem. Posebna hvala kolektivu in sodelavcem KZ Panonka, podjetju Mura, 411. brigadi, g. župniku, pevcem, godbi na pihala, govornikom za poslovične besede ter vsem, ki ste darovali cvetje in vence ter ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji prerani poti.

Žalujoci: žena Vika, mati, brat Drago in Drago z družino iz Skakovec

Sprva nas obup je stresel, češ kdo naj prenese to, pa smo morali prenesti, ne sprašujte nas, kako.

ZAHVALA

Nepričakovano in mnogo prezgodaj nas je 21. januarja 1992 v 65. letu starosti zapustil naš dragi mož, oče, tast in dedek

Štefan Tratnjek

iz Gaberja

Globooko pretreseni in neotolajljivi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, botrini, sosedom, prijateljem, znancem in sodelavcem, ki so nam v teh bolečih dneh takoj priskočili na pomoč, nas tolažili in lajšali gorje, darovali cvetje in za svete maše, izrekli pisna in ustna sožalja in ga v tako velikem številu pospremili na njegovi mnogoprerani zadnji poti.

Posebna hvala g. kaplanu Janezu za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, govornikom za ganljive besede, KS Gaberje, Društvu upokojencev, podjetjem SGP Gradbenik, Gidos, Komunala Varstrov, KZ Lendava, TZO Hotiza in SO Lendava.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Žalujoci: žena Terezija, sin Štefan z ženo Klaro, hčerka Marija z možem Milanom ter vnuka Milanka in Gorazd

Sporočamo žalostno vest, da je umrl naš dolgoletni športni sodelavec

Jože Geder

s Cankove 29 c

Jože, hvala ti za vse, ohranili te bomo v trajnem spominu.

NK CANKOVA

Umrl je naš dolgoletni sodelavec

Ernest Breskoč

voznik avtobusa

Priljubljenega, vestnega in prizadevnega delavca bomo ohranili v trajnem spominu.

Kolektiv Avtobusnega prometa Murska Sobota

Teško je izgubiti človeka, ki ga ljubiš. Še težje ga je izgubiti za vedno, a najtežje je, naučiti se živeti brez njega.

ZAHVALA

V 84. letu starosti nas je za vedno zapustila naša draga mama, babica, prababica in tašča

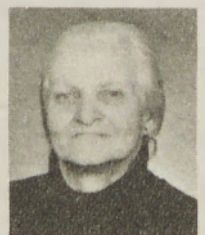
Tereziya Bencak

iz Murske Sobotne

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, posebno Horvatovim, znancem ter vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti, darovali vence in cvetje in za maše ter nam izrekli sožalje. Posebna zahvala za ves trud pri zdravljenju g. dr. Koroscu ter osebju internega oddelka. Iskrena hvala g. župniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke in govorniku KS g. Bagariju. Vsem še enkrat — iskrena hvala!

M. Sobota, 16. 1. 1992

Žalujoci vsi, ki so jo imeli radi

Srce je dalo vse, kar je imelo, nobene hilke zase ni poželo, spomini nate še živijo, in solze naše zdaj tvoj grob rosijo.

ZAHVALA

14. januarja nas je v 77. letu starosti tiho in mirno zapustila naša najdražja mama, babica in tašča

Pavla Pintarič

iz Murskih Petrovc

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo dobrim sosedom, vsem sorodnikom, znancem in prijateljem, kolektivu DO Agro-merkur iz Murske Sobotne, vsem, ki ste nam v težkih trenutkih kakorkoli pomagali, nam izrekli sožalje, darovali vence, šopke in za bolnišnico ter jo pospremili na zadnji poti. Posebna zahvala g. kaplanu za lep pogrebni obred, pevcem za lepo petje, gasilskemu društvu ter krajevni skupnosti in govorniku za besede slovesa.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Žalujoci: hčerke z družinami in drugo sorodstvo

ZAHVALA

V 49. letu nas je tragično zapustil naš dragi mož, oče, tast in dedek

Štefan Bernjak

iz Gaberja

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste nam v težkih trenutkih pomagali, vsem, ki ste nam izrekli sožalje, darovali vence, šopke in za svete maše ter ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti. Posebna hvala g. duhovniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, gasilcem in govornikom. Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Žalujoci vsi njegovi

Prazen ostal je naš dom, ker ti si za vedno zaspal, toda dokler bomo živeli, boš v naših srcih ostal.

V SPOMIN

8. februarja mineva leto žalosti, odkar nas je zapustil naš dragi

Jože Antolin

iz Odranec

Iskrena hvala vsem, ki se ga spominjate, se ustavljate ob njegovem preranem grobu, mu prinašate cvetje in prižigate sveče. Iskrena hvala.

Vsi njegovi

V SPOMIN

Mineva žalostno leto, odkar si sredi prebujajočega se jutra zatisnila oči, naša draga

Sidika Gerlec

roj. Gergjek

upokojena gostilničarka iz Murske Sobotne

Hvala vsem, ki se je radi spominjate in stojite ob njenem grobu.

Vsi tvoji najdražji

ZAHVALA

Po kratkotrajni in hudi bolezni nas je v 55. letu starosti zapustil dragi mož, oče, dedek in brat

Štefan Gašpar

s Tišine

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali in nam izrekli sožalje, darovali vence, šopke in za svete maše ter ga pospremili na njegovi zadnji poti. Posebna hvala g. kaplanu za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, gasilcem, govorniku za poslovične besede ter pogrebni zavodu Banfi.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

Žalujoci vsi njegovi

Teško je izgubiti človeka, ki ga ljubiš. Še težje se je naučiti živeti brez njega.

V SPOMIN

2. februarja so minili 3 meseci, odkar smo izgubili našega dragega strica

Viljema Potočnjeka

iz Maribora

Bil si nam življenje. Žalostnim in osamljenim nam je ostal le spomin na tvoje dobro srce in pridne roke.

Žalujoci Potočnikovi iz Dolnjih Slaveč

ZAHVALA

Po dolgoletni bolezni nas je v 63. letu starosti zapustila naša draga žena, mama in babica

Katarina Karakatič

roj. Berki

iz Lendave

Z žalostjo v srcih se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, prijateljem in znancem, ki ste nam v najtežjih trenutkih pomagali, sočustvovali z nami in jo v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti, ji darovali vence in cvetje, v dobrodelne namene, nam pa izrekli sožalje. Posebna zahvala je namenjena dr. Štivanu, osebju dializnega in internega oddelka bolnice v Rakičanu ter osebju Doma oskrbovancev Rakičan. Iskrena hvala tudi vsem sodelavcem Našte, prav tako pa tudi g. duhovniku za pogrebni obred.

Žalujoci: mož Karel, sinova Tabor in Drago z družinama, Vlado z družino in Beba s sinom

Prezidij je dobil v objavo naslednji epigram (besedno puščico), ki po mnenju avtorja opisuje sobosko politično stvarnost:

»Nekdaj bil je krščanski demokrat, zdaj komunistom postal je advokat!«

Iz epigrama smo naredili anagram. Kdo je izdajalski krščanski demokrat, ki zdaj brani in zagovarja komuniste, boste izvedeli, če prav premešate črke v vprašanju: I. ODŽEJA MOC, G.?

Če vprašate Prezidij, ali ima Sobota boljše možnosti, da dobi železniško povezavo z Madžarsko prek Martinja oziroma Hodoša, kakor Lendava prek Dolge vasi, potem vam mora odgovoriti v smislu radija Evertan takole:

Naceloma da. Toda potem bo morala mestna oblast podpreti tako imenovani židovski blok in ponovno zgraditi sinagogo.

Torej ima večje možnosti Lendava, ker se ima sinagoga. Znano je namreč, da so mednarodne posojilodajalske ustanove v židovskih rokah. Židje pa pomnijo, kdo jim je podiral svestišča.

Sobočanom poklanja židovska skupnost v tolažbo naslednji židovski dovtip:

Žid teče po peronu mimo vlaka in kličje:

Rubinstein, Rubinstein!
Iz nekega kupeja nekdo pomoli glavo. Oni s perona mu z vso močjo pritisne zaušnico in pobeje.

Vsi se na vse kripilje smejejo, tudi tisti, ki je dobil zaušnico. »Poslušaj,« mu pravi sopotnik, »mi se smejimo tebi, komu pa se smejiš ti?«

»Ljudje, saj se vam niti ne svita, da jaz sploh nisem Rubinstein!«

Neimenovani pisec krščansko-komunističnega epigrama je v Prezidiju te rubrike prebuda pesniško kri. Tole je njegova prva pesmica, ki bo prišla v zbirko slavnih poezij z naslovom Premurska muza pred prestolom:

Nekdaj župana tajnica bila je Cica.

Mar zdaj, ko Gerenčerja ni, Postala je občinska gospodarica?

Če bi bil rajni tovarši Tito še živ, bi popravil svoj znameniti izrek, da se narodu, ki ima takšno mladino, ni potrebno bati za prihodnost.

Oh pogledu na življenjsko pot svojega mladina! Belo Banfija bi rekel: Narodu, ki ima takšne upokojence, se ni potrebno bati za prihodnost.

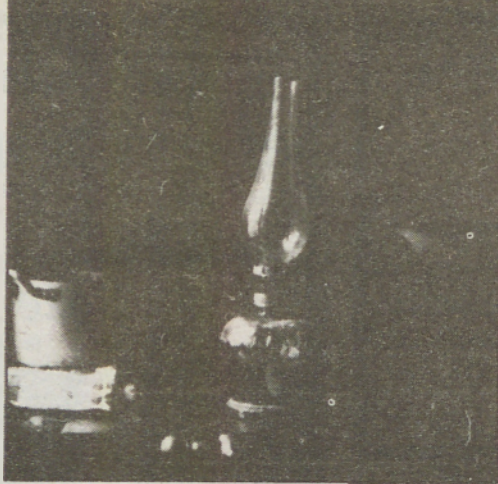
Tukajšnji Sivi panterji, ki jim predseduje »Tito mladinec«, bodo kmalu začeli dobivati mlade. Banfi ima otroške vozičke še v zalogi.

Slovenija se je pred kratkim spremenila v tip države, kakršna je Hrvaška. Dobila je namreč svojo SAO (samostojno avtonomno oblast). Slovenska »svo krajina«, ki se ne podreja republiški oblasti, je združena Panonka, ki ne plačuje prometnih davkov slovenski ljubljanskemu mestu. Od centralne oblasti se je osamosvojila tudi soboska SDK, ki se hoče preformirati v finančno ministrstvo SAO Panonke in jim zato gleda skozi prste.

Kmečki lobi nenehno pritiska, naj Republika Prekmurje prva prizna SAO Panonko. Toda kmečke množice so proti Babicu-Vratariću.

KESEDANI KONJ

Hrvati, ki v prostorih zagrebškega KIC-a te dni gledajo fotografska dela »mlade slovenske avtorice« in Vestnikove fotografije Nataše Juhnov, se spominjajo trenutkov vrnitve lepote in miru.

»Tisti isti motivi, ki jih že mesece gledamo po medijih in galerijskih zidovih: kmečka hiša in ti sta večna starka z ruto na glavi, nekoliko pozabljeno pokopališče in križ na njem, tokrat ne kot žrtev vojnega razdejavanja, marveč kot priča tihega umiranja goričke kmečke idile...« Tako zadnji zagrebški Danas.

SMŠ

Javna dela za letos

Do srede januarja je bil rok za prijavo programov javnih del in na soboski enoti Zavoda za zaposlovanje imajo prijavljenih 16 programov (nekateri so še z lanskega leta, saj so z

deli zaradi zime morali prekinuti). Vse razen tistih, ki so že odobreni, bodo presojali ali odobravali v Ljubljani.

V Lendavi so pripravili pet programov. Štiri nove in enega, ki je bil odobren že v lanskem letu, in sicer pomoč in oskrba na domu. V Lendavi bi z javnimi deli urejali okolico gradu in na Dolinskem pašniku počistili podrast, vzdrževali bi občestne jarke ter nadaljevali s čiščenjem divjih odlagališč. Delo naj bi dobilo 55 brezposelnih.

V Gornji Radgoni imajo pripravljene tri programe, ki so bili v republiškem Zavodu potrjeni že v lanskem letu. Čistili bodo občestne jarke in divja odlagališča ter nadaljevali obnovo gradu.

V Ljutomeru imajo dva programa, eden od njiju, pomoč na domu, že teče, pripravili pa so tudi pomoč ali varstvo za invalidno mladino. Delalo bo 11 ljudi.

Murska Sobota je pripravila šest programov. Nadaljevali bodo s prekinjenimi pomočmi ostarelim na domu, z urejanjem kulturnih objektov (soboški grad ter grad v Belcinah, pri Gradu in v Rakičanu), še od lani je program zasajanja, nov pa je otroškovar-

stveni program ter komunalni za urejanje divjih odlagališč in strug ter pranje in barvanje občestnih oznak. Delo bo dobilo 40 delavcev.

Zavod za zaposlovanje zaposlenim v javnih delih plača toplo malico, prevoz na delo, zaščitna sredstva ter stroške usposabljanja, predvsem za varstvo pri delu, ter prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zaposlenim tudi dajejo nagrado za delo v višini 80 odstotkov zaimenega osebnega dohodka. Sprememba pa je pri denarnih nagradah, ki jih zaposlenim izplačuje naročnik javnih del, to pa so izvršni sveti. Delavec mora namreč skupaj z nagrado, ki jo da Zavod za zaposlovanje, dobiti 70 odstotkov osebnega dohodka delavca izvajalskega podjetja, ki je redno zaposlen in ki opravlja isto ali podobno delo kot delavec v javnih delih. To pomeni, da bodo za delavce v javnih delih nagrade različne in ne, kot do sedaj, ko so bile za vse enake, ne glede na zahtevnost del.

Do sedaj je v programih javnih del, ki so bila končana (obnova gradu pri Negovi in dela po agresiji v Gornji Radgoni ter čiščenje divjih odlagališč v Lendavi), delalo 60 brezposelnih.

Cene umetnih gnojil

VRSTA	PANONKA	KZ GOR. RADGONA	KZ LJUTOMER	CIPOT-TEŠANOVCI
kan 27	1100.00	—	1300.00	1300.00
urea	1350.00	—	1540.00	1600.00
NPK 15-15-15	1400.00	—	—	1850.00
NPK 8-16-24	1750.00	1787.00	—	—
NPK 7-14-21	1800.00	—	—	—
NPK 10-20-30	—	—	—	2200.00
NPK 10-15-12	—	1802.08	—	—
NPK 13-10-12	—	—	1570.00	—
NPK 7-20-30	—	—	1900.00	—

Cene sadja in zelenjave

Vrsta	Trznica	Zelenjava Pomurka
solata	140.00, 180.00	160.00
zelje	50.00	50.00
ohrovt	80.00	60.00
cvetača	200.00	166.00
korenje	100.00	32.00
fižol	150.00	80.00
hren	120.00	145.00
čebula	50.00	59.00
česen	400.00	320.00
rdeča pesa	—	25.00
krompir	—	7.00
kisla repa	40.00	32.00
kislo zelje	50.00	50.00
jabolka	—	50.00
hruške	140.00	110.00
mandarine	140.00	130.00, 160.00
pomarance	100.00	100.00
grenivke	—	140.00
limone	120.00	100.00
banane	100.00	100.00
kivi	—	160.00
fige	—	220.00
orehova jedra	600.00	770.00
jajca	12.00	10.00, 12.00

Cene rabljenih avtomobilov

Ponudba avtomobilov na sejmu v Murski Soboti je dokaj ustaljena. Na nedeljski sejem so prodajalci pripeljali 25 vozil najrazličnejših znamk, lastnike pa so tudi tokrat zamenjali le trije avtomobili. Za zastavo 126 P, letnik 1981 s prevoženimi 80.000 kilometri, je novi lastnik moral odšteti 1.200 DEM, zastava 128, letnik 1989 s prevoženimi 16.000 kilometri, je veljala 258.000 SLT, za citroen GS 1.3, letnik 1980 s prevoženimi 60.000 kilometri, pa je prodajalec iztržil 160.000 SLT.

Znamka avtomobila	letnik	prev. km	cena
Lada Riva	1988	45.000	6.500 DEM
R 4	1983	69.000	3.000 DEM
Opel Kadett 1,2	1985	94.000	11.000 DEM
Lada 1500	1985	65.000	3.300 DEM
Golf D	1985	89.000	7.000 DEM
Citroen GS 1,3	1979	85.000	1.200 DEM
Zastava 101 GTL	1985	77.000	3.000 DEM
Jugo 55	1989	17.000	5.000 DEM
Zastava 126 P	1986	40.000	2.100 DEM
Lada Riva	1988	32.000	4.500 DEM
Citroen GS 1,3	1979	106.000	100.000 DEM
Zastava 128	1986	40.000	4.000 DEM
Lada Riva	1987	44.000	5.000 DEM
Zastava 128	1989	47.000	5.200 DEM
Lada Riva	1990	28.000	410.000 STL
Ford Escort 1,3 CL	1987	44.000	14.500 DEM
Jugo 45 A	1987	53.000	3.700 DEM
VW 1300	1972	150.000	1.300 DEM
Škoda 120	1981	71.000	50.000 STL

MURSKI VAL OBJAVLJA AVDICIJU

Za radijske napovedovalce oz. voditelje. Zaposlitev je priložnostna, vabljeni so moški, ki še niso bili na avdiciji, imajo končano najmanj srednjo šolo in obvladajo slovenski knjižni jezik. Avdicija bosta v petek, 31. januarja, ob 19.00 in v soboto, 1. februarja 1992 ob 13.00 na Murskem valu, Titova 29, Soboti.

MURSKA SOBOTA, Ciril-Metodova ulica 50, tel. 22 219, 22 808, 21 138, telefax: 21 136

MURSKA SOBOTA, Kidričeva 33 a

BAKOVC, Vrtna ul. 8

Modna oblačila za vso družino!
Možnost obročnega odplačila!

Cene živine

Skorajda bi lahko rekli, da so se odkupne cene živine v Mestni industriji Pomurka ustalile, saj zadnji cenik velja že od 20. januarja, so se odkupne cene dvignile za okoli deset odstotkov. Sicer pa veljajo naslednje cene.

	kg žive teže	kg tople
MLADO PITANO GOVEDO		
E-vrsta, biki in telice	101,00	180,00
1. vrsta, biki in telice	94,00	164,00
2. vrsta, biki in telice	74,00	140,00
zunaj vrste, biki in telice	65,00	120,00
KRAVE		
1. vrsta	66,00	128,00
2. vrsta	55,00	110,00
zunaj vrste	48,00	100,00
PRASICI		
do 150 kg	100,00	
nad 150 kg	97,00	
izločene plem. svinje	90,00	
izločeni plem. merjasci	40,00	

Pomurska banka d.d.
Murska Sobota

TEČAJNA LISTA ŠT. 12 Z DNE 28. 1. 1992

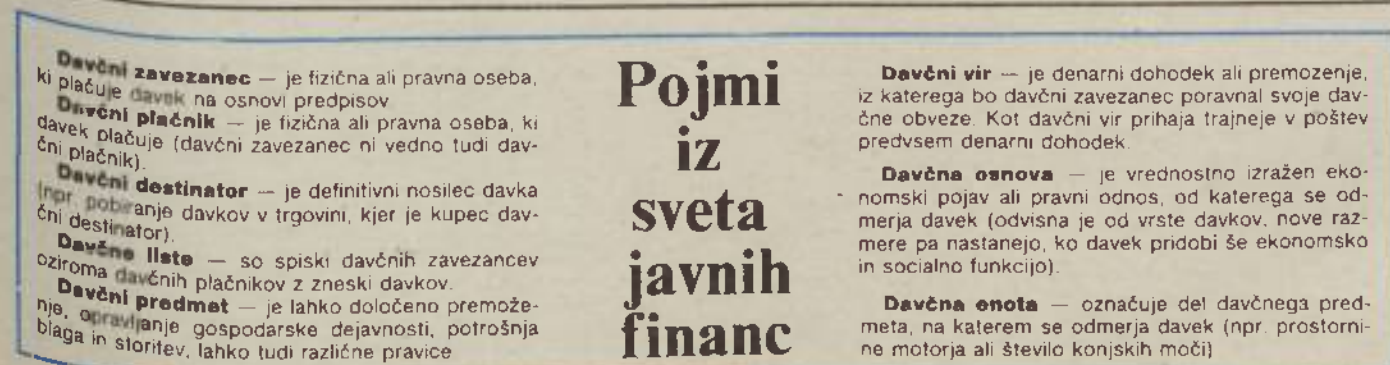
Država	Valuta	Eno- ta	Za devize			Za efektivno	
			nakupni	srednji	prodajni	nakup	prodaj
Avstralija	a. dolar	1	44,3621	44,4956	44,6591	45,00	—
Avstrija	šiling	100	528,9389	530,5305	532,1221	680,00	720,00
Belgija	frank/C	100	180,7295	181,2733	181,8171	182,00	—
Kanada	dolar	1	51,0107	51,1642	51,3177	51,50	—
Danska	krona	100	960,2185	963,1078	965,9971	966,00	—
Finska	marka	100	1367,0087	1371,1221	1375,2355	1377,00	—
Francija	frank	100	1092,3416	1095,6285	1098,9154	1098,00	—
Nemčija	marka	100	3721,7771	3732,9760	3744,1749	4900,00	5150,00
Italija	lira	100	4,9555	4,9705	4,9854	5,00	—
Japonska	jen	100	47,8993	48,0434	48,1875	—	—
Nizozemska	gulden	100	3305,1241	3315,0693	3325,0145	3326,00	—
Norveška	krona	100	948,6810	951,5356	954,3902	954,00	—
Švedska	krona	100	1024,6052	1027,6883	1030,7714	1030,00	—
Švica	frank	100	4190,7210	4203,3310	4215,9410	4230,00	5800,00
V. Britanija	funt	1	106,8522	107,1737	107,4952	107,30	—
ZDA	dolar	1	59,8276	60,0076	60,1876	60,00	82,50
Jugoslavija	dinar	100	—	60,0000	—	—	—
Rep. Hrvatske	dinar	100	—	70,0000	—	—	95,00
Španija	pezeta	100	59,0646	59,2423	59,4200	—	—

- Tečajji za devize so iz TL št. 17 Banke Slovenije in veljajo od 28. 1. 1992 od 0.0 dalje.
- Tečaje za efektivno oblikuje LB Pomurska banka d.d., in veljajo od 28. 1. 1992 od 9.00 do spremembe.
- Občani lahko prodajajo tujo efektivno v vseh menjalnicah. V vseh enotah LB — Pomurske banke d.d., M. Sobota lahko poleg prodaje občani tudi kupujejo tuji denar.
- Valute, ki nimajo kupnega oz. prodajnega tečaja za efektivno, se ne kupujejo oz. prodajajo.

BANKA ZA OBRITNIKE IN PODJETNIKE

V Ulici Štefana Kovača 12 v Murski Soboti je začel poslovati SEKTOR ZA DROBNO GOSPODARSTVO, kjer bodo lahko obrtniki in podjetniki rešili svoje probleme v zvezi s kreditiranjem in varčevanjem in dobili strokovne nasvete. Zagotovljena intimnost in individualna obravnava.

VESTNIK

Prav vsi državljani Republike Slovenije, ki prejemo kakršen koli dohodek, bomo morali oddati pri pristojnem davčnem organu napoved s podatki, ki so potrebni za odmero. Vsebinsko davčnih napovedi predpiše republiški davčni organ, obrazce pa bo mogoče kupiti v vseh knjigarnah in nekaterih trafikah.

Davkoplačevalci (zavezanici za dohodnino, davek iz dejavnosti in davek od dohodkov iz premoženja, najemnine) vložijo davčno napoved na javni poziv, ki ga izda republiški davčni organ.

Do 28. februarja morajo zavezanci vložiti davčno napoved za preteklo leto, do 31. marca pa napoved za odmero dohodnine.

Dodatno določilo: Če je vložitev napovedi za dohodnino vezana na podatke o davčni osnovi (ki jo z odločbo ugotavlja davčni organ po preteku leta), mora zavezanec vložiti napoved za dohodnino v petnajstih dneh od prejema odločbe.

88. člen zagona o dohodninski nalaga občinskim upravnim organom, odgovornim za geodetske zadeve, da morajo občinske-
mu davčnemu organu do 15. februarja v letu, za katero se od-
merja davek iz kmetijstva, predložiti sezname vseh, ki jim je v
zemljiškem katastru izračunan katastrski dohodek po lastnikih,
ločeno za kmetijska in gozdna zemljišča, ter združeno za vse
lastnike, uživalec in posestnike, ki se obdavčujejo skupno.

Podjetja in drugi morajo vsa plačila za dobavljene proizvode, opravljene storitve in druge prejemeke zavezanecem nakazovati na njihove žiroračune.

Banke in kreditno-hranilne službe so dolžne pristojnemu davčnemu organu pošiljati podatke o imetnikih žiroračunov.

Da bi mogli ugotoviti višino davčne obveznosti, ima davčni organ pravico pregledati prostore, v katerih se opravlja dejavnost oziroma hrani material ali proizvodi, prav tako lahko pregleda naprave, blago, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente, ki omogočajo vpogled v poslovanje zavezanca, da bi ugotovili, če izpolnjuje svoje davčne obveznosti.

Davčni organ odmeri dohodnino in druge davke (razen davkov, ki se obračunajo po odbitku) z odločbo, davkoplačevalci pa jih morajo plačati v 30 dneh od vročitve pogodbe.

Pritožba na odmerjeni davek ne odloži izterjave davka, vendar lahko davčni organ odloži izterjavo do odločitve o pritožbi.

Davčni dolg se šteje za neizterljivega, če je zavezanec umrl ali se odselił neznano kam in ni pustil niti premične in niti nepremične dediščine.

Izvršni svet občinske skupščine lahko na obrazložen predlog davčnega organa odloči, da se zavezanec davčni dolg v celoti ali deloma odpiše, če bi se z izterjavo spravilo v nevarnost nujno preživetje zavezanca in njegovih družinskih članov.

Pri poravnavi dolgov iz dohodkov in premoženja državljan ima davčni dolg (in obresti s stroški prisilne izterjave) prednost.

Dohodnina je ime davka in je sintetični davek, kar pomeni, da z enim enakim davkom obdavčujemo različne dohodke, ki so razvrščeni v šest vrst in vsaka vrsta je podvrsta dohodnine:

OSEBNI PREJEMKI (že vse leto smo plačevali akontacije davkov od osebnih dohodkov, pokojnin, prejemkov po pogodbah o delu, po novem pa bo treba plačati davek tudi za službeni avto, ki ga uporabljaš v privatne namene, darila delodajalca . . .).

DOHODKI IZ KMETIJSTVA (ti se obdavčujejo s posebno podvrsto dohodnine)

DOHODKI IZ DEJAVNOSTI (obrtniki, zasebniki — advokati...)

DOBIČKI IZ KAPITALA (prodaja vrednejših premičnin, ki jih posedujete manj kot dve leti in nepremičnin, ki jih posedujete manj kot deset let)

DOHODKI IZ PREMOŽENJA (posojanje denarja)
DOHODKI IZ PREMOŽENJSKIH PRAVIC (avtorske pravice, dohodki od izumov, znakov)

Vsaka od teh šestih skupin se na določen način obdavčuje že med letom.

Vse bruto dohodke najprej seštejemo; od tega, kar smo v enem letu prejeli, odštejemo plačane prispevke (socialni zavarovalnici, davkom na pridobivanje, davkom na zdravje, odprava vojne škode). Tako dobimo osnovo za določeno dohodnino, ki pa jo lahko zmanjšamo, če smo upravičeni do določenih olajšav (10 odstotkov), če vzdržujemo družinske člane (za enega 8 odstotkov), če smo plačevali samoprispevek, smo starejši od 65 let ali smo invalid. Ko vse to odštremo, pridemo v neki dohodkovni razred, po katerem se nam odmeri dohodnina (po stopnji od 19 do 45 odstotkov). Od tega zneska davka se nazadnje odštejejo tudi vse že plačane akontacije davkov. Kar ostane, ho naša dohodnina.

Pojmi iz sveta javnih financ

Davčni vir — je denarni dohodek ali premoženje, iz katerega bo davčni zavezanec poravnal svoje davčne obveze. Kot davčni vir prihaja trajneje v poštev predvsem denarni dohodek.

Davčna osnova — je vrednostno izražen ekonomski pojav ali pravni odnos, od katerega se odmerja davek (odvisna je od vrste davkov, nove razmere pa nastanejo, ko davek pridobi še ekonomsko in socialno funkcijo).

Davčna enota — označuje del davčnega predmeta, na katerem se odmerja davek (npr. prostornine motorja ali število konjskih moči)

V 10. členu Zakona o dohodnini so določene stopnje dohodnine, oziroma različni razredi glede na povprečni mesečni dohodek. Republiški davčni organ bo do konca februarja letos opravil valorizacije s koeficientom porasta povprečnega mesečnega osebnega dohodka, ki ga ugotovi Zavod Republike Slovenije za statistiko.

V zakonu določene stopnje dohodnine so:

Če znaša letna osnova SLT	znaša davek
do 60.000	19 %
nad 60.000 do 120.000	11.400 SLT + 28 % nad 60.000 SLT
nad 120.000 do 240.000	28.200 SLT + 35 % nad 120.000 SLT
nad 240.000 do 480.000	70.200 SLT + 40 % nad 240.000 SLT
nad 480.000	166.200 SLT + 45 % nad 480.000 SLT

Če bi se povprečna plača zvišala (predvidoma) za 69 odstotkov, bi bile stopnje dohodnine:

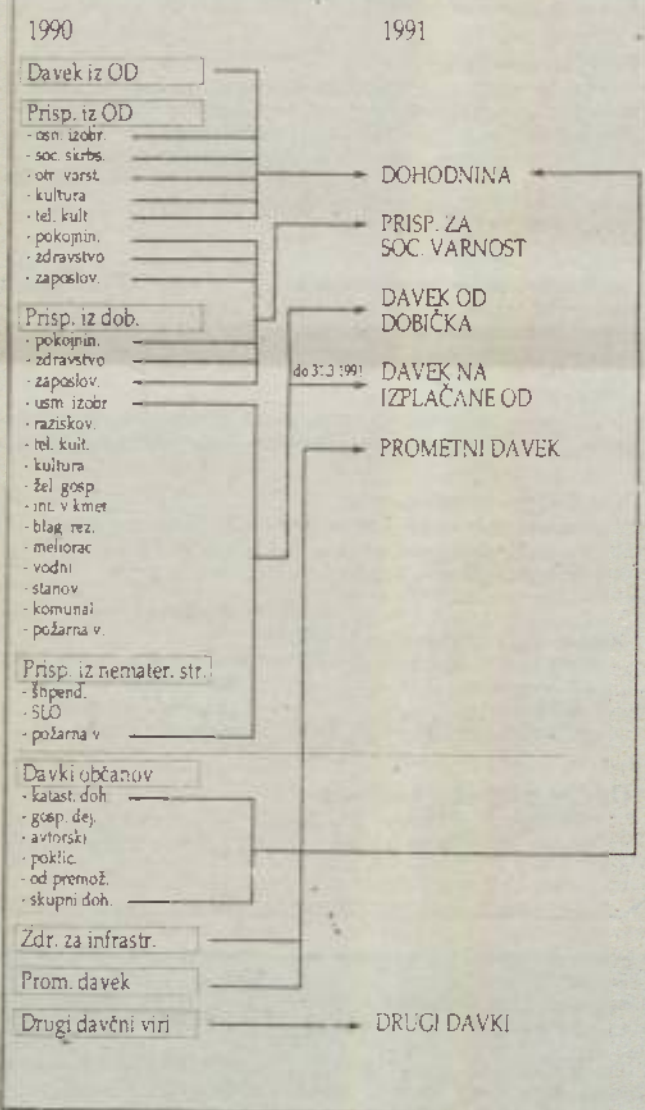
Če znaša letna osnova SLT	znaša davek
do 101.988	19 %
nad 101.988 do 203.976	19.377,72 SLT + 28 % nad 101.988 SLT
nad 203.976 do 407.952	47.934,36 SLT + 35 % nad 203.976 SLT
nad 407.952 do 815.904	119.325,96 SLT + 40 % nad 407.952 SLT
nad 815	282.506,76 SLT + 45 % nad 815.904 SLT

Prej: 40 različnih vrst davkov

Krovni zakon davčne reforme (decembra 1990) je pravzaprav zakon o financiranju javne porabe, ki je uvedel t.i. koncept enotnega proračuna. V prejšnjem sistemu so se iz proračuna (davki) financirale samo klasične oblike splošne porabe (policija, vojska, sodišča, državna uprava), takrat imenovana »skupna poraba«, pa se je napajala s prispevki prek samoupravnih interesnih skupnosti (družbene dejavnosti, razne intervencije v gospodarstvu, gospodarska infrastruktura itd.).

Zakon o financiranju javne porabe je torej ukinil prek 40 različnih davkov in prispevkov (razen za socialno varnost) in odvzel občinam možnost določanja lastnih davčnih in prispevnih stopenj. Proračun je tako postal edini finančni instrument, prek katerega se usmerjajo sredstva za financiranje vseh oblik javne porabe. Republiški sekretariat za finance je takole prikazal davčno reformo:

SISTEM DAJATEV V R Sloveniji

Davki v zgodovini

Sužnjeposestniška država

Glavni vir prihodkov države je od pokorjenih narodov. Dajave nekaterih slojev lastnih državljanov so bile namenske in časovno omejene. Znani prihodki iz takratnih časov so: do državnega premoženja, konfiskacij na tujce in takse, carine, tributi, ki jih plačujejo premagani narodi.

Rimsko cesarstvo

Rimsko cesarstvo je imelo vrsto prihodkov: od pokorjenih provinc (pozneje glavarine, od vseh prebivalcev), prometni davek (1 % in kasneje 4 % od prodajne cene), carine (najvišje 2 %), davek na dediščine (5 %), davek na prostost sužnjev, davek na monopol, davek na cesarsko premoženje, davek na rudnike, davek na prihodke kovanja denarja.

Fevdalna država

V začetku je fevdalna država dobivala prihodke s pomočjo rente, ki so jo plačevali kmetje (v naravnih oblikah in kasneje v denarni obliki). Pomemben del prihodkov fevdalne države so tudi prihodki od: uporabe mostov, cest, kovanja denarja, izkoriščanja rudnikov.

Plemstvo je svojo obveznost do države plačevalo s sabljo, cerkev z molitvijo, le tretji sloj je moral poravnati konkretne davke.

Kapitalistična država

Osnovni instrument za zbiranje sredstev za potrebe države so davki. Vloga davkov je tako velika, da to državo nekateri imenujejo kar država davkov.

Kakšne davke bomo plačevali?

ZAKON O FINANCIRANJU JAVNE PORABE

Temeljni novga davčnega sistema je Zakon o financiranju javne porabe, ki je razširil dejavnosti, ki so plačane iz proračuna. Do sprejetja tega zakona se je namreč iz proračuna financirala le splošna poraba (državni organi, družbenopolitične skupnosti), medtem ko se je splošna poraba financirala prek samoupravnih interesnih skupnosti. Z novo zakonodajo se tudi dejavnosti skupne porabe (družbene dejavnosti in gospodarska infrastruktura) financirajo iz proračuna, namesto cele vrste prispevkov v prejšnjih letih pa imamo od lani le tri republiške in en občinski prispevek (republiški: prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevek za zdravstveno varstvo in prispevek za zaposlovanje; občinski: prispevek za zdravstveno varstvo).

Ob Zakonu o financiranju javne porabe, ki je temelj novega davčnega sistema, so v paketu nove davčne zakonodaje še Zakon o dohodnini, Zakon o davku od dobička, pravnih oseb, Zakon o davku na izplačane osebnih dohodkov, ki pa je veljal le tri mesece in Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje. Poleg omenjenih je bil sprejet še Zakon o spremembah zakona o davkih občanov, v katerem so ostale le določbe o davku na dediščine in darila, na premoženje in na dobičke od iger na srečo.

Dohodnina

Najzanimivejši med vsemi zakoni je Zakon o dohodnini, saj so zanj obdavčeni vsi državljani, ki so imeli kakršne koli prejemke. Vire dohodnine se po tem zakonu štejejo osebni prejemki, dohodki iz kmetijstva, dohodki iz dejavnosti, dohodki iz kapitala, dohodki iz premoženja in dohodki iz premoženjskih pravic.

Vsi ti viri se že med letom obdavčujejo z davki kot podvrstami dohodnine, končni obračun dohodnine pa se opravi po preteku leta. Dohodnina je tako nekak-

Vsaka država za svoje funkcioniranje potrebuje denar. Osnovni viri so davki, takse in druge dajatve, ki se določijo z zakonom. Slovenija se je v letu 1991 odločila za sodobno davčno zakonodajo po evropskem vzoru, poslanci republiške skupščine pa so paket novih davčnih zakonov sprejeli pred iztekom leta 1990. Kot je pri nas že v navadi, so sestavljali teh zakonov imeli na voljo le malo časa, in čeprav so se zgledovali po zahodnoevropski davčni zakonodaji, se bo že kaj kmalu pokazalo, če so imeli srečno roko. Takšna zakonodaja lahko namreč v razvitih evropskih državah dobro in preprosto deluje, nas pa razmere veliko bolj silijo v hitrejši razvoj in odpiranje novih delovnih mest. Novi davčni zakoni pa to našo potrebo premalo upoštevajo. Vsaj tako bi lahko sklepali po davčnih olajšavah, ki jih v ta namen priznavajo davčni zakoni.

ki dobivajo iz tujine, katastrski dohodek od gozdnih in gozd- nih zemljišč, dobiček, ki je dosežen z opravljanjem dejavnosti, dobiček, ki je dosežen s prodajo kapitala, dohodki, doseženi z udeležbo pri dobičku, dohodki, doseženi z oddajanjem premoženja v najem in dohodki iz premoženjskih pravic.

Davek od osebnih prejemkov

Med osebne prejemke spadajo osebni dohodki iz delovnega razmerja, pokojnine in prejemki za priložnostno opravljene storitve. Osnova za davek, ki se med letom odmerja od teh prejemkov, so vedno bruto osebni dohodki, bruto pokojnine in bruto priložnostni prejemki. Pri osebnih dohodkih in njegovih nadomestilih se osnova zmanjša za 10 odstotkov, če vzdržuje dva ali več družinskih članov. Za obdavčevanje velja progresivna lestvica, stopnja davka za priložnostne storitve pa je 20-odstotna. Plačnik davka med letom je izplačevalec teh osebnih prejemkov.

V 16. členu Zakona o dohodnini je določenih 17 vrst prejemkov, od katerih se davek od osebnih prejemkov ne plačuje, prav tako pa davka od osebnih prejemkov ne plačuje tudi osebe tujih konzularnih predstavništev, ki nima slovenskega državljanstva.

Davek od dohodka iz kmetijstva

Zavezanec je fizična oseba, ki je kot lastnik, imetnik uporabe ali uživalec zemljišča vpisana v katastrskem operatu po stanju na dan 1. decembra pred letom, za katero se odmerja davek. Osnova za davek iz kmetijstva je

merja davek od zemljišč, na katerih je proizvodnja prepovedana z zakonom, od zemljišč, oddanih v skladu z zakonom o preživetinskem varstvu kmetov, ter od zemljišč, katerih pridelki so udeleženi v proizvodnji, za katero se odmerja davek iz dejavnosti. Davka iz kmetijstva pa so začasno oproščeni tudi dohodki od zemljišč, ki so bila neuporabna, pa jih je zavezanec usposobil za uporabo (oprostitev traja 5 let od začetka usposabljanja) zemljišč, na katerih se zasadijo novi vinogradi (oprostitev traja 6 let), in od zemljišč, na katerih se zasadijo novi sadovnjaki in drugi dolgoletni nasadi (oprostitev traja 6 let). Posebne olajšave se priznajo tudi v primerih naravnih nesreč in drugih izrednih dogodkov, vendar je bilo potrebno to olajšavo prijaviti pristojnemu davčnemu organu s posebno zahtevo v 15 dneh po nastanku škode. Katastrski dohodek pa se lahko zniža tudi pri večjih vlaganjih v adaptacijo ali gradnjo gospodarskih poslopij ali turističnih zmožljivosti in pri nakupu kmetijske mehanizacije in to za dobo štirih let za 25 odstotkov vloženih sredstev.

Kot smo že zapisali, je osnova za odmero dohodnine katastrski dohodek, ta pa se lahko zniža v številnih primerih, ki jih določata 7. in 8. člen zakona o dohodnini.

Davek od dohodkov iz dejavnosti

Zavezanec za davek od dohodkov iz dejavnosti je zasebnik, ki dosega dobiček z opravljanjem dejavnosti, prav tako pa tudi družba z neomejeno solidarno odgovornostjo članov, ki dosega dobiček z opravljanjem dejavno-

Davčna osnova se lahko zmanjša tudi za 50 odstotkov zneska, ki ga zavezanec iz dobička tekočega leta porabi za krivanje izgub iz preteklega leta. Za 20 odstotkov se mu davčna osnova lahko zniža tudi za vlaganja v osnovna sredstva, zavezanec, ki so na novo začeli opravljati dejavnost, pa se dobiček prvega leta poslovanja ne obdavči, v drugem letu se obdavči 10 odstotkov in v tretjem letu 60 odstotkov dobička. Na demografsko ogroženih območjih se obdavči dobiček prvih treh let, četrtim letu se obdavči 50 odstotkov, v petem letu poslovanja 75 odstotkov dobička. Posebne olajšave veljajo še za zaposlovanje pripravnikov in invalidnih oseb ter za zavezanca, ki jim je priznana invalidnost. Zavezanec davka iz dejavnosti plačajo davek od dobička, ta pa se jim odšteje od odmerjene dohodnine.

Torej tisti, ki uveljavljajo dobiček iz dejavnosti, bodo morali vložiti dve davčni napovedi, sicer davčno napoved za odmero davka od dohodkov iz dejavnosti do 28. februarja, zatem pa še davčno napoved, ki jo bodo vložili v 15 dneh po vročitvi odločbe za davek od dohodkov iz dejavnosti.

Davek od dobička iz kapitala

Ta davek plačujejo fizične osebe, in sicer od dobička, ki ga dosežejo s prodajo nepremičnin, ki je bila prodana pred potekom desetih let od dneva, ko je bila nepremičnina pridobljena. Dobiček se zmanjša za plačane davke razen v primerih, ko se od prodaje ne plača davka na promet nepremičnin. Davek se plača tudi od dobička, doseženega s prodajo premičnega premoženja, predmetov, katerih posamična vrednost presega povprečni letni osebni dohodek zaposlenih v republiki Sloveniji v letu pred prodajo, in če od pridobitve nista potekli dve leti. Dobiček zmanjša za plačani prometni davek. Osnova za davek je razlika med prodajno ceno nepremičnine ali nepremičnine in njeno valorizirano vrednostjo ob pridobitvi. Stopnja davka je 15-odstotna.

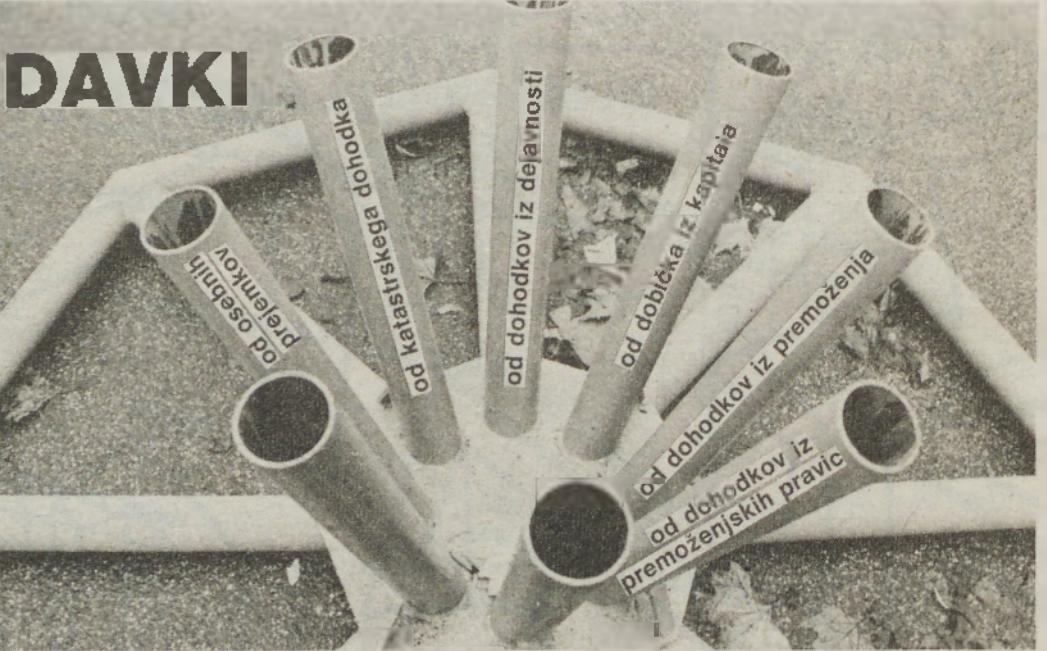
Davek od dohodkov iz premoženja

Tudi ta davek je akontativni dohodek med letom, plačujejo pa ga fizične osebe, ki dosega dohodek z udeležbo pri dobičku z obrestmi za posojila in z oddajanjem premoženja v najem podnajem. Osnova za davek dohodkov, doseženih z udeležbo pri dobičku, je vsak posamezni prejemek, medtem ko se pri posojilih na posojila v vrednosti večje razlika med prejemkom obrestmi in revalorizacijskim obrestmi. Pri oddajanju premoženja je osnova za davek najemna, zmanjšana za stroške vzdrževanja, medtem ko je pri oddaji nepremičnin osnova za davek najemnina, zmanjšana za kazane stroške tekočega in stalijskega vzdrževanja. Davčna stopnja je 15-odstotna.

Davek od dohodkov iz premoženjskih pravic

Zavezanec za davek od dohodkov je fizična oseba, ki dosega dohodek iz tujine, dohodek iz tujinskih pravic, izumov, znakov, razlikovanja in tehničnih izumov. Davčna osnova je vsak prejemek, pri dohodkih avtorskih pravic se osnova zmanjša za 40 odstotkov bruto zneska, pri drugih dohodkih pa se osnova zmanjša za določene dejanske stroške. Davčna stopnja v letu 1991 je bila 15-odstotna.

Vseh šest davkov, ki smo jih opisali, so podvrste dohodnine in se kot akontativni elementi plačujejo med letom. Roki za plačilo so določeni v členu o dohodnini. Vsi plačniki, ki se pri odmeri dohodnine ne odštejejo, stopnje davka glede na vir različne, ki smo upoštevali stopnje, ki so veljale v letu 1991. S spremembami Zakona o dohodnini so se stopnje nekaterih stopnje spremenile in veljajo od 1. januarja. Na letni ravni je stopnja dohodnine enaka, ne glede na dohodek, kot že rečeno, pa se dohodnino vseh vrst skorajda dohodki, doseženi med letom dohodnino se ne obdavčujejo dohodki, ki so obdavčeni po skrajšanem Zakonu o davkih občanov. Po tem zakonu so obdavčeni dediščine in darila, premoženje in dobički od iger na srečo.

šen sintetični davek, saj je bil doslej vsak dohodek fizične osebe obdavčen s posebnim davkom, če je seštevek vseh čistih dohodkov v letu presegel trikratni povprečni čist osebni dohodek zaposlenih v gospodarstvu, pa se je razlika vključevala v skupni dohodek občanov, ki je bil obdavčen z davkom iz skupnega dohodka občanov, in tako je prihajalo do dvojnega obdavčevanja. In ker je veljala še progresivna davčna lestvica, so davki lahko pobrali tudi do 80 odstotkov zneska. Res da je bilo takih, ki so plačevali ta davek, malo in da je po novem z dohodnino obdavčevanja večina prejemkov občanov, vendar se dohodnina kljub temu ne more primerjati z davkom od skupnega dohodka občanov.

Po zakonu se za obdavčevanje z dohodnino štejejo vsi dohodki fizičnih oseb, od katerih se obračunavajo posamezni davki kot akontativni elementi dohodnine. Tako osnovo za dohodnino sestavljajo letni bruto osebni dohodki, zmanjšani za plačane prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje in posebne prispevke, uvedene z zakoni, vsi prejemki za priložnostno opravljene storitve, letne pokojnine, tudi tiste, ki jih posamezni-

katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč. Če sestavlja več lastnikov eno gospodinjstvo, je zavezanec za davek eden od polnoletnih članov kot predstavnik gospodinjstva. Seveda to velja le za plačilo davka kot akontativnega elementa dohodnine, medtem ko se bo pri letni odmeri dohodnine katastrski dohodek prištel lastnikom k virom dohodnine. Vsi lastniki kmetijskih in gozdnih zemljišč bodo obvestila o višini katastrskega dohodka in plačanih prispevkih in davkih dobili od občinskih uprav za družbene prihodke.

Kmetije, katerih katastrski dohodek je v letu 1991 presegel 50 odstotkov povprečnega letnega bruto osebnega dohodka zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu 1990 (61.063 SLT), so že med letom plačevale 8 odstotkov davka od katastrskega dohodka (v soboški občini takšne kmetije ni bilo), medtem ko so bile kmetije, ki takšnega dohodka niso dosegle, davka oproščene. V kmetije, ne glede na katastrski dohodek, pa bodo za lani plačale dohodnino (davek na dohodek). To pa lahko bistveno zmanjšajo ali pa je sploh ne bodo plačali, če bodo seveda uveljavljali številne olajšave, ki jih predvideva zakon.

Tako se avtomatično ne od-

Civilizacijski šok Slovencev

Nekam hitro ste sprejeli te spremembe zakona, niti dobro leto še ni minilo?

»Takrat decembra 1990, veliko poslancev niti ni vedelo, kaj so sprejemali. Vprašanje je, kaj bi danes sprejemali... Vsaka davčna reforma komu kaj vzame, drugemu pa da. Določeni privilegiji ali ugodnosti se jemljejo in dajejo tudi v davčnih reformah, zato so za sprejemanje takšnih zakonov potrebne posebne razmere. Takoj po sprejemu, januarja in februarja 1992, smo prejeli ogromno emocionalnih zahtev po takojšnjih spremembah; ljudje so protestirali, se zgražali, govorili o uničenju posameznih dejavnosti... Takrat smo se torej odločili, da je potrebno sprejeti nekatere spremembe, vendar ne takoj, ker potem zakona ne bi nihče več jemal resno, ampak organizirano.«

Kakšne spremembe so bile torej nujne?

»Nekaj sprememb je bilo na področju davčne politike — ta obsega oprostitve, stopnje, olajšave. Nekaj pa tudi s področja tehnike izvajanja zakona. Pokazalo se je, da je nekaj točk praktično neizvedljivih ali pa so z njimi samo problemi. Primer takšnega tehničnega obdajevanja je tale: prej se je obdavčeval tudi dobiček od kapitala, ki je nastal dobiček od obveznic, vendar je to s prodajo obveznic, vendar je to tehnično nemogoče spremljati, ker bi potem morali vsak dan čepeti ne le na borzi, ampak tudi na davčni upravi. To je umaknjeno do 1. 1. 1994, saj bo potrebno promet vrednostnih papirjev urediti s posebnim zakonom, ki bo urejal samo obdavčitev kapitalističnih neto dobičkov. Če prodajaš obveznice, imaš včasih izgubo, včasih pa dobiček. Obdavčuje se dobiček, če pa imaš izgubo, je to tvoj problem. Zato moramo obdavčiti neto dobičke — torej razliko med dobički in izgubo.«

Zakaj nimamo družinskih davčnih napovedi?

»To pa zato ne, ker naša davčna uprava ta trenutek tega še ni sposobna izvajati. To je še bolj zapleteno od osebne davčne napovedi. Že s tem bo verjetno zmešnjava... Veliko težav se bo pojavilo v praksi. Ljudje mi velično pišejo, zato vem, da nekatere davčne uprave delajo kar po svoji, mimo zakonov. Ne vse! Ne

Vsaka novost povzroči zmedo, jezo in nato poteka privajanje. Podobno je bilo tudi z zakonom o dohodnini, ki je tako kot stanovanjski povzročil pravi šok med redoljubnimi Slovenci. Prvotno prepričanje, da hoče država le nagrabiti več denarja za svoje potrebe, se je umaknilo spoznanju, da nas hoče pravzaprav razvrtiti po dolgem in počez — da bo imela res pravi pregled, kaj kdo kje počne — zato imamo EMŠO-je (enotne matične številke občanov), ki so zapisane na vsakem dokumentu. Seveda pa lahko razumemo obdavčitev vsakega državljanja tudi kot izraz demokratičnosti — vemo, da dajemo državi denar, zato smo njeni partnerji.

Eden od najvidnejših tvorcev (in zagovornikov) zakona o dohodnini ter nato sprememb in dopolnitev je Janez Kopač, član LDS in njenega poslanskega kluba, poslanec v Skupščini Republike Slovenije ter predsednik odbora za javne finance in proračun.

sinemo tega posploševati na vse! Ampak zakon je tukaj — kriva pa je republiška uprava za družbene prihodke, ki ni našla nekega stalnega načina izobraževanja davkarjev, ampak je raje pošiljala okrog goro tolmačenj, ki večsah celo spremenijo razumevanje zakona.«

Janez Kopač, predsednik odbora za javne finance in proračun v Skupščini Republike Slovenije

Davčnih svetovalec pravzaprav nimamo, kje ljudje lahko dobijo informacije?

»Davčni svetovalci bi morali biti opredeljeni najprej v zakonu o službi davčne uprave. Zdaj niso omenjeni in izvršni svet jih niti ne namerava vključiti. Zato pa se lahko pri nas kdorkoli poimenuje »davčni svetovalec« brez licence. V tujini imajo za opravljanje te dejavnosti licenco, ki se jim lahko ob večjih nepravilnostih tudi odvzame. Odgovorni so tudi materialno. So pa tudi zelo dobro plačani. Davčni svetovalec ima v bistvu vlogo odvetnika. Če na primer narobe izpolniš davčno napoved, davčna uprava

to ugotovi in ti imaš v tem primeru pravico, da pooblastiš davčnega svetovalca, da bo tvoj »advokat za davke«. Davčni svetovalci so tudi pomembna skupina predlagateljev davčnih sprememb. To je nekakšna strokovna javnost in davčna uprava se vedno posvetuje z njimi, preden želijo uvesti kakšne spremembe.«

Zakaj je tako nujno, da se ta novi davčni sistem uveljavi?

»Prvič: dohodnina je po mojem največji civilizacijski šok Slovencev po prvih svobodnih volitvah. Zakaj? Prej smo vsi plačevali davke, vendar se tega enostavno nismo zavedali, samo obrtniki so vedeli, da morajo plačati davke. To je bil v bistvu denar, ki ga je za nas plačevala firma, tega nismo plačevali mi. Dohodnina pa temelji na bruto principu, ki zahteva izenačitev davčnih zavezancev pri izpolnjevanju davčne napovedi. Ljudem postane jasno, da oni plačujejo

... Tipičen problem so študentski servisi, kjer je problem financiranja obšolskih dejavnosti, ki je proračunski problem, a se ga skuša reševati z zakonom o dohodnini; potem banalen primer, da se upoštevajo računi, plačani šolskim zavodom za dodatno izobraževanje, ni pa zakona, ki bi povedal, kaj so šolski zavodi. Ne veš, ali mednje spada tudi Delavska univerza ali ne... Vsebinske slabostipa so stvar politike. Ena glavnih je, da se dobiček obdavčuje dvakrat. Npr. da je nekdo lastnik družbe z omejeno odgovornostjo. Davčna osnova tega podjetja je dobiček, ki se obdavči z določeno stopnjo. Če si lastnik firme izplača preostanek dobička, kar je njegov dohodek, se obdavči še s 40,5 odstotka. Kot obrtniku pa se ti dobiček obdavči maksimalno s 36 odstotki. Kot lastnik firme si tako dvakrat obdavčen...« (iz intervjuja z Janezom Kopačem v Novi dobi vsak državljan je davkoplačevalec, str. 4, 14. januar 1992)

davke. Začno razmišljati o tem, kaj država s tem denarjem počne, saj je to njihov denar. Državo gledajo s popolnoma drugimi očmi. Prej jih državna poraba sploh ni zanimala, vsaj jaz imam takšen občutek. Zdaj pa jih vedno bolj, ker ljudem ni vseeno, kaj se dogaja s proračunskim denarjem; zato so te afere z avto-

mobili pa kaj dela Bastl z denarjem in drugo...«

Vemo, da se vse čedalje bolj centralizira — tudi glede proračunskega denarja imajo občine čedalje manj pristojnosti?

»Okey. Pa ni le centralizacija tista... Vi imate torej sedaj več distance. Če bi ta denar zapravljali v domačih občinah, bi mogoče še nekako tolerirali, ko pa ga zapravljajo v republiki, je to drugače, bolj ste pozorni na to. V očeh državljanov postane država nekakšen partner, nekaj, do česar imajo drugačen odnos kot prej. Prej je bila država nad njimi, nekaj, na kar niso mogli vplivati, zato jih niti ni zanimala. Zdaj pa postaja država partner. Prvič so za kaj takega potrebne večstrankarske volitve (to je bil prvi civilizacijski šok), nato pa še dohodnina kot drugi civilizacijski šok.«

Za rjstvo prave demokratične države sta torej potrebna vsaj dva civilizacijska šoka. So ljudje dovolj zreli in močni, da bodo te šoke primerno preživeli?

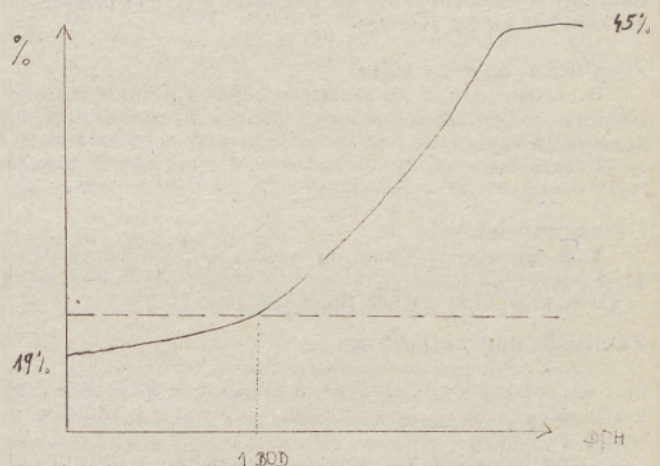
»Materialno to ni ne vem kakšen udarec — zaradi dohodnine ne bo precej večjega proračuna. Ta šok je enostavno... Po mojem pa si ga ljudje želijo! Vsaj tako podzavestno, kajti vsak človek ima rad čiste račune in z dohodnino so računi malce bolj čisti. Jaz podpiram sistem dohodnine, sporne so le nekatere rešitve davčne politike. Če ljudje nimajo države za partnerja in ni do nje kritičnega odnosa, se pojavi

Stopnja obdavčitve od 19 do 45 odstotkov

Slovenija ima podoben sistem davkov kot druge napredne evropske države z razliko, da plače pri nas niso tako visoke kot tam in da so pri nas obdavčeni tudi najnižji dohodki, prejemniki največjih dohodkov pa še vedno niso obdavčeni po tako veliki stopnji kot v drugih državah.

Dohodnina je torej progresivni davek, saj se nizki dohodki obdavčijo po nizki stopnji, visoki pa po višji (najmanj z 19 in največ s 45 odstotki). Prej je bila za vse dohodke enaka stopnja obdavčitve. Kar 60 odstotkov državljanov Slovenije bo obdavčenih po najnižji stopnji obdavčitve, saj je njihov dohodek nižji od povprečnega bruto osebnega dohodka (BOD), 40 odstotkov državljanov pa je prejelo dohodek nad tem povprečjem, zato bo plačalo večje davke kot prej. Tisti z najvišjimi dohodki bodo spet na boljšem, saj so prej bili obdavčeni po 80-odstotni stopnji, sedaj pa se progresija ustavi pri 45 odstotkih.

Večina evropskih držav minimalnih dohodkov ne obdavčuje, s progresijo pa grede tudi do 60 in 70 odstotkov. Slovenska vlada se je raje odločila za več olajšav.

60% DOHODKOV

Katere spremembe veljajo že letos?

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini, ki je bil sprejet konec decembra 1991 (UL, RS, 34/91), prinaša vrsto novosti, vendar vse ne bodo prišle v poštev že pri izpolnjevanju davčne napovedi za leto 1991.

Pri odmeri dohodnine za leto 1991 se bodo upoštevale določbe 1., 2., 3., 4., 5., 16., 18 in 22. člena, dalje bo prišla v poštev tudi 4. točka 23. člena, nato 25., 26., 29 in 34. člena, v 30. členu pa določbe, ki se nanašajo na samostojne kulturne delavce. Vse ostale določbe (tudi zvišane kazni), začnejo veljati s 1. januarjem 1992. Upoštevane bodo na primer spremenjene določbe o dodatnih olajšavah in spremenjeni odstotki.

Zasebniki vložijo dve davčni napovedi

Vsi zasebniki bodo morali v letu 1992 vložiti dve davčni napovedi in sicer najprej davčno napoved za odmero davka od dohodkov iz dejavnosti in nato še davčno napoved za odmero dohodnine.

Zasebnik mora vložiti davčno napoved za odmero davka od dohodkov iz dejavnosti do 28. februarja za preteklo leto pri davčnem organu občine, na območju katere je vpisan v register zasebnikov. Davčna uprava je dolžna odmeriti davek do 31. maja za preteklo leto z odločbo, ki mora vsebovati osnovo, stopnjo in znesek odmerjenega davka. Davek bodo morali plačati v tridesetih dneh po vročitvi odločbe.

Zasebnik (tudi obrtniki in zasebni podjetniki) pa je dolžan poleg napovedi davka od dohodkov iz dejavnosti predložiti tudi dohodninsko napoved in sicer v roku 15 dni po vročitvi odločbe za davek od dohodkov iz dejavnosti.

Obračunan in že plačani davek od dohodkov iz dejavnosti predstavlja namreč le akontacijo na dohodnino (tako kot akontacija davka od osebnih dohodkov), z odločbo o odmeri dohodnine pa se ugotavlja dejanska davčna obveznost zasebnika.

Zasebniki imajo torej še veliko časa za oddajo davčne napovedi za odmero dohodnine; najprej bodo morali izpolniti obrazec o inventurnem popisu, opraviti revalorizacijo in izračunati amortizacijo osnovnih sredstev, izdelati končni obračun prometa davka, zaključiti poslovne knjige ter nato oddati davčno napoved za odmero davka od dohodkov iz dejavnosti.

ODMERA DAVKA JE MATEMATIČNI IZRAČUN

Občinski inšpektorji še danes ne vedo, kdo bo opravljal natančnejše preglede davčnih napovedi — oni ali posebni republiški inšpektorji?

»Takrat, ko bo aktualno to izvajanje zakona o dohodnini, bo zakon o organiziranosti (tako upam) že sprejet in bodo vsi občinski inšpektorji postali republiški in bodo delali po enotnih navodilih republiške uprave — šli bodo pregledat tja, kamor bodo poslani. Predhodno bodo morali opraviti še druge zadeve, ki izhajajo iz davkov iz dejavnosti obrtnikov in zasebnikov. Prav zaradi tega zakona o dohodnini bodo morali letos hitreje odmeriti davke iz dejavnosti in katastrskega dohodka. Nekatere občine so bile hitre že lani, problem pa je tam, kjer imajo množico teh podatkov — to pa je v SV Sloveniji.«

Ste optimist in prepričani, da bo izvajanje davčne zakonodaje potekalo brez večjih zapletov?

»Ja, saj se že zapleta — kot smo že govorili — v kmetijstvu! Vendar pa ni kriva davčna politika oziroma občinska davčna uprava, temveč drugih upravnih organov, ki bi morali te stvari urediti (evidentirati) že prej. Drugo so potem določeni postopki, ki morajo biti upravljeni, če hočemo priti do določene davčne osnove, ki vključuje to področje zasebnstva. Občine bodo morale te zadeve urejati nekoliko drugače. Tretje pa je potem vnos vseh teh podatkov in tudi nadzor — to bo naloga davčev na občinski ravni. Sama odmera davkov bo potem matematični izračun: tudi odločbe bodo tiskane v Ljubljani ter poslane občinam, da jih bodo razposlale. Vse to bo potekalo postopno, torej se ne bo čakalo posamezne občine, da bodo v celoti obdelale vse davkoplačevalce, ampak se bodo zadeve reševale tako, kakor bodo prihajale v centralni računalnik.«

DIREKTOR REPUBLIŠKE UPRAVE ZA DRUŽBENE PRIHODKE

Prva naloga: evidenca vsega

Ali bo v proračunu države že prvo leto več denarja zaradi nove davčne politike?

»Dohodnina, ki je bila uvedena že lansko leto, se je zbrala že z akontacijami, kajti njen glavni vir so dejansko osebni prejemki, med katere spadajo plače, pokojnine, nadomestila, občasna dela in avtorski honorarji. Kmetijstvo ima zanemarljiv delež. V prvi fazi moramo urediti evidenco, kajti poleg zbiranja denarja je to najpomembnejša naloga.«

KMETIJSTVO »PROBLEMATIČNO« LE LETOS

V pomurskih občinah imamo veliko primerov, da so kmetje lastniki zemljišč, tudi zaposleni. Ti morajo počakati na obvestilo davčnih uprav.

»Tudi kmetje so zavezanci za plačilo dohodnine. Iz strukture davčnih zavezancev iz kmetijstva ugotavljamo, da je veliko kmetov v resnici polkmetov, pa tudi takih, ki jim je kmetijstvo postranska dejavnost, njihov glavni vir prihodkov pa plača. V takih primerih bodo morali izpolniti dve rubriki napovedi za odmero dohodnine, tisto, v kateri je govor o plačah, nadomestilih, regresu, in drugo, kjer je govor o katastrskem dohodku. Kar 90 odstotkov lastnikov je polkmetov.

Izplačevalci osebnih dohodkov bodo morali vsem davkoplačevalcem izdati posebne izračune o vseh dohodkih, ki bodo usklajeni z besedilom v davčnih napovedih — tako bodo številke le pripisali. Pri kmetijstvu sta dve možnosti. Če je njihov dohodniški dohodek nižji od 50 odstotkov bruto povprečne plače, med letom akontacij niso plačevali, zato to ne bo vidno niti v odmerni odločbi. V teh primerih bo občina vsakemu lastniku poslala podatke o KD-ju. Obdavčitev bo torej po lastniških deležih in ne po nosilcih gospodinjstva. Tisti pa, ki bodo imeli davek, bodo iz odmerne odločbe podatke vpisali v tri stolpce pod oznako 21.

Vemo pa, da je velik problem geodetske uprave, ki nimajo ažurnih podatkov, razvrstitve po lastnikih. To ažuriranje je še bolj problematično kot EMŠO-ji. V okviru projekta dohodnine smo se dogovorili, da moramo obdržati koncept obdavčitve po osebah, čeprav se zavedamo, da katastrski dohodek tak, kot je, ne kaže dejanske višine dohodkov iz kmetijstva. Sešomamo bomo prešli na realnejše ugotavljanje dohodkov. Težave bodo predvsem v letu 1992 in prav zaradi kmetijstva lahko pričakujemo tudi zamudo pri dokončni odmeri dohodnine.

Je torej sploh realno pričakovati, da bodo lahko vsi oddali davčne napovedi že februarja in marca?

»Vse te podatke bi morale občine pošiljati že januarja in februarja. Vemo, da bo veliko dela, toda narediti bodo morali res vse, kar se bo dalo. Pravzaprav gre le za identifikacijo kmeta in navedbo katastrskega dohodka za zemljišče, katerega lastnik je.«

IVAN ROJC, direktor republiške uprave za družbene prihodke

PRESTRUKTURIRANJE DAVKARIJ PRED VRATI

Že dolgo se govori tudi o novi organiziranosti davčne uprave? »Še ta mesec bomo izvedli centralizacijo uprav za družbene prihodke, projekt in zakonske osnutke za celotno organiziranje službe, ki bi izvajala in nadzorovala davčno politiko, pa bomo pripravili v prvi polovici leta. Takšno rešitev je predlagala republiška skupščina. V prvotni predlog namreč ni bila vključena služba družbenega knjigovodstva, je pa prav tako potrebna celotna preobrazba SDK-ja. Potrebno jo bo postaviti na novo. Sedaj se ukvarjajo s tremi področji: plačilnim prometom (bo ta še naprej v SDK-ju ali se bo prenesel v poslovne banke), inšpekcijsko službo in notranjim nadzorom (to naj bi se preneslo v novo službo) ter komercialno revizijo. Organizacijsko in pravno bo imel povsem drugo obliko.«

Nimamo še finančne policije?

»Ja, finančna policija... naloge finančne policije naj bi še vedno opravljal tisti del ministrstva za notranje zadeve, ki delujejo za zatiranje gospodarskega kriminala. Z novo organizacijo se bo prav gotovo vzpostavila tudi nova služba, ki bo aktualna čez leto ali dve, odvisno od tega, kako se bo družba opredelila. Ne moremo namreč spreminjati samo en del zakonodaje, drugega pa ne, ker bo ta drugi omejeval uresničevanje prvega.«

Že sedaj se pojavljajo očitki državljanov, češ da spet nekaj na hitro sprejemamo, ne da bi vse do konca domislili. Imajo obveze le državljanji?

»Če bi hoteli vse naenkrat popolnoma spremeniti, potem do tega ne bi nikdar prišli, kajti sistem se lahko spreminja le postopoma, ne pa od danes na jutri. Tudi nova zakonodaja o organiziranosti ne bi reševala problema nadzora.

V tej poplavi zasebnikov je možnost popolnega nadzora zmanjšana, še posebej, ker so ostale te službe še naprej v enakem obsegu in so se odločale le za nadzor na tistih področjih, ki so najbolj pereča. Obdavčeni bodo vsi dohodki, ker je o tem natančna evidenca. Drugače pa bo z dohodki iz opravljanja dejavnosti zasebnikov ali pravnih oseb različnih organizacijskih oblik. Za te bo dejansko potrebno ugotovljati dohodek, ga spremljati ter ga na koncu normalno obdavčiti. Gre za osnovni problem evidenc in neevidenciranih dohodkov. Za opravljanje tega dela bo potrebna dobra služba, kadrovske izpolnjenosti ter z ustreznim načinom dela. Samo sprejeti zakon, res ni dovolj, če se poleg treh osnov — vsebine, materialnih sredstev, organizacije — ne izpolnijo tudi kadri. Če ti kadri svojega dela ne opravljajo na ustrezen način, ni nobenega učinka.«

Dohodek vzdrževanega družinskega člana

Za vzdrževane družinske članke lahko davčni zavezanec uveljavlja davčne olajšave, vendar pa se znesek olajšave zmanjša za toliko, kolikor so znašali letni dohodki tega člana (npr. priložnostno delo, delo na domu ali dr.). (8. člen)

Preživljanje otrok — razvezani starši

Za otroke, za katere skrbi davčni zavezanec na osnovi sodne odločbe, sodne poravnave ali dogovora o preživljanju, lahko uveljavlja olajšavo v višini tega prispevka, vendar največ do zneska, ki je določen za takega otroka; pod enakimi pogoji se priznava tudi olajšava za razvezanega zakonca. (9. člen)

Starši v zavodu

Če davčni zavezanec plačuje del stroškov za starše, ki so v oskrbi v socialnih zavodih ali drugih družinah, lahko uveljavlja olajšavo za vzdrževanega družinskega člana na osnovi potrdila socialnega zavoda oziroma centra za socialno delo. (9. člen)

Rezultati večletnega dela

Za dela, ki jih je davčni zavezanec ustvarjal več kot eno leto, vendar je prejel dohodek od tega dela šele v letu, za katerega se obračunava dohodnina, lahko zavezanec z ustreznimi dokazili zahteva razdelitev dohodkov na več let, za kolikor je prejel dohodke, vendar največ za pet let. (11. člen)

Že plačani davek v tujini

Odmerjena dohodnina se torej zmanjša za višino že odmerjenih davkov od posameznih vrst dohodkov, pri tem se upošteva tudi davek, ki je bil plačan v tujini. Če se zavezancu pri odmeri davka prizna olajšava od posamezne vrste dohodka, se dohodnina zmanjša za to olajšavo. (12. člen)

Detaširani delavci

Tudi davčnemu zavezancu, ki opravlja dela v tujini na osnovi doma sklenjenega delovnega razmerja, se obračunani davek zmanjša za davek, ki je bil že plačan v tujini. (18. člen)

Zemljišče uporablja drugi

Davek od dohodka iz kmetijstva mora plačati lastnik, imetnik pravice uporabe ali uživalec zemljišča (kdor je odvisen od obdelovanja zemlje), ki je vpisan v katastru 31. decembra pred letom, za katero se odmerja davek.

Če uporablja zemljišče kdo drug, ki ni vpisan v katastru, lahko davčni organ davek iz kmetijstva odmeri uporabniku zemljišča. (21. člen)

Razvijanje turizma na kmetih

Če davčni zavezanec, ki se ukvarja s kmetijstvom, vloga lastna sredstva (!) v preureditev prostorov v turistične namene, graditev in obnovo gospodarskih poslopj ter nakup kmetijske mehanizacije in naprav, lahko uveljavlja znižanje katastrskega dohodka v višini 25 % vloženih sredstev za dobo štirih let. (24. člen)

Dvolastniki

Sprejete spremembe in dopolnila uvajajo tudi novost glede dvolastnikov, torej oseb, ki niso rezidenti Republike Slovenije, vendar dosegajo na njenem območju dohodek iz kmetijstva. Vsi ti plačajo davek iz kmetijstva po 19-odstotni stopnji (17. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini)

Zasebnikom 20 % znižanje osnove zaradi obnove

Zavezanec, ki opravlja dejavnost kot stalni poklic, lahko v letni davčni napovedi uveljavlja 20% znižanje davčne osnove za vlaganje lastnih sredstev v nakup, obnovo in posodobitev osnovnih sredstev (tudi najetih poslovnih prostorov, če se vlaganja ne plačajo iz najemnine); znižanje davčne osnove se prizna za dobo štirih let. (47. člen)

Zasebnik, ki šele začne opravljati dejavnost

Novega zakona o dohodnini so lahko veseli vsi zavezanci, ki so na novo začeli opravljati dejavnost. Njihov dobiček v prvem letu poslovanja se ne obdavči, v drugem letu poslovanja se obdavči 34 % in v tretjem letu 66 % dobička. (49. člen)

VPRAŠANJA — ODGOVORI

IVAN ROJC (RUDP) ODGOVARJA NA VPRAŠANJA:

Potni stroški

Potni stroški niso izredni prejemki, ampak nadomestila materialnih stroškov, ki po zakonu niso obdavčena. Tako tudi niso obdavčena nadomestila za prevoz na delo in z njega ter za prehrano.

Šolske knjige in tečaj tujega jezika za otroke

Zmanjšanje osnove za dohodnino (7. člen) se nanaša samo na zavezanca (davkoplačevalca, ki odda napoved). Stroški za otroka so upoštevani v 8. členu, ki govori o vzdrževanih družinskih članih.

Tretji in četrti otrok

Med letom je bila olajšava za enega otroka 10-odstotna, za dva prijavljena pa 15-odstotna. Letos bo drugače: olajšava za enega otroka je 8-odstotna, za drugega prijavljenega 10-in tretjega 12-odstotna. Kdor vzdržuje dva otroke, bo imel 18-odstotno olajšavo, če vzdržuje tri družinske članke, bo olajšava 30-odstotna.

Prijavljen na zavodu za zaposlovanje

Kdor je prijavljen na zavodu za zaposlovanje in prejema mesečna nadomestila, mora prav tako oddati davčno napoved. Tudi nadomestila za brezposelne se obdavčijo tako kot vsi drugi prejemki državljanov, ne glede na njihovo višino (ni spodnje meje).

Strokovne tuje revije

Strokovna periodika, ki je potrebna za izobraževanje zavezancev, se prišteva k stroškom, za katere je priznana olajšava po 7. členu.

Računi iz lekarn

Januarja lani je bilo celotno zdravstvo obveščeno, da morajo biti vsi blagajniški odrezki z imenom in priimkom ter žigom — le take jih lahko zavezanec uporablja kot olajšavo po 7. členu. Vendar vsi tega niso počeli. Lani so se pojavile že nove blagajne, katerih računi so zelo natančni, tako da bo na te potrebno le zapisati ime in priimek. Izvajanje tega določila prvo leto še ne bo tako dosledno.

Vzdrževani otroci

Vzdrževani otroci so otroci do 18. leta starosti, če nadaljujejo šolanje do 26. leta starosti, in za delo nezmožni otroci ne glede na starost. Ne glede na navedeno se kot vzdrževani člani štejejo tudi otroci, če nimajo lastnih sredstev za preživljanje ali so njihova lastna sredstva manjša od višine olajšave in so prijavljeni pri službi za zaposlovanje — vendar le, če živijo v skupnem gospodinjstvu.

Dohodnina

Dohodnina je ime davka — je sintetični davek, s katerim davčno enakopravno obdavčujemo vse vrste prejemkov, ne glede na to, iz česa dohodek izvira.

Osnova za dohodnino so torej vsi bruto prejemki, dobički, dohodki med letom, zmanjšani za plačane socialne prispevke in olajšave. Dohodnina je torej sintetični davek (ker z njim obdavčujemo različne vrste dohodkov), hkrati pa je to tudi progresivni davek, kajti čim višji so dohodki, po tem višji stopnji se obdavčujejo.

AKONTACIJE DOHODNINE

Podvrsta dohodnine je šest vrst davkov, ki jih plačujemo že med letom in se odštejejo od odmerjene dohodnine.

Že med letom plačani davek in plačane akontacije se odštejejo od odmerjene dohodnine — doplačati bo potrebno le razliko oziroma se preveč plačani davek vrne zavezancu ali se mu všteje v naslednje plačilo.

Kot akontacije dohodnine se upoštevajo: davek od osebnih prejemkov (osnova za davek so bruto osebni dohodki, bruto pokojnine in bruto priložnostni prejemki); davek od dohodka iz kmetijstva (osnova je katastrski dohodek); davek od dohodkov iz dejavnosti (davčna osnova je dobiček od opravljanja dejavnosti, kamor se šteje tudi kmetijska proizvodnja); davek od dobička iz kapitala (osnova je dobiček, ki je pravzaprav razlika med prodajno ceno in valorizirano vrednostjo kapitala ob pridobitvi; ta dobiček pa se dogaja s prodajo nepremičnin, če je od pridobitve minilo manj kot 10 let (stanovanja, hiša), premičnin (manj kot 2 leti od pridobitve) in vrednostnih papirjev); davek od dohodka iz premoženja (davčna osnova je vsak prejemek od udeležbe pri dobičku, obresti za dana posojila fizičnim in pravnim osebam, najemnina); davek od dohodkov iz premoženjskih pravic (osnova je vsak posamezni prejemek).

Z dohodnino se ne obdavčujejo samo tri vrste dohodkov, ki se obdavčujejo po Zakonu o davkih občanov. To so: dediščine in darila, premoženje, dobički od iger na srečo.

DAVČNI ZAVEZANEC — DAVKOPLAČEVALEC

V Sloveniji bo po novem okrog milijon tristo tisoč davčnih zavezancev, ki bodo morali oddati svoje davčne napovedi.

Zavezanec za dohodnino je fizična oseba s stalnim prebivališčem v Sloveniji, ki je na njenem območju med letom dosegla katerega od dohodkov (osebni dohodek, dohodek iz kmetijstva, dohodek iz dejavnosti, iz kapitala, premoženja ali iz premoženjskih pravic). Zavezanec je tudi fizična oseba, ki nima stalnega prebivališča v Sloveniji, če je bivala na njenem območju nepretrgoma šest mesecev in na območju Slovenije imela enega ali več izmed navedenih šestih dohodkov.

KAKŠEN BO DOLG DRŽAVI?

Najprej moramo dobiti osnovo za dohodnino. Dobimo jo tako, da seštejemo vse naše osebne dohodke ali pokojnine (bruto), dobičke iz kapitala, prodaje nepremičnin in podobno, bruto avtorske honorarje, bruto prejemke za priložnostno opravljene storitve in od premoženja ali katastrski dohodek, če imamo posest. Od vsega tega, kar smo v enem letu prejeli, se odštejejo socialni prispevki, nekaj čez 24 %, ki smo jih plačevali vse leto. Tako dobimo OSNOVO ZA DOHODNINO. Od te osnove, ki predstavlja 100 odstotkov neke vsote, lahko odštejemo 10 odstotkov olajšav (na osnovi računov, potrdil). Olajšava je lahko večja od 10 odstotkov, če imamo enega ali več vzdrževanih družinskih članov, če plačujemo samoprispevke, če smo starejši od 65 let in če smo 100-odstotni invalid. Ko smo odšteli vse možne olajšave, pridemo v neki dohodkovni razred, po katerem se nam odmeri dohodnina (odvisno od tega, če je dohodkovni razred visok ali nizek). Od tega odmerjenega zneska davka (dohodnine) se odštejejo vse akontacije davkov, ki smo jih plačali že med letom. Tako dobimo DOLG DRŽAVI, v nekaterih primerih pa bo država še dolžna državljanom — če so bile akontacije previsoke, osebni prejemki izredno nizki in več vzdrževanih družinskih članov.

Pri tem obračunu vseh prejemkov in izdatkov (grobo rečeno) bo možna RAZLIKA, ki nam jo bo sporočila davčna uprava z odločbo o odmeri dohodnine. Razliko bo potrebno doplačati ali pa jo bodo vrnili, če je bilo davka zaračunanega preveč.

Vsem prihodnjim davkoplačevalcem in izpolnjevalcem obrazcev za davčno napoved: Od 17 vrst prejemkov posameznik ne plačuje nobenega davka, zato si še posebno pazljivo preberite 16. člen Zakona o dohodnini, ki govori o oprostitivah. Vsak davkoplačevalec ima tudi možnost, da svojo osnovo za dohodnino zniža za 10 odstotkov, če je del svojih dohodkov porabil za določene namene in to lahko dokaže z dokumenti. O tej olajšavi govori 7. člen Zakona o dohodnini, zato si ga naj pazljivo prebere vsak davkoplačevalec.

Z DIREKTORJI DAVČNIH UPRAV ZA OKROGLA MIZO VESTNIKA

V pokrajini ob Muri bomo oddajali davčne napovedi na naslov uprav za družbene prihodke skupščin občin M. Sobota, G. Radgona, Lendava in Ljutomer. Ker bo v prihodnjih tednih prav na davkarji ogromno dela, prosijo vse občane, da pošiljajo davčne napovedi po pošti (predvsem v M. Soboti in Lendavi). Preden bodo začeli vnašati podatke iz davčnih napovedi v računalnik, bodo morali poslati sporočila o odmeri davkov vsem lastnikom kmetijskih zemljišč in obrtnikom. Struktura davkoplačevalcev v Pomurju je povsem drugačna kot v Ljubljani ali drugih mestih, zato direktorji davčnih uprav upajo, da bodo v republiko to upoštevali.

Za okroglo mizo Vestnika so se zbrali direktorji uprav za družbene prihodke Jožica Voršič iz Ljutomera, Marija Kramberger iz Lendave, Daniel Vrzel iz G. Radgona in Srečko Grosman iz Murske Sobotne.

Kakšne nepravilnosti ali težave prikažete direktorji davkarji?

Voršičeva: Obrtniki, pa tudi samostojni kulturni delavci bodo oddali davčno napoved na

osnovi dobička. Davčna uprava bo nato naredila odmero, jim poslala izračun in šele nato bodo lahko izpolnili obrazec za odmero dohodnine. Napoved za odmero davka iz dejavnosti

MARIJA KRAMBERGER (Lendava): »V lendavski občini smo pravočasno poskrbeli za prevode obrazcev za napoved za odmero dohodnine v madžarski jezik. Obrazce z ustreznimi navodili bodo državljanji lahko kupili v knjigarnah in trafikah, stanejo pa 4,5 tolarja. V naši občini imajo tudi precej dvolastnikov (naši občani imajo zemljo na Hrvaškem ali v Hrvati v naši občini), precej hrvaških delavcev pa je zaposlenih v lendavskih podjetjih.«

Zakon o dohodnini omogoča dve vrsti olajšav, s katerimi si lahko zmanjšamo osnovo za dohodnino (manjša bo osnova, manjši bosta dohodnina in vsota, ki jo bomo morali plačati).

Vsak davkoplačevalec ima možnost, da si svojo osnovo za dohodnino zniža za 10 odstotkov, če je del svojih dohodkov med letom porabil za določene namene in to lahko dokaže z dokumenti.

7. člen Zakona o dohodnini navaja, da se osnova za dohodnino zmanjša za:

1. znesek sredstev, vloženih v nakup dolgoročnih vrednostnih papirjev pri izdajatelju vrednostnega papirja (samo enkrat),

2. znesek sredstev, vloženih v nabavo, rekonstrukcijo in modernizacijo osnovnih sredstev, zmanjšan za višino sredstev znižane osnove pri davku iz dejavnosti,

3. reinvestirani del udeležbe v dobičku,

4. znesek sredstev, porabljenih za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, za vzdrževanje teh objektov in odpravo arhitekturnih in komunikacijskih ovir za invalida v teh objektih,

5. znesek sredstev, vloženih v gradnjo malih hidroelektrarn, varstvo okolja in varčevanje z energijo,

6. sredstva, ki jih imetnik kulturnega in zgodovinskega spomenika vloži v njegovo vzdrževanje v letu, za katero se dohodnina odmerja, na podlagi dokumentacije izvajalca del, s katerim je strokovna organizacija za varstvo kulturne dediščine s sporazumom, sklenjenim z imetnikom spomenika, soglašala,

7. znesek sredstev, vloženih v nakup zdravil, zdravstvenih in ortopedskih pripomočkov ter v zdravljenje in rehabilitacijo v zdravstvenih zavodih in zdraviliščih za zavezanca in vzdrževane družinske članke, kadar so bili napoteni na takšno zdravljenje,

8. znesek sredstev, s katerim udeleženci izobraževanja ob delu plačujejo storitve šolskim zavodom za pridobitev katere koli stopnje izobrazbe, za izpolnjevanje izobrazbe ter pridobivanje novih znanj,

9. znesek sredstev, namenjen za znanstveno raziskovalno in razvojno dejavnost (nakup raziskovalne opreme, izobraževanje kadrov, vlaganje v projekte za znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti ipd.

Če davčni organ dvomi, da gre za sredstva, namenjena znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti, daje o tem mnenje pristojni republiški upravni organ.

10. znesek sredstev za nakup knjig in učnih pripomočkov s področja umetnosti, znanosti,

kulture, izobraževanja in vzgoje ter športa, nepremičnin posebne kulturne, znanstvene ali zgodovinske vrednosti in umetniških del,

11. plačane članarine političnim strankam in sindikatom,

12. plačane prostovoljne denarne prispevke in vrednost daril v naravi za humanitarne, kulturne, znanstvene, športne, ekološke in religiozne namene, kadar so izplačani osebam, ki so v skladu s posebnimi predpisi organizirane za opravljanje takšnih dejavnosti, ter navedeni prispevki oziroma darila, izplačana invalidskim organizacijam,

13. plačane zneske samoprispevka,

14. letni povprečni osebni dohodek zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se dohodnina odmerja, invalidom s 100 % telesno okvaro, če jim je bila priznana pravica do tuje pomoči in nege, na podlagi odločbe Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja,

15. 8 % poprečnega osebnega dohodka zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se dohodnina odmerja, zavezancem po dopolnjenem 65. letu starosti.

Zmanjšanje za namene po tem členu ne more presegati 10 % osnove za dohodnino, razen zmanjšanja po 13., 14. in 15. točki tega člena (7. člen).

Vsa sredstva, za katera zavezanec uveljavlja zmanjšanje osnove za dohodnino, mora posebej izkazati in dokazati z dokumenti (ob davčni napovedi odda le izpolnjen obrazec, dokazila pa, če bo to zahtevala uprava za družbene prihodke).

Olajšave na družinske članke

Drugo možnost olajšav imajo davkoplačevalci, ki vzdržujejo družinske članke. Svojo osnovo za dohodnino si bodo za vzdrževanje vsakega družinskega člana znižali za znesek, ki

z njimi uveljavljajo olajšavo. Torej: morajo jih dati žigosati, imeti pa morajo tudi bančni odrezke.

Mnogo je takih mejnih zadev, o katerih bodo odločale občinske uprave za družbene prihodke — na primer glede upoštevanja določenih olajšav?

Grosman: Veliko je odvisno od tega, kakšno bo razmerje glede na vse druge zahteve. Na primer, če bo imel kdo že veliko drugih olajšav, potem takih, ki so mejne, ne bomo niti gledali. Če pa bodo to edine olajšave, bomo morali biti tolerantni.

Voršičeva: Jaz mislim, da mi tega v resnici ne bomo nadzorovali. Mi bomo le sprejemali

DANIEL VRZEL (G. Radgona): »V občini Gornja Radgona imamo osem prejemnikov pokojnin iz tujine. Na srečo ali na žalost smo točno vedeli, kdo prejema tuji pokojnino, zato so ti »nastradali« in morali plačati akontacije. Vsi so zagrozili, da si bodo dali ta denar nakazovati v Avstrijo — sicer pa to že tako vsi delajo. Velike probleme mi dela tudi Kramberger, ki hodi po Nemčiji in še kje, samo da hi našel način, kako mu ne bi bilo treba plačati davka.«

Davčne oprostitve

ko je zavezanec tega člana deljansko preživljal in v tem času doseženi lastni dohodki tega člana.

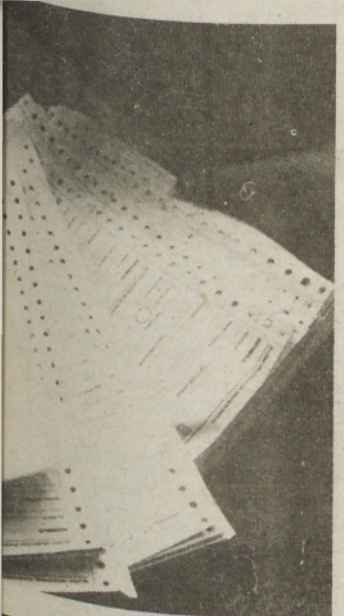
Sprejete spremembe in dopolnitve zakona na zadnji decembrski skupščinski seji dopolnjujejo tudi 7. člen zakona o dohodnini, ki govori o olajšavah. Teh sprememb bodo vsi, ki ustanavljajo podjetja, kajti tudi za ustanovitveni delež podjetja in zadrževanje olajšave. Upoštevala se bo tudi naložba kmetov v preureditev prostorov za turistične namene, graditev in obnovo gospodarskih objektov ter nakup kmetijske mehanizacije in naprav (pri tem se upošteva že znižani davki od katastrskega dohodka). Z novo točko se doda tudi možnost uveljavljanja olajšave za plačilo prispevkov in premij, namenjenih za povečanje socialne varnosti zavezanca (s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega varstva in zaposlovanja), vendar morajo imeti pravne osebe sedež v Sloveniji — tuje zavarovalnice torej odpadejo!

Pomembna je tudi sprememba 9. člena, saj po novem določa, da so lahko vzdrževani družinski člani zakonci in razvezani zakonci (pod posebnimi pogoji), otroci in posvojenici, stari nad 18. let, ki se ne izobražujejo in so za delo sposobni, če so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje. S starši morajo živeti v skupnem gospodinjstvu, njihova lastna sredstva pa so manjša od višine posebne olajšave. Vzdrževani družinski člani so lahko pod posebnimi pogoji tudi vnuki, pastorki in starši. In še nekaj: če se zavezanec ne morejo sporazumeti, kdo od njih bo uveljavljal pravico do posebne olajšave za istega vzdrževanega družinskega člana, se prizna vsakemu zavezanec sorazmerni del olajšave.

VZDRŽEVANI ČLANI NA KMETIJAH

Davčnim zavezancem, ki se ukvarjajo zgolj kmetijstvom in jim je kmetijska dejavnost tudi edini vir dohodka, se prizna posebna olajšava za vzdrževane družinske člane tudi za vse člane gospodinjstva, ki sodelujejo pri doseganju dohodka iz kmetijstva in jim je to edini vir dohodka (niso se druge zaposlenosti), ter da niti njihov zakonci nima drugih dohodkov.

V takih primerih pripada zavezancu posebna olajšava tudi za otroke družinskih članov.

1. Nova zakonodaja omogoča malo oprostitev in olajšav pri plačevanju davkov. Zakonska osnova za obdavčenje z dohodnino so dohodki posameznika, ki so navedeni v Zakonu o dohodnini — razen nekaterih izjem v 16. členu tega zakona so obdavčene vse vrste prejemkov.

16. člen torej navaja naslednje osebne prejemke, od katerih ni potrebno plačati davka:

1. prejemki kot odlikovanja in družbena priznanja,
2. dodatki in priznavalnine, izplačani udeležencem narodnoosvobodilne vojne,
3. prejemki po predpisih o pravicah imetnikov partizanske spomenice 1941,
4. prejemki po predpisih o pravicah vojnih in mironobskih vojaških invalidov ter civilnih invalidov vojne,
5. prejemkov za delo med rehabilitacijo,
6. prejemkov po predpisih in pravicah borcev španske narodnoosvobodilne in revolucionarne vojne 1936 in 1939, borcev za severno mejo v letih 1918 in 1919 in slovenskih vojnih dobrovoljcev iz vojn od 1912 do 1918,
7. prejemki za občasno ali začasno nego oziroma pomoč invalidom, ki jih fizičnim osebam izplačajo invalidske organizacije,
8. jubilejne nagrade, odpravnine in denarna nadomestila izplačana v enkratnem znesku po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti
9. prejemki kot socialnovarstvene pomoči, kamor sodijo:
 - varstveni dodatek k pokojnini,
 - denarna pomoč za brezposelne,
 - družbena pomoč otrokom,
 - denarna pomoč kot edini in dopolnilni vir preživljanja terčasne in enkratne socialne pomoči,
10. rejnine in oskrbnine tuji družini,
11. nadomestila za invalidnost,
12. dodatki za pomoč in postrežbo,

13. plačila začasno ali občasno opravljanje dela učencev in študentov, prejeta prek študentskih organizacij ljubljanske in mariborske univerze, ki imajo na podlagi pogodbe o koncesiji z republikanskim upravnim organom, pristojnim za finance, pooblastilo za izvajanje strokovnih nalog posredovanja dela,

14. stipendije,

15. nagrade na podlagi zakonov in odlokov družbenopolitičnih skupnosti ter aktivov kulturnih in znanstvenih zavodov ter gospodarskih zbornic, ki se dajejo posameznikom kot posebna družbena priznanja,

16. nagrade za življenjsko delo oziroma dosežke, ki se dajejo kot splošno družbeno priznanje vidnim znanstvenikom, književnikom, umetnikom in športnikom,

17. nagrade, ki jih dajejo znanstvenikom, umetnikom in športnikom Organizacija združenih narodov in njene organizacije, mednarodne organizacije in tuje nacionalne organizacije z mednarodnim ugledom kot mednarodno priznanje za znanstveno, književno in umetniško delo ter izjemne dosežke v telesni kulturi.

Popolnoma izvzeti iz plačevanja davka so le tisti, ki živijo edinele od socialnovarstvenih pomoči, nizkih pokojnin, prejemkov za delo med rehabilitacijo, stipendij, in pa seveda vsi vzdrževani družinski člani. Izvzeti so tudi tujci, ki delajo v konzularnih predstavništvih v Sloveniji in funkcionarji OZN-a (17. člen).

Spremembe in dopolnitve Zakona o dohodnini dodajajo 16. členu dve dotani točki, ki pa sta za mnoge velikega pomena:

— davka ni potrebno plačevati od prejemkov od opravljanja občasnih in začasnih del invalidskim osebam z najmanj 70% telesno okvaro, ki prejemajo denarno pomoč kot edini vir preživljanja;

— davka so oproščene tudi osebe, ki prejemajo denarno pomoč kot edini vir preživljanja v skladu z zakonom, za prejemke za odpravljanje občasnih in začasnih del.

Katere zakone moramo poznati?

Uradni list Republike Slovenije 47/90

Zakon o davku na promet nepremičnin (velja od 1. 1. 91), Sklep o določitvi prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti, in za posebne primere zavarovanja v letu 1991 (velja od 1. 1. 91, ureja pa tudi plačevanje prispevka od prejemkov po pogodbi o delu).

Uradni list Republike Slovenije 48/90

Zakon o financiranju javne porabe (velja od 1. 1. 91, ureja financiranje javne porabe v RS) Zakon o dohodnini (velja od 1. 1. 91, ureja obdavčenje dohodkov fizičnih oseb v RS)

Zakon o davkih občanov, spremembe (velja od 1. 1. 91, ureja obdavčenje premoženja, dediščin in daril ter dohodkov od iger na srečo fizičnih oseb; ureja tudi postopek prisilne izterjave vseh davkov fizičnih oseb, tudi davkov po zakonu o dohodnini)

Zakon o davku od dobička pravnih oseb (velja od 1. 1. 91, ureja obdavčenje dobička pravnih oseb, npr. podjetij)

Zakon o davkih na izplačane osebne dohodke (velja od 1. 1. 91 do 31. 3. 91, predpisoval je 12% davek na plačilno listo)

Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje (velja od 1. 1. 91, ureja obračunavanje in plačevanje prispevkov za socialno varnost)

Odredba o načinu obračunavanja in poravnavanja obveznosti z obveznicami za pospeševanje izvoza in o evidenci za spremljanje poravnavanja obveznosti v letu 91

Uradni list Republike Slovenije 5/91

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (veljavnost 16. 2. 91, uvaža možnost prostovoljnega zavarovanja za primer brezposelnosti)

Uradni list Republike Slovenije 6/91

Odlok o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena v Republiki Sloveniji od 1991 do 1993 (na teh območjih davčna politika gospodarsko dejavnost dodatno spodbuja)

Uradni list Republike Slovenije 9/91

Pravilnik o vodenju poslovnih knjig Uradni list Republike Slovenije 13/91

Odlok o obračunavanju in plačevanju prispevkov za zdravstveno varstvo v letu 1991 (velja od 29. 3. 91)

Uradni list Republike Slovenije 14/91

Zakon o proračunu Republike Slovenije za leto 1991

Uradni list Republike Slovenije 18/91

Obvezna razlaga 32. člena zakona o dohodnini (zasebniki, ki dosegajo dobiček z opravljanjem dejavnosti, so lahko obdavčeni po 69. členu zakona o dohodnini, če prejemajo dohodke iz premoženjskih pravic)

Uradni list Republike Slovenije 19/91

Sklep o zaključnem računu SPZ-a Slovenije za leto 1991

Uradni list Republike Slovenije 4/91

Zakon o začasnih ukrepih o davku od prometa proizvodov in storitev

Uradni list Republike Slovenije 34/91

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini

POJASNILA • POJASNILA

Davek od dohodka avtorskih pravic

Ta davek plačujejo tudi fizične osebe, ki niso rezidenti Republike Slovenije, če na njenem območju dosegajo dohodke od avtorskih pravic, izumov, znakov razlikovanja in tehničnih izboljšav, zavezancu, ki doseže dohodek iz premoženjskih pravic v tujini, se obračunani znesek davka zmanjša za davek, plačan od tega dohodka v tujini.

Zavezancem se pri obdavčitvi dohodkov iz premoženjskih pravic priznajo stroški v višini 40% od doseženega dohodka, na njegovo zahtevo pa se mu lahko prizna tudi dejanski (višji) stroški, če jih lahko dokaže.

Demografsko ogrožena območja

Tistemu, ki je začel opravljati neko dejavnost na demografsko ogroženih območjih, se dobiček prvih treh let ne obdavči, v četrtem letu se obdavči 50% in v petem letu poslovanja 75% dobička. (49. člen)

Kdor zaposli brezposelnega ali pripravnika

Spremembe uvajajo še večje olajšave za vse zavezance, ki za nedoločen čas zaposlijo pripravnika oziroma delavca, ki prvič sklone delovno razmerje, in delavca, ki je prijavljen pri službi za zaposlovanje. Davčna osnova se zniža za znesek, ki je enak 23% izplačane plače temu delavcu. (28. člen sprememb)

Kdor zaposli invalidne osebe

Kdor zaposli invalidne osebe, se mu za vsako takšno osebo davčna osnova zniža za 30% njim izplačanega osebnega dohodka; kdor zaposluje invalide s 100% telesno okvaro in gluhonome osebe pa za 50% osebnega dohodka, izplačanega tem osebam. (50. člen)

Praktično delo učencev

Osnova za davek se zniža tudi za znesek izplačane nagrade učencu, ki je pri zavezancu opravljal praktično delo vzgojno-izobraževalnega procesa v poklicnem izobraževanju. (28. člen sprememb)

SAMOSTOJNI KULTURNI DELAVCI

Z novim zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini je bila sprejeta tudi posebna novost za samostojne kulturne delavce, zasebne raziskovalce, zasebnike, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno dejavnost, samostojne športnike, samostojne športne delavce in duhovnike (30. člen sprememb)

Pod pogojem, da ne zaposlujejo delavcev, lahko zahtevajo, da se jim od ustvarjenih prihodkov odštejejo odhodki v višini 40% ustvarjenih prihodkov.

Zahtevo morajo zavezanci predložiti davčnemu organu pred začetkom leta, za katero zahtevajo ugotavljanje dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov.

DOMAČA OBRT

Podobno zahtevo lahko vložijo tudi zavezanci, ki dosegajo dohodek z opravljanjem domače in umetne obrti, čebelarstva, sprejemanjem gostov na prenočevanje kot postranskim poklicem in sprejemanjem gostov na kmečko gospodarstvo. Od dobička se jim odšteje 60% ustvarjenih prihodkov.

Dobiček od prodaje stanovanj

Zakon o dohodnini v 53. členu določa, da je osnova za davek od dobička pri prodaji nepremičnin, premičnin in vrednostnih papirjev razlika med prodajno ceno kapitala in valorizirano vrednostjo. Spremembe in dopolnitve pa dodajajo:

Če prodajna cena kapitala (npr. stanovanja) ni ustrezala ceni, ki bi se dala doseči v prostem prometu ob prodaji, se za ugotavljanje osnove za davek upošteva ugotovljena vrednost kapitala. Dobiček od prodaje stanovanj ali stanovanjskih hiš (pridobljenih po pogojih odprodaje družbenih stanovanj) ne more biti nižji od valorizirane vrednosti teh nepremičnin brez upoštevanja popusta, ki je bil priznan ob prodaji družbenih stanovanj.

VPRAŠANJA — ODGOVORI

Pokojnine iz tujine

Vse pokojnine, katerih izplačevalci so v tujini (ne glede na to, na čigavo ime prihajajo), so obdavčljive v Sloveniji. Večina teh prihaja na račune v tujini, ker je pri nas omejeno razpolaganje z denarji. Slovenija bo na osnovi že podpisanih sporazumov poskušala dobiti te podatke o tujih izplačevalcih, vmesno obdobje do sprejema novih sporazumov pa urediti z ustreznimi akti.

Pri tem ni pomembno, če so si prejemniki dali nakazovati denar v Italiji ali Avstriji; če bodo države spoštovale dogovore, bodo do teh podatkov morali priti. Pokojnina je obdavčena v državi, v kateri biva (prejemnik in davkoplačevalec).

Zdomci

Zdomci niso obdavčeni po naših predpisih, ker plačujejo davek v tujini, kjer delajo in živijo.

Detaširani delavci

Delavci, ki jih pošiljajo na delo v tujino naša podjetja, plačujejo davek tako kot vsi delavci, ki so zaposleni na ozemlju Slovenije. Obračun je v tem primeru drugačen (podjetja so o tem obveščena), saj se upošteva že plačani davek v tujini.

Izvenzakonska skupnost

Osebe, ki z zavezancem živijo v izvenzakonski skupnosti, se ne štejejo za vzdrževane družinske člane. Izvenzakonske skupnosti pri odmeri dohodnine in priznavanju olajšav ni mogoče izenačiti z zakonsko skupnostjo, saj je ta odvisno izključno od volje članov te skupnosti, zato o njenem obstoju ni nobene uradne evidence.

Vojaški rok

Za vzdrževanega družinskega člana se ne šteje član v času, ko je bil pri vojaki.

Lastna sredstva za preživljanje

Prejemki po pogodbi o delu, stipendije, delež družinske pokojnine — to so lastna sredstva za preživljanje. Za lastna sredstva za preživljanje se ne štejejo otroški dodatek in preživnine.

Preživnina

Preživnino, ki jo zavezanec plačuje za otroke na podlagi sodne odločbe, sodne poravnave ali dogovora o preživljanju, lahko zavezanec uveljavlja kot olajšavo. Pod enakimi pogoji se prizna preživnina tudi za razvezanega zakonca brez lastnih sredstev za preživljanje. Osnova za dohodnino se zmanjša za 8 odstotkov povprečnega osebnega dohodka zaposlenih v Republiki Sloveniji

V Pomurju 70 tisoč davčnih napovedi

10 odstotkov olajšave?

Voršičeva: Odvisno je od višine osebnega dohodka. Zasebne računalna, da bi glede na mojo plačo morala imeti lani okrog 30 tisoč tolarjev vredno naložbo, da bi lahko izkoristila olajšavo, sicer pa verjetno okrog 20 tisočakov v povprečju. V resnici je tako, da je za davkoplačevalce boljše, če imajo čim več olajšav in čim več vzdrževanih oseb. Vendar moramo ljudi opozoriti, da naj uveljavljajo le tiste olajšave, do katerih imajo pravico in za katere imajo dokumentacijo.

Krambergerjeva: Narod pa si v resnici marsikaj upa! Reklamo, da niso vedeli... vendar to ni opravičilo!

JOŽICA VORŠIČ (Ljutomer): »Najtežje bi prav gotovo v tako kratkem času poslati vsem kmetom obvestila o odmeri davkov. Imamo na primer 5 tisoč zavezancev, ki so nosilci gospodinjstva, v enem gospodinjstvu pa je tri, štiri ali celo pet lastnikov zemlje. In vsem tem bo potrebno poslati obvestila — torej okrog 15 tisoč obvestil. Poleg tega nimamo EMŠO-jev.«

Kakšne so kazni?

Vrzel: Kazni so ogromne. Če ne vloži davčne napovedi, plača pet tisoč tolarjev, kazni pa dosegajo višino 100 tisoč tolarjev. Če je to že kaznivo dejanje — če je nepravilnost storil namerno, da bi prikril dohodek pred davkarjo — gre na sodišče. Sprašujem pa se, kako bomo te kazni izterjali? Z rubežem? Papir res dosti prenese, v praksi pa je vse drugače.

Verjetno se boste srečevali s posebnostmi tudi v posameznih občinah?

Krambergerjeva: Pri nas bo veliko kombiniranih davčnih napovedi, saj ima skoraj vsak kje kakšno zemljo. Pri davku od dejavnosti imajo v lendar-

ski občini olajšavo zaradi demografsko ogroženega območja. Delavci iz Hrvaške, ki so zaposleni v naših podjetjih, dohodnine ne bodo plačevali, saj so davčni zavezanci le tisti, ki imajo stalno bivališče v Sloveniji. Med letom so plačevali akontacijo davka od osebnega dohodka, vendar niso mogli uveljaviti olajšav zaradi vzdrževanih družinskih članov (otrok). To se jim bo upoštevalo pri plačilu davka v okviru hrvaškega davčnega sistema.

Prejemniki pokojnin iz tujine niso plačevali akontacij — ali pa?

Grosman: Tu bodo verjetno največji problemi, saj ne moremo priti do podatkov. Točno se

SREČKO GROSMAN (M. Sobota): »S sprejetjem novih zakonov je tudi za nas vse novo. Prej smo bili navajeni na »skupni dohodek občanov, ko so podjetja morala dajati napovedi za občane. Tudi tam je bila progresivna lestvica. V napovedi za odmero dohodnine pa bodo zajeli vsi dohodki, tudi katastrski. Oddajanje davčne napovedi se je razširilo na vse državljane (prej le zaposleni). Za nas pomeni to le več dela, kajti kadrovske nismo okrepljeni.«

Mamica z majhnim otrokom kupuje sveže mleko pri kmetu. Ali ji je kmet dolžan dati potrdilo o prodanem mleku?

ODGOVOR:

KMET NI DOLŽAN DATI POTRDILO O PRODAJI MLEKA. SAJ SE DOHODKI IZ KMETIJSTVA ODBAVČJO PO KATASTRSKEM DOHODKU. RAČUN, ČE BI GA KLJUB VSEMU DOBILI, SE NE BI MOGEL UVELJAVITI V OKVIRU OLAJŠAV, SAJ SE MATERI (ALI OČETU) ŽE PRIZNA POSEBNA OLAJŠAVA ZA VZDRŽEVANJE OTROKA.

Uprava za družbene prihodke Lendava

VEŠTNIK

Z ženo sva prodala parcelo. Pri prodaji sva plačala prometni davek. Ali bomo morali kljub temu še plačati davek?

ODGOVOR:

ČE JE BILO ODTUJENO (PRODANO) PREMOŽENJE PRIDOBILNO PRED DESETIMI LETI, NE BOSTE PLAČALI NOBENEGA DAVKA.

ČE PA STE PRODALI NEPREMIČNINO, KATERE LASTNIK STE BILI MANJ KOT DESET LET, PLAČATE DAVEK OD DOBIČKA IZ KAPITALA. Vendar v primeru, da se ugotovi razlika med prodajno ceno in revalorizirano vrednostjo kapitala ob pridobitvi, odšteje se že plačani davek, razen v primerih, ko se od prodaje ne plača davek na promet nepremičnin. Stopnja davek od dobička iz kapitala je 20 %.

DOHODEK, KI STE GA DOSEGLI Z DOBIČKOM, PA SE ŠTEJE V OSNOVO ZA DOHODNINO.

Srečko Grosman
Direktor Uprave za družbene prihodke M. Sobota

7000 tolarjev pokojnine

Tudi upokojenka, ki ima 7 tisoč tolarjev pokojnine, bo morala oddati davčno napoved, ne bo pa plačala davka oziroma dohodnine, če ima pokojnino kot edini vir dohodka — obdavčene naj bi bile le tiste pokojnine (fiktivno preračunane na bruto s količnikom 1,62233), ki presegajo 1,1 povprečnega bruto osebnega dohodka.

ZGLED IZRACHUNA:

a) Mesečni obračun davka od osebnih prejemkov
Neto pokojnina = 7000 SLT
Bruto pokojnina (fiktivno) = 7000 SLT × 1,62233 = 11356,00 SLT
SLT od tega se odštejejo: prispevki za socialno varnost po stopnji 23,36 % (11356 SLT × 23,36 % = 2653 SLT) ter obračunani davke od osebnih prejemkov po stopnji 12 % (11356 SLT × 12 % = 1363 SLT).

Mesečna neto pokojnina bi tako znašala 7340,00 SLT.

Izračun nam pove, da upokojenka med letom ni plačevala davka od osebnih prejemkov (akontacija dohodnine), saj je po fiktivnem preračunu njene neto pokojnine na bruto in po odbitku fiktivno preračunanih prispevkov za socialno varnost in davka od osebnih prejemkov neto pokojnina še vedno višja, kot jo upokojenka dejansko prejema. V tem primeru je pokojnina izplačana v nespremenjeni višini. V davčni napovedi za dohodnino bo upokojenka prikazala, da je med letom davek od osebnih prejemkov že bil obračunan v višini 1363 SLT in povečan za razliko do pokojnine, ki ji pripada po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (torej 340 SLT). Izkazal se bo obračunan davek v višini 1703 SLT (1363 + 340). Ta obračunani davek se ne odvede, upošteva pa se, kot da je bil med letom v celoti plačan.

b) Obračun dohodnine za leto 1991

Letna neto pokojnina 7000 × 12 = 84.000 SLT
Letna bruto pokojnina (fiktivna) 84.000 × 1,62233 = 136276
Od bruto pokojnine se odštejejo prispevki za socialno varnost (136276 - 31834 = 104.442).

Obračunani davek (dohodnina) v primeru, da uveljavlja upokojenka olajšavo po 7. in 8. členu zakona o dohodnini, znaša:

do 102.000 SLT znaša stopnja 19 % = 19380 SLT
od razlike nad 102.000 do 104.442 28 % = 684 SLT
odmerjena dohodnina skupaj 20.064 SLT
Odmerjena dohodnina se zmanjša za fiktivno obračunane akontacije dohodnine — davka od osebnih dohodkov med letom, in sicer v višini 1703 SLT × 12 = 20.436.

Upokojenka torej ne bo plačala dohodnine (v primeru, da nima nobenega drugega vira prihodka), saj je med letom obračunani davek od osebnih prejemkov višji od odmere dohodnine za 372 SLT.

Jožica Voršič
direktorica Uprave za družbene prihodke občine Ljutomer

Kakšna je prava višina davkov

Dr. Hannes Androsch, ki je bil enajst let avstrijski finančni minister, je v intervjuju v reviji Denar (št. 13—14, 15. december 1991) med drugim povedal:

»Dejstvo je, da je davke treba plačevati, čeprav tega nihče nikjer ne dela rad. Vsaka moderna država potrebuje sredstva, in sicer med 35 in 40 % družbenega proizvoda vključno s socialnimi prispevki. Davčna država pa ima smiselno spodnjo mejo. Eden od problemov ZDA je, da se v tej državi plačuje premalo davkov. Na drugi strani pa so zgledi npr. Anglije in Skandinavije pokazali, da se ne sme zahtevati preveč davkov, saj je to demotivacijsko in prav gotovo ne privlači tujega kapitala.

Z občutkom za pravo mero je potrebno uganiti pravo višino davkov. Potrebne prihodke je pravilneje pobirati manj z davki od dobička ali premoženjskimi davki in več z davki na porabo, pa naj so to splošni prometni davki, kombinirani s trošarinami, ali davek na dodatno vrednost. To je potem bolj politično vprašanje. Seveda država in državljani potrebujejo socialno mrežo, zato so potrebni tudi socialni prispevki.

Ob vsem tem je jasno, da je potrebno davčni sistem posebej ob vzpostavljanju nove države pravilno postaviti. Z njim je potrebno dobro zastaviti tudi rešitve na drugih področjih, npr. varstvo okolja, pospeševanje razvoja gospodarstva, da ho izkoristiti lastnih resursov čim večji.

Kjer je možno, pa je treba uvesti neposredna plačila za stroške storitev države državljanu. Davki imajo namreč to značilnost, da se pobirajo in plačujejo neodvisno od tega, koliko javnih storitev davkoplačevalec potrebuje in porabi. Je cela vrsta javnih storitev, ki jih lahko neposredno zaračunavali, npr. za ceste, za razna dovoljenja in podobno. Vse take možnosti je pametno izrabiti in proračun bo nekoliko manj obremenjen.

Prispevki za socialno varnost

Z novim davčnim sistemom je bilo odpravljen neposredno financiranje posameznih delov javne porabe, tako, da so od prejšnjih okrog 40 prispevkov ostali le trije, vsi ostali prispevki pa so tako preoblikovani v davke. Ostali so tako le prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje, saj te oblike socialnega varstva nimajo narave proračunske porabe. Zakon o prispevkih za socialno varnost upošteva določbe mednarodnih konvencij, po katerih mora najmanj polovico sredstev za socialno varnost zaposlenega plačati delodajalec.

Zavezanci za plačilo prispevkov so tako zaposleni ali delojemalci kot tudi delodajalci, osnova za izračun prispevkov pa je bruto osebni dohodek in bruto nadomestilo osebnega dohodka za čas odsotnosti z dela. V osnovo za obračun prispevkov pa se ne štejejo izplačila za letni regres, odpravnine, jubilejne nagrade in drugo.

Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je 14,40 odstotkov od bruto osebnega

dohodka za zaposlenega in prav toliko za delodajalca, za zdravstveno varstvo 6,60 (tudi dvakrat) ter za zaposlovanje dvakrat po 1,70 odstotka. Večina občin pa je imela tudi posebni prispevek za zdravstveno varstvo, ki je bil največ 10 odstotkov republiškega prispevka (ali 0,66 odstotka). Skupaj znaša obremenitev bruto osebnih dohodkov iz naslova prispevkov največ do 23,36 odstotkov.

Zavezanec, ki ne zaposluje drugih delavcev prav tako mora plačati vse prispevke (do 15 v mesecu za pretekli mesec) osnova pa je njihova bruto osnova, ki si jo sami izberejo v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Najnižja možna zavarovalna osnova se ravna po zajamčenem osebnem dohodku. Sicer pa se zavarovalna osnova pomnoži s koeficientom 1,6 in od dobljenega zneska zasebnik plača 23,36 odstotka prispevka za socialno varnost kot zaposlen in 22,70 odstotka prispevkov za socialno varnost kot delodajalec.

Obrtniki in davčne spremembe

Najbolj ogorčeni nad sprejemom nove davčne zakonodaje so bili obrtniki, saj so jim bile odvzete mnoge ugodnosti in olajšave iz starega sistema. Zato so tudi med prvimi predlagali vrsto sprememb. Vse v Zakonu o spremembah in dopolnitvah niso bile upoštevane, kljub temu pa so dosegli kar precej, kar gre zaslugi predvsem organizirani dejavnosti Obrtnice zbornice.

Obrtniki so opozarjali, da bo zaradi nove davčne politike manj naložb in zaposlovanja tudi pri obrtnikih, saj se bo vsak ravnal predvsem po svojih možnostih ter izbral najugodnejše načine poslovanja — to pa je lahko tudi zmanjšanje proizvodnje in števila zaposlenih. Zelo pomembna je sprejeta predlagana sprememba, po kateri se bo davčna osnova znižala za 20 odstotkov, če je obrtnik vlagal v izgradnjo, obnovo in posodobitev (najprej je bila olajšava le 19 odstotka). Zakon o dohodnini je tudi ukinil možnost medletnega zvišanja oziroma znižanja akontacij davka od dohodkov iz dejavnosti zaradi spremenjenega obsega poslovanja. Če je torej obrtnik med letom zbolel, ni imel nobenih možnosti, da zaradi tega ne bi plačal akontacije davka (poleg tega pa so bile zelo visoke tudi zamudne obresti). Po sprejetih spremembah lahko zavezanec z obračunom na osnovi evidence iz poslovnih knjig dokaže, da višina akontacij ne ustreza obsegu poslovanja. Zahtevo lahko uveljavi do 15. po preteku vsakega trimesečja. Obrtna zbornica je tudi me-

nila, da je lahko edino merilo pri koriščenju začetniških olajšav to, če je obrtnik v preteklosti že imel tovrstne olajšave ali ne. Tako bodo lahko vsi obrtniki, ki so v preteklosti že opravljali kakršnokoli dejavnost, izkoristili začetniške olajšave, če jim po prej veljavnih predpisih niso bile priznane.

Obrtniki so tudi prepričani, da je zakon narobe določal olajšavo za novo zaposlene le za tiste delavce, ki so težje zaposlivi (pripravnike in delavce, ki so več kot dve leti prijavljeni na zavodu za zaposlovanje). Spremembe so črtale »več kot dve leti na zavodu«, namesto 15 pa se prizna olajšava v višini 23 odstotkov izplačane plače temu delavcu.

Sprejeta je bila tudi zahteva obrtnikov po izenačitvi stroškov za reprezentanco kakršen se po zakonu o davku na dobiček pravnih oseb priznava le tem. Prej je bila razlika 70/30 v korist pravnih oseb (podjetij), zdaj pa bodo vsem priznani enaki stroški za olajšavo. Poleg tega je uvedena dodatna olajšava za obrtnike mentorje (davčna osnova se zniža za znesek izplačane nagrade učencu). Obrtnikom, ki opravljajo dejavnost domače obrti, se bo v prihodnje priznalo pri dobičku 60 odstotkov normiranih stroškov.

Obrtniki lahko dobijo vse potrebne informacije o novih zakonih, predvsem o zakonu o dohodnini, na Obrtni zbornici Slovenije (Celovška 21, Ljubljana). Za davčna vprašanja je zadolžena Boža Macarol.

Upokojenčev davek

Vsem, ki so lani prejeli plačilo, je lahko ugotoviti njihovo bruto plačilo, saj je na plačilnem listku. Tega pa ne vedo upokojenki, saj pokojninski sistem temelji na neto izplačilih pokojnin. Kot osnova za obdavčitev pa je tudi za upokojence letna bruto pokojnina, zato je izračun, kolikšna bo dohodnina za obdavčitev, nekoliko bolj zapleten. Vendar pa to naj upokojence ne skrbi, saj jim bodo s Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja poslali vse potrebne podatke, ki jih bodo samo prepisali na obrazec za napoved odmere dohodnine za lansko leto (če imajo še druge dohodke, na primer od kmetijske dejavnosti, bodo seveda vpisali tudi to). Tako izpolnjen obrazec s priloženimi računi za davčno olajšavo bodo tudi upokojenki morali odnesti (poslati) na občinsko davčno upravo, kjer bodo podatke preverili in potem izdali odločbo o odmeri dohodnine.

Za tiste, ki si bodo sami želeli izračunati bruto pokojnino, zapišimo postopek izračuna.

Najprej je treba seštetati vse pokojnine (tudi izplačila zaradi usklajevanja pokojnin z rastjo osebnih dohodkov), ki so jih prejeli v lanskem letu. To je letna neto pokojnina, h kateri je treba prišteti letno plačane davke od osebnih prejemkov ali v lanskem letu plačane akontacije dohodnine. To pa je potrebno pomnožiti s koeficientom 1,6223 in dobljena vsota je bruto pokojnina, ki je osnova za odmero dohodnine.

Tako kot zaposleni morajo tudi upokojenki od te vsote odšteti plačane prispevke za socialno varnost in posebne prispevke, kar je 23,36 odstotka, tako da je prva obdavčljiva osnova nekaj več kot 76 odstotkov letne bruto pokojnine.

Če je upokojenec med letom porabil denar za nakup zdravil, stanovanja in drugega, kar se lahko uveljavlja pri davčni olajšavi, bo lahko od prve obdavčljive osnove odšteli še desetino.

Dodatno olajšavo imajo tudi vsi, ki so starejši od 65 let, saj jim bodo od osnove za odmero davka odšteli še 8 odstotkov povprečnega letnega bruto dohodka na zaposlenega v Sloveniji (ta naj bi

bil znan konec februarja). Če upokojenec vzdržuje še kako osebo, s katero živi v skupnem gospodinjstvu, potem lahko uveljavi še olajšavo za vzdrževano osebo (za eno vzdrževano osebo 8, za drugo 10 odstotkov).

Tako dobljena osnova bo torej obdavčena, kakšen pa bo davek, še ni znano, saj lestvica stopenj dohodnine, po kateri se odmerja davek, še ni valorizirana.

Nizke pokojnine, fiktivno obračunan davek

Kot smo izvedeli v Ljubljani, je plačevalo akontacijo davka od pokojnine v Pomurju le 1142 upokojenec (v Murski Soboti 644, Lendavi 150, Gornji Radgoni 192 in v Ljutomeru 156). Novembra pa je bilo v Pomurju

19820 upokojenec ter 5500 takih, ki so prejeli kmečko pokojnino. To pomeni, da je velika večina upokojenec prejela pokojnino, ki je bila nižja od povprečnega osebnega dohodka na zaposlenega v Sloveniji. Vendar pa so vsem tistim, ki prejema nizko pokojnino, med letom tudi obračunavali davek, in sicer fiktivni (navidezni), ki ga seveda upokojenki niso plačevali, se pa bo sedaj ob končnem ali letnem obračunu dohodnine upošteval, kot da je bil dejansko plačan ali se upošteva kot akontacija dohodnine.

Po odmeri davka bodo namreč upokojenki v vsakem primeru plačali le razliko med že plačano akontacijo dohodnine in dokončnim davkom.

Davek od dobička pravnih oseb

Za obračun davka od dobička pravnih oseb za leto 91 se uporablja Zakon o spremembah zakona o davku od dobička pravnih oseb. Zakon o skupščini in tudi v javnosti bil deležen takšne pozornosti, kot bi pričakovali, zato v nadaljevanju navajamo spremembe in določbe, ki jih uveljavljamo na novo.

Zakon nalaga obveznost plačevanja davka pravnim osebam, ki dosegajo dobiček z opravljanjem dejavnosti na območju Republike Slovenije. Zavezanci za plačevanje tega davka so podjetja in druge pravne osebe, ustanovljene po zakonu o podjetjih, razen družbe z neomejeno odgovornostjo. Po novem plačujejo davek tudi zavodi, druge pravne osebe (po starem osebe civilnega prava), ki dosegajo dobiček ter tudi pravne osebe, ki so davčni zavezanci za tisti del dobička, ki ga ustvarijo v Sloveniji, če ga dosegajo s trajnim opravljanjem dejavnosti. Davko ne plačujejo tudi Banka Slovenije.

Davek se obračunava in plačuje za obdobje, za katere davčni zavezanci ugotavljajo rezultate poslovanja v skladu s predpisi o računovodstvu. V zakon je zato poslej dodana nova določba, da se strošek pri računanju davčne osnove — dobička upošteva le 70 odstotkov v kalkulatornih rezervacij (po jugoslovanskem zakonu je bilo mogoče v kalkulatorne rezervacije vključiti tudi stroške).

Novost v zakonu je tudi poglavje, s katerim je odpravljeno dvojno obdavčevanje dividend, deležev na dobičku in podobno. Davčna osnova prejemnika se ne povečuje več za te dohodke, če je izplačevalec obračunal in plačal davek od dobička pravnih oseb po 30 odstotni stopnji.

Novost je tudi stopnja davka, ki je po novem 30 odstotna. Za dolgoročne naložbe druge osebe v Sloveniji in investicijske rezerve lahko pravna oseba zniža davčno osnovo še za deset odstotkov skupaj torej 20 odstotkov (do sedaj 10 odstotkov), ta olajšava pa se prizna za dobo štiri let. Davčne olajšave za zatečnike, po katerih se davčnim zavezancem zniža plačilo obračunanega davka v prvem letu poslovanja za 100 odstotkov, v drugem za 66 in tretjem za 33 odstotkov, nimajo tiste pravne osebe, ki so nastale zaradi statusnih sprememb oz. tiste, ki so spremenile dejavnost, sedež, lastnika ali ime.

Zakon uveljavlja tudi olajšave za zaposlovanje delavcev. Tako se za vsakega novega trajno zaposlenega delavca zmanjša davčna osnova za 23 odstotkov njegove enoletne plače. Odpadel je tudi pogoj, da mora biti delavec prej dve leti prijavljen na Zavodu za zaposlovanje.

Zakon opredeljuje tudi nov termin — davčna bilanca, ki jo bodo morali zavezanci predložiti davčnemu organu na obrazcu, ki ga bo predpisal predstojnik republiške davčne uprave. Sestavni del te bilance so tudi bilance uspeha in stanja ter obračuni, iz katerih je razvidna delitev dobička, in potrdila o plačnem davku od dohodkov, ustvarjenih z udeležbo pri dobičku. Do spremembe organiziranosti davčne službe bo delo »kontrolorja« še naprej odpravljala Služba državnega knjigovodstva, ki bo ob ugotovitvi, da davek ni pravilno obračunan, izdala v tridesetih dneh odločbo o doplačilu davka skupaj obrestmi.

Invalidi in davki

Za uvod povejmo, da davčni sistem zajema prav vse osebe, ki na ozemlju Slovenije prejema kakšen dohodek, in vzdrževane osebe brez lastnih dohodkov. To pomeni, da so v tem davčnem sistemu tudi invalidi popolnoma izenačeni s prejemniki dohodkov kot z vzdrževanimi osebami in plačujejo enake davke za enake davke za enake vrste dohodkov. Nekaj razlik med invalidi in drugimi prejemniki dohodkov je v tem:

- kaj se vštevja v dohodek ali kaj je zanj davčna osnova,
- spodbude za zaposlovanje invalidov kot težje zaposljive osebe

Katere davčne olajšave bodo invalidi lahko uveljavljali?

Kot vemo, se davek plača tudi od dohodnine. Viri dohodnine pa so osebni prejemki, dohodki iz kmetijske dejavnosti, dohodki iz dejavnosti, dohodki iz kapitala ter dohodki iz premoženja. Davek na dohodnino se plačuje na koncu leta, ali ko so znani vsi dohodki davčnega zavezanca. Od posameznih virov dohodnine pa se med letom plačuje akontacija, če je vir dohodnine trajen (trazen davka na dohodek iz kmetijske dejavnosti).

Na koncu leta se torej obračuna davek ter se upoštevajo tudi vse olajšave. Olajšave za vzdrževane družinske člane se seveda lahko uveljavljajo že prej.

Glede na izdatke invalidov naštejmo, kaj lahko uveljavljajo kot olajšavo:

— znesek, porabljen za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše (za se in ne za drugega) ter za vzdrževanje stanovanja, hiše in za odpravo arhitektonskih in komunikacijskih ovir za invalida,

— znesek za nakup zdravil in ortopedskih pripomočkov, za zdravljenje in rehabilitacijo v zdravstvenih zavodih in zdraviliščih (in velja tudi za njihove vzdrževane družinske člane),

— znesek za plačevanje šolanja ali izpopolnjevanja znanja ob delu šolskim zavodom

— znesek za samoprispevek.

Davek od osebnega prejemka za vse, tudi za invalide

Davka in prispevkov iz osebnih dohodkov ni oproščen nihče, niti delavci v invalidskih delavnicah ali zaposleni v invalidskih organizacijah. Za vse torej velja plačilo davka od osebnega dohodka, plačila za priložnostno delo (od honorarij) ter od pokojnine. Davčne stopnje davka od osebnega dohodka in pokojnin pa so zelo različne, odvisno od tega, kakšen je osebni dohodek.

Davčne olajšave za zaposlovanje invalidov

Davčni zavezanec, ki opravlja dejavnost in zaposli invalidno osebo, lahko uveljavlja olajšave pri davku. Zavezanec, ki zaposluje invalidno osebo, se davek zniža za 30 odstotkov zneska izplačanega osebnega dohodka zaposlenega invalida, če pa gre za sto odstotnega invalida ali gluho osebo, se mu davek zniža za 50 odstotkov zneska izplačanega dohodka. Če pa je davčni zavezanec, ki opravlja dejavnost, invalid, ima 30-odstotni znižani davek, v primeru gluhosti ali 100-odstotne invalidnosti se davek zniža za 60 odstotkov prispelnega letnega čistega osebnega dohodka zaposlenih Slovenije v preteklem letu.

Invalidska društva in zveze ne plačujejo davka od dobička pravnih oseb

Med osebne civilne prava spada tudi vsa društva in zveze, ki pa niso ustanovljene za opravljanje gospodarske dejavnosti kot drugi davčni zavezanec. Lahko pa jo tudi opravljajo kot postransko dejavnost in zanj ne plačujejo davka na dobiček, če je seveda del njihovega programa ali dopolnjuje temeljni program. Zveze in društva tudi ne plačujejo davka od članarine, dotacije in drugih prihodkov ali njihovih dohodkov za opravljanje dejavnosti, za katero so ustanovljena.

Po zakonu o davkih od dobička pravnih oseb pa so tega plačala oproščeni tudi davčni zavezanec, ki zaposluje več kot 40 odstotkov invalidnih delavcev in ki izvajajo poklicno usposabljanje in zaposlovanje invalidov v skladu s posebnim zakonom (sedaj se zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidov).

Davek od dobička pa se zniža za 20 odstotkov izplačanega osebnega dohodka delavca, ki ga je zavezanec zaposlil za nedoločen čas. To je v bistvu olajšava za te, ki zaposluje osebe, ki delajo olajšave, tudi za primer zaposlitve invalida.

Izpolnjevanje obrazca

Z izdajo obrazcev za izpolnjevanje napovedi za odmero dohodnine, ki jih bodo morali oddati vsi občani, ki imajo kakršne koli prejemke, s stalnim bivališčem v Sloveniji, je bil državljanom sporočen tudi javni poziv za oddajo davčnih napovedi. Tudi pomurske knjigarne so prejele prve obrazce šele konec minulega tedna.

Obrazec obsega kar štiri strani vprašanj, na katera pa bomo odgovarjali v glavnem s številkami. Na prvi strani bomo morali najprej vpisati ime in priimek, naslov, datum rojstva, ter (najpomembnejše) enotno matično številko ter SPITZ-ovo evidenčno številko (če ste upokojenec).

Nato sledi najboljše rubrika Podatki o dohodkih zavezanca. Najprej boste vpisali vse osebnih prejemke, in sicer za vsako vrsto osebnih prejemkov (kolikor jih pač prejimate) višino celotnega zneska prejetih prejemkov, višino že plačanih akontacij, že plačane prispevke za socialno varnost in druge posebne prispevke ter obračunano neplačano akontacijo (tisti, ki so med letom prejeli izredno nizke prejemke, na primer pokojnine in nadomestila, niso plačevali akontacije davkov). Vrste osebnih prejemkov so lahko plače in nadomestila, pokojnine in nadomestila, izplačana pri SPITZ-u, druga nadomestila, regres, prejemki, doseženi s priložnostnim opravljanjem storitev, plače in nadomestila ter pokojnine in nadomestila, prejeta od JA in drugih izplačevalcev.

Na naslednji strani so potem še drugi dohodki in za tiste vrste, ki ste jih v letu 1991 prejeli, boste vpisali znesek, prav tako pa normirane odhodke oziroma stroške, akontacije dohodnine (v Sloveniji in tujini) ter prispevke za socialno varnost in posebne prispevke. Kot »drugi dohodki« so naštetih katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč, zmanjšani za olajšave, dohodki iz dejavnosti, dobiček od kapitala (s prodajo nepremičnin in premičnin), dohodki iz premoženja (doseženi z udeležbo pri dobičku ali oddajanjem v najem), obresti na posojila nad eskontno stopnjo, dohodki iz premoženjskih pravic (iz avtorskih pravic in od izumov, znakov, razlikovanja itd.).

Nadalje je posebna rubrika za prejemke in druge dohodke, ki izvirajo iz večletnega dela (še leti je prejel dohodek, čeprav je to ustvarjal že več let).

Na tretji strani bodo zavezanec lahko uveljavili olajšave. Najprej je naštetih 13 možnih olajšav, v prazna okena na desni vpišete zneske, ki ste jih izdali. Osnovo za dohodnino si lahko zmanjšate, če ste vložili sredstva v: nakup obveznic, delnic in v vloge, ki urejajo ustanavljanje podjetij ter deleže zadrug; reinvestirani del udeležbe v dobičku; znesek sredstev, porabljenih za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, za vzdrževanje teh objektov in odpravo arhitekturnih in komunikacijskih ovir za invalida v tehi objektih; sredstva, vložena v gradnjo malih hidroelektrarn, v varstvo okolja in varčevanje z energijo; sredstva, ki jih imetnik kulturnega in zgodovinskega spomenika vložil v njegovo vzdrževanje; prispevki in premije, namenjene za povečanje socialne varnosti zavezanca na področjih pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega varstva in zaposlovanja, plačane pravnim osebam s sedežem na ozemlju Republike Slovenije; sredstva, vložena v nakup zdravil, zdravstvenih in ortopedskih pripomočkov ter v zdravljenje in rehabilitacijo v zdravstvenih zavodih in zdraviliščih za zavezanca in vzdrževane družinske člane (če so bili na tako zdravljenje napoteni); sredstva, namenjena za izobraževanje ob delu, izpopolnjevanje znanja; sredstva, namenjena za znanstvenoraziskovalno in razvojno delo, nakup opreme, izobraževanje kadrov; nakup knjig in učnih pripomočkov za zavezanca, napredne kulturne, znanstvene ali zgodovinske vrednosti in umetniških del; plačane članarine političnim strankam in sindikatom ter plačani prostovoljni prispevki in darila v humanitarne, kulturne, znanstvene, športne, ekološke in religiozne namene ter plačani prispevki in darila, izplačana invalidskim organizacijam.

Če plačujete samoprispevek, boste tudi tega vpisali v naslednje okence, z da pa obkrožili odgovore na naslednji dve vprašanji, če ste 100-odstotni invalid ali stari nad 65 let.

Na četrti strani boste vpisali podatke, s katerimi boste uveljavili posebno olajšavo za vzdrževane družinske člane. Za vsakega boste morali napisati ime in priimek, EMŠO, leto rojstva, sorodstveno razmerje. Olajšave pod številko 5, 6 in 7 boste lahko uveljavili, če otrok nadaljuje šolanje zunaj kraja stalnega bivanja, če je otrok moten v telesnem razvoju ali trajno nezmožen za delo. Nadalje boste morali vpisati čas vzdrževanja v mesecih, znesek lastnih sredstev, ki so jih prejeli ti vzdrževani člani, in znesek prispevkov za preživljanje oziroma preživetje.

V naslednji rubriki boste vpisali tiste družinske člane, za katere uveljavljate le razliko od celotne višine olajšav, ki jo uveljavlja drugi zavezanec. Nato boste lahko zapisali tudi svoje pripombe in v zadnjo vrstico še vse dohodke, ki so vam bili nakazani na žiroračun.

Ko boste torej vse to izpolnili, boste svojo davčno napoved dali v kuverto in poslali na naslov uprave za družbene prihodke v občini, kjer imate stalno bivališče.

Osnova za dohodnino 20.700,00 SLT
Dohodnina (19 % od osnove) 3.933,00 SLT

Po vsem tem bi morala ta kmetija plačati za leto 1991 3.933,00 SLT dohodnine, ker pa je že med letom plačala 5.200,00 SLT davka kot akontativnega elementa dohodnine, bo dobila vrnjenih 1.267,00 SLT preveč plačanega davka.

2. primer
Katastrski dohodek kmetije je znašal 40.000 SLT, v nakup kmetijske mehanizacije je vložila 60.000 SLT, prispevkov za zdravstveno varstvo ne plačuje, saj predpostavljamo, da so nekateri člani gospodinjstva zaposleni in so preostali zavarovani po njih, kmetija plačuje in prispevke, predpisane z zakoni, 10-odstotni krajevni samoprispevek in vzdržuje enega družinskega člana.

Takšna kmetija je med letom plačala naslednje prispevke:

5,05 % prispevkov, uvedenih z zakonom 2.020,00 SLT
10 % krajevnega samoprispevka 4.000,00 SLT
Kmetija med letom ni plačala davka.

Izračun dohodnine je naslednji:
Katastrski dohodek 40.000,00 SLT
Znižanje

— za 25 % vloženi sredstev 15.000,00 SLT
— za plačane prispevke za zdrav. zav. 17.600,00 SLT
— za plačane prisp. po zakonih 4.040,00 SLT

Izračun dohodnine je naslednji:
Katastrski dohodek 80.000,00 SLT
Znižanje

— za 25 % vloženi sredstev 15.000,00 SLT
— za plačane prispevke za zdrav. zav. 17.600,00 SLT
— za plačane prisp. po zakonih 4.040,00 SLT

novanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, za vzdrževanje teh objektov in odpravo arhitekturnih in komunikacijskih ovir za invalida v teh objektih; sredstva, vložena v gradnjo malih hidroelektrarn, v varstvo okolja in varčevanje z energijo; sredstva, ki jih imetnik kulturnega in zgodovinskega spomenika vložil v njegovo vzdrževanje; prispevki in premije, namenjene za povečanje socialne varnosti zavezanca na področjih pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega varstva in zaposlovanja, plačane pravnim osebam s sedežem na ozemlju Republike Slovenije; sredstva, vložena v nakup zdravil, zdravstvenih in ortopedskih pripomočkov ter v zdravljenje in rehabilitacijo v zdravstvenih zavodih in zdraviliščih za zavezanca in vzdrževane družinske člane (če so bili na tako zdravljenje napoteni); sredstva, namenjena za izobraževanje ob delu, izpopolnjevanje znanja; sredstva, namenjena za znanstvenoraziskovalno in razvojno delo, nakup opreme, izobraževanje kadrov; nakup knjig in učnih pripomočkov za zavezanca, napredne kulturne, znanstvene ali zgodovinske vrednosti in umetniških del; plačane članarine političnim strankam in sindikatom ter plačani prostovoljni prispevki in darila v humanitarne, kulturne, znanstvene, športne, ekološke in religiozne namene ter plačani prispevki in darila, izplačana invalidskim organizacijam.

Če plačujete samoprispevek, boste tudi tega vpisali v naslednje okence, z da pa obkrožili odgovore na naslednji dve vprašanji, če ste 100-odstotni invalid ali stari nad 65 let.

Na četrti strani boste vpisali podatke, s katerimi boste uveljavili posebno olajšavo za vzdrževane družinske člane. Za vsakega boste morali napisati ime in priimek, EMŠO, leto rojstva, sorodstveno razmerje. Olajšave pod številko 5, 6 in 7 boste lahko uveljavili, če otrok nadaljuje šolanje zunaj kraja stalnega bivanja, če je otrok moten v telesnem razvoju ali trajno nezmožen za delo. Nadalje boste morali vpisati čas vzdrževanja v mesecih, znesek lastnih sredstev, ki so jih prejeli ti vzdrževani člani, in znesek prispevkov za preživljanje oziroma preživetje.

V naslednji rubriki boste vpisali tiste družinske člane, za katere uveljavljate le razliko od celotne višine olajšav, ki jo uveljavlja drugi zavezanec. Nato boste lahko zapisali tudi svoje pripombe in v zadnjo vrstico še vse dohodke, ki so vam bili nakazani na žiroračun.

Ko boste torej vse to izpolnili, boste svojo davčno napoved dali v kuverto in poslali na naslov uprave za družbene prihodke v občini, kjer imate stalno bivališče.

Osnova za dohodnino 20.700,00 SLT
Dohodnina (19 % od osnove) 3.933,00 SLT

Po vsem tem bi morala ta kmetija plačati za leto 1991 3.933,00 SLT dohodnine, ker pa je že med letom plačala 5.200,00 SLT davka kot akontativnega elementa dohodnine, bo dobila vrnjenih 1.267,00 SLT preveč plačanega davka.

2. primer
Katastrski dohodek kmetije je znašal 40.000 SLT, v nakup kmetijske mehanizacije je vložila 60.000 SLT, prispevkov za zdravstveno varstvo ne plačuje, saj predpostavljamo, da so nekateri člani gospodinjstva zaposleni in so preostali zavarovani po njih, kmetija plačuje in prispevke, predpisane z zakoni, 10-odstotni krajevni samoprispevek in vzdržuje enega družinskega člana.

Takšna kmetija je med letom plačala naslednje prispevke:

5,05 % prispevkov, uvedenih z zakonom 2.020,00 SLT
10 % krajevnega samoprispevka 4.000,00 SLT
Kmetija med letom ni plačala davka.

Izračun dohodnine je naslednji:
Katastrski dohodek 40.000,00 SLT
Znižanje

— za 25 % vloženi sredstev 15.000,00 SLT
— za plačane prisp. po zakonih 2.020,00 SLT
— za plačane krajevne samoprispevke 4.000,00 SLT
— olajšava za vzdr. enega druž. člana 14.660,00 SLT

Osnova za dohodnino 4.320,00 SLT
Dohodnina (19 % od osnove) 820,00 SLT

Torej bi morala kmetija po vsem tem za leto 1991 plačati 820,00 SLT dohodnine. Iz tega pa lahko tudi zaključimo, da kmetija sploh ne bi plačala dohodnine, če bi bil njen katastrski dohodek manjši od 35.680 SLT.

Kazenske določbe

Za prekršek od 25 do 50 tisoč tolarjev (najmanj)

S sprejetimi spremembami in dopolnili zakona o dohodnini so bile tudi zvišane kazni, ki jih plačajo posamezniki in podjetja (pravne osebe), če davčni organi ugotovijo napako (storjeno nenaumno ali namerno), če izplačevalci dohodkov ne obračunavajo in izplačujejo davkov v zakonitem roku, ne pošiljajo podatkov o imetnikih žiroračunov itd. Kazenske določbe so v zakonu od 115. do 120. člena.

Zavezanec — posameznik se tako kaznuje za prekršek z najmanj 25000 tolarji, za prekršek v zvezi z opravljanjem dejavnosti pa z najmanj 50000 tolarji, in sicer:

- če davčne napovedi ne vloži pravočasno,
- če nima pravilno vodenih poslovnih knjig,
- če vloži pomanjkljivo izpolnjeno napoved,
- če na zahtevo davčnega organa ne da zahtevanih podatkov,
- če v predpisanem roku ne sporoči začetka opravljanja dejavnosti in če pri izplačilu osebnih dohodkov ne obračuna in vplača davkov po odbitku v zakonitem roku.

Utaja davkov

V celoti je spremenjen 117. člen zakona, ki govori o kazni zaradi utaje davkov. Njegovo vsebino si pazljivo preberite:

»Z denarno kaznijo najmanj 200.000 tolarjev se kaznuje za prekršek posameznik, ki je napovedal manjšo osnovo za dohodnino oziroma manjšo davčno osnovo za posamezno podvrsto dohodnine, če se ta ne vključi v osnovo za dohodnino, če utaja dohodnine oziroma davka, ki odpade na nenapovedane prihodke, ne predstavlja kaznivega dejanja.«

Davki v Nemčiji

Vsak državljan plača povprečno letno 9000 DEM davka. Skoraj pri vsaki porabljeni marki dobi svoje pfeninge tudi država: 10 pfeningov pri sladkorju, 17 pri čaju in lotu, 19 pri soli, žarnicah in pivu, 34 pri kavi, 41 pri sekto, 67 pri žganju in kar 71 pfeningov pri cigaretah. Pri vsakem litru bencina zasluži država 1,13 DEM.

Največji davkoplačevalec

Največji nemški davkoplačevalec je Daimler Benz z 2 milijardami DEM.

Poraba

Za zgraditev in ureditev dežele je namenjenih 90 milijard DEM, za vojaške namene 52,53 milijard DEM, zalivska vojna je Nemčijo stala 18 milijard DEM, za ministrske plače porabijo 14 milijonov DEM, za službena potovanja državnih uslužbencev 425 milijonov DEM...

1990. leta naj bi v Nemčiji pobrali 180 milijard, letos pa 196 milijard DEM davka.

Davčni privilegiji

V Nemčiji imajo nekaj prav zanimivih davčnih privilegijev. Tako imajo na primer manekenke pri dohodnini dodatno pavšalno letno davčno olajšavo, in sicer 150 DEM za nakup čevljev in oblačil in 150 DEM za nakup perila.

Balerine in solo pevci imajo mesečno 365 DEM dodatne pavšalne davčne olajšave.

Akrobati, humoristi, komiki in napovedovalci ter pevci v zboru ali skupini imajo mesečno 265 DEM olajšav.

Visokošolskim učiteljem, ki imajo občasno predavanja v ZDA, se kot pavšalna olajšava pri dohodnini prizna do 40 % njihove plače.

UMETNOST PORIRANJA DAVKOV JE V TEM, DA PULIŠ PERJE GOSKI, NE DA BI GOS VPILA. (Duc de Sully)

V TUJINO ZBEŽI PRED DAVKI SKORAJ TOLIKO LJUDI, KOT PRED DIKTATORJI (I. Newton)

**POSEL JE ŠELE TAKRAT
POSEL, ČE LAHKO DAVKARIJI
DOKAŽEŠ, DA TO NI POSEL.**

ODGOVORI NA VPRAŠANJA

Vprašanje: Zaradi gradnje in obnove ceste so mi izplačali škodo, ki jo je utrpel sadovnjak ob cesti. Odškodnino v višini 50000 tolarjev sem dobil izplačano na tekoči račun. Ali moram plačati davek?

Odgovor: Točnega odgovora vam ne moremo dati, ker zakon tega v nobenem členu ne opredeljuje. (Tako kot mnoge druge zadeve, se bo morala tudi ta reševati posebej.)

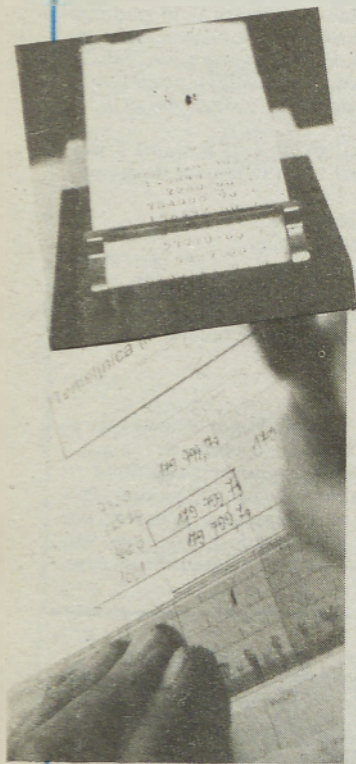
Vprašanje: Ali moram oddati davčno napoved, če sem kmečko zavarovana in imam bolniško potrdilo, da sem že tri leta za delo nezmožna ter lahko hodim le z berglami?

Odgovor: Zavezanica mora oddati davčno napoved, njena osnova za dohodnino pa se zmanjša za znesek sredstev, vloženi v nakup zdravil, zdravstvenih in ortopedskih pripomočkov ter zdravljenje in rehabilitacijo v zdravstvenih zavodih in zdraviliščih.

Uprava za družbene prihodke G. Radgona

**KDOR IMA OBVEZNOST, DA
PLAČUJE DAVKE IMA TUDI
PRAVICO, DA JIH PRIHRANI.**

Dajanje so
zbirni pojem za vse

od države
predpisane alimente.

PRILOGO O DAYKIH SO PRIPRAVILI:

Odgovorni urednik: Janez Vo-
tek
Novinarji: Ludvik Kovač, Re-
nata Bakan Ficko, Majda
Horvat, Bernarda Balazic Pe-
ček
Fotografije: Nataša Juhov in
Jure Zauneker
Tehnični urednik: Endre Gön-
ter
Lektorica: Nevenka Emri

MURSKA SOBOTA

Po svetu zavarovalnice vedno bolj prerasčajo v pomembne fi-
nancne institucije, ki poleg različnih sodobnih zavarovalnih vrst
svojim poslovnim partnerjem ponujajo tudi druge storitve —
med njimi pravno, davčno in investicijsko svetovanje. V zavarovalnici Triglav v Murski Soboti smo se odločili, da poleg že ute-
čenega pravnega svetovanja začnemo z davčnim in kasneje tudi
z investicijskim.

Vsem občanom ponujamo svoje storitve na področju letos
novega in tako pomembnega davčnega svetovanja — predvsem
o dohodnini. Zastonj bomo vsem zainteresiranim svetovali:
— kako naj izpolnijo napoved za odmero dohodnine,
— katerih olajšav pri dohodkih in napovedi so deležni,
— katere račune in dokazila morajo shranjevati čez leto,
— kako se preračuna, ali se jim se »splača« letos ali nekaj
mesecev kasneje investirati na primer v stanovanje, kmetijske
stroje, trajne nasade, računalnik, knjige.

— kakšnih olajšav so deležni pri vlaganjih na demografsko
ogroženih in obmejnih območjih itd.

Zavedamo se, da smo tudi mi, kot pravzaprav vsaki, letos no-
vinci na tem področju, saj izpolnjujemo vsi občani davčno na-
poved letos prvič. Skupaj se bomo zanesljivo dokopali do pravih
in pravih rešitev.

Iz izkušenj vemo, da marsikateri občan, kmet, delavec ali
obrtnik ne ve, da:

— so deležni 100% davčne olajšave po zakonu o davkih vsi ti-
st, ki kmetovalci oz. občani, ki na novo vlagajo v trajne nasade
(sadovnjak), za 6 let in v neobdelano zemljišče ter vinograde za
5 let,

— pripadajo jim olajšave v vrednosti 25 % vloženih sredstev
v turizem, v nova gospodarska poslopja, kmetijsko mehanizaci-
jo — za 4 leta.

— obrtniki in podjetniki lahko uveljavijo olajšave za prispe-
ve športnim, kulturnim, verskim, političnim, humanitarnim ter
drugim organizacijam v višini 0,1 % vseh ustvarjenih prihodkov
(kar je predvsem v trgovini precej), zato je pomembno vedeti,
da si z vlaganjem v ta področja naredijo zelo dobro reklamo,
obtemu pa znižajo davčno osnovo;

— so novi obrtniki in podjetniki, ki vlagajo oz. odpirajo obrt
na demografsko ogroženem in obmejnem območju v prvih le-
tih, deležni izrednih olajšav. Prvo, drugo in tretje leto, ko izka-
žejo dobiček, so oproščeni plačevanja davka, četrto leto ne pla-
čajo polovice davka, peto leto pa plačajo le tri četrtine odmerje-
nega davka; demografsko ogroženo je v Pomurju celotno Go-
ričko, hriboviti del Ljutomerke in radgonske občine ter kraji v
10 km obmejnem pasu, torej tudi velik del lendavske občine;

— so letos deležni olajšav vsi, ki so utrpeli vojno škodo, pa
tudi vsi, ki smo darovali za odpravo le-te.

pa še veliko takšnih podrobnosti iz nove davčne zakonodaje je
pomembno poznati in upoštevati. Vsem, ki bodo to hoteli, bo-
mo takoj, ko bomo spoznali njihovo poslovanje oz. dohodke,
tudi svetovali.

Vsem tistim, ki sami ne bodo znali izpolniti svoje davčne na-
povedi — napovedi za odmero dohodnine — jo bomo na osno-
vi podatkov, ki nam jih zagotovijo, zastonj izpolnili mi.

Zavedamo se, da bomo imeli vsi skupaj največ dela v febru-
arju in marcu, vemo pa tudi, da bodo naši naročniki marsikomu
koristili tudi konec leta, ko bomo okvirno že lahko izračunali,
kakšen davek od vseh dohodkov bo kdo plačal v naslednjem le-
tu, ter posameznikom svetovali, kako naj naložijo preostanek
denarja, da se izogibajo plačevanju davka oz. miljeje rečeno, da
bodo deležni ustreznih olajšav.

NEKAJ ZGLEDOV IZRAČUNA DOHODNINE ZA LETO
1991:

1. Zgled
Občanka A. B. je zaposlena, mati dveh šolajočih se otrok. U-
veljavila bo olajšavo le za enega, ker bo za drugega uveljavljala

Vaša zavarovalnica vam bo zastonj pomagala pri napovedi dohodnine

mož (pri »visoki« plači posameznika je »racionalnejša«, da — le
ta uveljavlja olajšavo za oba otroka, ker je takrat 2 % višja).
Občanka A. B. nima drugih dohodkov, je pa skrbno hranila
vse račune za izdatke, ki jih lahko priloži in uveljavlja kot olaj-
šavo:

Vsi bruto dohodki v letu 1991:	360.391	v SLT
— med letom plačani prispevki za socialno varstvo	84.063	
Skupaj	276.328	možne 10% olajšave oz. v znesku 27.633 SLT
— že plačan davek med letom (pri akontacijah plač jih odtegne delodajalec)	60.578	
Odbitki oz. olajšave:		
— sindikalna članarina	1.760	
— samoprispevek (v občini MS in mestu MS za 3 mes.)	331	
— solidarnost (po zakonu za od- pravo vojne škode, enodnevni zasli.)	3.144	
— knjige, izobraževanje	4.997	
— teniški tečaj, članarina klubov, prispevek za orgle	5.360	
— za RK, begunce v denarju, hra- ni in ohleki (ocena)	3.000	
— zdravljenje	2.960	
Skupaj	21.552	

A. B. ni dosegla 10 % možnih olajšav. Ima pač smolo, da ni-
ma potrjenega računa obrtnika, ki je izdelal sončni vodni grel-
nik — torej bomo v prihodnje pazili in izračunali, ali se nam
kljub relativno nizki (vsaj tako pogosto mislimo) ceni splača
storitev sušmarja.

A. B. — bo uveljavila olajšavo za enega šolajočega otro-
ka. Čeprav bodo podatki o povprečnih mesečnih bruto OD oz.
plačah v Sloveniji v preteklem letu znani šele konec februarja,
pa ocenimo, da ta znaša pribl. 16.610 SLT. Tako je možno uve-
ljaviti za enega otroka po zakonu 8 % oz.
16.610 SLT $\times$ 12 mesecev $\times$ 8 % = 15.946 SLT

Ko bo šla hčerka čez eno leto študirat v Ljubljano ali Mari-
bor, si bo A. B. povečala olajšavo za 4 %. Upamo, da se zakon-
ska določila ne bodo spremenila, kvečjemu v dobro zavezanca,
saj nas otrok stane že sedaj več kot 16 tisočakov letno, ki nam
jih prizna država.

Osnova za dohodnino:
276.328 (plača) — 21.552 (olajšave) — 15.946
(otrok) = 238.830 SLT

Letnico za izračun davka na dohodnino iz 10. čl. Zakona
smo valorizirali z 1,7, kar bo predvidoma glede na rast cen pri-
znani faktor revalorizacije, in dobili:

A. B. spada v razred med 204.000 in 408.000 SLT
Izračun davka:
47.940 SLT + 35 % nad 204.000
47.940 SLT + 35 % od 34.830 SLT
47.940 SLT + 12.191 = 60.131 — davek

Ker je A. B. med letom že plačala 60.578 SLT davka, je le te-
ga preplačala v višini 447 SLT, kar bo dobila vrnjeno.

2. Zgled
Manjši kmet C. D. s 3 ha obdelovalne zemlje in 30 a gozda
plačuje davek od katastrskega dohodka, konkretno v letu 91
davka ni plačal zaradi majhne osnove. Ustvarja si tudi dohodek

s prodajo zelenjave, pridelane na najeti zemlji. Med letom je
vlagal v obnovo stanovanjskega poslopja. Ima 1 otroka, dijaka
v 15 km oddaljenem kraju, ter zaposleno ženo. Občasno ustvari
nekaj dohodka tudi z drobnimi mizarskimi opravili sosedom in
znancem kot postransko obrt.

Dohodki
— Katastrski dohodek 9.510 SLT — zmanjšan za plačane pri-
spevke za socialno varnost iz KD v višini 22 % oz. 2.090
SLT = 7.420 SLT
— V letu 1991 je imel C. D. 180.000 SLT dobička od popo-
danske obrti in drugih dohodkov od dejavnosti (prodaja vi-
nin), zato mu je davčna uprava odmerila mesečno akontaci-
javno davka 2.250 SLT oz. 15 %, med letom je plačal 12 $\times$ 2.250
SLT = 27.000 SLT davka od dohodka iz dejavnosti.

Skupaj bruto dohodki	189.510	SLT
— med letom plačani prispevki za socialno varstvo iz KD	2.090	
	187.420	— 10 % mo- žne olajšave 18.742 SLT

Možni odbitki oz. olajšave, dokazani izdatki v letu 1991:

— samoprispevek	500	
— solidarnost po zakonu (ocena)	1.600	
— knjige, izobraževanje, seminarji		
tečaji	2.500	
— prispevek cerkvi	2.000	
— RK, gasilsko društvo NK	3.000	
— prispevek za begunce v vojni v		
hrani — ocenjeno	4.150	
— zdravljenje v bolnici,	2.350	
— obnova stan hiše	40.000	
SKUPAJ	56.100	SLT

Osnova za izračun dohodnine po zakonu lahko znaša le
oz. 18.742 SLT.

C. D. bo uveljavil tudi olajšavo za enega vzdrževanega dru-
žinskega člana — otroka, ki obiskuje šoto zunaj kraja stalnega
bivališča, zato si bo odštel od osnove še 8 % + 4 % = 12 % po-
prečnega bruto OD v Sloveniji v letu 1991 oz. po oceni:
16.610 SLT $\times$ 12 mesecev $\times$ 12 % = 23.918 SLT

Osnova za dohodnino:
187.420 SLT — 18.742 SLT (olajšave) — 23.918 SLT
(otrok) = 144.760 SLT

Letnico za izračun davka iz dohodnine smo kot v prejšnjem
primeru valorizirali z količnikom 1,7.

C. D. spada v razred med 102.000 — 204.000 SLT
Davek mu bo davčna uprava torej izračunala na ta način:

19.380 SLT + 28 % nad 102.000 SLT =
19.380 SLT + 28 % od (144.760 — 102.000) =
19.380 SLT + 28 % od 42.760 SLT =
19.380 SLT + 11.973 SLT je 31.353 SLT

Ker je C. D. že med letom plačal 27.000 SLT davka, mu osta-
ne za doplačilo davka od dohodnine 31.353 SLT — 27.000
SLT = 4.453 SLT.

To sta le dva teoretična izračuna davka od dohodnine. V
praksi bo več kombiniranih primerov, zato nas obiščite. Moji
kolegi in jaz vam bomo po svojih močeh pomagali.

Danica CIPOT, dipl. ek.
Zavarovalnica Triglav
Murska Sobotica

DAVČNO SVETOVANJE

Podjetje SIRS se med drugimi dejavnostmi ukvarja tudi s pravnim in davčnim svetovanjem. Pri nas
je takšna dejavnost novost, saj se fizične osebe prvič pojavljamo kot DAVKOPLAČEVALCI, enako kot
je to v drugih državah, kjer je ta pojem že dolgo znan. Tako moramo letos vse fizične osebe v Sloveniji
položiti državni račun o tem, koliko smo zaslužili v letu 1991 (vsi zaslužki, ki smo jih prejeli med 1. 1. 91
in 31. 12. 91), koliko smo že poravnali od teh zaslužkov državi, prek akontacij, koliko olajšav smo uve-
ljavljali in koliko smo državi še dolžni poravnati oz. koliko smo ji že preveč plačali!

V SIRS-u smo se tega področja lotili v celoti.
Tako smo v sklop tega vprašanja vključili:

1. Izplačevalce dohodkov davkoplačevalcem
2. Davkoplačevalce

V ta namen smo izdelali in poslali na trg raču-
nalniški program DOHODNINE za leto 1991 za
računalnike PC. Računalniški program je name-
njen podjetjem, obrtnikom, agencijam itd., torej
vsem tistim, ki so dolžni posredovati podatke o
izplačilih fizičnim osebam (davkoplačevalcem).

Pri izdelavi programa nas je vodilo to, da
vsem tistim, ki imajo prej omenjene obveznosti
in imajo računalnik PC, olajšamo delo. Tako
smo kupcu programa na disketi posredovali še
bazo podatkov, ki so nepogrešljivi za delo.

To so:

- vse poštne številke krajev v Sloveniji,
- podatki o občinah Slovenije (šifrant),
- vrste dohodkov, po katerih morajo izplače-
valci prikazati davkoplačevalcem izplačane do-
hodke.

Program ponuja izplačevalcem naslednje mož-
nosti:

1. Izpis obrazca za zaposlene oz. za tiste, ki so
pri njem dobili izplačilo, ki se obdavčuje. Tak
obrazec je izplačevalec dolžan predati vsakemu
svojemu zaposlenemu oz. tistemu, ki je pri njem
dobil izplačilo in se le-to obdavčuje.

2. Rekapitulacija vseh izplačanih dohodkov
davkoplačevalcem, pa tudi rekapitulacija po vr-
stah dohodkov, po katerih so bila izplačila izvr-
šena in jih je izplačevalec dolžan posredovati dr-
žavnim ustanovam (SDK, davčni upravi).

3. Formiranje podatkov na disketo za obraču-
nane ustanove, ki zbirajo podatke o zaslužkih
(izplačanih in zasluženih). Ta možnost je zelo za-
nimiva zaradi količine podatkov, ki jih morajo te

ustanove obdelati, saj se s takšnim posredova-
njem podatkov izognemo zamudnemu vnašanju
podatkov v teh ustanovah, prav tako pa tudi na-
pakam, ki se pojavljajo pri vnosih podatkov na
računalnik. Podatki se bodo namreč obdelovali
na računalnikih, saj si ne moremo predstavljati
drugačnega načina obdelave teh podatkov!

Vse te obrazce s podatki morajo izplačevalci
poslati državnim ustanovam do 31. 12. 1991.

Program smo prodajali v Pomurju v knjigar-
nah Pomurske založbe ter papirnici Graffiti, za
preostali del Slovenije pa v knjigarnah Cankarje-
ve založbe.

Drugačnega sklopa vprašanj, ki zadeva davkopla-
čevalce, smo se pri SIRS-u spet lotili celostno.
Tako smo to vprašanje razdelili na:

1. Računalniški program za izdelavo napove-
di za odmero dohodnine, ki bo v prodaji v febru-
arju po primerno nizki ceni in tako dostopen
vsem, ki imajo računalnik PC in bodo lahko sa-
mi izdelali napoved zase in svoje bližnje.

2. Z našim računalniškim programom bomo
tistim, ki nimajo lastnega računalnika, izdelali
napoved za odmero dohodnine v našem podjetju
in z našim strokovnim nasvetom.

3. Strokovno svetovanje za davkoplačevalce,
ki nimajo računalnika oz. želijo sami sestaviti
davčno napoved in potrebujejo samo strokovni
nasvet za izdelavo napovedi za odmero dohodni-
ne.

Tako se SIRS pojavlja med prvimi, ki sodelu-
jemo pri novi obliki obdavčevanja davkoplače-
valca. Tudi kot davkoplačevalci na takšen način
se pojavljamo prvič, zato je razumljivo, da bo na
tem področju veliko sodelovanja med nami kot
podjetjem in davkoplačevalci.

SVETOVANJE IN RAČUNALNIŠKE STORITVE

Država zbere z ene strani (od davkoplačevalca vsa izplačila, ki jih je izvr-
šila za davkoplačevalce) po drugi strani pa davkoplačevalci posredujejo vse svo-
je zaslužke, ki so jih prejeli od izplačevalcev. Seveda mora biti to oboje za po-
sameznega davkoplačevalca enako. Isto je z akontacijami za davek na zaslu-
žek, ki ga je država že pobrala ob izplačilih, prav tako z olajšavami, ki so bile
pri tem upoštevane. Ugotoviti je potrebno samo še, ali se oboji podatki ujema-
jo in ali je davkoplačevalec upravičen do olajšav, ki jih je uveljavljal. Če se po-
datki ne bodo ujeli, se bo na obeh straneh začel postopek za preverjanje
prilagoditve posredovanih podatkov.

SVETOVANJE IN RAČUNALNIŠKE STORITVE
69000 MURSKA SOBOTA
Kocljeva 7
tel.: + 38 (0)69 31 610
telefax: + 38 (0)69 31 610

Dejavnost:

- A, svetovanje in servis s področja:
računovodstva
financ
organizacije
informatike
- B, Prodaja računalniške opreme
- C, Software s področja poslovne informatike
- D, Servisiranje računalniške opreme
- E, Pravno in davčno svetovanje
- F, Posredniški posli

Dohodnina je bila uvedena z zakonom o dohodnini iz konca leta 1990, s katerim so bili vsi dotedanji davki nadomeščeni le z enim sintetičnim davkom. Praktično se z dohodnino obdavčujejo vsi dohodki občanov, ki izvirajo iz osebnih prejemkov, kmetijstva, dejavnosti, kapitala, premoženja in premoženjskih pravic. Pri obračunu dohodnine na letni osnovi se seveda upoštevajo tudi že vse plačane akontacije dohodnine med letom.

V letošnjem letu bomo vsi davko-
plačevalci prvič vlagali napovedi za
odmero dohodnine za leto 1991. Vsi
sicer najpogostejše do konca marca
knjigarnah se že dobijo obrazci za
napoved za odmero dohodnine za leto
1991 z navodili za vpisovanje po-
datkov v obrazec. V navedeni obra-
zec se vpisujejo podatki ločeno za
posamezne vire dohodnine: osebnih
prejemkov, katastrski dohodek kme-
tjskih in gozdnih zemljišč, dohodek
iz dejavnosti, dobiček iz kapitala,
dohodki iz premoženja in dohodki iz
premoženjskih pravic. V nadaljevan-
ju obrazca je navedenih 16 olajšav,
ki jih vsebuje 7. člen zakona o do-
hodnini in jih lahko davkoplačevalci
uveljavijo pri odmeri dohodnine. Na
zadnji strani obrazca pa so še olajša-
ve za vzdrževane družinske člane.

Podatki o osebnih prejemkih se
vpisujejo v obrazec na podlagi po-
danih izplačevalcev teh prejemkov, po-
datki o drugih dohodkih pa na pod-
lagi odmeritve odločb oz. drugih do-
kumentov. Zavezanec za dohodnino
tudi opozarjamo, da k davčni napo-
vedi ne prilagaja dokazil za uveljav-
ljanje olajšav, temveč da jih skrbno
hranijo še eno leto po prejemu od-
merne odločbe.

Priporočamo se!

SIRS for SIRS

Ustanove, ki zbirajo podatke o izplačilih in zaslužkih

